

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2020

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2020

Report on the socio-economic situation of Małopolskie Voivodship 2020

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Krakowie, Dział Opracowań Regionalnych
Statistical Office in Kraków, Regional Studies Division

pod kierunkiem
supervised by

Agnieszki Szlubowskiej

Zespół autorski

Editorial team

Paulina Babiarz, Anna Dziedzic, Marta Klósek, Marcin Łacic, Agata Łój, Karolina Rudnik, Aneta Stachańczyk,
Klaudia Truchan-Dziedzic, Jadwiga Tutaj

Prace redakcyjne

Editorial work

Marcin Łacic, Aneta Stachańczyk, Anna Stefan, Monika Wałaszek

Tłumaczenie

Translation

Anna Dziedzic

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Tomasz Brzdąk, Karolina Rudnik

ISSN 2084-7149

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

<http://krakow.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu publikację „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2020”. Publikacja jest kontynuacją wcześniejszych edycji, jednakże zawiera znacznie obszerniejszy zakres informacji w stosunku do lat poprzednich.

W niniejszej edycji Raportu znajdą Państwo zróżnicowany zestaw danych prezentujących społeczne i gospodarcze aspekty sytuacji w regionie, które ujęto w bloki tematyczne: środowisko, społeczeństwo, gospodarka, finanse.

Publikacja składa się z komentarzy analitycznych uzupełnionych o ilustracje graficzne w formie map i wykresów, prezentujących podstawowe zjawiska i tendencje na przestrzeni kilku lat. Dla pełniejszego zobrazowania zmian w regionie, w opracowaniu zawarto tablice z danymi dla kraju, województwa małopolskiego oraz miasta Krakowa.

Podstawowe informacje, ważne z punktu widzenia interpretacji zjawisk, zamieszczono w definicjach i notkach w poszczególnych działach Raportu.

Oddając w Państwa ręce publikację „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2020” składam podziękowanie wszystkim osobom i instytucjom za przekazane informacje. Mam nadzieję, że opracowanie będzie dla Państwa przydatnym źródłem wiedzy o warunkach życia i sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie małopolskim.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Preface

I present to you the "Report on the socio-economic situation of Małopolskie Voivodship 2020". The publication is a continuation of previous editions, however, it contains a much broader scope of information compared to previous years.

In this edition of the Report you will find a diverse set of data presenting the social and economic aspects of the situation in the region, which are included in the thematic blocks: environment, society, economy, finance.

The publication consists of analytical comments supplemented with graphic illustrations in the form of maps and charts, presenting the basic phenomena and trends over several years. To better illustrate the changes in the region, the study includes tables with data for the country, Małopolskie Voivodship and the city of Kraków.

Basic information, important from the point of view of interpretation of phenomena, is included in definitions and notes in individual sections of the Report.

Presenting to you the "Report on the socio-economic situation of Małopolskie Voivodship 2020", I would like to thank all persons and institutions for the information provided. I hope that the study will be a useful source of knowledge about living conditions and the socio-economic situation in Małopolskie Voivodship.

Director
of the Statistical Office
in Kraków

Agnieszka Szlubowska

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	15
Symbols. Main abbreviations	15
Synteza	17
Executive summary	20
Rozdział 1. Województwo na tle kraju	23
Chapter 1. Voivodship against the background of the country	23
Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw	26
Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships	26
Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa	34
Chapter 3. Area and territorial division of voivodship	34
Rozdział 4. Środowisko	35
Chapter 4. Environment	35
4.1. Warunki meteorologiczne	35
4.1. Meteorological conditions	35
4.2. Powierzchnia ziemi	37
4.2. Ground surface	37
4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	39
4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	39
4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	43
4.4. Pollution and protection of air	43
4.5. Ochrona przyrody. Lasy	46
4.5. Nature protection. Forests	46
4.6. Odpady przemysłowe i komunalne	49
4.6. Industrial and municipal waste	49
4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	53
4.7. Economic aspects of environmental protection	53
Rozdział 5. Społeczeństwo	56
Chapter 5. Society	56
5.1. Kapitał ludzki	56
5.1. Human capital	56
5.2. Jakość życia	69
5.2. Quality of life	69
Rozdział 6. Gospodarka	103
Chapter 6. Economy	103
6.1. Produkt krajowy brutto	103
6.1. Gross domestic product	103
6.2. Koniunktura gospodarcza	107
6.2. Business tendency	107
6.3. Przedsiębiorczość	110
6.3. Entrepreneurship	110
6.4. Produkcja i usługi	124
6.4. Production and services	124
Rozdział 7. Finanse jednostek samorządu terytorialnego	148
Chapter 7. Finances of local government units	148
7.1. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego	148
7.1. Revenue of local government units	148

7.2.	Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego	151
7.2.	Expenditure of local government units	151
7.3.	Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	153
7.3.	Result of budgets of local government units	153
7.4.	Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności	156
7.4.	Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund	156
Rozdział 8.	Wybrane dane o województwie małopolskim	158
Chapter 8.	Selected data on Małopolskie Voivodship	158
Rozdział 9.	Wybrane dane o Krakowie	162
Chapter 9.	Selected data on Kraków	162

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1.	Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2018 r.	26
Chart 1.	Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2018	26
Wykres 2.	Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r.	27
Chart 2.	Natural increase per 1000 population in 2019	27
Wykres 3.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r. ...	27
Chart 3.	Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2019	27
Wykres 4.	Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2019 r.	32
Chart 4.	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2019	32
Wykres 5.	Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)	32
Chart 5.	Intramural expenditures on research and development per capita in 2018 (current prices)	32
Wykres 6.	Średnia miesięczna temperatura powietrza	36
Chart 6.	Average monthly air temperature	36
Wykres 7.	Średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych	36
Chart 7.	Average monthly total atmospheric precipitation	36
Wykres 8.	Udział gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych (w ciągu roku) w ogólnej powierzchni gruntów wymagających rekultywacji	38
Chart 8.	Share of land reclaimed and managed (during the year) in the total area of land requiring reclamation	38
Wykres 9.	Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód lub do ziemi	41
Chart 9.	Structure of industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	41
Wykres 10.	Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r.	48
Chart 10.	Structure of the area of special nature value under legal protection in 2018	48
Wykres 11.	Odpady wytworzone na 1 km ² powierzchni województwa	51
Chart 11.	Waste generated per 1 km ² of the voivodship's area	51
Wykres 12.	Odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca	52
Chart 12.	Municipal waste collected per capita	52

Wykres 13.	Struktura nakładów na środki trwale służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według źródeł finansowania	55
Chart 13.	Structure of outlays on fixed assets for environmental protection and water management by source of financing	55
Wykres 14.	Liczba ludności w latach 2010–2019 oraz prognoza do 2030 r.	57
Chart 14.	Population in 2010–2019 and projection until 2030	57
Wykres 15.	Ludność według płci i wieku	58
Chart 15.	Population by sex and age	58
Wykres 16.	Mediana wieku ludności	59
Chart 16.	Median age of population	59
Wykres 17.	Indeks starości	59
Chart 17.	Ageing index	59
Wykres 18.	Małżeństwa zawarte i rozwody	60
Chart 18.	Marriages contracted and divorces	60
Wykres 19.	Ruch naturalny ludności	61
Chart 19.	Vital statistics of populaton	61
Wykres 20.	Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności	62
Chart 20.	Net migration of population for permanent residence per 1000 population	62
Wykres 21.	Struktura uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2018/19	64
Chart 21.	Structure of students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2018/19 school year	64
Wykres 22.	Struktura uczniów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19	65
Chart 22.	Structure of students of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year	65
Wykres 23.	Absolwenci uczelni według wybranych grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18	66
Chart 23.	Graduates of higher education institutions by selected broad fields of education in the 2017/18 academic year	66
Wykres 24.	Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów	67
Chart 24.	Activity rate by quarters	67
Wykres 25.	Stopa bezrobocia rejestrowanego	69
Chart 25.	Registered unemployment rate	69
Wykres 26.	Przeciętne wynagrodzenia brutto według wybranych grup zawodów (za październik)	70
Chart 26.	Wages and salaries by selected groups of occupations (for October)	70
Wykres 27.	Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw	72
Chart 27.	Indices of average monthly gross wages and salaries in enterprise sector	72
Wykres 28.	Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r.	76
Chart 28.	Subjective evaluation of material situation of household in 2018	76
Wykres 29.	Struktura rodzin korzystających z pomocy społecznej według powodów przyznania pomocy.	78
Chart 29.	Structure of families benefiting from social assistance by reasons for granting assistance ...	78
Wykres 30.	Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych	81
Chart 30.	Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs	81
Wykres 31.	Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności	89
Chart 31.	Doctors and nurses per 10 thousand population	89
Wykres 32.	Struktura lekarzy specjalistów według wybranych specjalizacji w 2018 r.	90
Chart 32.	Structure of doctors specialists by selected specializations in 2018	90
Wykres 33.	Struktura wyjazdów zespołów ratownictwa medycznego według miejsc zdarzenia w 2018 r.	93
Chart 33.	Structure of calls of emergency medical system teams to the occurrence places in 2018 ...	93

Wykres 34.	Struktura imprez i ich uczestników w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według rodzajów w 2018 r.....	97
Chart 34.	Structure of events and their participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by type in 2018	97
Wykres 35.	Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)	104
Chart 35.	Indices of gross domestic product (current prices)	104
Wykres 36.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju	105
Chart 36.	Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value	105
Wykres 37.	Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)	105
Chart 37.	Structure of gross value added by kind of activity (current prices)	105
Wykres 38.	Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)	106
Chart 38.	Structure of gross value added by kind of activity and subregions (current prices)	106
Wykres 39.	Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	108
Chart 39.	General business climate indicator by kind of activity	108
Wykres 40.	Podmioty gospodarki narodowej	111
Chart 40.	Entities of the national economy	111
Wykres 41.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD	112
Chart 41.	Structure of entities of the national economy by PKD sections	112
Wykres 42.	Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca	114
Chart 42.	Intramural expenditures on research and development per capita	114
Wykres 43.	Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujące działalność B+R	114
Chart 43.	Funds from the business enterprise sector financing R&D	114
Wykres 44.	Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem	116
Chart 44.	Revenues of industrial enterprises from sales of new or improved products as the share of total revenues from sales	116
Wykres 45.	Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	117
Chart 45.	Enterprises with Internet access	117
Wykres 46.	Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	117
Chart 46.	Enterprises receiving orders via computer networks	117
Wykres 47.	Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT	118
Chart 47.	Enterprises employing ICT specialists	118
Wykres 48.	Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem	119
Chart 48.	Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials	119
Wykres 49.	Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych	120
Chart 49.	Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises	120
Wykres 50.	Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)	123
Chart 50.	Indices of investment outlays (current prices)	123
Wykres 51.	Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych w 2019 r.	126
Chart 51.	Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2019	126
Wykres 52.	Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych	127
Chart 52.	Cattle density per 100 ha of agricultural land	127
Wykres 53.	Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych	127
Chart 53.	Pigs density per 100 ha of agricultural land	127

Wykres 54.	Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)	128
Chart 54.	Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)	128
Wykres 55.	Dynamika skupu mleka krowiego	129
Chart 55.	Indices of procurement of cows' milk	129
Wykres 56.	Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)	131
Chart 56.	Indices of sold production of industry (constant prices)	131
Wykres 57.	Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)	131
Chart 57.	Structure of sold production of industry by PKD sections (current prices)	131
Wykres 58.	Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle	132
Chart 58.	Indices of average employment in industry	132
Wykres 59.	Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle według sekcji PKD	132
Chart 59.	Structure of average paid employment in industry by PKD sections	132
Wykres 60.	Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)	133
Chart 60.	Indices of sold production of construction (current prices)	133
Wykres 61.	Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)	134
Chart 61.	Indices of construction and assembly production (current prices)	134
Wykres 62.	Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)	134
Chart 62.	Structure of construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)	134
Wykres 63.	Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie	135
Chart 63.	Indices of average paid employment in construction	135
Wykres 64.	Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania	135
Chart 64.	Indices of the number of dwellings completed	135
Wykres 65.	Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa	136
Chart 65.	Structure of dwellings completed by construction form	136
Wykres 66.	Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)	139
Chart 66.	Indices of retail sales of goods (current prices)	139
Wykres 67.	Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni	140
Chart 67.	Structure of hard surface public roads	140
Wykres 68.	Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2018 r.	142
Chart 68.	Structure of national lines of scheduled bus transport in 2018	142
Wykres 69.	Ruch międzynarodowy pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym im. Jana Pawła II Kraków-Balice (przyloty i odloty)	145
Chart 69.	International passenger traffic at the John Paul II International Airport Kraków-Balice (arrivals and departures)	145
Wykres 70.	Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki	146
Chart 70.	Structure of electricity consumption by economy sectors	146
Wykres 71.	Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2018 r.	153
Chart 71.	Structure of budget expenditure of local government units by divisions in 2018	153
Wykres 72.	Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	154
Chart 72.	Revenue, expenditure and result of budgets of local government units	154

Spis map

List of maps

Mapa 1.	Stężenie pyłów zawieszonych PM _{2,5} , PM ₁₀ , NO ₂ i SO ₂ w 2018 r.	26
Map 1.	Concentration of suspended particulates matter PM _{2,5} , PM ₁₀ , NO ₂ and SO ₂ in 2018	26
Mapa 2.	Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)	28
Map 2.	Employment rate by LFS in 2019 (annual averages)	28
Mapa 3.	Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)	28
Map 3.	Unemployment rate by LFS in 2019 (annual averages)	28
Mapa 4.	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r.	29
Map 4.	Average monthly available income per capita in households in 2018	29
Mapa 5.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r.	29
Map 5.	Social assistance beneficiaries in the total population in 2018	29
Mapa 6.	Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2018 r.	30
Map 6.	Dwelling stocks per 1000 population in 2018	30
Mapa 7.	Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.	30
Map 7.	Outpatient health care units in 2018	30
Mapa 8.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)	31
Map 8.	Gross domestic product per capita in 2018 (current prices)	31
Mapa 9.	Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r.	31
Map 9.	Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019	31
Mapa 10.	Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2018 r.	33
Map 10.	Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2018	33
Mapa 11.	Energia ze źródeł odnawialnych w 2018 r.	33
Map 11.	Energy from renewable sources in 2018	33
Mapa 12.	Podział województwa małopolskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2019 r.	34
Map 12.	Division of the Małopolskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2019	34
Mapa 13.	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według powiatów 2018 r.	40
Map 13.	Water consumption for needs of the national economy and population by powiats in 2018	40
Mapa 14.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem według gmin w 2018 r.	43
Map 14.	Population connected to wastewater treatment plants in % of total population by gminas in 2018	43
Mapa 15.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według powiatów w 2018 r.	46
Map 15.	Area of special nature value under legal protection by powiats in 2018	46
Mapa 16.	Lesistość według gmin w 2018 r.	49
Map 16.	Forest cover by gminas in 2018	49
Mapa 17.	Odpady komunalne zebrane według powiatów w 2018 r.	53
Map 17.	Municipal waste collected by powiats in 2018	53
Mapa 18.	Zmiana liczby ludności w latach 2010–2019	57
Map 18.	Population changes in 2010–2019	57
Mapa 19.	Przyrost naturalny ludności na 1000 ludności w 2019 r.	61
Map 19.	Natural increase per 1000 population in 2019	61
Mapa 20.	Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.	62
Map 20.	Net migration of population for permanent residence per 1000 population in 2019	62

Mapa 21.	Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat według gmin w roku szkolnym 2018/19	64
Map 21.	Number of children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 by gminas in the 2018/19 school year	64
Mapa 22.	Pracujący na 1000 ludności według powiatów w 2018 r.	68
Map 22.	Employed persons per 1000 population by powiats in 2018	68
Mapa 23.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r.	69
Map 23.	Registered unemployment rate in 2019	69
Mapa 24.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według powiatów w 2018 r.	71
Map 24.	Average monthly gross wages and salaries by powiats in 2018	71
Mapa 25.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według gmin w 2018 r.	79
Map 25.	Scope of benefiting from community social assistance by gminas in 2018	79
Mapa 26.	Żłobki i kluby dziecięce według powiatów w 2018 r.	82
Map 26.	Nurseries and children's clubs by powiats in 2018	82
Mapa 27.	Warunki mieszkaniowe ludności według powiatów w 2018 r.	84
Map 27.	Housing conditions of population by powiats in 2018	84
Mapa 28.	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w % ogólnej liczby ludności według gmin w 2018 r.	85
Map 28.	Population using water supply system in % of total number of population by gminas in 2018	85
Mapa 29.	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w % ogólnej liczby ludności według gmin w 2018 r.	87
Map 29.	Population using sewage system in % of total number of population by gminas in 2018	87
Mapa 30.	Ludność korzystająca z gazu z sieci w % ogólnej liczby ludności według gmin w 2018 r.	88
Map 30.	Population using gas supply system in % of total number of population by gminas in 2018	88
Mapa 31.	Ambulatoryjna opieka zdrowotna według powiatów w 2018 r.	91
Map 31.	Outpatient health care by powiats in 2018	91
Mapa 32.	Wydatki gmin w dziale „Ochrona zdrowia” w 2018 r.	94
Map 32.	Expenditures of gminas in division „Health care” in 2018	94
Mapa 33.	Wydatki gmin w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2018 r.	97
Map 33.	Expenditure of gminas in division “Culture and national heritage” in 2018	97
Mapa 34.	Zagrożenie przestępczością według powiatów w 2019 r.	98
Map 34.	Crime risk by powiats in 2019	98
Mapa 35.	Bezpieczeństwo na drogach według powiatów w 2019 r.	99
Map 35.	Road safety by powiats in 2019	99
Mapa 36.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności według powiatów w 2019 r.	101
Map 36.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register per 10 thousand population by powiats in 2019	101
Mapa 37.	Podmioty gospodarki narodowej według gmin w 2019 r.	111
Map 37.	Entities of the national economy by gminas in 2019	111
Mapa 38.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca według powiatów w 2018 r.	122
Map 38.	Investment outlays per capita by powiats in 2018	122
Mapa 39.	Mieszkania oddane do użytkowania według powiatów w 2019 r.	137
Map 39.	Dwellings completed by powiats in 2019	137
Mapa 40.	Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej według powiatów w 2018 r.	141
Map 40.	Improved hard surface communal and district roads by powiats in 2018	141
Mapa 41.	Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę według powiatów w 2018 r.	147
Map 41.	Consumption of electricity in households per consumer by powiats in 2018	147

Mapa 42.	Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.	150
Map 42.	Own revenue of gminas per capita in 2018	150
Mapa 43.	Dotacje dla budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.	151
Map 43.	Grants for gminas per capita in 2018	151
Mapa 44.	Wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.	152
Map 44.	Investment expenditure of gminas per capita in 2018	152
Mapa 45.	Zadłużenie budżetów gmin w % dochodów ogółem w 2018 r.	155
Map 45.	Debt of gminas in % of total revenue in 2018	155

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.	Województwo na tle kraju	23
Table 1.	Voivodship against the background of the country	23
Tablica 2.	Warunki meteorologiczne	35
Table 2.	Meteorological conditions	35
Tablica 3.	Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania	37
Table 3.	Geodetic area by the land use	37
Tablica 4.	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według potrzeb	39
Table 4.	Water consumption for needs of the national economy and population as required	39
Tablica 5.	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	42
Table 5.	Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	42
Tablica 6.	Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	44
Table 6.	Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality	44
Tablica 7.	Odpady wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone)	50
Table 7.	Waste generated and landfilled up to now (accumulated)	50
Tablica 8.	Odpady komunalne zebrane selektywnie	52
Table 8.	Municipal waste collected separately	52
Tablica 9.	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej (ceny bieżące)	54
Table 9.	Outlays on fixed assets for environmental protection and water management (current prices)	54
Tablica 10.	Ludność	56
Table 10.	Population	56
Tablica 11.	Wychowanie przedszkolne	63
Table 11.	Pre-primary education	63
Tablica 12.	Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL	67
Table 12.	Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS	67
Tablica 13.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw	72
Table 13.	Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector	72
Tablica 14.	Świadczenia społeczne	73
Table 14.	Social benefits	73
Tablica 15.	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny	74
Table 15.	Average monthly available income	74

Tablica 16.	Wskaźniki zagrożenia ubóstwem (zasięg ubóstwa)	75
Table 16.	At-risk-of-poverty rates	75
Tablica 17.	Świadczenia pomocy społecznej	77
Table 17.	Social assistance benefits	77
Tablica 18.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	79
Table 18.	Beneficiaries of community social assistance	79
Tablica 19.	Świadczenie wychowawcze	80
Table 19.	Child-rising benefit	80
Tablica 20.	Żłobki i kluby dziecięce	81
Table 20.	Nurseries and children's clubs	81
Tablica 21.	Zasoby mieszkaniowe	83
Table 21.	Dwelling stocks	83
Tablica 22.	Wodociągi	85
Table 22.	Water supply system	85
Tablica 23.	Kanalizacja	86
Table 23.	Sewage system	86
Tablica 24.	Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych	87
Table 24.	Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households	87
Tablica 25.	Ambulatoryjna opieka zdrowotna	90
Table 25.	Outpatient health care	90
Tablica 26.	Instytucje kultury	96
Table 26.	Culture institutions	96
Tablica 27.	Wypadki drogowe oraz ich skutki	99
Table 27.	Road accidents and their results	99
Tablica 28.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON	101
Table 28.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register	101
Tablica 29.	Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	107
Table 29.	General business climate indicator by kind of activity	107
Tablica 30.	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	110
Table 30.	Entities of the national economy in the REGON register	110
Tablica 31.	Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)	113
Table 31.	Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)	113
Tablica 32.	Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji	115
Table 32.	Innovative enterprises by types of introduced innovations	115
Tablica 33.	Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych	121
Table 33.	Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises ..	121
Tablica 34.	Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)	124
Table 34.	Investment outlays (current prices)	124
Tablica 35.	Plony wybranych ziemiopłodów rolnych	126
Table 35.	Yields of selected agricultural crops	126
Tablica 36.	Przemysł	130
Table 36.	Industry	130
Tablica 37.	Budownictwo	133
Table 37.	Construction	133
Tablica 38.	Budownictwo mieszkaniowe	136
Table 38.	Dwelling construction	136
Tablica 39.	Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)	138
Table 39.	Indices of retail sales of goods (current prices)	138

Tablica 40.	Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni	141
Table 40.	Public roads by type of surface	141
Tablica 41.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni	142
Table 41.	Hard surface public roads	142
Tablica 42.	Komunikacja miejska	143
Table 42.	Urban transport	143
Tablica 43.	Ruch pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym im. Jana Pawła II Kraków-Balice	144
Table 43.	Passenger traffic at the John Paul II International Airport Kraków-Balice	144
Tablica 44.	Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	146
Table 44.	Consumers and consumption of electricity in households	146
Tablica 44.	Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego	149
Table 44.	Revenue of local government units	149
Tablica 45.	Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego	152
Table 45.	Expenditure of local government units	152
Tablica 46.	Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	154
Table 46.	Result of budgets of local government units	154
Tablica 47.	Zadłużenie budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r.	155
Table 47.	Debt of local government units in 2018	155
Tablica 48.	Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do końca 2018 r.	157
Table 48.	The total project value and the additional EU financing value of projects which are implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the voivodship to the end of 2018	157
Tablica 49.	Wybrane dane o województwie małopolskim	158
Table 49.	Selected data on Małopolskie Voivodship	158
Tablica 50.	Wybrane dane o Krakowie	162
Table 50.	Selected data on Kraków	162

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak (*)	oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do wcześniej opublikowanych revised data
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification presented in an abbreviated form
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty
tys.	tysiąc
mln	milion
g	gram gram
kg	kilogram kilogram
dt	decytona deciton
t	tona tonne
l	litr litre
ha	hektar hectare

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
m ²	metr kwadratowy square metre
m ³	metr sześcienny cubic metre
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
szt. pcs	sztuka piece
ok.	około
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności NACE classification

Synteza

Demografia w 2019 r.

liczba ludności na 1000 ludności:	+0,3% r/r	Wystąpiły korzystne zmiany w demografii województwa. Liczba ludności wzrosła w podobnym stopniu, jak rok wcześniej. Liczba urodzeń żywych przewyższała liczbę zgonów, co przełożyło się na dodatni przyrost naturalny. Saldo migracji stałej było dodatnie. W ciągu roku zmniejszył się współczynnik zawieranych małżeństw.
urodzenia żywe	10,85	
zgony	9,69	
przyrost naturalny	+1,16	
saldo migracji stałej	+2,02	
małżeństwa zawarte	5,25	

Rynek pracy w 2019 r.

przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw	+4,8% r/r	Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wzrosło w ujęciu rocznym, a jego tempo było większe w relacji do roku poprzedniego.
stopa bezrobocia rejestrowanego	4,1%	W poszczególnych miesiącach badanego roku zarówno stopa bezrobocia rejestrowanego, jak i liczba bezrobotnych zarejestrowanych ukształtowały się na poziomie niższym niż rok wcześniej, jednocześnie urzędy pracy zaproponowały mniej ofert pracy. Bilans bezrobotnych kształtował się korzystnie – w ciągu roku w urzędach pracy zarejestrowano mniej bezrobotnych niż wyrejestrowano z ewidencji.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2019 r.

przeciętne miesięczne wynagrodzenie	+9,7% r/r	Tempo wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw było wyższe niż rok wcześniej.
przeciętne wynagrodzenie godzinowe	+8,6% r/r	Zwiększył się czas przepracowany przez zatrudnionych oraz średnie wynagrodzenie za godzinę pracy.

Świadczenia społeczne w 2019 r.

przeciętna miesięczna emerytura i renta		Odnotowano wzrost w ujęciu rocznym świadczeniobiorców ZUS przy jednoczesnym spadku liczby osób pobierających świadczenia z rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych. Zwiększyła się przeciętna wysokość miesięcznej emerytury i renty. Świadczenia wypłacane przez ZUS rosły wolniej niż świadczenia rolników indywidualnych.
ZUS	+4,8% r/r	
KRUS	+5,4% r/r	

Rolnictwo w 2019 r.

Skupiono więcej pszenicy oraz żywca rzeźnego wołowego, przy jednoczesnym spadku skupu żyta, żywca rzeźnego wieprzowego i drobiowego oraz mleka. Na przestrzeni roku ceny skupu większości podstawowych produktów rolnych były wyższe.

Produkcja rolnicza w 2018 r. (ceny stałe)

globalna	+0,5% r/r	Zwiększyła się w porównaniu z 2017 r. zarówno globalna, końcowa, jak i towarowa produkcja rolnicza (w cenach stałych). Odnotowano wzrost produkcji roślinnej, natomiast spadła produkcja zwierzęca.
kończąca	+2,0% r/r	
towarowa	+2,3% r/r	

Produkcja sprzedana przemysłu w 2019 r.

produkcja sprzedana przemysłu (ceny stałe)	+5,3% r/r	Tempo wzrostu produkcji sprzedanej przemysłu było niższe (w cenach stałych) niż przed rokiem. Większą produkcję odnotowano we wszystkich sekcjach należących do przemysłu. Spadła wydajność pracy, mierzona wielkością produkcji sprzedanej przemysłu na 1 zatrudnionego.
produkcja sprzedana przemysłu na 1 zatrudnionego (ceny stałe)	-2,2% r/r	

Produkcja sprzedana budownictwa w 2019 r.

produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące)	+10,0% r/r	Odnotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa, produkcji budowlano-montażowej oraz wydajności pracy, mierzonej wielkością produkcji sprzedanej budownictwa na 1 zatrudnionego.
produkcja budowlano-montażowa (ceny bieżące)	+3,3% r/r	
produkcja sprzedana budownictwa na 1 zatrudnionego (ceny bieżące)	+3,1 r/r	

Budownictwo mieszkaniowe w 2019 r.

mieszkania oddane do użytkowania	+19,4% r/r	Oddano do użytkowania więcej mieszkań niż rok wcześniej. Wzrost nowych realizacji dotyczył budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem, natomiast zmniejszyła się liczba inwestycji indywidualnych.
mieszkania, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym rozpoczęte budowy mieszkań	-1,9% r/r +7,2% r/r	Mniejsza niż przed rokiem była liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Wzrosła liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto.

Rynek wewnętrzny w 2019 r.

sprzedaż detaliczna	-6,6% r/r	Sprzedaż detaliczna towarów (w cenach bieżących) była mniejsza niż rok wcześniej, równocześnie wzrosła sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących).
sprzedaż hurtowa	+5,1% r/r	

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2019 r.

wynik finansowy brutto	+9,4% r/r	Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych kształtowały się korzystniej od uzyskanych rok wcześniej. Odnotowano wzrost wyniku ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, wyników finansowych brutto i netto, wyniku z pozostałej działalności operacyjnej oraz wyniku na operacjach finansowych. Obniżył się wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności, poprawie uległy wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto. Zwiększył się udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto wśród ogółu badanych podmiotów, jak również udział ich zysku netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności.
wynik finansowy netto	+10,8% r/r	
wskaźnik poziomu kosztów	94,4	
wskaźnik rentowności obrotu brutto	5,6	
netto	4,7	

Nakłady inwestycyjne w 2019 r.

nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)	+27,5% r/r	W porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano wzrost wartości nakładów inwestycyjnych. Zwiększyła się także liczba nowo rozpoczętych inwestycji, jak również ich wartość kosztorysowa.
rozpoczęte inwestycje	+209,0% r/r	

Rachunki regionalne w 2018 r. (szacunki wstępne)

produkt krajowy brutto (ceny bieżące)	+7,6% r/r	Wartość wytworzonego produktu krajowego brutto, jak i przeciętny poziom PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca były wyższe w ujęciu rocznym.
produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące)	+7,3% r/r	

Podmioty gospodarki narodowej w 2019 r.

podmioty gospodarki narodowej	+4,7% r/r	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wzrosła w skali roku, a tempo wzrostu było większe niż wcześniej.
-------------------------------	-----------	---

Executive summary

Demography in 2019

number of population per 1000 population:	+0.3% y/y	There were positive changes in the demographics of the voivodship. The population increased to a similar extent as a year earlier. The number of live births predominated over the number of deaths, which translated into a positive natural increase. The balance of permanent migration was positive. During the year, the marriage rate decreased.
live births	10.85	
deaths	9.69	
natural increase	+1.16	
net permanent migration	+2.02	
marriages contracted	5.25	

Labour market in 2019

average paid employment in enterprise sector	+4.8% y/y	The average paid employment in enterprise sector increased in annual terms, and its pace was higher compared to the previous year.
registered unemployment rate	4.1%	In particular months of the analysed year, both the registered unemployment rate and the number of registered unemployed persons were at a level lower than a year earlier, while labour offices offered fewer job offers. The balance of the unemployed was favourable – during the year fewer unemployed persons were registered at labour offices than deregistered from records.

Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector in 2019

average monthly gross wages and salaries	+9.7% y/y	The growth rate of average monthly gross wages and salaries in enterprise sector was higher than a year earlier.
average hourly wages and salaries	+8.6% y/y	The time worked by employees and the average pay per hour increased.

Social benefits in 2019

average monthly retirement and other pension		There was an increase in the annual ZUS beneficiaries with a simultaneous decrease in the number of persons receiving benefits from the agricultural social security system. The average amount of monthly retirement and other pension increased. Benefits paid by the Social Insurance Institution grew more slowly than benefits of individual farmers.
Social Insurance Institution	+4.8% y/y	
Agricultural Social Insurance Fund	+5.4% y/y	

Agriculture in 2019

More wheat and cattle for slaughter were purchased, while the procurement of rye, pigs and poultry for slaughter as well as milk decreased. Purchase prices of most basic agricultural products were higher throughout the year.

Agricultural output in 2018 (constant prices)

gross	+0.5% y/y	Both global, final and agricultural market output increased (at constant prices) compared to 2017. Crop output increased, while animal output decreased.
final	+2.0% y/y	
market	+2.3% y/y	

Sold production of industry in 2019

sold production of industry (constant prices)	+5.3% y/y	The growth rate of sold production of industry was lower (at constant prices) than a year before. Higher production was recorded in all industry sections. Work productivity, measured by the volume of sold production of industry per 1 employee, has decreased.
sold production of industry per 1 employee (constant prices)	-2.2% y/y	

Sold production of construction in 2019

sold production of construction (current prices)	+10.0% y/y	There was an increase in sold production of construction, construction and assembly production and work productivity, measured by the volume of sold production of construction per 1 employee.
construction and assembly production (current prices)	+3.3% y/y	
construction and assembly production per 1 employee (current prices)	+3.1% y/y	

Dwelling construction in 2019

dwellings completed	+19.4% y/y	More dwellings were completed than a year earlier. An increase of new results concerned dwellings for sale or rent while the number of private investments decreased.
dwellings for which permits have been granted or which have been registered with a construction project	-1.9% y/y	The number of dwellings for which permits have been granted or which have been registered with a construction project was lower than a year before. The number of dwellings in which construction has begun increased.
dwellings under construction	+7.2% y/y	

Internal market in 2019

retail sales	-6.6% y/y	Retail sales of goods (at current prices) were lower than a year earlier, while wholesale (at current prices) increased.
wholesale	+5.1% y/y	

Financial results of non-financial enterprises in 2019

gross financial result	+9.4% y/y	Financial results of non-financial enterprises were more favourable than those achieved a year earlier. An increase was recorded in the result on the sale of products, goods and materials, gross and net financial results, the result on other operating activities and the result on financial operations. The cost level indicator from total activity decreased, gross and net turnover profitability indicators improved. The share of enterprises showing a net profit among all surveyed entities increased, as well as the share of their net profit in the total amount of revenues from total activity.
net financial result	+10.8% y/y	
cost level indicator	94.4	
turnover profitability indicator		
gross	5.6	
net	4.7	

Investment outlays in 2019

investment outlays (current prices)	+27.5% y/y	In comparison with the previous year, an increase in the value of investment outlays was recorded. The number of newly launched investments has also increased, as well as their cost value.
started investments	+209.0% y/y	

**Regional accounts in 2018
(preliminary estimations)**

gross domestic product (current prices)	+7.6% y/y	The value of the gross domestic product generated, as well as the average GDP per capita were higher on an annual basis.
gross domestic product per capita (current prices)	+7.3% y/y	

**Entities of the national economy
in 2019**

entities of the national economy	+4.7% y/y	The number of entities of the national economy increased per annum, and the growth rate was higher than a year earlier.
----------------------------------	-----------	---

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Województwo na tle kraju
Table 1. Voivodship against the background of the country

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Woj. małopolskie Małopolskie Voivodship
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2018 r. (w hm ³) Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2018 (in hm ³)	9434,6	475,2
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2018 r. (w hm ³) Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2018 (in hm ³)	8200,4	519,7
Ścieki komunalne oczyszczane w ciągu roku ogółem w 2018 r. (w dam ³) Municipal wastewater treated during the year in 2018 (in dam ³)	1328655	115355
Emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2018 r. (tony/rok): Emission of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):		
gazowych gases	213214234	10483040
pyłowych particulates	31827	1841
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2018 r. (w %) Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2018 (in %)	0,2	0,1
Obszary prawnie chronione ogółem ^a w powierzchni ogółem w 2018 r. (w %) Total of legal protected area ^a in total area in 2018 (in %)	32,6	53,0
Lesistość ^a w 2018 r. (w %) Forest cover ^a in 2018 (in %)	29,6	28,7
Ludność ^a na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. Population ^a per 1 km ² of total area in 2019	123	225
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r. Natural increase per 1000 population in 2019	-0,9	1,2
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2019	0,2	2,0
Przeciętne trwanie życia w 2018 r. (w latach): Life expectancy in 2018 (in years):		
mężczyźni males	73,8	75,3
kobiety females	81,7	82,9

^a Stan w dniu 31 grudnia.
^a As of 31st December.

Tablica 1. Województwo na tle kraju (cd.)
Table 1. Voivodship against the background of the country (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Woj. małopolskie Małopolskie Voivodship
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2018 r. Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2018	895	908
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^a w 2019 r. (w %) Employment rate by LFS ^a in 2019 (in %)	54,4	54,7
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^a w 2019 r. (w %) Activity rate by LFS ^a in 2019 (in %)	56,2	56,3
Stopa bezrobocia według BAEL ^a w 2019 r. (w %) Unemployment rate by LFS ^a in 2019 (in %)	3,3	2,8
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy ^b w 2019 r. Unemployed persons per job offer ^b in 2019	18	17
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^c w 2019 r. (w zł) Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^c in 2019 (in PLN)	5169,06	5151,08
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2019 r. (w zł) Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2019 (in PLN)	2264,06	2224,97
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r. (w zł) Average monthly per capita available income in households in 2018 (in PLN)	1693,46	1627,85
Relatywna granica ubóstwa w 2018 r. (w %) Relative poverty threshold in 2018 (in %)	14,2	22,2
Granica ubóstwa skrajnego w 2018 r. (w %) Extreme poverty rate in 2018 (in %)	5,4	9,2
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r. (w %) Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2018 (in %)	5,1	4,5
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2018 r. (w tys. zł) Social assistance benefits granted in 2018 (in thousand PLN)	3485665	265868
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych ^b na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2018 r. Children staying in nurseries and children's clubs ^b per 1000 children up to the age of 3 in 2018	105	107
Liczba ludności na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ^b w 2018 r. Population per outpatient health care unit ^b in 2018	1439	1591
Pracownicy medyczni ^{b,d} na 10 tys. ludności w 2018 r.: Medical personnel ^{b,d} per 10 thousand population in 2018:		
lekarze doctors	23,3	23,9
pielęgniarki nurses	50,2	53,8
Łóżka w szpitalach ^b na 10 tys. ludności w 2018 r. Beds in hospitals ^b per 10 thousand population in 2018	47,3	43,7
Produkt krajowy brutto ^e (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2018 r. (w zł) Gross domestic product ^e (current prices) per capita in 2018 (in PLN)	55066	50735

a Przeciętne w roku. b Stan w dniu 31 grudnia. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Pracujący według podstawowego miejsca pracy. e Wstępny szacunek.

a Annual averages. b As of 31st December. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. d Employed persons by main workplace. e Preliminary estimation.

Tablica 1. Województwo na tle kraju (dok.)
Table 1. Voivodship against the background of the country (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Woj. małopolskie Małopolskie Voivodship
Podmioty gospodarki narodowej ^{ab} na 10 tys. ludności w 2019 r. Entities of the national economy ^{ab} per 10 thousand population in 2019	1175	1202 ^c
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego ^{ab} na 10 tys. ludności w 2019 r. Commercial companies with foreign capital participation ^{ab} per 10 thousand population in 2019	20	17 ^c
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^d w 2018 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^d in 2018	7,7	11,4
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^e w 2019 r. (w %) Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^e in 2019 (in %)	81,8	84,5
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^e w 2019 r. (w %) Cost level indicator in non-financial enterprises ^e in 2019 (in %)	95,4	94,4
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^e w 2019 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^e in 2019 (previous year=100; current prices)	112,4	127,5
Obsada bydła ^f na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. (w szt.) Cattle density ^f per 100 ha of agricultural land in 2019 (in heads)	43,3	30,1
Obsada trzody chlewnej ^f na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. (w szt.) Pigs density ^f per 100 ha of agricultural land in 2019 (in heads)	73,4	21,9
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle ^g w 2019 r. (w zł) Sold production of industry (current prices) per 1 average employed person in industry ^g in 2019 (in PLN)	553443	516856
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie ^g w 2019 r. (w zł) Sold production of industry (current prices) per 1 average employed person in construction ^g in 2019 (in PLN)	625052	526453
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2019 r. Dwellings completed per 1000 population in 2019	5,4	6,4
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni ^a na 100 km ² powierzchni ogólnej w km w 2018 r. Communal and district roads with hard surface ^a per 100 km ² of total area in km in 2018	81,8	153,7
Długość linii kolejowych eksploatowanych ^a na 100 km ² w km w 2018 r. Length of railway lines operated ^a per 100 km ² in km in 2018	6,2	7,2
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2018 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2018 (in %)	12,7	7,0

a Stan w dniu 31 grudnia. b Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. c Bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejsu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON. d Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie badania aktywności ekonomicznej ludności – dane średnioroczne. e Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. f Stan w dniu 1 czerwca. g Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a As of 31st December. b Excluding persons conducting private farms in agriculture. c Excluding entities for which the information on the business address or place of residence does not exist in the REGON register. d Active population (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. e Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. f As of 1st June. g Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2 Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀, NO₂ i SO₂ w 2018 r.
Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀, NO₂ and SO₂ in 2018

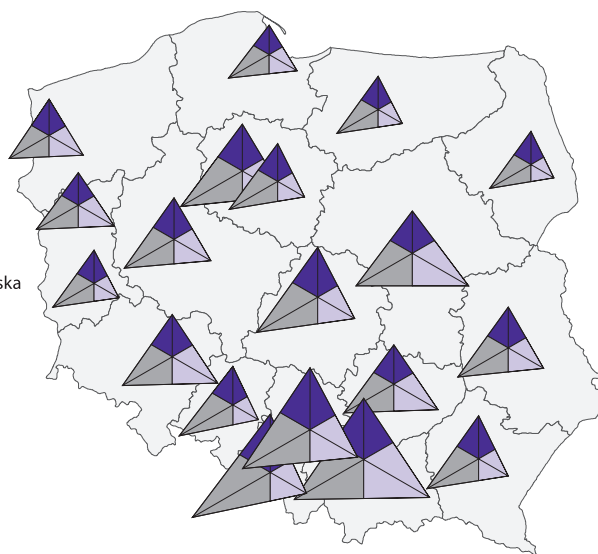
Wybrane obszary:
Chosen areas:

aglomeracje:
agglomerations:

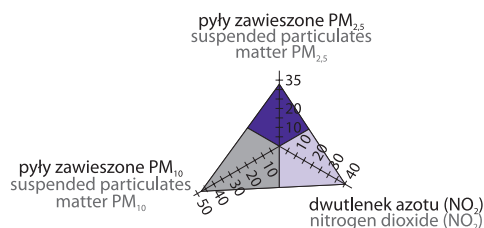
białostocka
bydgoska
górnśląska
krakowska
lubelska
łódzka
poznańska
rybnicko-jastrzębska
szczecińska
trójmiejska
warszawska
wrocławska

miasta:
cities:

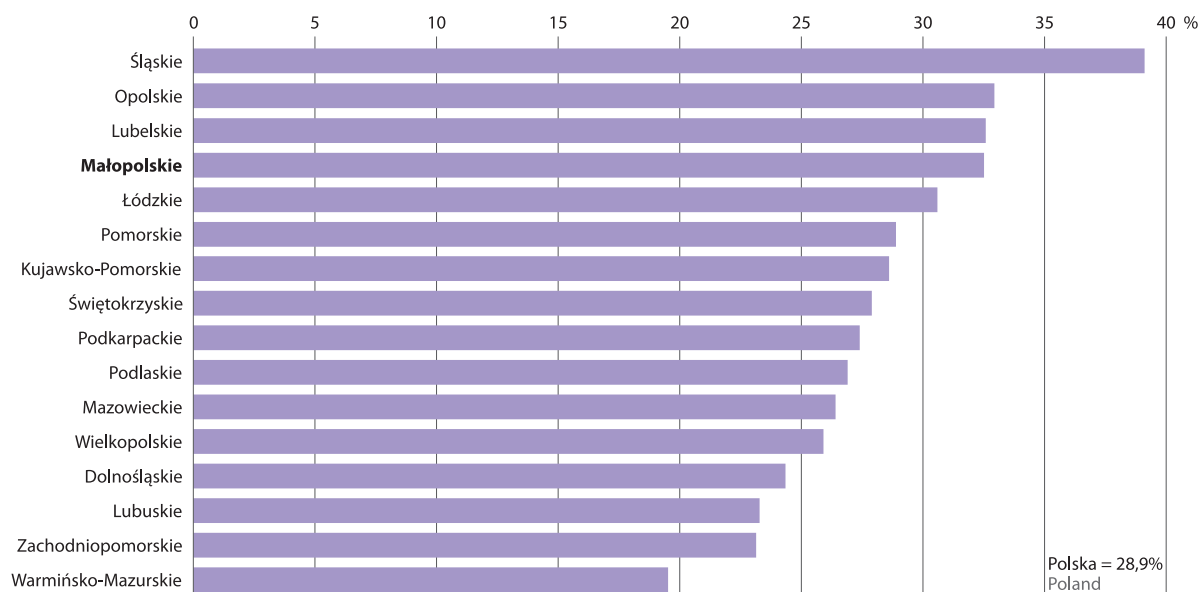
Gorzów Wlkp.
Kielce
Olsztyn
Opole
Rzeszów
Toruń
Zielona Góra

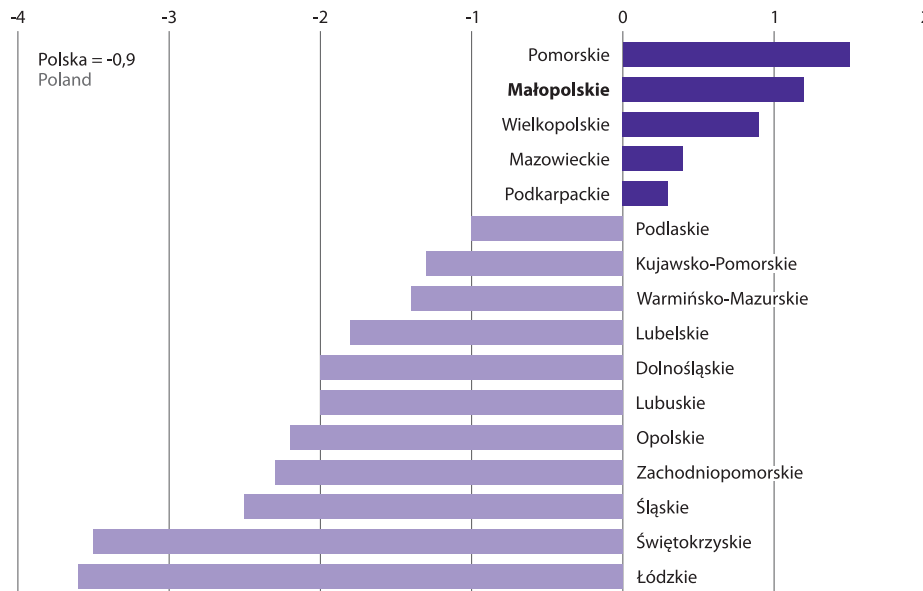
Średnia wartość normowanego stężenia
średniego rocznego w µg/m³:
Average value of standardized average
annual concentration in µg/m³:

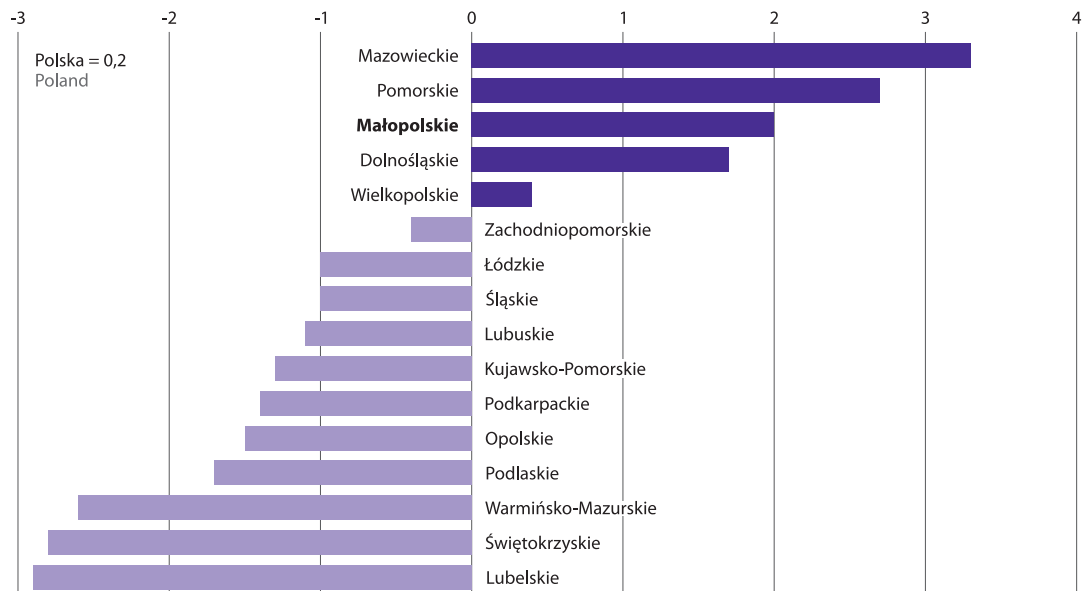
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2018 r.
Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2018

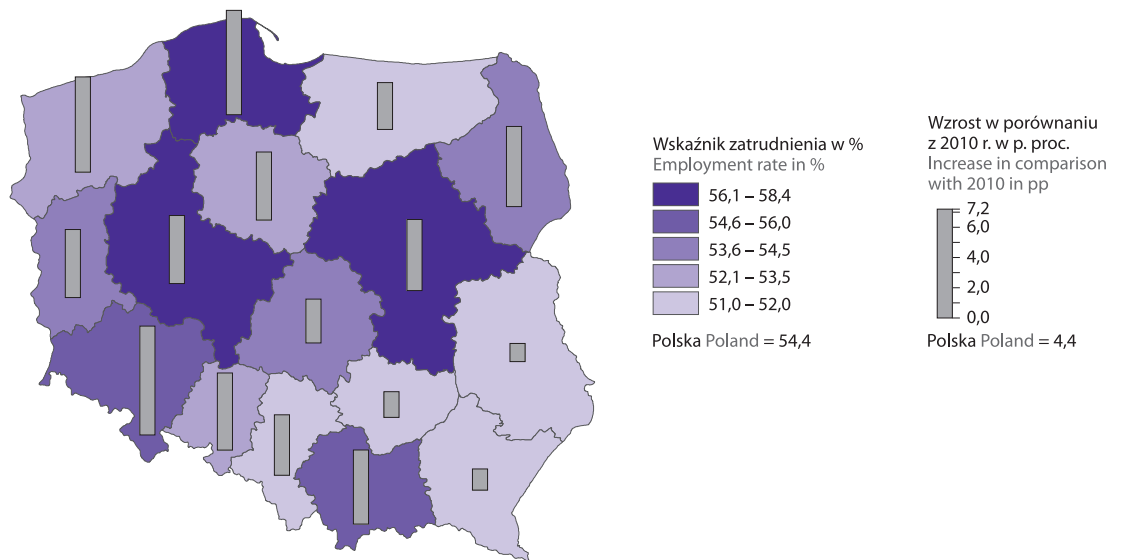
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r.
Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2019

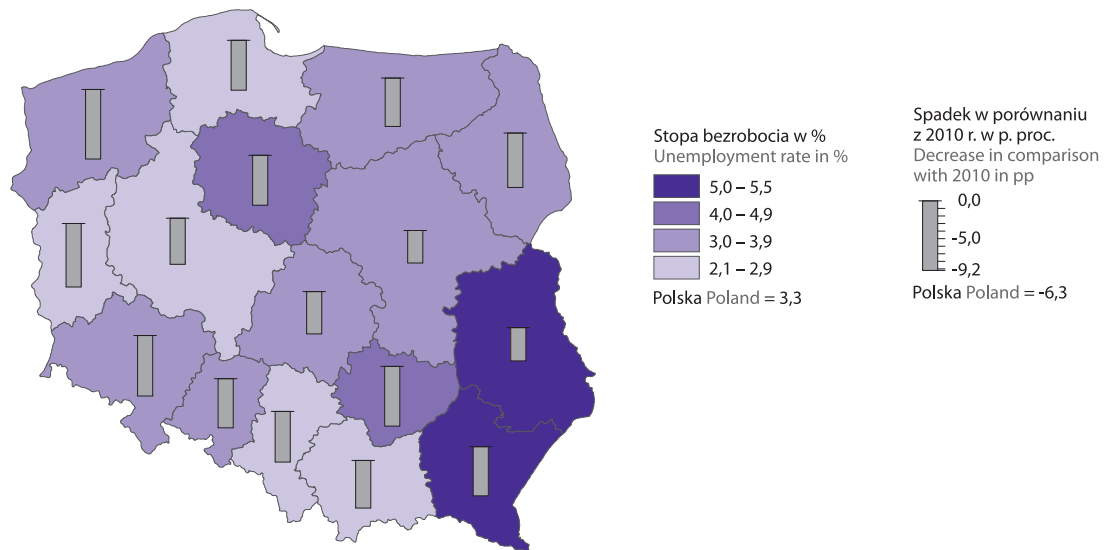
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2019

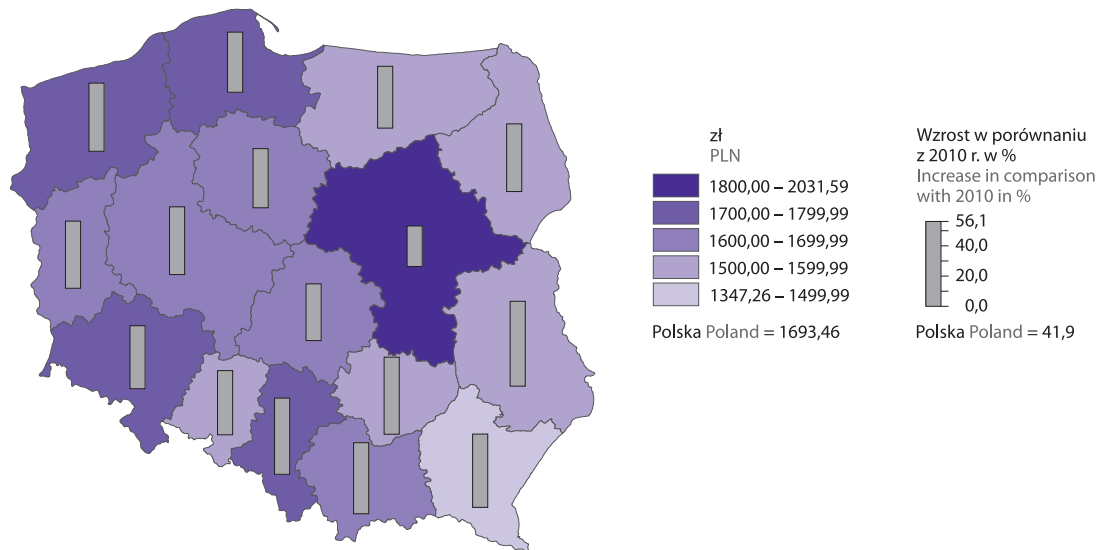
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)
 Map 2. Employment rate by LFS in 2019 (annual averages)

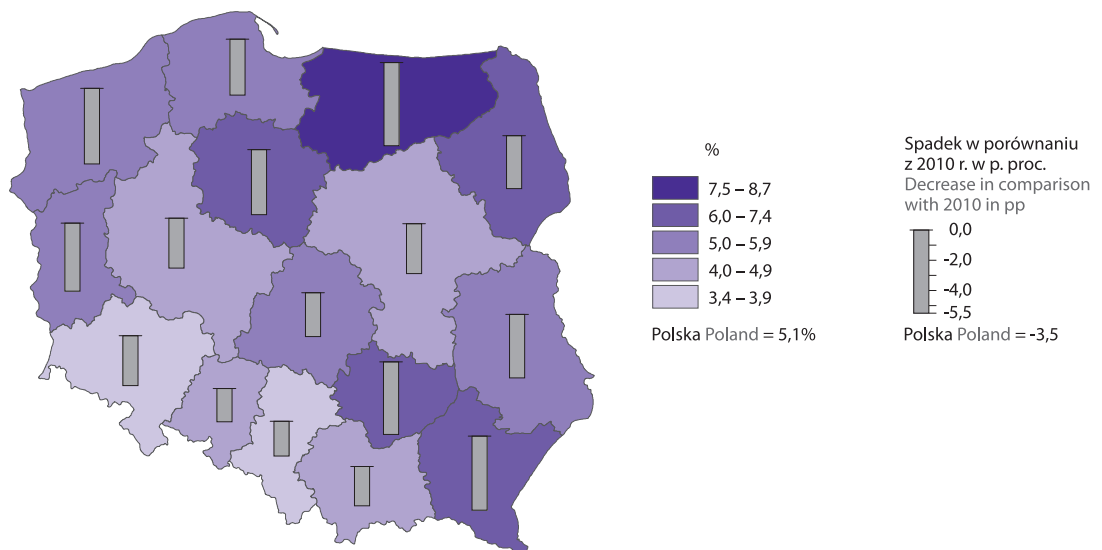
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)
 Map 3. Unemployment rate by LFS in 2019 (annual averages)

Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2018

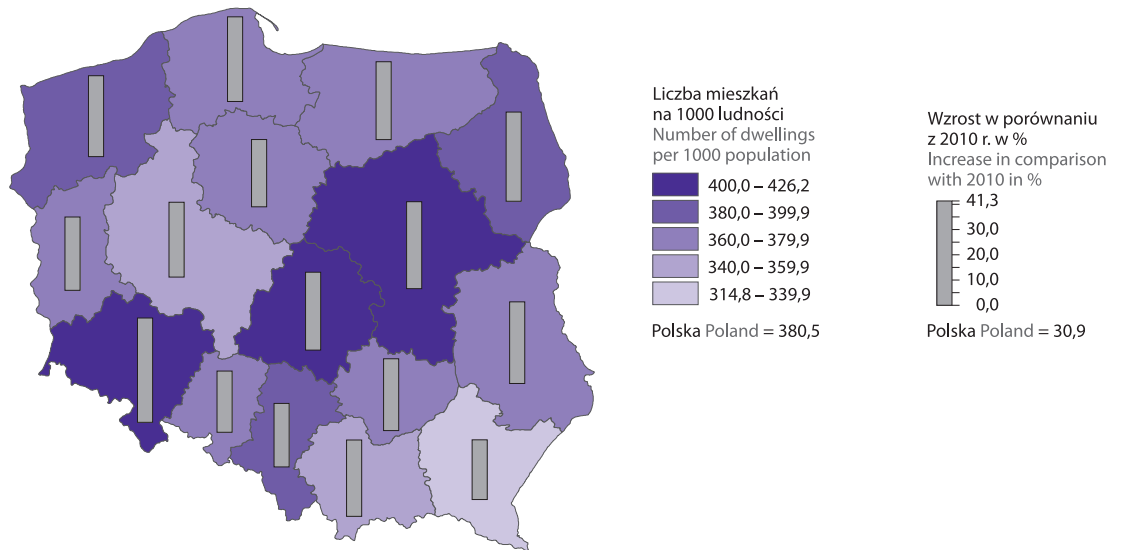
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2018

Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

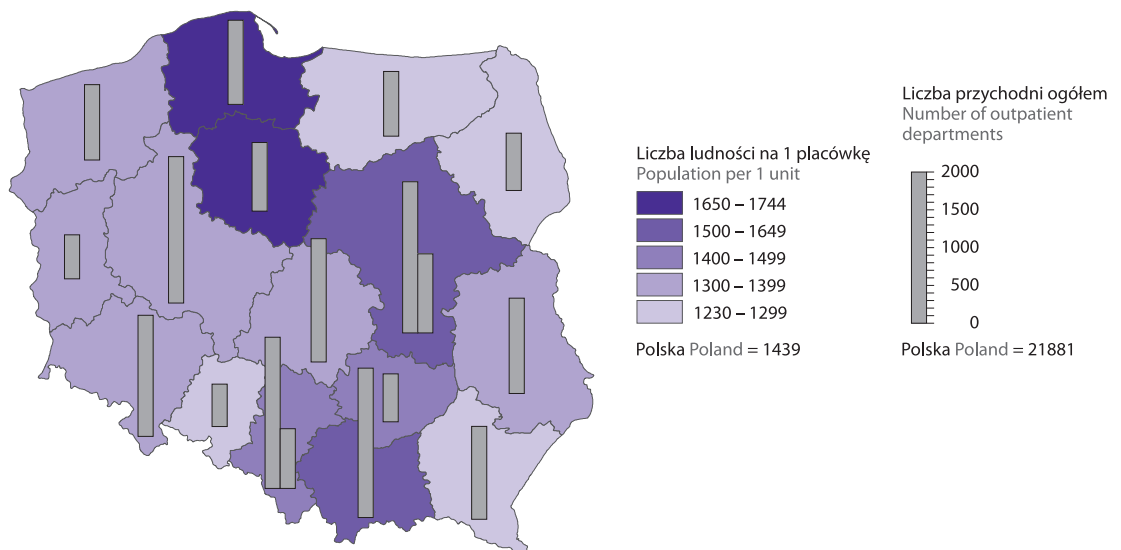
Map 6. Dwelling stocks per 1000 population in 2018
As of 31st December

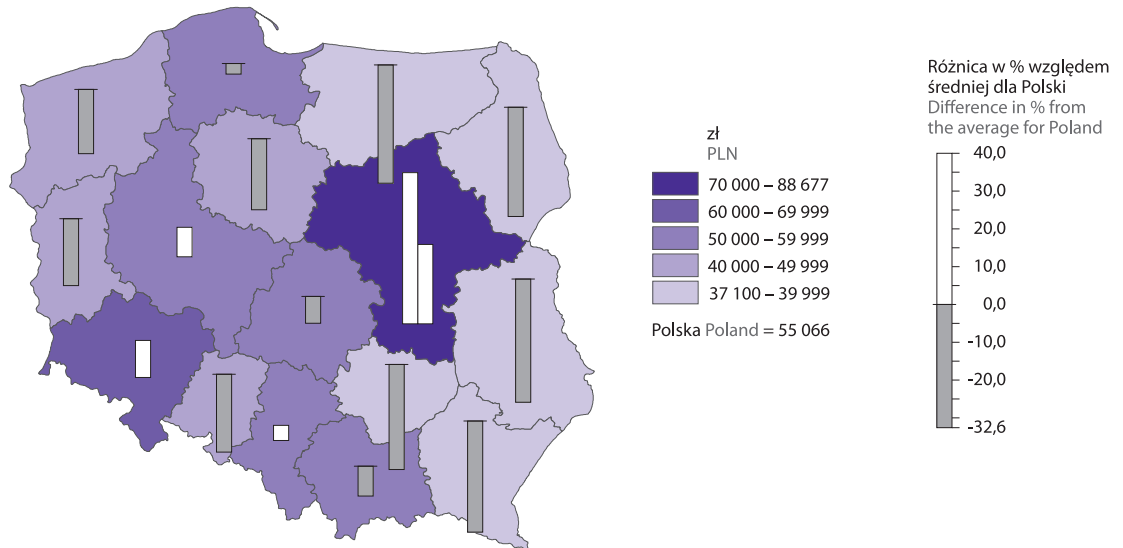
Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 7. Outpatient health care units in 2018
As of 31st December

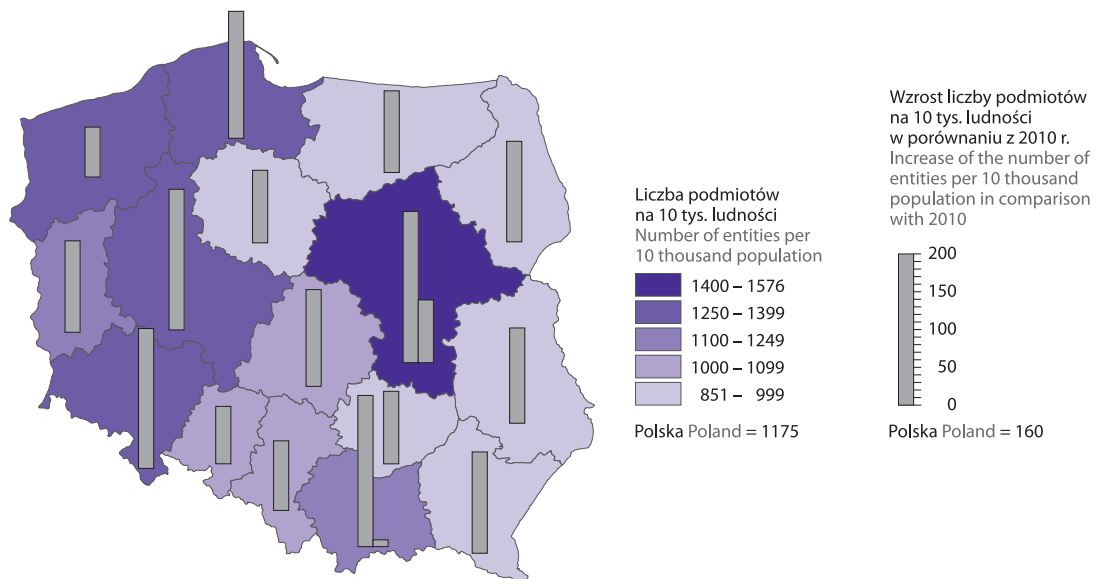

Mapa 8. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)^a
 Map 8. Gross domestic product per capita in 2018 (current prices)^a

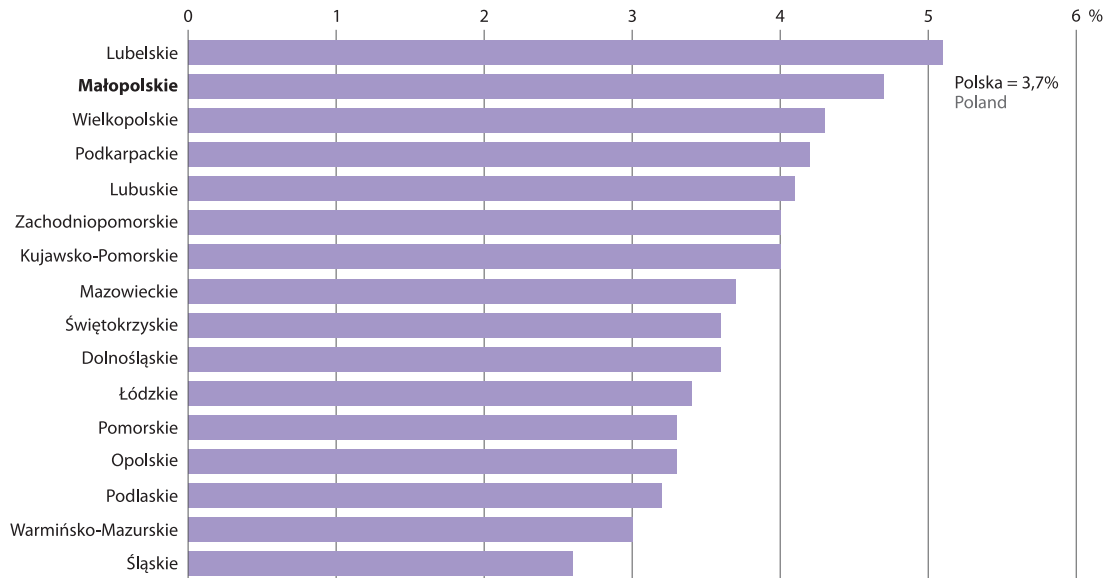

^a Szacunki wstępne.
^a Preliminary estimations.

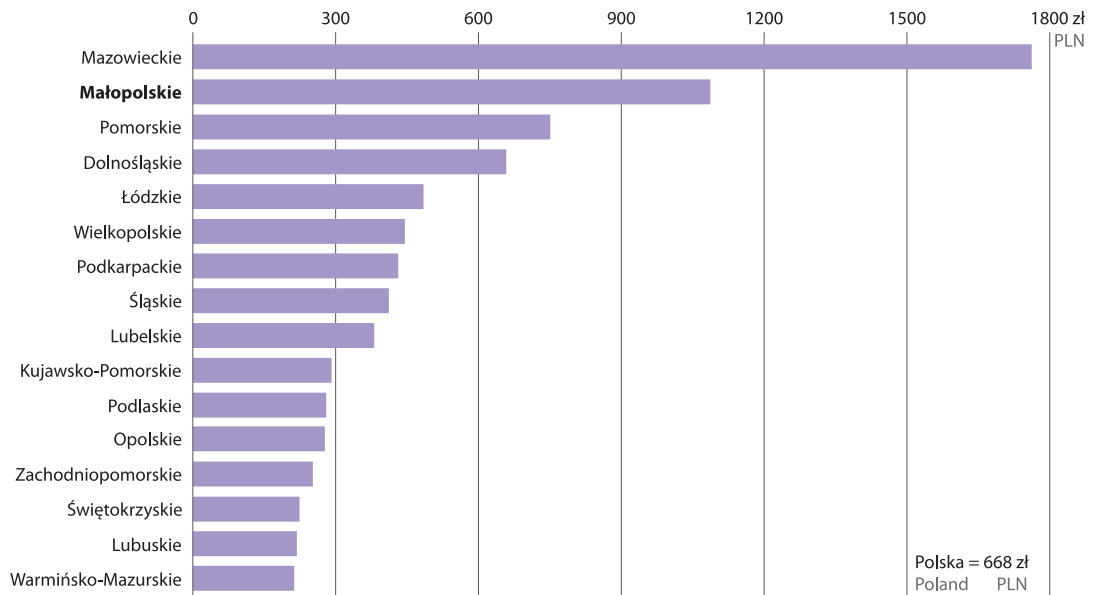
Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019
 As of 31st December

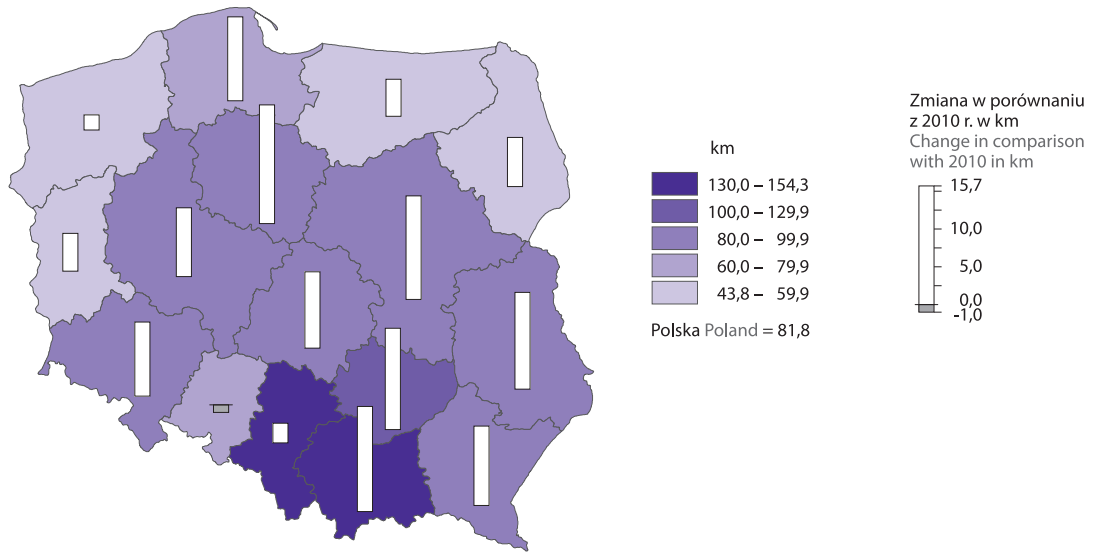
Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2019 r.
 Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2019

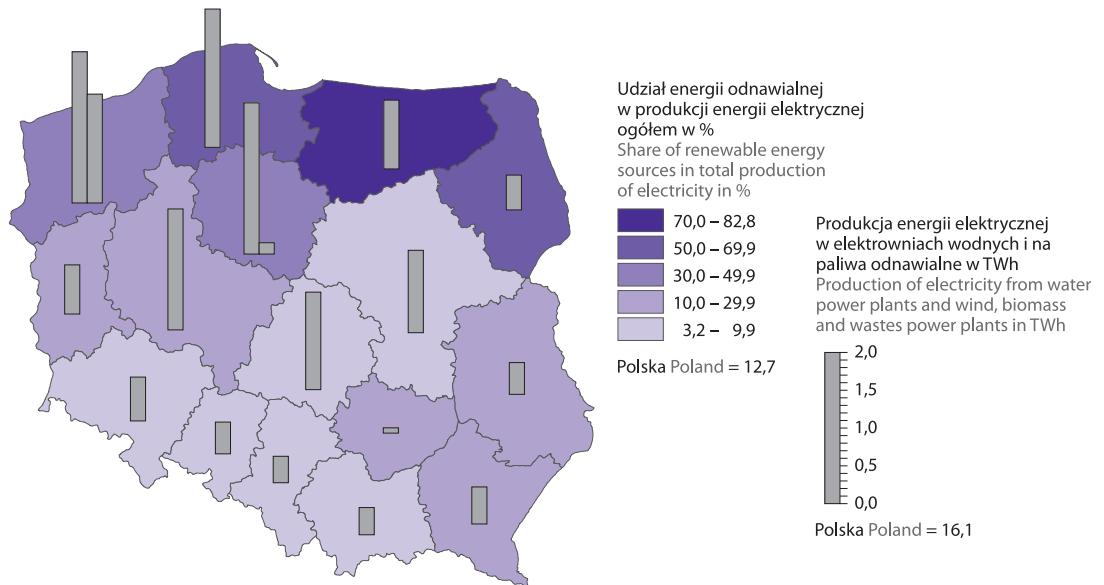
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)
 Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2018 (current prices)

Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2018 r.
 Map 10. Communal and district roads with hard surface per 100 km² of total area in 2018

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2018 r.
 Map 11. Energy from renewable sources in 2018

Rozdział 3

Chapter 3

Powierzchnia i podział terytorialny województwa

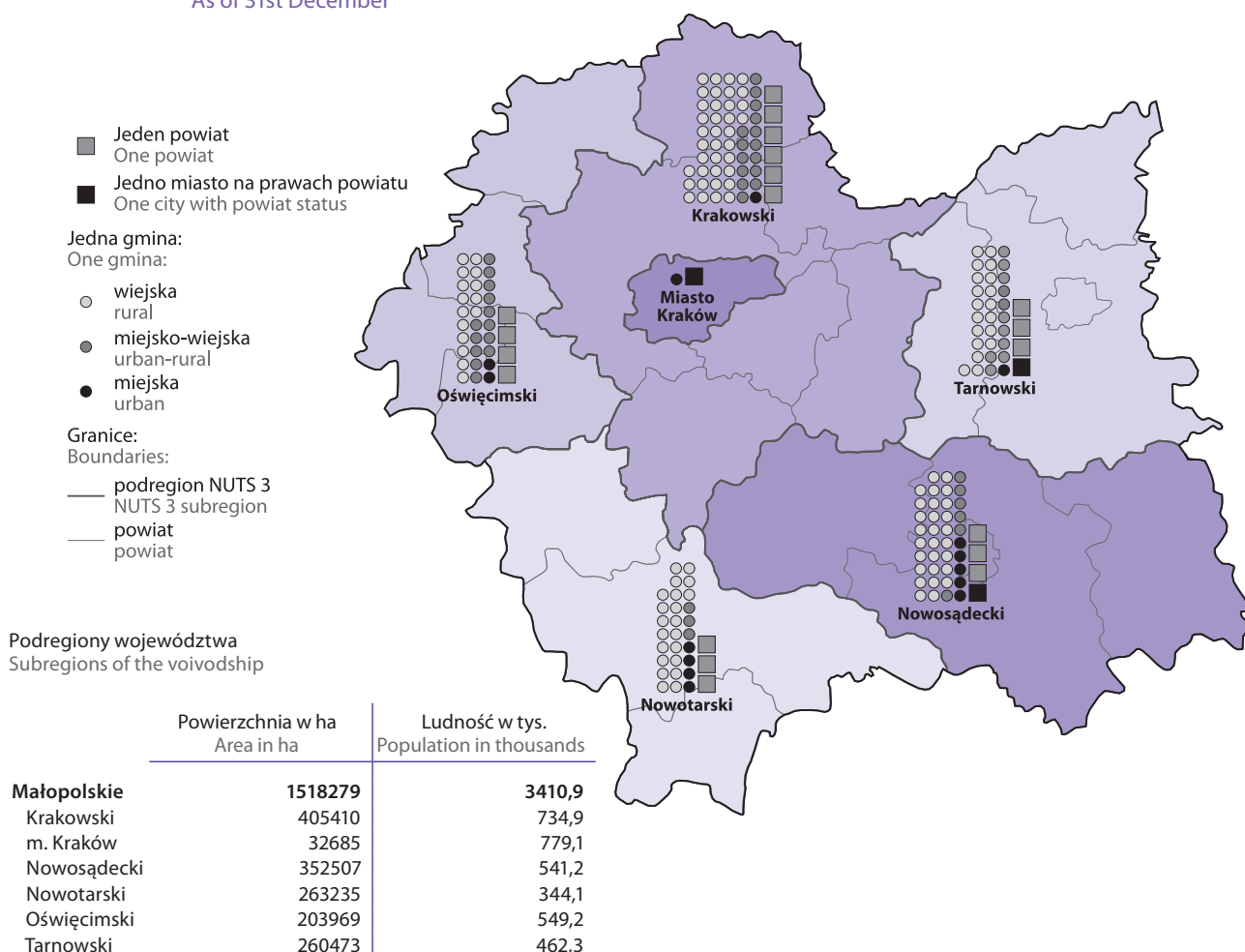
Area and territorial division of voivodship

Mapa 12. Podział województwa małopolskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 12. Division of the Małopolskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2019

As of 31st December

Według stanu w dniu 1 stycznia 2020 r. województwo małopolskie zajmowało powierzchnię 15183 km² (1518279 ha), co stanowiło 4,9% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r.) mieszkało 3410,9 tys. ludności, tj. 8,9% ludności Polski. Gęstość zaludnienia wynosiła 225 osób (druga lokata w kraju). W miastach mieszkało 48,2% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

Średnie roczne temperatury powietrza w 2019 r. we wszystkich stacjach pomiarowych były wyższe niż wartości średnie dla poprzednich okresów wieloletnich. Jednocześnie zaobserwowano spadek rocznej sumy opadów atmosferycznych w stosunku do wartości średnich dla poprzedniego okresu wieloletniego.

Klimat w Polsce, jak i w województwie małopolskim, charakteryzuje się dużą zmiennością pogody oraz zróżnicowanym przebiegiem pór roku w następujących po sobie latach. W województwie występuje duża amplituda temperatur wynikająca ze znacznego zróżnicowania wysokości. Średnie wieloletnie temperatury powietrza w województwie wahały się od 5,4°C do 8,9°C.

Tablica 2. Warunki meteorologiczne

Table 2. Meteorological conditions

Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971–2000	1991–2000	2001–2005	2001–2010	2019
	średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C Temperatures in °C					
Kraków	8,1	8,5	8,8	8,7	10,4
Nowy Sącz	8,2	8,5	8,7	8,9	10,5
Zakopane	5,4	5,8	5,8	6,0	7,5
Roczne sumy opadów w mm Total annual precipitation in mm					
Kraków	662	669	685	719	639
Nowy Sącz	696	703	768	806	647
Zakopane	1107	992	1198	1229	1147

^a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowego Instytutu Badawczego.

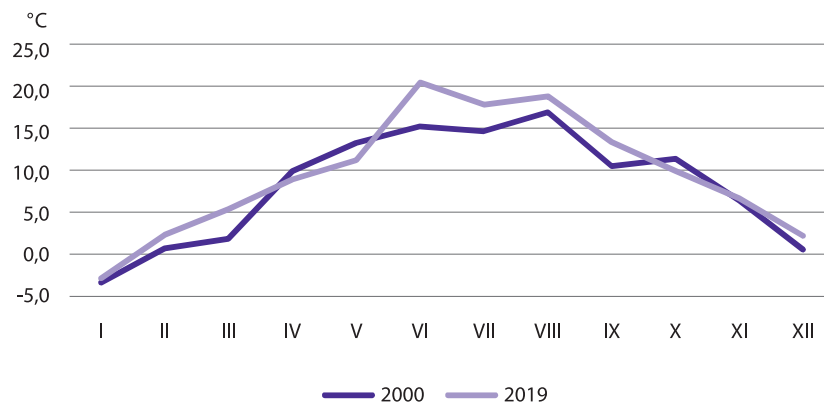
^a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management – National Research Institute.

Najwyższą średnią roczną temperaturę powietrza odnotowano w 2019 r. w stacji meteorologicznej Nowy Sącz (10,5°C), a najniższą w stacji Zakopane (7,5°C). Maksymalną oraz minimalną temperaturę powietrza dla okresu wieloletniego 1971–2019 odnotowano w stacji Kraków (odpowiednio 37,3°C oraz -29,9°C). W stacji Kraków odnotowano także największą amplitudę skrajną dla omawianego okresu (67,2°C), natomiast najmniejszą w stacji Zakopane (59,9°C).

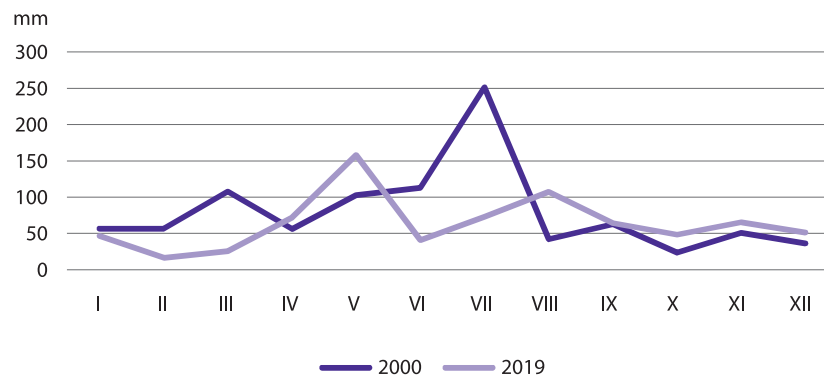
W 2019 r. najwyższe średnie miesięczne temperatury powietrza, przekraczające 21°C, zanotowano w czerwcu, a w dalszej kolejności w sierpniu (19°C) oraz w lipcu (18°C), a najniższą w styczniu (blisko -3°C). Średnie miesięczne temperatury powietrza w stacjach pomiarowych IMGW odnotowane w maju i lipcu 2019 r. były niższe niż wartości w tych samych miesiącach w okresie 2001–2010. W pozostałych miesiącach omawianego roku (z wyjątkiem stycznia – wzrost temperatury w stacji Kraków, a spadek w stacji Zakopane) temperatury były wyższe niż za poprzedni okres pomiarowy w tych miesiącach w latach 2001–2010.

Wykres 6. Średnia miesięczna temperatura powietrza
Chart 6. Average monthly air temperature

Najwyższą roczną sumę opadów atmosferycznych zanotowano w 2019 r. w stacji meteorologicznej w Zakopanem (1147 mm), a najniższą w Krakowie (639 mm). Podobnie najwyższe miesięczne średnie sumy opadów (189 mm) wystąpiły w lipcu w Zakopanem, a najniższe w czerwcu (4 mm) w Krakowie.

Wykres 7. Średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych
Chart 7. Average monthly total atmospheric precipitation

4.2. Powierzchnia ziemi

4.2. Ground surface

W 2018 r. największy udział w powierzchni województwa miały użytki rolne. Na przestrzeni ostatnich lat systematycznie rosła powierzchnia gruntów pod wodami powierzchniowymi oraz gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.

Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji była mniejsza niż rok wcześniej, a zwiększyła się powierzchnia gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych.

Stopień rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdegradowanych i zdegradowanych jest nadal niski.

Województwo małopolskie leży w południowej części Polski. Powierzchnia geodezyjna według stanu w dniu 1 stycznia 2020 r. wynosiła 1518,3 tys. ha, co stanowiło 4,9% ogólnej powierzchni Polski. Powierzchnia łądowa zajmowała 98,5% ogólnej powierzchni geodezyjnej województwa. Województwo małopolskie od zachodu graniczy z województwem śląskim (długość granicy 291 km), od północy – z województwem świętokrzyskim (185 km), od wschodu – z województwem podkarpackim (187 km), a południowa granica jest granicą państwową ze Słowacją (319 km).

Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania

Stan w dniu 1 stycznia

Table 3. Geodetic area by the land use

As of 1st January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w ha in ha				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Powierzchnia ogólna^a Total area ^a	1518279	1518279	1518279	1518279	4,9
Użytki rolne ^b Agricultural land ^b	937040	922656	920334	918677	4,9
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woody and bushy land	459465	463966	460519	460594	4,8
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	20138	20603	21621	22283	3,5
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	83796	93637	98970 ^c	99942 ^c	5,8
Użytki ekologiczne Ecological areas	573	636	636	643	2,6
Nie użytki Wasteland	11625	11449	11356	11343	2,4
Tereny różne ^d Miscellaneous land ^d	5642	5332	4843	4797	5,9

a Obszar łądowy (łącznie z wodami śródlądowymi). b łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”. c łącznie z gruntami przeznaczonymi na budowę dróg publicznych lub linii kolejowych. d Grunty przeznaczone do rekultywacji oraz niezagospodarowane grunty zrehabilitowane, wały ochronne nieprzystosowane do ruchu kołowego.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

a Land area (including inland waters). b Including woody and bushy land on agricultural land, classified until 2016 in the item “forest land as well as woody and bushy land”. c Including land for the construction of public roads or railways. d Land intended for reclamation and non-managed reclaimed land, protective shafts not adapted to road traffic.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Według kierunków wykorzystania największy udział w ogólnej powierzchni województwa miały użytki rolne – 60,5%, a w dalszej kolejności grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 30,3%, grunty zabudowane i zurbanizowane – 6,6% oraz grunty pod wodami powierzchniowymi, nieużytki, tereny różne, użytki ekologiczne, łącznie – 2,6%. W 2019 r. według ewidencji geodezyjnej największy wzrost w porównaniu z 2018 r. odnotowano w powierzchni gruntów pod wodami powierzchniowymi – o 3,1% oraz użytków ekologicznych – o 1,1%, a największy spadek w powierzchni terenów różnych – o 0,9%.

Na podstawie przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych, w 2018 r. z produkcji rolniczej i leśnej wyłączono 333 ha użytków rolnych i 30 ha gruntów leśnych. W relacji do roku poprzedniego omawiana powierzchnia użytków rolnych zwiększyła się o 1,5%, a gruntów leśnych – o 66,7%. Uwzględniając kierunki wyłączenia, największy udział – 63,1% posiadały tereny osiedlowe, a w dalszej kolejności: na inne cele – 17,6%, pod użytki kopalne – 9,3%, na tereny przemysłowe – 5,7% oraz pod drogi i szlaki komunikacyjne – 4,3%.

Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagająca rekultywacji i zagospodarowania według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. wyniosła 1973 ha (spadek o 10,2% w stosunku do 2017 r.), co stanowiło 3,2% ogólnej powierzchni gruntów wymagających rekultywacji w Polsce. W omawianym roku grunty, które całkowicie utraciły wartości użytkowe zajmowały powierzchnię 1720 ha (co stanowiło 3,1% w skali kraju), a ich udział w ogólnej powierzchni gruntów wymagających rekultywacji wyniósł 87,2% i był niższy o 0,4 p. proc. w stosunku do 2017 r. W ciągu 12 miesięcy rekultywacji poddano 150 ha gruntów (9,8% wielkości krajowej), tj. o 14,5% więcej w skali roku. Na cele rolnicze zrekultywowano 79 ha gruntów (8,2% w skali Polski), tj. o 24,8% mniej niż rok wcześniej.

W 2018 r. zostało zagospodarowanych 86 ha gruntów (w kraju 469 ha), czyli o 7,5% więcej w porównaniu do roku poprzedniego, w tym na cele rolnicze 42 ha (o 27,6% mniej niż w 2017 r.). Stopień rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdewastowanych i zdegradowanych był nadal niezadowolający i stanowił w 2018 r. odpowiednio 7,6% i 4,4% ogólnej powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych.

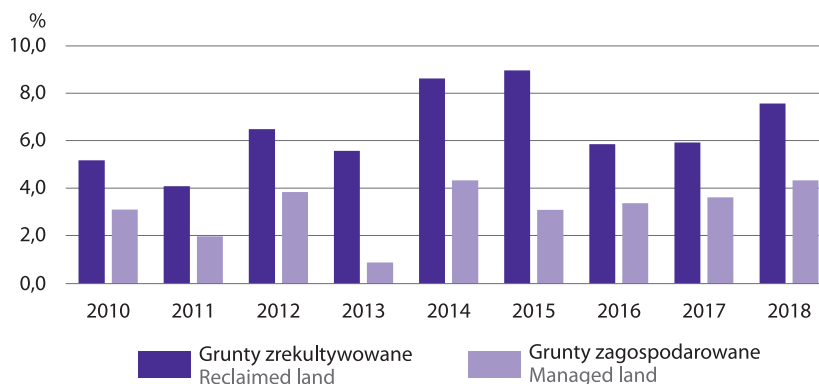
Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrekultywowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Wykres 8. Udział gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych (w ciągu roku) w ogólnej powierzchni gruntów wymagających rekultywacji

Chart 8. Share of land reclaimed and managed (during the year) in the total area of land requiring reclamation

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W 2018 r. odnotowano spadek ilości zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w odniesieniu do roku poprzedniego. Analogicznie jak w latach poprzednich, największy udział w zużyciu wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności miał przemysł. Wyższe niż rok wcześniej było zużycie wody przez wodociągi sieciowe oraz w gospodarstwach domowych. Zmniejszyła się ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzonych do wód lub do ziemi. Zaobserwowano wzrost ilości ścieków wymagających oczyszczania, w tym zwłaszcza ścieków oczyszczanych chemicznie. Odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków z roku na rok systematycznie wzrastał.

W 2018 r. pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniósł 524,9 hm³, co stanowiło 5,3% ogółu poboru wody w Polsce i był minimalnie niższy (o 0,1%) niż w 2017 r. W kraju w porównaniu z 2017 r. odnotowano spadek poboru wody o 1,9%. Na cele produkcyjne pobrano z ujęć własnych 301,1 hm³ wody (57,4% ogółu poboru wody w województwie), tj. o 2,5% mniej niż w 2017 r., do eksploatacji sieci wodociągowej – 169,1 hm³ (32,2%), co oznacza wzrost o 3,9%, a do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych – 54,8 hm³ (10,4%) – wzrost o 1,6%. W skali Polski pobór wody na cele produkcyjne wyniósł 4,4%, do eksploatacji sieci wodociągowej – 7,9%, a do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie – 5,7%. Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę zakładów przemysłowych były wody powierzchniowe – 277,5 hm³, które pokrywały 92,2% ogółu wody potrzebnej na cele produkcyjne, a w dalszej kolejności m.in. wody podziemne – 10,2 hm³ (3,4%) oraz zakup wody od innych jednostek – 6,0 hm³ (2,0%).

Na przestrzeni 2018 r. zużyto 475,2 hm³ wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, tj. o 0,6% mniej w porównaniu z 2017 r., co stanowiło 5,0% ogółu zużycia wody w Polsce. W kraju spadek zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w odniesieniu do roku poprzedniego wyniósł 2,3%.

Tablica 4. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według potrzeb
Table 4. Water consumption for needs of the national economy and population as required

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	492,7	469,7	477,8	475,2	5,0
w tym: of which:					
Przemysł Industry	301,1	296,4	305,0	297,4	4,4
Rolnictwo i leśnictwo ^a Agriculture and forestry ^a	76,5	57,5	53,9	54,8	5,7
Gospodarstwa domowe Households	89,2	90,3	91,6	94,1	7,3

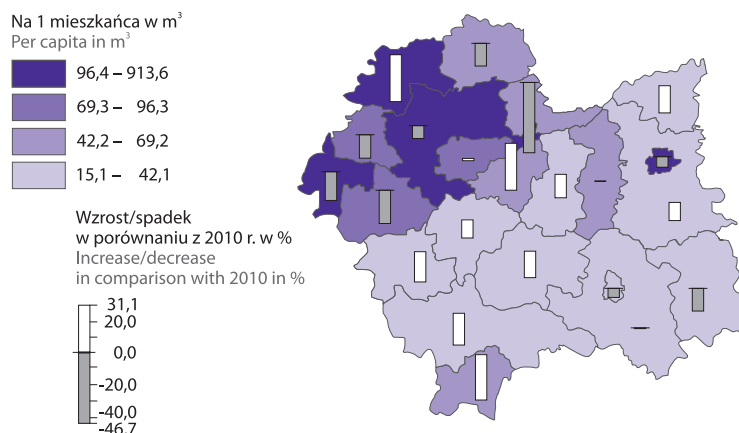
a Woda zużyta do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych.
a Water used for irrigation in agriculture and forestry as well as for filling and completing fish ponds.

Na terenie województwa działały 102 zakłady zużywające wodę do celów przemysłowych (1939 w kraju). W ciągu roku przemysł zużył 297,4 hm³ (4,4% w skali kraju), tj. 62,6% ogólnej ilości zużytej w wodę na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, w tym 97,6% przeznaczono na cele produkcyjne. Równocześnie przez wodociągi sieciowe zużyto 123,0 hm³ wody (7,4% wielkości ogólnopolskiej), tj. 25,9% ogólnej ilości zużytej wody w województwie, natomiast do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych – 54,8 hm³ (5,7%), tj. 11,5% ogólnego zużycia wody.

W przemyśle największe roczne zapotrzebowanie na wodę w województwie, jak i w kraju, zaobserwowano w energetyce i przetwórstwie przemysłowym. Przy wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę zużyto – 248,2 hm³ wody (83,4% wielkości wojewódzkiej w przemyśle), w skali kraju – 4,1%. Na potrzeby przetwórstwa przemysłowego zużyto – 44,3 hm³ wody (14,9% ogólnej ilości wody zużytej przez przemysł w województwie), co stanowiło 6,6% tego typu zużycia w Polsce. W ramach przetwórstwa przemysłowego największą ilość wody zużyto przy produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych – 19,1 hm³, czyli 6,4% ogólnego zużycia wody przez przemysł w województwie.

Począwszy od 2015 r. obserwowano wzrost zużycia wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych. W 2018 r. w skali Polski zużycie wody stanowiło 7,3% i wyniosło 94,1 hm³, tj. o 2,7% więcej w ujęciu rocznym. W kraju odnotowano wzrost zużycia wody w skali roku wynoszący 4,7%. Przełożyło się to na wzrost zużycia wody w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca z 27,1 m³ w 2017 r. na 27,7 m³ w 2018 r. (w Polsce odpowiednio 31,8 m³ na 33,3 m³).

Mapa 13. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według powiatów 2018 r.
Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population by powiats in 2018

Na stopień degradacji i zanieczyszczenia zasobów wodnych w znacznym stopniu wpływa ilość wytwarzanych ścieków. W 2018 r. odprowadzono do wód lub do ziemi łącznie 519,7 hm³ (spadek o 0,5% w stosunku do roku poprzedniego) ścieków przemysłowych i komunalnych, co stanowiło 6,3% ogólnej ilości tego typu ścieków w kraju. W Polsce w skali roku odprowadzono do wód lub do ziemi o 3,0% mniej ścieków przemysłowych i komunalnych.

Do wód powierzchniowych lub do ziemi bezpośrednio z zakładów odprowadzono 404,3 hm³ ścieków przemysłowych, co stanowiło 5,9% w skali kraju. W odniesieniu do roku poprzedniego ilość ścieków odprowadzonych bezpośrednio z zakładów pracy zmniejszyła się o 1,1% (w kraju o 3,8%). Udział ścieków odprowadzonych bezpośrednio z zakładów w ogólnej ilości ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi wyniósł 77,8%, a pozostałą część stanowiły ścieki komunalne. Udział ścieków przemysłowych oczyszczanych (144,9 hm³) w ściekach przemysłowych wymagających oczyszczenia (159,4 hm³) był taki sam jak w roku poprzednim i wyniósł 90,9% (w kraju 87,8%). W 2018 r. ilość ścieków komunalnych odprowadzonych siecią kanalizacyjną zwiększyła się o 1,7% (w kraju o 1,0%), a ich udział w skali kraju wyniósł 8,7%.

W analizowanym roku oczyszczenia wymagało 274,7 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych (52,9% ogólnej ilości ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi), tj. 12,5% wielkości krajowej. W skali roku odnotowano wzrost ilości ścieków wymagających oczyszczenia o 2,5% (w kraju spadek o 0,3%). Bezpośrednio do wód lub do ziemi, bez procesu oczyszczenia, odprowadzono 14,5 hm³ ścieków wymagających oczyszczenia z 69 zakładów (14,1 hm³ z 66 zakładów w 2017 r.). Pozostałe ścieki wymagające oczyszczenia w ilości 260,3 hm³ (w 2017 r. – 254,0 hm³) zostały oczyszczone w oczyszczalniach przemysłowych i komunalnych.

Wykres 9. Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód lub do ziemi

Chart 9. Structure of industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

a Dotyczy tylko ścieków przemysłowych.
a Concerns only industrial wastewater.

Najwięcej ścieków przemysłowych i komunalnych było oczyszczanych mechanicznie – 130,5 hm³ (47,5% ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia), a w dalszej kolejności z podwyższonym usuwaniem biogenów – 103,2 hm³ (37,6%) oraz biologicznie – 22,8 hm³ (8,3%), a najmniej chemicznie – 3,8 hm³ (1,4%). W porównaniu z 2017 r. zwiększyła się ilość ścieków oczyszczanych chemicznie (o 14,9%), a następnie mechanicznie (o 2,9%) oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 2,3%), a zmniejszyła się oczyszczanych biologicznie (o 0,9%).

W 2018 r. wskaźnik udziału ścieków oczyszczanych w ściekach wymagających oczyszczenia wyniósł 94,7% i tym samym pozostał na poziomie z roku poprzedniego, przy średnim wskaźniku dla Polski wynoszącym 95,1%.

Oczyszczalnia ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Tablica 5. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
 Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Oczyszczalnie ścieków (stan w dniu 31 grudnia) Wastewater treatment plants (as of 31st December)	316	312	311	310
Ścieki komunalne odprowadzone w dam ³ Municipal wastewater discharged in dam ³	115857	105870	113435	115355
Ścieki przemysłowe odprowadzone w dam ³ Industrial wastewater discharged in dam ³	189800	157970	154718	159387
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	55,4	64,6	66,1	66,6

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
 a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

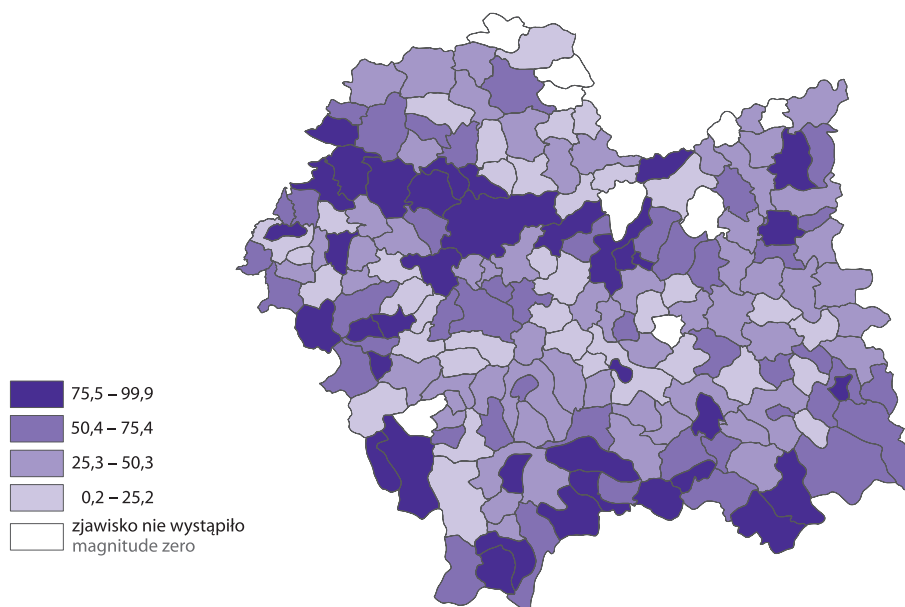
W końcu roku działało 310 oczyszczalni ścieków przemysłowych i komunalnych (w Polsce 4139). Wśród nich były 243 oczyszczalnie ścieków komunalnych (w kraju 3257), w tym 178 oczyszczalni typu biologicznego i 65 z podwyższonym usuwaniem biogenów (odpowiednio 2439 i 810). Liczba oczyszczalni ścieków komunalnych utrzymała się na poziomie z roku poprzedniego (w kraju o 1 mniej).

W 2018 r. odnotowano nieznaczny spadek liczby oczyszczalni ścieków przemysłowych w ujęciu rocznym z 68 do 67 (w Polsce z 926 do 882). Wśród oczyszczalni ścieków przemysłowych było 39 oczyszczalni typu biologicznego (w kraju 540), 19 typu mechanicznego (199), 6 chemicznego (100) oraz 3 z podwyższonym usuwaniem biogenów (43).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. ogólna przepustowość oczyszczalni komunalnych wyniosła 918,5 dam³/d (o 6,7 dam³/d mniej niż w 2017 r.), co stanowiło 10,5% wielkości krajowej. Największą przepustowość posiadały oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów, których całkowita przepustowość wyniosła 782,4 dam³/d. Natomiast łączna przepustowość w oczyszczalniach przemysłowych wyniosła 840,7 dam³/d (o 17,5 dam³/d więcej niż w 2017 r.), co stanowiło 15,9% w skali kraju. Wśród wszystkich typów oczyszczalni przemysłowych największą przepustowość posiadały oczyszczalnie mechaniczne – 744,9 dam³/d, a najmniejszą biologiczne – 21,8 dam³/d).

Dane o ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

Według danych szacunkowych 66,6% ludności województwa korzystało z oczyszczalni ścieków (w Polsce 74,0%). Odsetek ten w ciągu ostatnich lat systematycznie wzrastał i dla porównania, w 2017 r. wyniósł 66,1%, a w 2010 r. 55,4% (w kraju odpowiednio 73,6% i 64,7%).

Mapa 14. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem^a według gmin w 2018 r.Map 14. Population connected to wastewater treatment plants in % of total population^a by gminas in 2018

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
 a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

W 2018 r., w odniesieniu do roku poprzedniego, zmniejszyła się emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza. Odnotowano również spadek ilości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń. W porównaniu z rokiem poprzednim, stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych pozostawał na zbliżonym poziomie.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest przemysł lokalny, a także elektrociepłownie, kotłownie, paleniska domowe opalane węglem, najczęściej niskiej jakości oraz środki transportu.

Końcem 2018 r. na terenie województwa działały 144 zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza (o 5 zakładów więcej niż w 2017 r.), co stanowiło 7,6% ogólnej liczby tego typu zakładów w Polsce. Większość z nich, tj. 89 zakładów posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych (w 2017 r. – 91 zakładów), natomiast 27 było wyposażonych w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych (25). W kraju z 1896 zakładów ponad połowa (1150) posiadała urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 272 gazowych.

Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 6. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	tys. ton/rok thousand tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	10475,8	10841,9	10927,8	10483,0	4,9
w tym: of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	29,4	30,4	12,9	11,2	5,2
metan methane	56,4	31,5	39,9	36,1	7,2
tlenki azotu nitrogen oxides	20,3	20,2	15,1	13,3	6,5
tlenek węgla carbon monoxide	21,9	18,0	16,4	19,1	5,8
dwutlenek węgla carbon dioxide	10344,6	10738,1	10840,8	10400,3	4,9
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	3,9	2,8	2,1	1,8	5,8
w tym: of which:					
ze spalania paliw fuel combustion	2,3	1,7	0,9	0,8	4,5
nieorganizowana non-organised	0,2	0,1	0,1	0,1	7,1

Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza, w ciągu roku 2018 r., wyemitowały łącznie 84,6 tys. ton pyłów i gazów (bez CO₂), co stanowiło 6,4% ogólnej emisji tego typu zanieczyszczeń w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim ilość wyemitowanych zanieczyszczeń powietrza z wyżej wymienionych zakładów w województwie była mniejsza o 5,1%, a w kraju o 5,9%. W ciągu roku z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wypuszczono do atmosfery 1,8 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych (0,12 t na km² powierzchni), co stanowiło 5,8% ogólnopolskiej emisji pyłów (w Polsce średnio 0,10 t na km²). W województwie, jak i w kraju, nastąpił znaczny spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych w porównaniu z 2017 r. – po 10,5%.

W analizowanym roku wyemitowano 82,8 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂), których udział w ogólnej emisji tego typu zanieczyszczeń w Polsce wyniósł 6,4%. W ciągu roku wypuszczono o 4,9% mniej zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂), a w kraju o 5,7%. Największy odsetek w ogólnej emisji zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) w województwie stanowił metan 43,6% (spadek o 2,2 p. proc. w stosunku do 2017 r.), a w dalszej kolejności tlenek węgla – 23,1% (wzrost o 4,3 p. proc.), tlenki azotu – 16,1% (spadek o 1,2 p. proc.) oraz dwutlenek siarki – 13,5% (spadek o 1,3 p. proc.), a najmniejszy podtlenek azotu – 1,0% (pozostał na tym samym poziomie).

W 2018 r. wyemitowano 10,5 mln ton zanieczyszczeń gazowych (z CO₂), tj. o 4,1% mniej w stosunku do poprzedniego roku, natomiast w Polsce 213,2 mln ton (spadek o 0,3%). Wśród zanieczyszczeń gazowych (z CO₂) w województwie dominował dwutlenek węgla (CO₂) – 10,4 mln ton, tj. o 440,5 tys. ton mniej niż 2017 r. W kraju dwutlenek węgla stanowił 99,4% ogólnej ilości zanieczyszczeń gazowych (z CO₂). Udział wojewódzkiej emisji dwutlenku węgla w skali kraju wyniósł 4,9%.

W 2018 r. w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza zatrzymano i zneutralizowano 705,6 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, czyli o 2,8% mniej niż w roku poprzednim. W Polsce zatrzymano i zneutralizowano 19,4 mln ton zanieczyszczeń pyłowych, co oznacza wzrost o 0,5% w skali roku. Udział zatrzymanych i zneutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych w województwie małopolskim stanowił 3,6% ogólnej ilości tego typu zanieczyszczeń w Polsce.

Równocześnie w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń zatrzymano i zneutralizowano 99,8 tys. ton gazów (bez CO₂), czyli o 4,6% mniej w porównaniu z 2017 r. W kraju w wyżej wymienionych urządzeniach zatrzymano i zneutralizowano 2,6 mln ton zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂), co oznacza wzrost o 6,7% w stosunku do 2017 r. Zanieczyszczenia gazowe (bez CO₂) zatrzymane i zneutralizowane w województwie stanowiły 3,8% wielkości ogólnopolskiej.

Spśród zatrzymanych i zneutralizowanych w urządzeniach oczyszczających zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) największy udział miał dwutlenek siarki – 87,6% emisji zanieczyszczeń gazowych wytworzonych, a w dalszej kolejności węglowodory – 83,1% oraz tlenki azotu – 42,6%.

Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych w relacji do poprzedniego roku nie uległ zmianie i wyniósł 99,7%, a w przypadku zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) – 54,7% (54,6% w 2017 r.). W kraju stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (bez CO₂) wyniósł odpowiednio 99,8% i 66,7%.

Największa emisja zanieczyszczeń powietrza według sekcji PKD pochodziła z zakładów wytwarzających i zaopatrujących w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (sekcja D), z których wyemitowano 6,8 mln ton (z CO₂) zanieczyszczeń gazowych (w Polsce 150,0 mln ton) oraz 0,7 tys. ton pyłowych (12,8 tys. ton). W skali roku w sekcji D odnotowano spadek emisji zanieczyszczeń gazowych o 5,2% (w kraju o 1,7%), a pyłowych o 8,3% (16,3%).

Z przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) pochodziło 3,6 mln ton całkowitej emisji zanieczyszczeń gazowych (w kraju 60,4 mln ton) oraz 1,1 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych (16,5 tys. ton). W relacji do 2017 r. w przetwórstwie przemysłowym zanotowano spadek emisji gazów o 1,8% (w Polsce wzrost o 3,5%), a pyłów o 8,3% (w kraju spadek o 7,3%).

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

W 2018 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych zmniejszyła się nieznacznie w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy spadek odnotowano w powierzchni obszarów chronionego krajobrazu. W skali roku zwiększyła się powierzchnia terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej, przy czym największy wzrost odnotowano w powierzchni zieleńców.

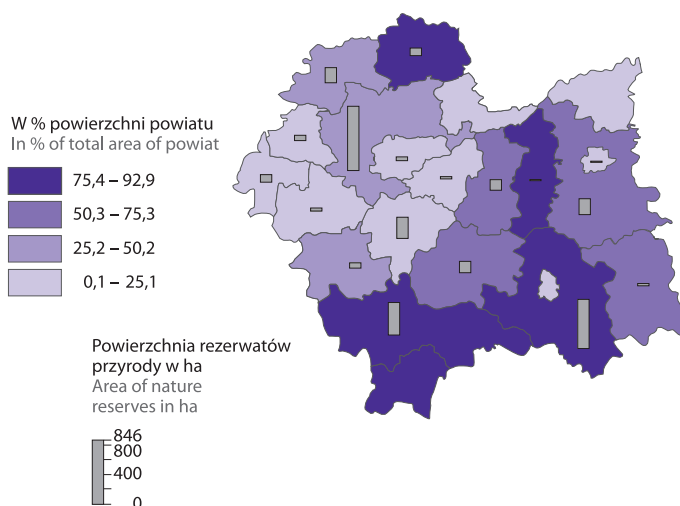
Obszary prawnie chronione według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. zajmowały łącznie 804,5 tys. ha, co stanowiło 53,0% powierzchni ogólnej województwa i 7,9% powierzchni chronionej w Polsce. W odniesieniu do stanu z 2017 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych nieznacznie zmalała – o 51 ha (w kraju wzrost o 6,8 tys. ha). W przeliczeniu na jednego mieszkańca przypadało 2,4 tys. m² powierzchni obszarów prawnie chronionych, tj. o 6 m² mniej niż w 2017 r. (średnio w kraju – 2,7 tys. m²).

Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według powiatów w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 15. Area of special nature value under legal protection by powiats in 2018

As of 31st December

Największa część powierzchni obszarów chronionych w województwie koncentruje się w powiecie nowotarskim – 130,5 tys. ha (16,2% ogólnej powierzchni prawnie chronionej), a w dalszej kolejności w nowosądeckim – 125,3 tys. ha (15,6%) oraz w tarnowskim – 105,7 tys. ha (13,1%). Największy udział obszarów chronionych w powierzchni danego powiatu odnotowano w powiecie tatrzańskim (92,9%), a następnie w nowotarskim (88,5%), miechowskim (86,4%) i nowosądeckim (80,9%). Najmniej obszarów tego typu posiadał Tarnów (0,1%) oraz powiaty wielicki (0,3%) i oświęcimski (0,6%). W 2018 r. według powiatów, najwięcej powierzchni obszarów prawnie chronionych na 1 mieszkańca przypadało w powiecie miechowskim – 11,9 tys. m², a najmniej w Tarnowie – zaledwie 1 m².

W analizowanym roku wśród obszarów objętych ochroną prawną dominowały obszary chronionego krajobrazu (71,7%) o łącznej powierzchni 572,0 tys. ha, tj. o 82 ha mniejszej niż w 2017 r., stanowiące 37,7% ogólnej powierzchni geodezyjnej województwa. Udział obszarów chronionego krajobrazu w województwie stanowił 8,2% ogólnej powierzchni tego typu obszarów w Polsce.

Na terenie województwa swoje Siedziby Dyrekcji miało 5 parków narodowych – Tatrzański, Gorczański, Babiogórski, Pieniński i Ojcowski oraz część parku Magurskiego z siedzibą w województwie podkarpackim. W 2018 r. powierzchnia parków narodowych wyniosła 38,0 tys. ha, co stanowiło 2,5% ogólnej powierzchni województwa. Prawie połowa powierzchni parków narodowych objęta była ochroną ścisłą, gdzie chroniona jest cała przyroda i jest całkowicie zaniechana bezpośrednia ingerencja człowieka. Największym parkiem jest Tatrzański Park Narodowy, który zajmuje powierzchnię 21,2 tys. ha. W skali kraju parki narodowe stanowiły 12,1%.

W końcu 2018 r. ochroną rezerwatową objętych było 85 obiektów (w kraju 1501) o łącznej powierzchni 3,4 tys. ha, co stanowiło 0,2% ogólnej powierzchni województwa. Udział powierzchni rezerwatów przyrody w województwie wyniósł 2,0% w skali kraju. Najliczniejsze były rezerваты chroniące ekosystemy leśne (42 obiekty) o łącznej powierzchni 2,0 tys. ha oraz krajobrazowe (16 obiektów) o powierzchni 0,8 tys. ha. Pod ścisłą ochroną znajdowało się 6,7% powierzchni rezerwatów. Przeciętna powierzchnia rezerwatu przyrody w 2018 r. wyniosła 40,0 ha, przy czym najmniejsze były rezerваты stepowe (średnio niecałe 5 ha), a największe torfowiskowe (1 obiekt – prawie 115 ha). Średnia powierzchnia rezerwatów leśnych wyniosła 48,6 ha.

Parki krajobrazowe są terenami chronionymi ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe, historyczne, a jednocześnie pełnią funkcję rekreacyjno-wypoczynkową. Powierzchnia parków krajobrazowych w 2018 r. wyniosła 175,8 tys. ha, tj. 11,6% ogólnej powierzchni województwa (7,0% w skali kraju). Największym parkiem wchodzącym w Zespół Parków Krajobrazowych pod względem powierzchni (łącznie z powierzchnią rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody) był Popradzki Park Krajobrazowy (53,4 tys. ha), a jego udział w powierzchni geograficznej województwa wyniósł 3,5%.

Liczba pomników przyrody w 2018 r. wyniosła 2204, co stanowiło 6,3% ogólnej ich liczby w Polsce. Wśród nich przeważały pojedyncze drzewa – 1677 obiektów (76,1% ogólnej liczby pomników przyrody w województwie), a w dalszej kolejności grupy drzew – 234 oraz skałki – 164. Inne formy ochrony przyrody, o łącznej powierzchni 15,3 tys. ha, które występowały na terenie województwa, to: stanowiska dokumentacyjne (80 obiektów), użytki ekologiczne (48) oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (9).

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

Najmłodszą formą ochrony przyrody, wprowadzoną w Polsce w 2004 r., jest Europejska Sieć Ekologiczna czyli „Natura 2000”. W kraju, w skład obszaru „Natura 2000” wchodzi większość obszarów prawnie chronionych, w tym wszystkie parki narodowe i część parków krajobrazowych. W 2018 r. obszar „Natura 2000” zajmował 18,9% powierzchni województwa (w kraju 26,9%). W ramach sieci „Natura 2000” znajdowały się, położone w całości lub częściowo na terenie województwa, obszary specjalnej ochrony ptaków i siedlisk. Obszary ochrony ptaków zajmowały powierzchnię 133,4 tys. ha, której udział w ogólnej powierzchni województwa

wyniósł 8,8% (w kraju – 15,7%), natomiast obszary ochrony siedlisk o powierzchni 153,0 tys. ha stanowiły 10,1% (11,2%). Udział powierzchni ochrony ptaków województwa w ogólnej tego typu powierzchni w kraju wyniósł 2,7%, a obszarów ochrony siedlisk – 4,4%. Powierzchnia omawianych obszarów nie zmieniła się w porównaniu z 2017 r.

Znaczne obszary prawnie chronionej powierzchni skutkowały liczbą zwierząt chronionych zamieszkujących poszczególne ekosystemy. W 2018 r. populacja kozicy tatrzańskiej liczyła 421 sztuk (95,5% krajowej populacji). W porównaniu z 2017 r. liczba tego gatunku zwierząt zwiększyła się o 131 sztuk. W omawianym roku zarejestrowano 60 niedźwiedzi brunatnych (wzrost o 10 sztuk w porównaniu z 2017 r.), co stanowiło 20,5% ogólnej ich liczby w Polsce. Zarejestrowano 80 wilków (2,8% krajowej populacji) oraz 45 rysi (10,5%), tj. po 10 sztuk więcej w odniesieniu do 2017 r. W skali roku populacja bobrów europejskich nie zwiększyła się (5,5 tys. sztuk), a jej udział w populacji krajowej wyniósł 4,3%.

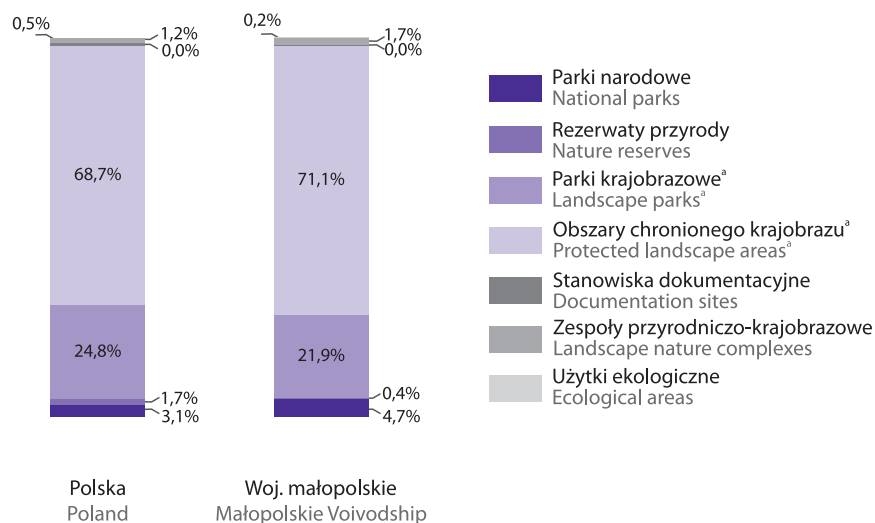
Łączna powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców i terenów zielonych wyniosła 3958,2 ha, (o 33,6 ha więcej niż w 2017 r.), tj. 0,3% ogólnej powierzchni województwa. Udział powierzchni zieleni ogólnodostępnej oraz osiedlowej w skali kraju wyniósł 6,5%. Większość omawianej powierzchni zieleni (91,3%) znajdowało się na terenie miast, co stanowiło 2,2% ogólnej powierzchni miast w województwie. Na jednego mieszkańca przypadało 11,6 m² tego typu terenów zielonych, w tym w miastach 22,1 m² (w Polsce odpowiednio 15,8 m², 21,8 m²).

Wśród terenów zieleni ogólnodostępnej największą powierzchnię w 2018 r. zajmowały parki spacerowo-wypoczynkowe – 1388,0 ha (nie zmieniła się w porównaniu z 2017 r.), czyli 5,8% w skali Polski. Zieleńce zajmowały łącznie 741,7 ha powierzchni województwa (wzrost o 3,4% w stosunku do 2017 r.), co stanowiło 6,5% tego typu powierzchni w kraju. Tereny zieleni osiedlowej zajmowały 1828,5 ha powierzchni, tj. o 0,5% więcej niż rok wcześniej. Udział powierzchni zieleni osiedlowej województwa w ogólnej tego typu powierzchni w Polsce wyniósł 7,1%.

Wykres 10. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 10. Structure of the area of special nature value under legal protection in 2018
As of 31st December

^a Bez powierzchni rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie.
^a Excluding nature reserves and other forms of nature protection located within those areas.

Grunty leśne w 2018 r. zajmowały obszar 440,5 tys. ha (o 80 ha mniej niż w 2017 r.), tj. 29,0% ogólnej powierzchni województwa i 4,7% ogólnej powierzchni gruntów leśnych w kraju. Niewielki spadek powierzchni gruntów leśnych wynikał z systematycznego zmniejszania się powierzchni lasów prywatnych (o 0,3% w 2018 r.).

Powierzchnia lasów (435,2 tys. ha) stanowiła 98,8% powierzchni gruntów leśnych w województwie (4,7% powierzchni lasów w kraju). Była ona mniejsza o 113 ha w porównaniu z poprzednim rokiem. Pozostałą część gruntów leśnych o powierzchni 5,2 tys. ha, zajmowały grunty związane z gospodarką leśną.

W strukturze własnościowej lasów więcej było lasów publicznych (56,4%) niż prywatnych (43,6%). W zarządzie Lasów Państwowych znajdowało się 198,9 tys. ha (45,2% ogólnej powierzchni gruntów leśnych).

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

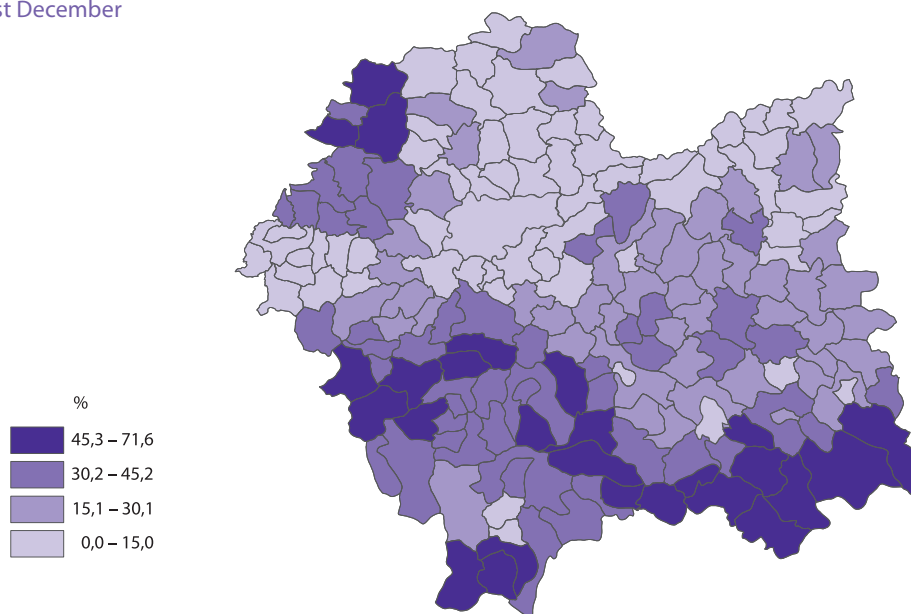
Wskaźnik lesistości, podobnie jak rok wcześniej wyniósł 28,7%, podczas gdy w kraju było to 29,6%.

Mapa 16. Lesistość według gmin w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 16. Forest cover by gminas in 2018

As of 31st December

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim, wzrosła ogólna ilość odpadów wytworzonych oraz odpadów dotychczas składowanych (z wyłączeniem odpadów komunalnych). Zwiększyła się także ilość odpadów komunalnych, w tym zebranych selektywnie. Średnia ilość odpadów komunalnych wytworzonych na jednego mieszkańca była wyższa niż w roku poprzednim.

Nadal występuje problem zanieczyszczenia środowiska dużą ilością wytwarzanych i nagromadzonych odpadów. W 2018 r. wytworzono 7,4 mln ton odpadów, z czego 17,0% stanowiły odpady komunalne. Głównym źródłem odpadów, podobnie, jak w latach poprzednich było przetwórstwo przemysłowe (65,1% ilości wytworzonych odpadów), a następnie górnictwo i wydobywanie (16,6%) oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę (9,2%).

W 148 zakładach objętych badaniem (7,6% liczby notowanej dla Polski) wytworzono 6306,7 tys. ton odpadów, tj. o 11,6% więcej niż w 2017 r., które stanowiły 5,5% odpadów wytworzonych w kraju. Liczba zakładów wytwarzających odpady wzrosła w ujęciu rocznym o 6 (w kraju o 27). Największy odsetek w ogólnej ilości odpadów wytworzonych (bez odpadów komunalnych) w ciągu roku, stanowiły odpady poddane odzyskowi – 52,4% (w 2017 r. – 54,0%), a w dalszej kolejności przekazane innym odbiorcom – 39,6% (39,7%), unieszkodliwione – 4,8% (4,2%) oraz magazynowane czasowo – 3,1% (2,2%).

Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 415 ton (372 tony w 2017 r.) odpadów wytworzonych (z wyłączeniem odpadów komunalnych), podczas gdy średnio w Polsce 369 ton. Ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotychczas składowanych wzrosła w ujęciu rocznym o 0,1% i w końcu 2018 r. wyniosła 125,0 mln ton, tj. 7,1% wielkości krajowej. Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 8,2 tys. ton odpadów dotychczas składowanych (w kraju 5,6 tys. ton). Wśród odpadów wytworzonych i nagromadzonych w województwie, podobnie jak w kraju, przeważały (30,8%) odpady pochodzące z flotacyjnego wzbogacania rud metali nieżelaznych.

Tablica 7. Odpady^a wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone)

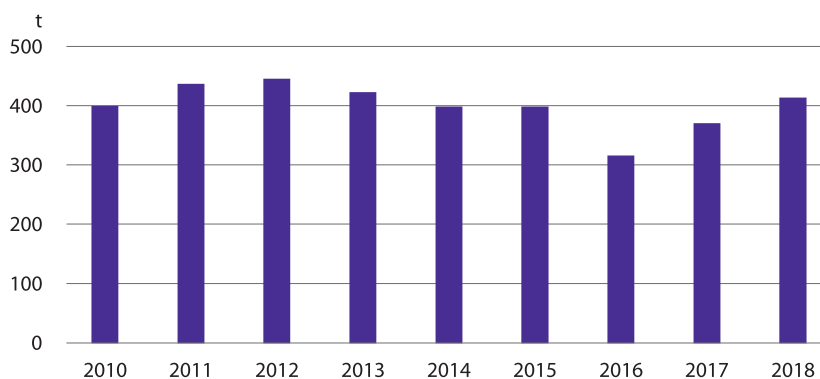
Table 7. Waste^a generated and landfilled up to now (accumulated)

Wyszczególnienie Specification	2010	2018	
	w tysiącach ton in thousand tonnes	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Odpady wytworzone (w ciągu roku) – ogółem Waste generated (during the year) – total	6089,2	6306,7	5,5
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie disposed by producers on its own	.	303,9	1,3
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	2497,2	3,7
magazynowane czasowo temporarily stored	81,2	198,2	15,6
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone ^b ; stan w końcu roku) – ogółem Waste landfilled up to now (accumulated ^b ; end of the year) – total	143193,5	125022,0	7,1

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych.
a Excluding municipal waste. b On own landfills (heaps, settling ponds).

Niezrekultywowana powierzchnia terenów składowania odpadów przemysłowych wyniosła 753,2 ha (o 4 ha więcej niż w 2017 r.), co stanowiło 9,1% ogólnej tego typu powierzchni w Polsce. W 2018 r. żaden spośród istniejących w województwie terenów składowania odpadów przemysłowych nie został poddany całkowitej lub częściowej rekultywacji. W kraju zrehabilitowano 4,1 ha powierzchni terenów składowania odpadów przemysłowych.

W 2018 r. odebrano 1871,7 dam³ nieczystości ciekłych (ścieków bytowych), tj. o 6,1% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim, a ich udział w skali Polski wyniósł 7,0%.

Wykres 11. Odpady^a wytworzone na 1 km² powierzchni województwaChart 11. Waste^a generated per 1 km² of the voivodship's area

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych.
a Excluding municipal waste.

Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych zależy zarówno od liczby mieszkańców, jak i ilości zakładów wytwórczych i usługowych. W ciągu 2018 r. w województwie zebrano 1073,4 tys. odpadów komunalnych odebranych lub zebranych (bez wyselekcjonowanych), tj. o 6,9% więcej w stosunku do roku poprzedniego, w tym z gospodarstw domowych 929,2 tys. ton (wzrost o 5,3%). Udział zebranych odpadów komunalnych w ogólnej masie tego typu odpadów w Polsce wyniósł 8,6%. Na 1 mieszkańca przypadało 316 kg masy wytworzonych odpadów komunalnych (w Polsce średnio 325 kg), w tym z gospodarstw domowych – 274 kg (w kraju – 272 kg).

W ciągu analizowanego roku zebrano 724,9 tys. ton zmieszanych odpadów komunalnych (wzrost o 3,5% w stosunku do 2017 r.), co stanowiło 8,2% tego typu odpadów w kraju. Gospodarstwa domowe wytworzyły 600,3 tys. ton odpadów komunalnych zmieszanych, co stanowiło 82,8% ogólnej masy wojewódzkiej (spadek o 1,9 p. proc. w relacji do 2017 r.), tj. 8,4% w skali kraju. Pozostałe (17,2%) odpady komunalne pochodziły z innych źródeł. Średnia ilość wytwarzanych odpadów komunalnych zmieszanych na jednego mieszkańca wyniosła 214 kg (w kraju średnio 231 kg), w tym z gospodarstw domowych – 177 kg (w Polsce – 186 kg).

Powoli rośnie selektywna zbiórka odpadów komunalnych i ich segregacja. W 2018 r. zebrano selektywnie 348,5 tys. ton odpadów (wzrost o 14,5% w skali roku), co stanowiło 32,5% ogólnej ilości odpadów komunalnych odebranych lub zebranych (wytworzonych) w województwie. W kraju selektywna zbiórka odpadów komunalnych stanowiła 28,9% ogółu wytworzonych odpadów komunalnych, co oznacza wzrost o 1,8 p. proc. w stosunku do 2017 r. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w województwie w ogólnej masie tego typu odpadów w Polsce wyniósł 9,7%.

Struktura selektywnie zebranych odpadów komunalnych zmieniła się w relacji do 2017 r. Największy udział miały odpady biodegradowalne – 26,5%, (wzrost o 1,7 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku), a w dalszej kolejności zmieszane odpady opakowaniowe – 21,6% (spadek o 2,6 p. proc.), wielkogabarytowe – 18,1% (wzrost o 2,7 p. proc.), szkło – 13,7% (spadek o 1,3 p. proc.), tworzywa sztuczne – 11,7% (wzrost o 0,1 p. proc.), papier i tektura – 4,9% (wzrost o 0,2 p. proc.), metale – 0,3% (pozostały na tym samym poziomie) oraz pozostałe frakcje – 3,2% (spadek o 0,7 p. proc.). Odpady komunalne zebrane selektywnie stanowiły 9,7% ogólnej ilości takich odpadów w Polsce. Z gospodarstw domowych odebrano 328,9 tys. ton odpadów zebranych selektywnie (wzrost o 13,8% w odniesieniu do 2017 r.), tj. 9,9% wielkości krajowej.

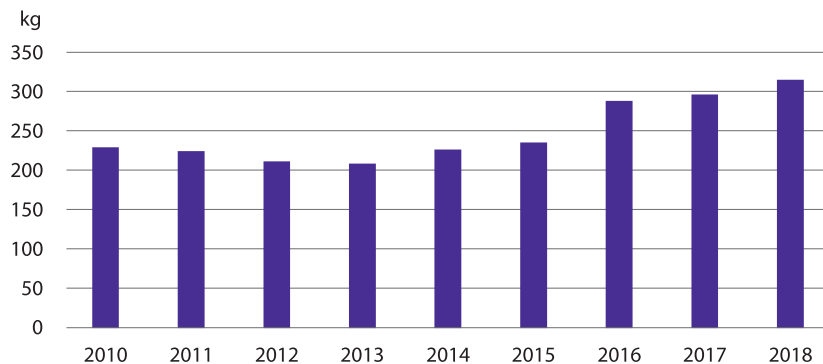
Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie
Table 8. Municipal waste collected separately

Wyszczególnienie Specification	2010 ^a		2018 ^b			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total		w tym z gospodarstw domowych of which from households	
			w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tonach in tonnes
Ogółem Total	88734	64947	348495	9,7	328880	9,9
w tym: of which:						
Papier i tektura Paper and cardboard	11804	8070	16914	6,3	13553	6,3
Szkło Glass	24527	20804	47592	9,4	45871	9,8
Tworzywa sztuczne Plastics	13504	11238	40697	12,3	37840	12,6
Metale Metals	1853	1337	921	7,8	833	8,2
Tekstylia Textiles	3234	3231	232	10,4	221	11,2
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	573	501	2937	8,0	2766	7,8

a Dane szacunkowe. b W 2018 r. pozycja obejmuje odpady odebrane od wszystkich właścicieli nieruchomości i uznawana jest za odpady wytworzone ze względu na objęcie od 1 lipca 2013 r. przez gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości.

a Estimated data. b In 2018 includes waste collected from all inhabitants and is considered to be waste generated because of covering by gminas since 1st July 2013 all real-estate owners with municipal waste management system.

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane^a na 1 mieszkańca
Chart 12. Municipal waste collected^a per capita

a W 2010 r. dane szacunkowe; od 2014 r. odpady odebrane od wszystkich właścicieli nieruchomości uznawane za odpady wytworzone ze względu na objęcie od 1 lipca 2013 r. przez gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości.

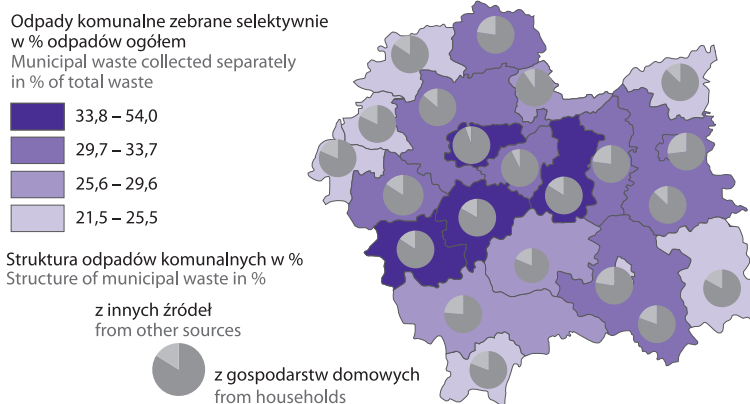
a In 2010 estimated data; since 2014 includes waste collected from all inhabitants and is considered to be waste generated because of covering by gminas since 1st July 2013 all real-estate owners with municipal waste management system.

Podstawowym sposobem unieszkodliwiania odpadów komunalnych jest w dalszym ciągu ich deponowanie na składowiskach. W 2018 r. masa zebranych odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania wyniosła 318,1 tys. ton (w 2017 r. – 206,8 tys. ton), tj. 6,1% masy ogólnokrajowej. W końcu roku na terenie województwa działało 16 czynnych kontrolowanych składowisk (tyle samo w 2017 r.) przyjmujących odpady komunalne. Składowiska zajmowały powierzchnię 95,3 ha (5,6% w skali kraju), przy czym powierzchnia zrekultywowana stanowiła 3,4 ha (6,5% w skali kraju). W Polsce liczba czynnych składowisk wyniosła 286 (o 15 mniej niż w 2017 r.), a ich łączna powierzchnia (1,7 tys. ha) była o 2,4% mniejsza w porównaniu z rokiem poprzednim.

Obowiązująca od 2012 r. ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach nie spowodowała likwidacji nielegalnego pozbywania się śmieci. Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. na obszarze województwa znajdowały się 242 nielegalne, dzikie wysypiska odpadów (w Polsce 1607). Było to o 45 mniej dzikich wysypisk niż w 2017 r. (w kraju o 54). Dzikie wysypiska zajmowały łącznie powierzchnię 1,1 ha (spadek o 1,0% w porównaniu z 2017 r.), co stanowiło 0,7% tego typu powierzchni w kraju. W ciągu roku podczas likwidacji 891 dzikich wysypisk zebrano 1,7 tys. ton odpadów komunalnych (o 65,8% mniej niż w roku poprzednim). W Polsce z 10541 dzikich wysypisk zebrano podczas likwidacji 25,1 tys. ton odpadów komunalnych, co oznacza spadek o 41,3% w stosunku do 2017 r. W ciągu 2018 r. zlikwidowano o 45,5% mniej dzikich wysypisk niż w 2017 r. (w Polsce o 18,9%).

Mapa 17. Odpady komunalne zebrane według powiatów w 2018 r.

Map 17. Municipal waste collected by powiats in 2018

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

W 2018 r., w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost nakładów poniesionych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Nakłady na ochronę środowiska wzrosły o około 2/3 w skali roku, natomiast na gospodarkę wodną – o 38,0%.

Zapobieganie degradacji środowiska wymaga ponoszenia nakładów finansowych na ekologiczne przedsięwzięcia. W 2018 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska wyniosły 825,3 mln zł (w cenach bieżących), co stanowiło 7,9% nakładów poniesionych na ten cel w Polsce. W skali roku nakłady służące ochronie środowiska wzrosły o 66,4%.

Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej^a (ceny bieżące)
 Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010			2018		
	w tys. zł in thousand PLN	na 1 miesz- kańca w zł per capita in PLN	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tys. zł in thousand PLN	na 1 miesz- kańca w zł per capita in PLN	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total	602845	180,98	5,5	825329	243,05	7,9
w tym: of which:						
ochrona powietrza atmosferycz- nego i klimatu protection of air and climate	82047	24,63	3,7	268663	79,12	9,1
gospodarka ściekowa i ochrona wód wastewater management and protection of waters	466579	140,07	6,5	410397	120,86	7,6
gospodarka odpadami waste management	23622	7,09	2,6	42010	12,37	5,9
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem total protection of biodiversity and landscape	–	.	.	4179	0,00	3,0
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	30598	9,19	5,5	100080	0,03	1,1
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	433401	130,11	12,2	149162	43,93	6,0
w tym: of which:						
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	102844	30,88	5,7	123044	36,24	9,1
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	19904	5,98	2,8	14476	4,26	3,4

a Według lokalizacji inwestycji; nakłady te uwzględniono również w nakładach inwestycyjnych we właściwych sekcjach gospodarki narodowej.

a By investment location; these outlays are also included in the appropriate sections of the national economy.

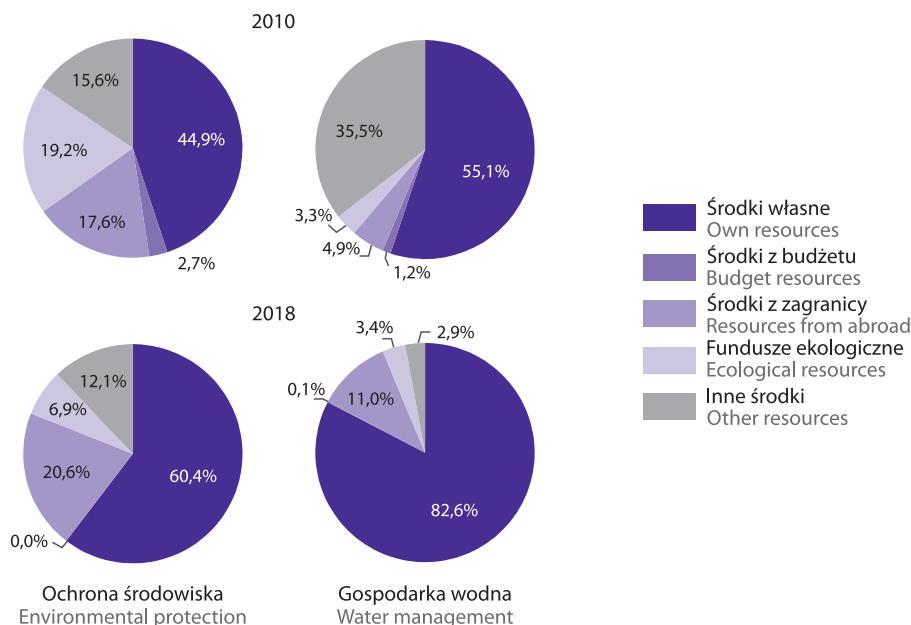
Najwięcej środków pieniężnych przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód – 410,4 mln zł, tj. 49,7% ogólnej kwoty nakładów, w tym głównie na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe (77,6%) oraz na oczyszczanie ścieków (22,1%). Na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu wydatkowano 268,7 mln zł, tj. 32,6% nakładów ogółem, w tym na nowe techniki i technologie spalania paliw oraz modernizację kotłowni 32,4%. W przeliczeniu na jednego mieszkańca nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska wyniosły 243 zł (wobec 146 w 2017 r.), a w Polsce – 271 zł (178 zł).

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w 2018 r. wyniosły 149,2 mln zł (w cenach bieżących), tj. o 38,0 % więcej niż w poprzednim roku, co stanowiło 6,0% ogólnej kwoty nakładów służących gospodarce wodnej w kraju. Największy udział w nakładach ogółem stanowiły środki przeznaczone na ujęcia i doprowadzanie wody – 82,5% (wzrost o 6,7 p. proc. w stosunku do 2017 r.), a w dalszej kolejności na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody – 9,7% (o 6,4 p. proc.), a najmniejszy na stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych – niecałe 0,1% (spadek o 1,2 p. proc.). Na 1 mieszkańca nakłady wyniosły średnio 44 zł (32 zł w 2017 r.), a przeciętnie w kraju 64 zł (54 zł).

Podstawowym źródłem finansowania nakładów na środki trwałe na ochronę środowiska w 2018 r. były środki własne w wysokości 498,8 mln zł (wzrost o 37,2% w odniesieniu do 2017 r.), które stanowiły 8,6% ogólnej kwoty tego typu środków w kraju, a następnie środki z zagranicy – 169,6 mln zł oraz kredyty i pożyczki krajowe, w tym bankowe – 67,6 mln zł. W kraju w strukturze finansowania nakładów również dominowały środki własne (55,9%), następnie środki z zagranicy (21,8%) oraz z funduszy ekologicznych (10,3%).

Wykres 13. Struktura nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według źródeł finansowania

Chart 13. Structure of outlays on fixed assets for environmental protection and water management by source of financing

Na gospodarkę wodną przeznaczono również najwięcej ze środków własnych – 123,2 mln zł, (wzrost o 46,5% w relacji do poprzedniego roku), które stanowiły 9,8% ogólnej wielkości środków własnych na gospodarkę wodną w Polsce, a w dalszej kolejności ze środków z zagranicy – 16,4 mln zł i z funduszy ekologicznych (pożyczek, kredytów i dotacji) – 5,0 mln zł. W Polsce środki własne miały również największy udział w strukturze finansowania nakładów na gospodarkę wodną (51,1%), a w dalszej kolejności były to środki z zagranicy (18,3%) oraz środki z budżetu centralnego (11,1%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca łączne nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej wyniosły 287 zł (178 zł w 2017 r.), a w Polsce – 335 zł (231 zł).

W 2018 r. w zakresie ochrony powietrza oddano do użytku urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych o zdolności 1185 t/rok (rok wcześniej – 17770 t/rok), w kraju – 4593 t/rok. Jednocześnie przekazano do eksploatacji urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych o zdolności 26497 t/rok (w 2017 r. – 699 t/rok), w Polsce – 56147 t/rok. W omawianym roku wybudowano 5 oczyszczalni ścieków komunalnych (w 2017 r. – nie wybudowano żadnej) o przepustowości 1560 m³/dobę, w Polsce – 46. Ponadto oddano 441,4 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki oraz wody opadowe (w 2017 r. – 248,1 km), w Polsce – 4317,3 km. Powstało 481 indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków (wobec 381 w 2017 r.), w kraju 7668, a także przekazano do użytku 1 urządzenie do kompostowania odpadów (w 2017 r. nie przekazano żadnego).

Wśród efektów rzeczowych uzyskanych w gospodarce wodnej w 2018 r. oddano do użytku ujęcia wodne o wydajności 4,8 tys. m³/dobę (3,5 tys. m³/dobę rok wcześniej), w Polsce – 55,3 tys. m³/dobę. Jednocześnie oddano 313,8 km sieci wodociągowej (w 2017 r. – 241,0 km), w kraju – 3197,0 km, a także przeprowadzono 12,0 km regulacji i zabudowy rzek i potoków (przed rokiem – 3,9 km), a w Polsce – 16,8 km.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

W województwie małopolskim w 2019 r. odnotowano wzrost liczby ludności w porównaniu z poprzednim rokiem. Utrzymały się dodatnie wartości przyrostu naturalnego i ogólnego salda migracji stałej. Równocześnie zaobserwowano spadek liczby urodzeń, wzrost liczby zgonów, w tym niemowląt oraz spadek liczby zawieranych małżeństw. Postępujący proces starzenia się mieszkańców potwierdził wzrost mediany wieku, a także wskaźników starości i wsparcia międzypokoleniowego.

Tablica 10. Ludność
Table 10. Population

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem (stan w dniu 31 grudnia) Total (as of 31st December)				
w tys. in thousands	3336,7	3372,6	3400,6	3410,9
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	8,7	8,8	8,9	8,9
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	106	106	106	106
Miasta – w % ogólnej liczby ludności Urban areas – in % of total population	49,2	48,5	48,2	48,2
Wieś – w % ogólnej liczby ludności Rural areas – in % of total population	50,8	51,5	51,8	51,8
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	220	222	224	225

Liczba ludności województwa na koniec grudnia 2019 r. wyniosła 3410,9 tys. osób, tj. o 0,3% więcej niż rok wcześniej (w kraju wystąpił spadek o 0,1%). Stanowiła 8,9% ogólnej liczby ludności kraju. Roczny przyrost rzeczywisty wyniósł 10,3 tys. osób (w Polsce – minus 28,6 tys. osób), na który złożyła się suma dodatnich wartości przyrostu naturalnego i salda migracji stałej oraz ujemna różnica w saldach migracji czasowych. W miastach województwa odnotowano przyrost rzeczywisty wyższy o 0,5 tys. osób niż na wsi.

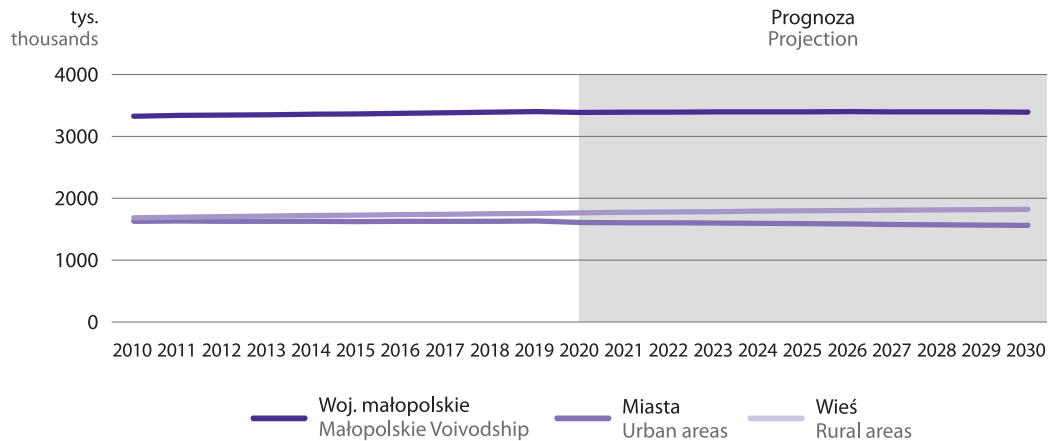
Wśród powiatów najwyższą liczbą ludności charakteryzował się Kraków (779,1 tys. osób), tj. 22,8% ogólnej liczby ludności województwa. Wzrost liczby ludności w stosunku do 2018 r. wystąpił w 8 powiatach, w tym najwyższy w powiecie wielickim (1,6%). W pozostałych 14 powiatach liczba mieszkańców zmniejszyła się. Najwięcej osób ubyło w powiecie olkuskim (0,7%).

Wykres 14. Liczba ludności w latach 2010–2019 oraz prognoza do 2030 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Population in 2010–2019 and projection until 2030

As of 31st December

Województwo cechowała wyższa gęstość zaludnienia (225 osób na 1 km²) niż w kraju – 123 osoby. Zróżnicowanie wartości wskaźnika widoczne było w podziale przestrzennym od najwyższego w Krakowie (2384 osoby/km²) do najniższego w powiecie miechowskim (72 osoby/km²).

W porównaniu z 2018 r. wzrosła liczba ludności zarówno w miastach województwa (o 5,4 tys.), gdzie mieszkało 1644,2 tys. osób, jak i na wsi (o 4,9 tys.) do 1766,7 tys. osób. Udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności wyrażony współczynnikiem urbanizacji wyniósł 48,2% (kraj – 60,0%) i nie zmienił się w stosunku do poprzedniego roku. Wyższe wartości współczynnika od średniego dla województwa odnotowano w 3 powiatach: chrzanowskim (61,5%), oświęcimskim (52,5%) i olkuskim (48,4%). Najmniej zurbanizowany był powiat tarnowski (11,8%).

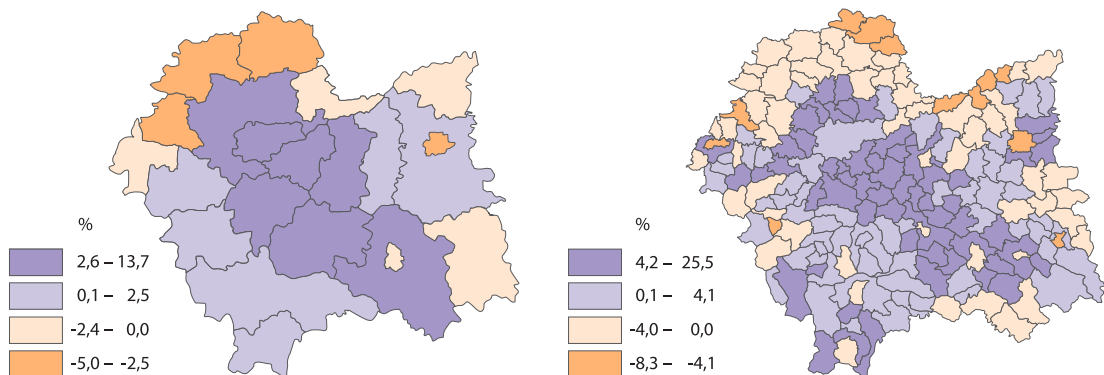
W strukturze ludności według płci przeważały kobiety, które stanowiły 51,5% ludności województwa (w Polsce – 51,6%). Współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn, wyniósł 106 (w kraju – 107 kobiet). Przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn odnotowano w 21 powiatach. Najwyższa dysproporcja płci wystąpiła w Krakowie (114 kobiet na 100 mężczyzn). Wyjątek stanowił powiat limanowski, w którym wskaźnik maskulinizacji, tj. liczba mężczyzn przypadająca na 100 kobiet, wyniósł 100,2.

Mapa 18. Zmiana liczby ludności w latach 2010–2019

Stan w dniu 31 grudnia

Map 18. Population changes in 2010–2019

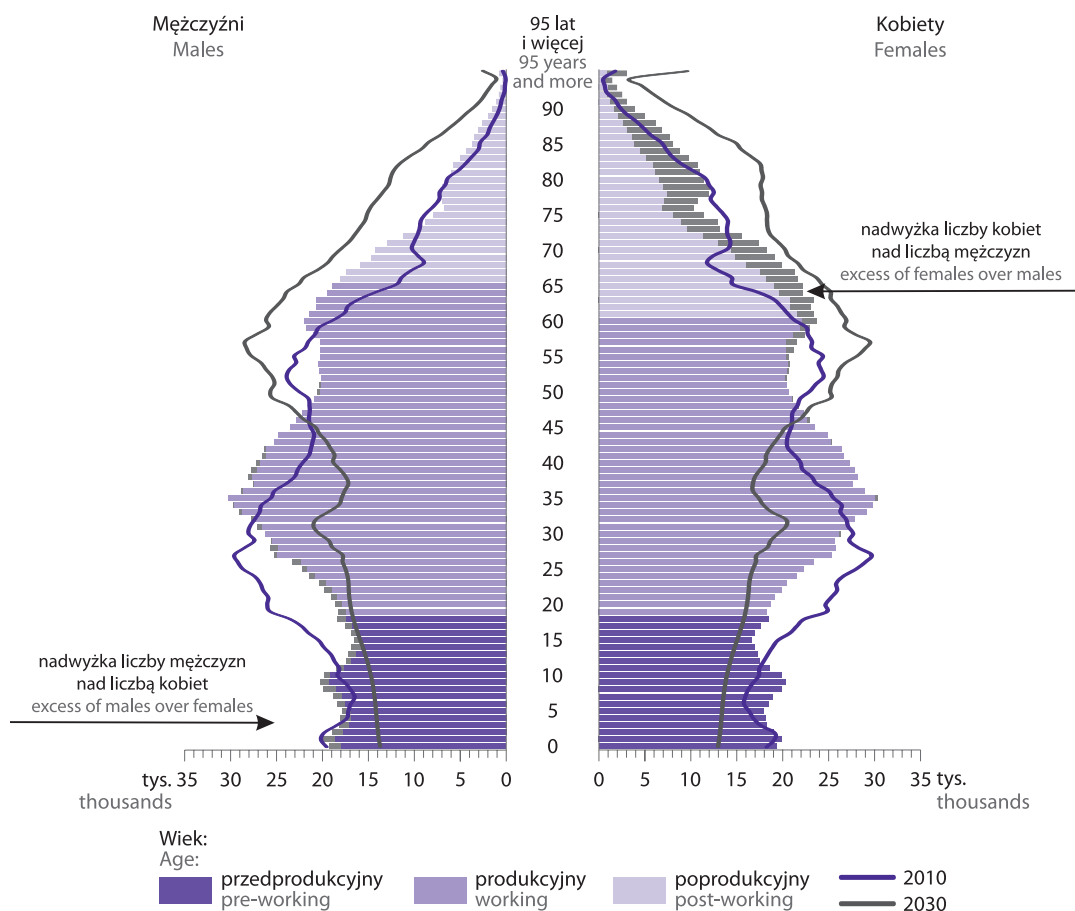
As of 31st December

Liczba ludności województwa w wieku przedprodukcyjnym (649,0 tys. osób) wzrosła o 0,6% w porównaniu z 2018 r. Udział tej grupy ekonomicznej w ogólnej zbiorowości pozostał na poziomie z poprzedniego roku i wyniósł 19,0% (w kraju – 18,1%). Liczba ludności w wieku produkcyjnym wyniosła 2065,8 tys. osób, tj. o 0,5% mniej niż w 2018 r. Stanowiła 60,6% ogólnej liczby ludności (w kraju – 60,0%). Wzrosła natomiast o 2,3% liczba ludności w wieku poprodukcyjnym do 696,1 tys. osób. Udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności wyniósł 20,4% (w Polsce – 21,9%).

Wykres 15. Ludność według płci i wieku

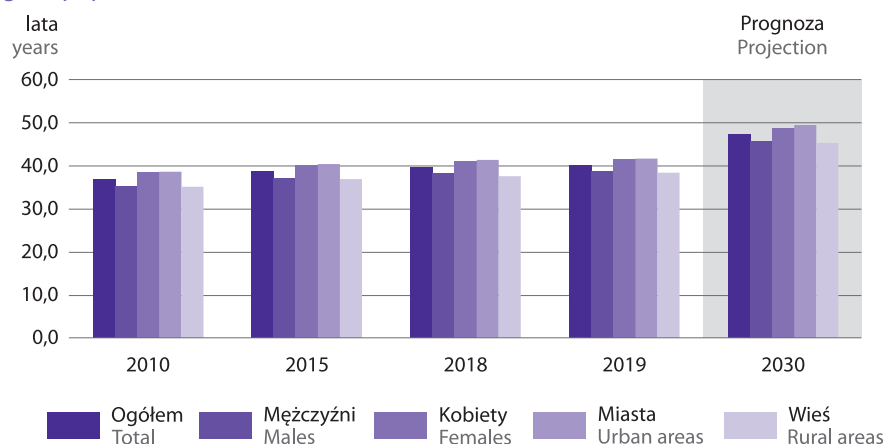
Stan w dniu 31 grudnia
Chart 15. Population by sex and age
As of 31st December

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności wskazuje przeciętny wiek osób w danej zbiorowości (np. zamieszkującej określone terytorium). Wartość mediany wyznacza granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Mediana wieku mieszkańców województwa w końcu 2019 r. wyniosła 40,0 lat, co oznacza, że połowa populacji nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa go przekroczyła. W porównaniu z 2018 r. mediana wieku mieszkańców wzrosła o 3 miesiące. Przeciętnie mieszkaniec województwa był o 1 rok i 3 miesiące młodszy od mieszkańca kraju (mediana w kraju – 41,3 lat). Średnio ludność na obszarach wiejskich województwa była młodsza o 3 lata i 3 miesiące od ludności mieszkającej w miastach. Przeciętny wiek mieszkańca miast wyniósł 41,7 lat (kraj – 42,5 lata). W województwie statystyczny mężczyzna był młodszy od statystycznej kobiety o blisko 3 lata. Najmłodszy mieszkańcy mieszkali w powiecie limanowskim – 36,1 lat, a najstarsi w Tarnowie – 44,0 lata.

Wykres 16. Mediana wieku ludności
Chart 16. Median age of population

Indeks starości – relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat.

Indeks starości, w końcu 2019 r. wyniósł 105 osób w wieku 65 lat i więcej na 100 dzieci w wieku 0–14 lat (średnio na 100 potencjalnych wnuczków przypadało 105 dziadków i babć), tj. o 1 osobę więcej niż w 2018 r. (w kraju – 118 osób). Wskaźnik osiągnął wartość poniżej 100 osób (więcej dzieci niż osób starszych) w połowie powiatów. Najniższą jego wartość była w powiecie limanowskim – 68 osób. Drugą połowę stanowiły powiaty, w których wartość wskaźnika starości była powyżej 100 osób, w tym najwyższą odnotowano w Tarnowie (167 osób).

Wykres 17. Indeks starości
Chart 17. Ageing index

Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, zwany również wskaźnikiem wsparcia osób najstarszych, to liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50–64 lata.

W 2019 r. wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego wyniósł 11,4 osób wobec 10,9 osób w 2018 r. (w Polsce – 10,9 osób). Oznacza to, że 11 osób w wieku 85 lat i więcej przypadało na 100 osób w wieku 50–64 lata. Zróżnicowanie wartości wskaźnika obserwowano na poziomie powiatów od najniższej wartości w powiecie myślenickim (9 osób) do najwyższej w Krakowie (15 osób).

Wskaźnik starości demograficznej to udział osób w wieku 60 lub 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. W opracowaniu wzięto pod uwagę ludność w wieku 65 lat i więcej.

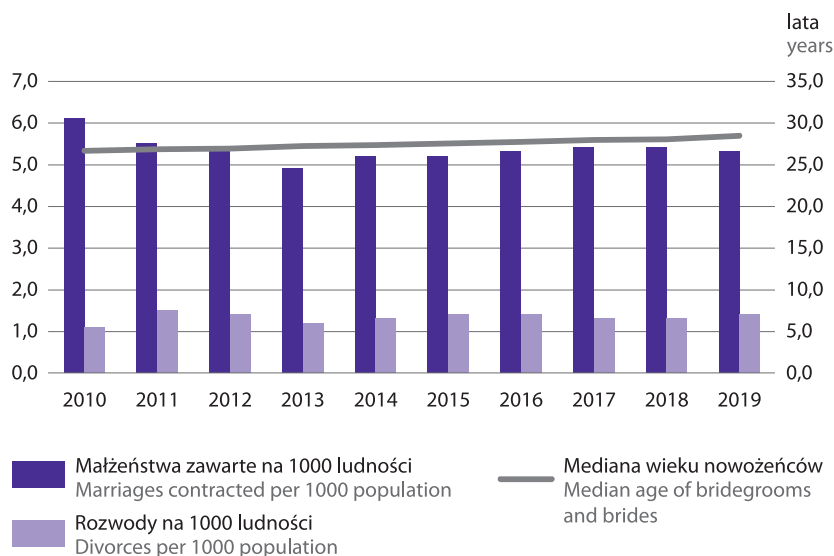
W województwie w 2019 r. osoby w wieku starszym (tj. 65 lat i więcej) stanowiły 17,0% w ogólnej liczbie ludności, tj. o 0,4 p. proc. więcej w porównaniu z 2018 r. Poziom wskaźnika w województwie był o 1,1 p. proc. niższy od krajowego (18,1%). Wartości powyżej średniej w województwie osiągnęło 9 powiatów, w tym najwyższą odnotowano w Tarnowie (21,5%), natomiast najniższą w powiecie nowosądeckim (13,0%).

W 2019 r. zarejestrowano 36,9 tys. urodzeń żywych, o 2,4% mniej niż rok wcześniej (w kraju – spadek o 3,4%). Współczynnik urodzeń na 1 tys. ludności wyniósł 10,9 (w Polsce – 9,8); w miastach – 10,7, na wsi – 11,0. Najwyższą wartość współczynnika urodzeń na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie limanowskim – 13,7; a najniższą w powiecie chrzanowskim – 8,1.

Jednocześnie zarejestrowano 33,0 tys. zgonów, tj. o 1,6% więcej niż w 2018 r. (w kraju – spadek o 1,1%). Współczynnik zgonów na 1 tys. ludności wyniósł 9,7 (w kraju – 10,7). W miastach współczynnik ten był wyższy o 1,2 pkt niż na wsi i wyniósł 10,3. Najniższą jego wartość odnotowano w powiecie nowosądeckim (7,9), a najwyższą w powiecie miechowskim (13,2). Zmarło 115 dzieci w wieku poniżej 1 roku życia, tj. o 5,5% więcej w porównaniu z 2018 r.

Głównymi przyczynami zgonów mieszkańców województwa były choroby układu krążenia i nowotwory. W 2018 r. w ogólnej liczbie zgonów (32,5 tys.), zgony z wymienionych przyczyn stanowiły 74,1%, a ich łączny udział był wyższy o 7,1 p. proc. niż w kraju.

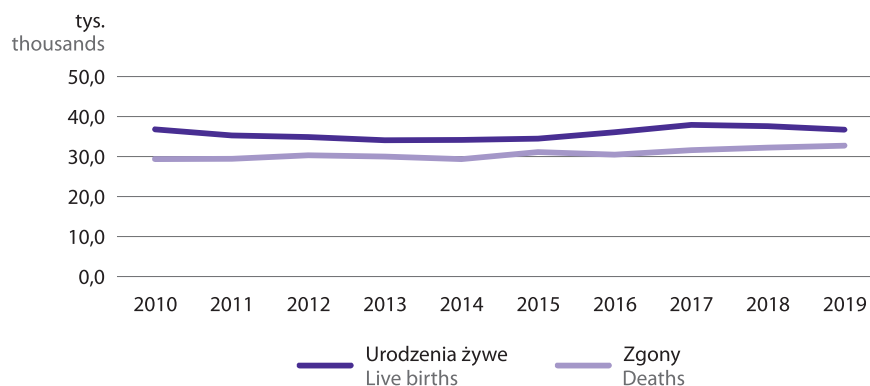
Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody
Chart 18. Marriages contracted and divorces

W omawianym roku zawarto 17,9 tys. związków małżeńskich, tj. o 3,0% mniej niż przed rokiem (w Polsce – spadek o 4,7%). Na wsi odnotowano 9,1 tys. małżeństw, tj. o 3,4% więcej niż w miastach. Na 1 tys. ludności zawarto 5,3 małżeństw (w kraju – 4,8), przy czym w miastach wskaźnik był o 0,2 pkt wyższy niż na wsi i wyniósł 5,4. Najwięcej małżeństw na 1 tys. ludności odnotowano w Krakowie (6,2), a najmniej w powiecie olkuskim (4,2).

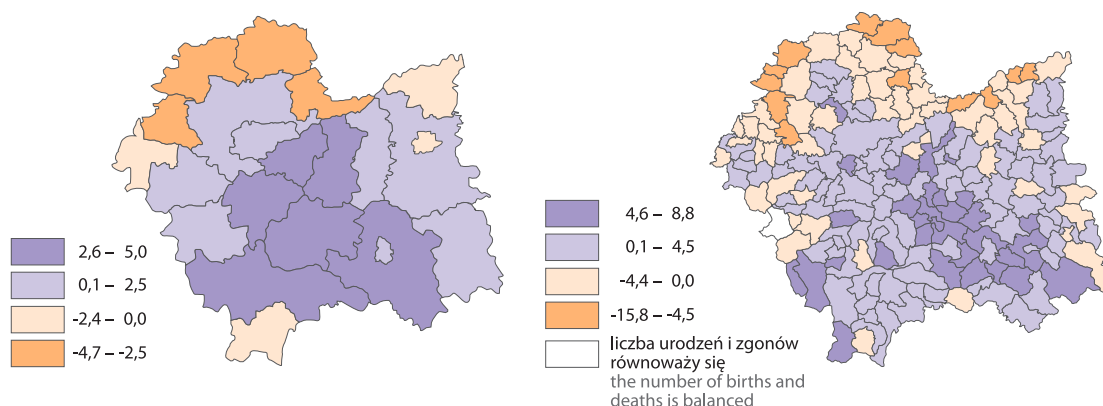
Sądy prawomocnie orzekły 4,7 tys. rozwodów, tj. o 7,3% więcej niż rok wcześniej (w kraju wzrost o 4,0%). Na 1 tys. ludności w wieku 20 lat i więcej orzeczono 1,8 rozwodu (w kraju 2,1), w miastach – 2,4, a na wsi – 1,1. Wśród powiatów najniższe natężenie rozwodów na 1 tys. ludności w wieku 20 lat i więcej, nieprzekraczające 1 rozwodu obserwowano w powiecie nowosądeckim, a najwyższe w Tarnowie (2,5 rozwodu). Do najliczniejszych głównych przyczyn rozwodów orzeczonych prawomocnym wyrokiem sądu należały niezgodność charakterów małżonków (1,5 tys.) i niedochowanie wierności małżeńskiej (0,4 tys.). Ponadto sądy orzekły prawomocnie 123 separacje, tj. o 25,5% więcej niż rok wcześniej (w kraju spadek o 5,7%). Na 100 tys. ludności w wieku 20 lat i więcej w województwie przypadało 5 separacji. Najwyższe natężenie odnotowano w powiecie tarnowskim (9 separacji), a najniższe w powiecie wadowickim (1 separacja).

Wykres 19. Ruch naturalny ludności
Chart 19. Vital statistics of population

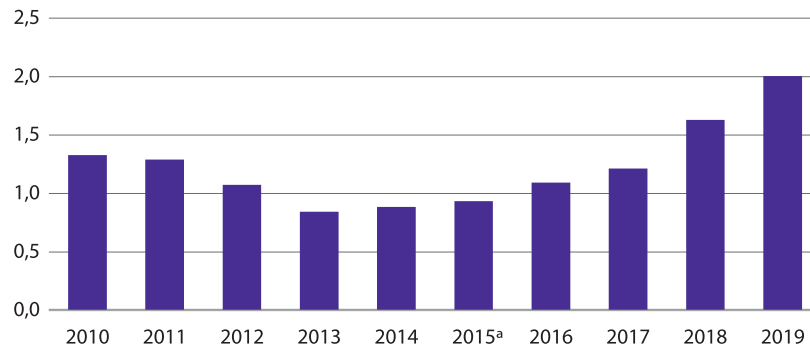
W województwie odnotowano dodatni przyrost naturalny wynoszący 4,0 tys. osób. W przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniósł plus 1,2 (kraj – minus 0,9) wobec plus 1,6 w 2018 r. Na wsi był wyższy o 1,5 punktu promilowego niż w miastach i wyniósł plus 1,9. Wśród powiatów najwyższy poziom współczynnika przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności odnotowano w limanowskim – plus 5,0; a najniższy – w miechowskim (minus 4,7).

Mapa 19. Przyrost naturalny ludności na 1000 ludności w 2019 r.
Map 19. Natural increase per 1000 population in 2019

Ogólne saldo migracji na pobyt stały ukształtowało się na poziomie plus 6,9 tys. osób wobec plus 5,5 tys. osób w 2018 r. W przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniosło plus 2,0 wobec plus 1,6 w 2018 r. (w Polsce – plus 0,2). W miastach i na wsi współczynnik ogólnego salda migracji stałej nadal był dodatni i wyniósł odpowiednio plus 2,4 i plus 1,7.

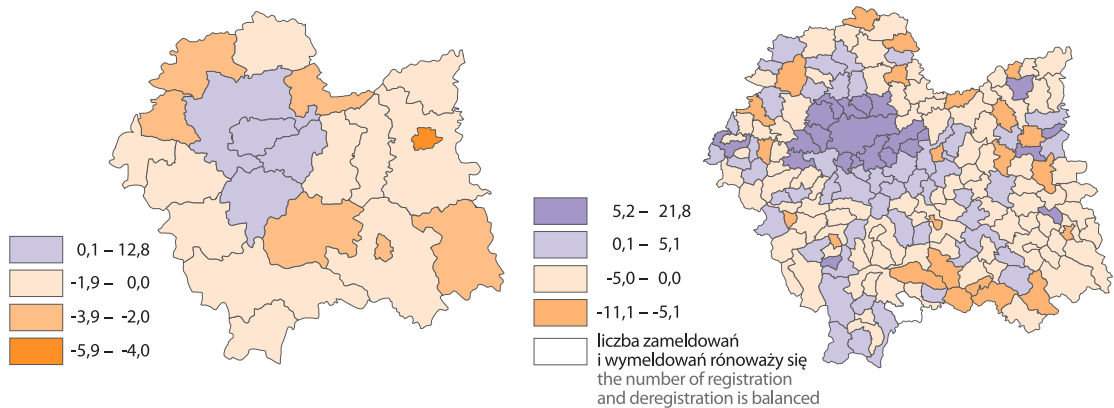
Wykres 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności
 Chart 20. Net migration of population for permanent residence per 1000 population

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
 a Data on internal migration for 2015 and foreign migration for 2014 were used to calculate the balance.

Wśród powiatów najwyższe ogólne saldo migracji stałej na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie wielickim – plus 12,8; a najniższe w Tarnowie – minus 5,9.

Mapa 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.
 Map 20. Net migration of population for permanent residence per 1000 population in 2019

Edukacja

Education

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a
Table 11. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2017/18	2018/19
Placówki Establishments	1922	2175	2264	2310
miasta urban areas	658	810	884	920
wieś rural areas	1264	1365	1380	1390
w tym przedszkola of which nursery schools	923	1216	1317	1376
w tym specjalne of which special	10	15	16	18
Miejsca w przedszkolach Places in nursery schools	74315	96890	111575	116917
w tym specjalnych of which special	201	330	394	386
Dzieci Children	94808	110727	128998	132495
miasta urban areas	52108	58863	68056	70148
wieś rural areas	42700	51864	60942	62347
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	28509	13701	34363	35305
5 lat 5	26512	37223	34480	33703
w tym przedszkolach of which nursery schools	73227	86923	102713	105963
w tym specjalnych of which special	198	279	309	329
Liczba dzieci w wieku 3–6 lat na 100 miejsc w przedszkolu Number of children aged 3–6 per 100 places in nursery school	99	90	92	91

a W latach szkolnych 2015/16–2018/19 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
 Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

a In the school years 2015/16–2018/19 including children staying in the units performing health care activities.
 Source: data of the Ministry of National Education.

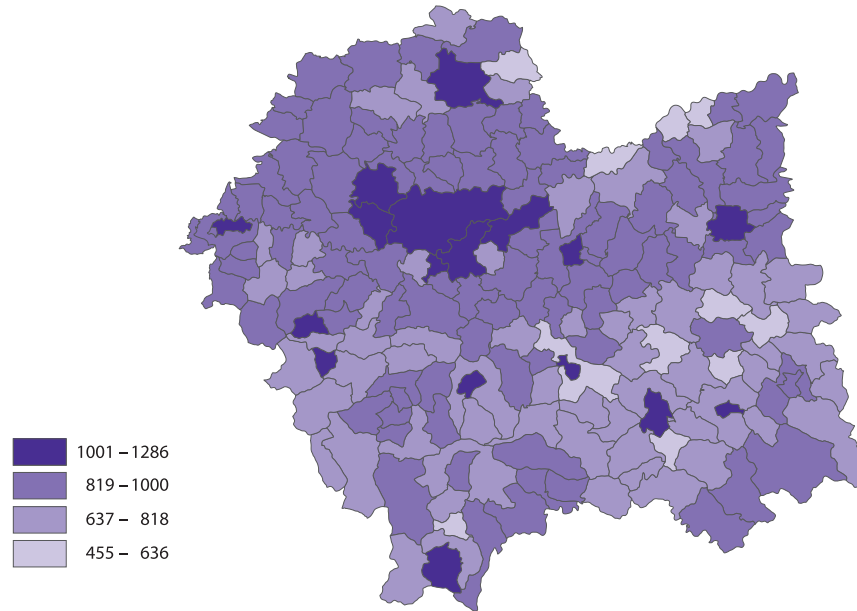
W roku szkolnym 2018/19 na terenie województwa funkcjonowało 2310 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 1390 (60,2% ogólnej liczby placówek) na wsi. W porównaniu z rokiem szkolnym 2017/18 liczba placówek zwiększyła się o 46 (o 2,0%). W strukturze placówek dominowały przedszkola, które stanowiły 59,6% ogólnej liczby placówek wychowania przedszkolnego. Udział oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych wyniósł 36,1%, pozostałe 4,3% przypadało na punkty przedszkolne oraz zespoły wychowania przedszkolnego.

Wraz ze wzrostem liczby placówek rosła liczba miejsc dla dzieci w tych placówkach. W roku szkolnym 2018/19 w przedszkolach było 116,9 tys. miejsc, o 4,8% więcej niż w poprzednim roku szkolnym. Na 100 miejsc w przedszkolach przypadało 91 dzieci uczęszczających do tych placówek.

Wychowaniem przedszkolnym objęto 132,5 tys. dzieci, tj. o 2,7% więcej niż rok wcześniej. Do przedszkoli uczęszczało 80,0% ogólnej liczby przedszkolaków. Na 1 tys. dzieci w wieku 3–6 lat do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 908 dzieci (879 – rok wcześniej).

Mapa 21. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat według gmin w roku szkolnym 2018/19

Map 21. Number of children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 by gminas in the 2018/19 school year

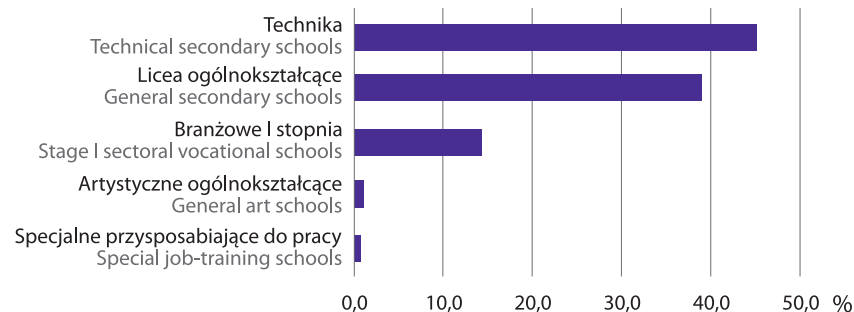
Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

W roku szkolnym 2018/19 funkcjonowało 1536 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi). Naukę w nich pobierało 278,1 tys. uczniów. Przeciętnie w szkole uczyło się 187 uczniów, w miastach – 319 uczniów, a na wsi – 137 uczniów. Oddział szkolny liczył średnio 15 uczniów. Korzystniejsza sytuacja była w szkołach wiejskich – 9 uczniów na 1 oddział, niż w miejskich – 16 uczniów.

W wyniku reformy systemu edukacji wygaszane i likwidowane są gimnazja. W roku szkolnym 2018/19 funkcjonowało jeszcze 88 placówek, w których uczyło się 32,5 tys. uczniów. Rozpoczęta reforma edukacji wprowadziła nowy typ szkół – branżowe I stopnia, które powstały z przekształcenia zasadniczych szkół zawodowych. Utworzono 146 szkół branżowych I stopnia, w których naukę pobierało 16,0 tys. uczniów. Ponadto w 39 specjalnych szkołach przysposabiających do pracy uczyło się 818 uczniów.

Wykres 21. Struktura uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2018/19

Chart 21. Structure of students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2018/19 school year

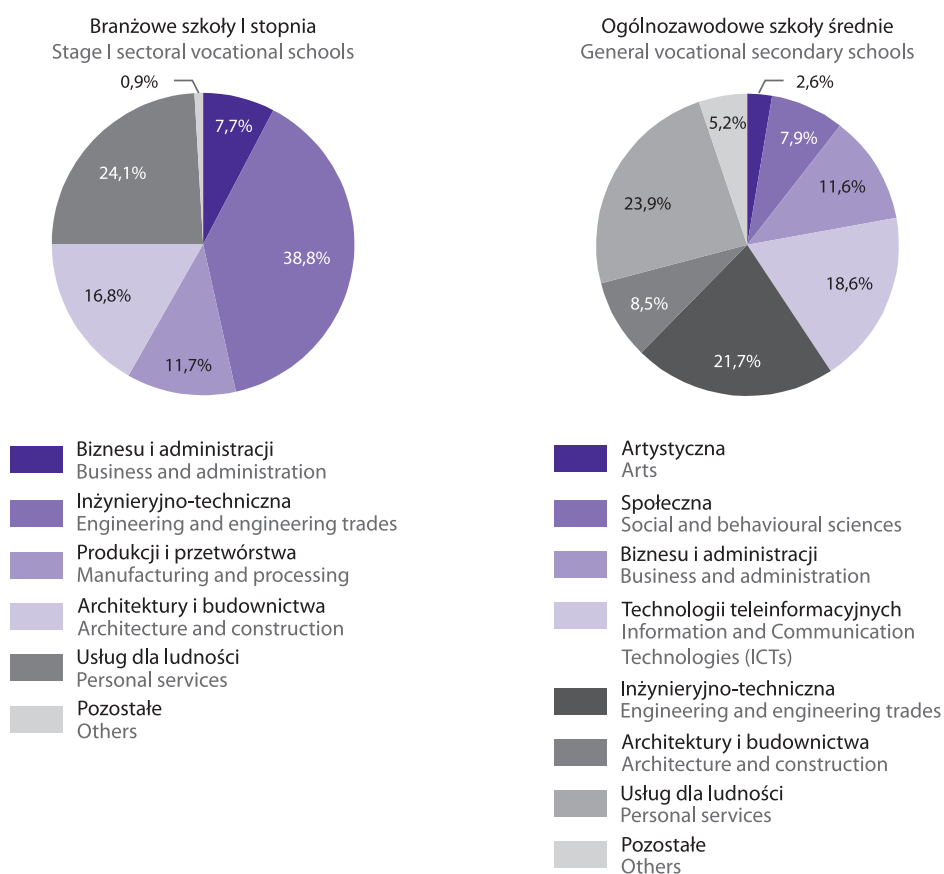
Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

Na terenie województwa w roku szkolnym 2018/19 działało 178 liceów ogólnokształcących dla młodzieży (łącznie ze specjalnymi), a więc szkoły, które umożliwiały uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. Uczyło się w nich 43,6 tys. młodzieży. Przeciętnie na jedno liceum w województwie przypadało 245 uczniów, natomiast jeden oddział liczył średnio 27 uczniów. Rok szkolny 2017/18 ukończyło 14,1 tys. uczniów.

Technika oraz szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe należą do szkół, których ukończenie umożliwia zdobycie wykształcenia średniego, kwalifikacji zawodowych oraz świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. W roku szkolnym 2018/19 było 160 tego typu szkół, w których naukę pobierało 51,6 tys. młodzieży. W roku szkolnym 2017/18 absolwentami szkół zostało 11,8 tys. młodzieży.

Wykres 22. Struktura uczniów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19

Chart 22. Structure of students of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year

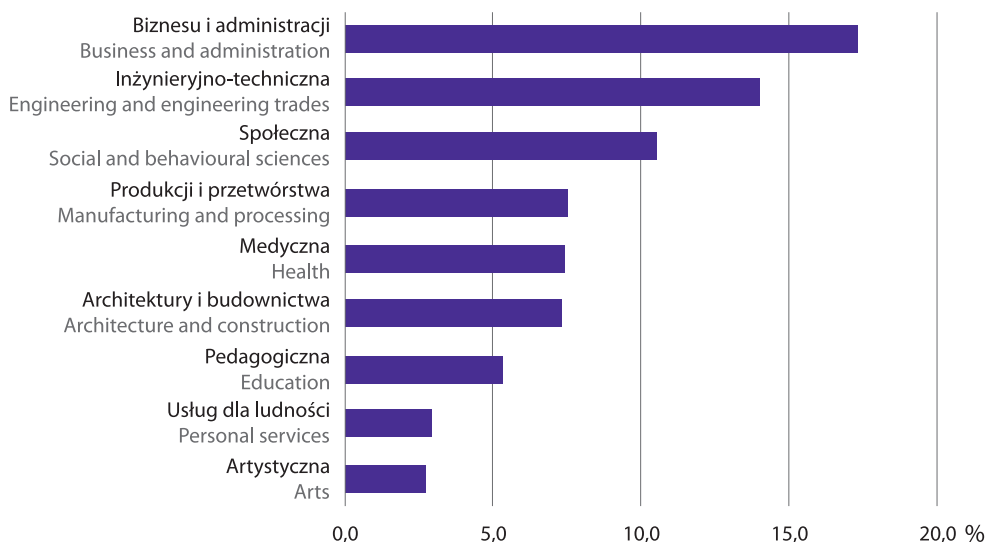
Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

Największą popularnością w województwie cieszyły się licea ogólnokształcące i technika, czyli szkoły, które dawały możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości, a tym samym kontynuowania nauki w szkołach wyższych. W przeciwieństwie do trendu ogólnokrajowego uczniowie w województwie częściej wybierali naukę w technikum niż w liceum. Ukończenie technikum daje możliwość uzyskania ukierunkowanego wykształcenia średniego, kwalifikacji zawodowych, większych szans zdobycia pracy w zawodzie.

Ponadto funkcjonowała sieć szkół dla dorosłych, która obejmowała 3 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum oraz 93 licea ogólnokształcące, w których uczyło się łącznie 8,1 tys. osób, w tym w liceach 8,0 tys.

Województwo małopolskie jest drugim pod względem liczby studentów (po województwie mazowieckim) ośrodkiem akademickim w Polsce. W roku akademickim 2018/19 (biorąc pod uwagę faktyczną lokalizację uczelni i ich jednostek zamiejscowych) studiowało tu 150,1 tys. osób (łącznie z cudzoziemcami), w tym 2,6 tys. osób w 10 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 7 szkół wyższych z innych województw. Największym ośrodkiem akademickim w województwie jest Kraków, gdzie naukę pobierało 135,0 tys. osób. Znaczna liczba studentów kształciła się także w Tarnowie – 5,1 tys., Nowym Sączu – 4,4 tys., Nowym Targu – 2,1 tys.

Wykres 23. Absolwenci uczelni według wybranych grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18
Chart 23. Graduates of higher education institutions by selected broad fields of education in the 2017/18 academic year

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

Zasoby pracy

Labour resources

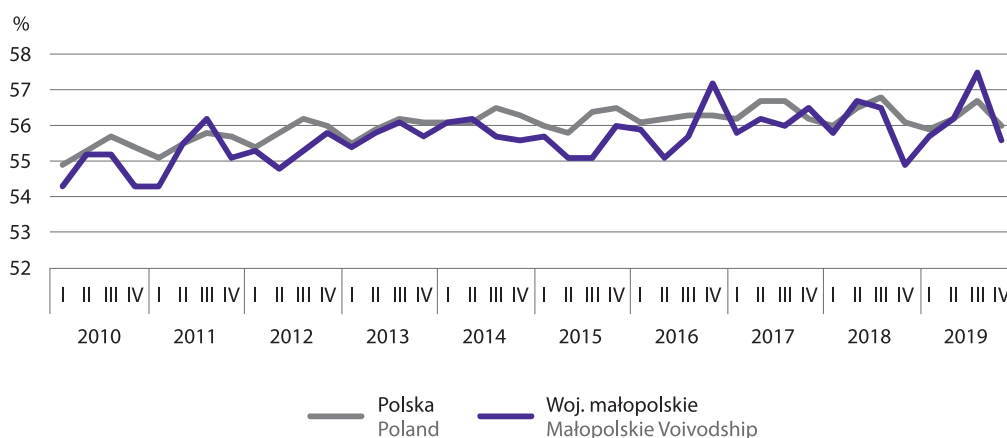
Według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) zwiększyła się liczba ludności aktywnej zawodowo. Wzrósł współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia. Zmalała liczba zarejestrowanych bezrobotnych w urzędach pracy. Spadła stopa bezrobocia rejestrowanego.

Wyniki kwartalnego, reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w IV kwartale 2019 r. wskazują, że w województwie zbiorowość osób aktywnych zawodowo stanowiła 55,6% ludności w wieku 15 lat i więcej. W skali roku zwiększyła się o 17 tys., tj. o 1,2%. Na 1000 osób pracujących przypadały 834 osoby bezrobotne i bierne zawodowo w wieku 15 lat i więcej (w kraju – 838).

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL
 Table 12. Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	1406	1396	1454	1471	16953
pracujący employed persons	1274	1304	1395	1442	16467
bezrobotni unemployed persons	132	92	60	30	486
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	1185	1095	1194	1173	13313
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	54,3	56,0	54,9	55,6	56,0
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	49,2	52,3	52,7	54,5	54,4
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	9,4	6,6	4,1	2,0	2,9

Wykres 24. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
 Chart 24. Activity rate by quarters

Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 55,6% (w kraju – 56,0%) i był wyższy w relacji do poprzedniego roku o 0,7 p. proc. Wyższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano wśród mężczyzn – 64,3% (o 16,7 p. proc. więcej niż wśród kobiet) i mieszkańców miast – 57,0% (o 2,7 p. proc. więcej od obserwowanego na wsi). Najwyższy udział aktywnych zawodowo notowano w grupie wiekowej 35–44 lata (86,9%), a najniższy wśród osób w wieku 55 lat i więcej (22,2%). Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, największą wartość współczynnika zaobserwowano wśród osób z wykształceniem wyższym (81,7%), a najmniejszą u osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (13,5%).

Wskaźnik zatrudnienia (udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej) wyniósł 54,5% i był minimalnie wyższy (o 0,1 p. proc.) niż w kraju. W porównaniu z sytuacją sprzed roku zwiększył się o 1,8 p. proc. Analizując wartość wskaźnika zatrudnienia ze względu na płeć, miejsce zamieszkania, wiek oraz wykształcenie, najwyższy wskaźnik w swojej kategorii osiągnęli mężczyźni (63,4%), mieszkańcy miast (55,6%), osoby w wieku 35–44 lata (85,9%) oraz osoby z wykształceniem wyższym (79,5%).

Zbiorowość biernych zawodowo liczyła 1173 tys. osób. Przeważały osoby w grupie wiekowej 55 lat i więcej (zbliżające się do wieku emerytalnego lub będące w wieku emerytalnym), których w analizowanym okresie było 751 tys., tj. 64,0% biernych zawodowo. Wśród biernych zawodowo osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 38,6%, a osoby w wieku 50 lat i więcej – 67,6% tej grupy. Osób nieposzukujących pracy było 1172 tys. (99,9% ogólnej liczby biernych zawodowo), wśród których 53,6% nie poszukiwało pracy z powodu emerytury, 17,5% ze względu na naukę i uzupełnianie kwalifikacji, 10,6% z uwagi na chorobę, niesprawność, 6,8% z innych powodów osobistych lub rodzinnych, a 1,1% podało jako przyczynę bierności zawodowej zniechęcenie bezskutecznością poszukiwań pracy.

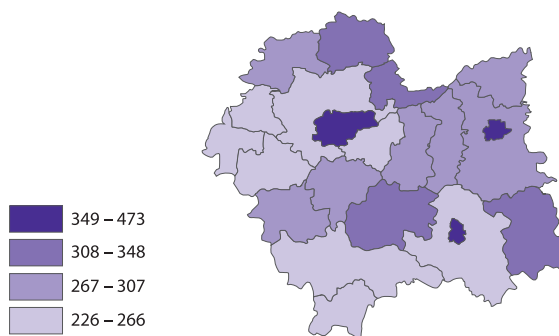
Według stanu w końcu grudnia 2018 r. liczba pracujących (według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) wyniosła 1109,6 tys. osób, o 24,5 tys. osób więcej niż rok wcześniej. Przeciętnie na 1000 mieszkańców województwa przypadało 326 osób pracujących (320 – w 2017 r.). W działalności finansowej i ubezpieczeniowej, obsłudze rynku nieruchomości pracowało 31,8% ogólnej liczby pracujących, w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – 24,5%, w przemyśle i budownictwie – 23,1%.

Mapa 22. Pracujący^a na 1000 ludności według powiatów w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 22. Employed persons^a per 1000 population by powiats in 2018

As of 31st December

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons.

W końcu grudnia 2019 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wyniosła 62,6 tys. osób i była mniejsza o 8,9 tys. osób (tj. o 12,4%) niż rok wcześniej. Kobiety stanowiły 56,8% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych (57,6% rok wcześniej). W ciągu roku zarejestrowano 109,2 tys. osób, a wyrejestrowano 118,0 tys. osób, w tym 58,0 tys. z tytułu podjęcia pracy.

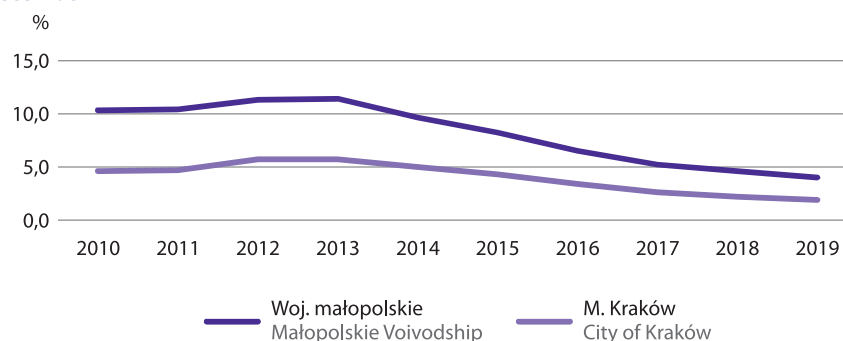
Na koniec grudnia 2019 r. wśród bezrobotnych zarejestrowanych blisko połowę (48,0%) stanowiły osoby długotrwale bezrobotne (rok wcześniej ich udział wyniósł 50,5%). Zmniejszył się również odsetek osób bezrobotnych poniżej 30 roku życia (o 1,0 p. proc. do 27,5%). Jednocześnie wzrósł udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia (o 0,9 p. proc. do 26,6%), osób niepełnosprawnych (o 0,4 p. proc. do 6,6%), jak również osób posiadających dziecko niepełnosprawne w wieku do 18 roku życia (o 0,1 p. proc. do 0,3%). Trudna sytuacja na rynku pracy dotyczyła przede wszystkim ludzi młodych. Według stanu w końcu grudnia 2019 r. bezrobotni w wieku do 34 roku życia stanowili 41,6% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, a osoby bez stażu pracy lub posiadające niewielki staż pracy (do 5 lat) – 56,3%.

Wykres 25. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 25. Registered unemployment rate

As of 31st December

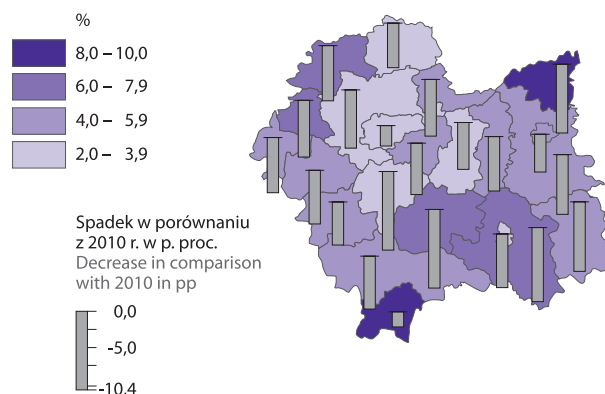
Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 4,1% i tym samym spadła w ujęciu rocznym (o 0,6 p. proc.). Powiatem o najwyższej stopie bezrobocia był powiat dąbrowski (10,0% wobec 10,8% w grudniu 2018 r.), a najniższą stopą bezrobocia odnotowano w Krakowie (2,0% wobec 2,3% w grudniu 2018 r.). W porównaniu z poprzednim rokiem stopa bezrobocia spadła we wszystkich powiatach (z wyjątkiem powiatu suskiego, w którym nie uległa zmianie). Największy spadek stopy bezrobocia wystąpił w powiecie bocheńskim (o 1,9 p. proc.).

Mapa 23. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 23. Registered unemployment rate in 2019

As of 31st December

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

Przeciętne wynagrodzenie brutto według grup zawodów w województwie małopolskim w październiku 2018 r. wyniosło 4885,28 zł (w październiku 2016 r. – 4176,85 zł) i było niższe o 2,4% w stosunku do przeciętnego wynagrodzenia brutto według zawodów w kraju wynoszącego 5003,78 zł. Biorąc pod uwagę przynależność do wielkich grup zawodów przeciętne wynagrodzenie brutto wyższe od średniej w województwie otrzymali „Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy” (wyższe o 89,9%)

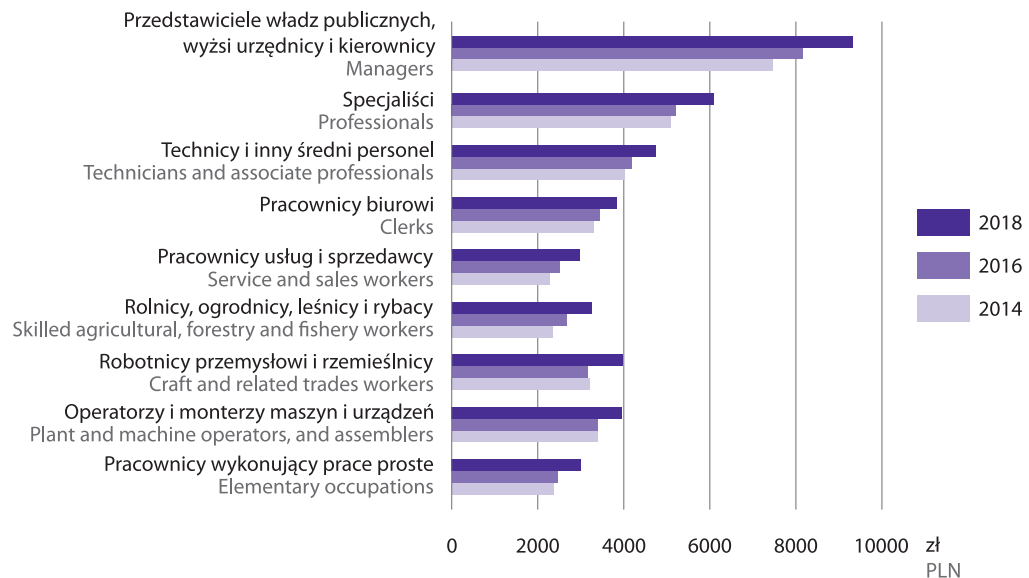
oraz „Specjaliści” (o 24,0%). Najniższe wynagrodzenie (niższe od średniej w województwie) odnotowano w grupach: „Pracownicy usług i sprzedawcy” (niższe o 39,3%), „Pracownicy wykonujący prace proste” (o 38,8%) oraz „Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy” (o 33,9%).

Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów – realizowane co dwa lata, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Wyniki dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które w roku badania przepracowały cały miesiąc październik. Dane w opracowaniu dotyczą przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto, prezentowanych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

W najlepiej zarabiającej wielkiej grupie „Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy” najwyższe przeciętne wynagrodzenie (w ramach średnich grup zawodów) otrzymali „Kierownicy do spraw technologii informatycznych i telekomunikacyjnych” (15657,13 zł, tj. o 21,8% więcej w porównaniu z 2016 r.) oraz „Dyrektorzy generalni i zarządzający” (12678,91 zł, tj. o 7,8%), a najniższe – „Kierownicy w gastronomii i hotelarstwie” (4348,57 zł, tj. o 15,2%).

W wielkiej grupie zawodów „Specjaliści” najwyższe przeciętne wynagrodzenie (w ramach średnich grup zawodów) otrzymali: „Analitycy systemów komputerowych i programiści” (10419,00 zł, tj. o 23,1% więcej w porównaniu z 2016 r.), następnie „Lekarze” (9728,63 zł, tj. o 38,2%) oraz „Specjaliści z dziedziny prawa” (8691,93 zł, tj. o 26,1%). W dużej grupie zawodów najwyższe wynagrodzenie otrzymali „Specjaliści do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych” (10087,51 zł, tj. o 25,9% więcej w porównaniu z 2016 r.), a najniższe „Specjaliści nauczania i wychowania” (4862,87 zł, tj. o 8,0%).

Wykres 26. Przeciętne wynagrodzenia brutto według wybranych grup zawodów (za październik)
Chart 26. Wages and salaries by selected groups of occupations (for October)

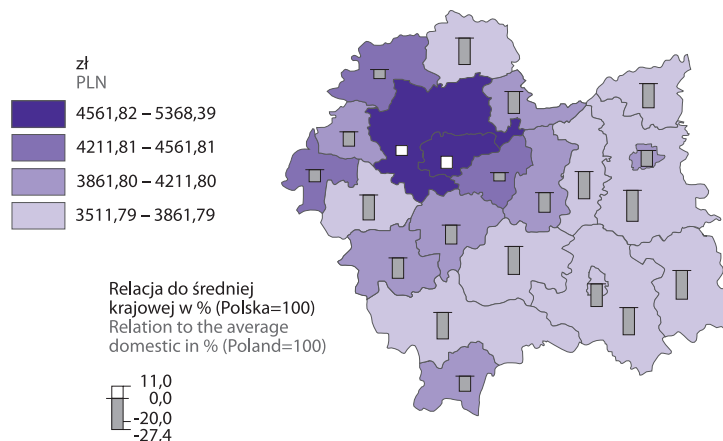

W wielkiej grupie zawodów „Pracownicy usług i sprzedawcy” najwyższe wynagrodzenie (w ramach średnich grup zawodów) otrzymali: „Stewardzi, konduktorzy i przewodnicy” (5109,35 zł, tj. o 15,8% więcej w stosunku do 2016 r.), następnie „Inni pracownicy sprzedaży i pokrewni” (3782,14 zł, tj. o 10,7%) oraz „Gospodarze obiektów” (3106,73 zł, tj. o 19,0%). Najniższe wynagrodzenie (w ramach średnich grup zawodów) otrzymali: „Fryzjerzy, kosmetyczki i pokrewni” (2260,85 zł, tj. o 2,1% więcej w porównaniu z 2016 r.),

w dalszej kolejności „Kelnerzy i barmani” (2425,86 zł, tj. o 12,0%) oraz „Pozostali pracownicy usług osobistych” (2597,32 zł, tj. o 16,1%). W dużej grupie zawodów najwyższe wynagrodzenie otrzymali „Sprzedawcy i pokrewni” (3022,54 zł, tj. o 20,1% więcej w stosunku do 2016 r.).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w podmiotach, w których liczba pracujących przekroczyła 9 osób wyniosło w 2018 r. – 4678,95 zł, tj. o 7,6% więcej w ujęciu rocznym. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie stanowiło 96,8% w relacji do średniego wynagrodzenia w kraju.

Mapa 24. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a według powiatów w 2018 r.
Map 24. Average monthly gross wages and salaries^a by powiats in 2018

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

W powiatach województwa małopolskiego występowało znaczne zróżnicowanie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. W 2018 r. najwyższe wynagrodzenie brutto w wysokości 5368,39 zł otrzymali pracownicy zatrudnieni w Krakowie. Relatywnie wysokie średnie wynagrodzenie otrzymywali również zatrudnieni w powiatach krakowskim – 5248,76 zł i wielickim – 4474,30 zł, a także olkuskim i oświęcimskim – odpowiednio 4436,66 zł i 4311,80 zł. Najniższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie odnotowano w powiecie tarnowskim – 3511,79 zł, następnie w gorlickim – 3594,66 zł.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2019 r. ukształtowało się na poziomie 5151,08 zł i było o 9,7% wyższe niż w 2018 r. W kraju przeciętne wynagrodzenie wyniosło 5169,06 zł, co oznacza wzrost o 6,5% w ujęciu rocznym.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw

Table 13. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

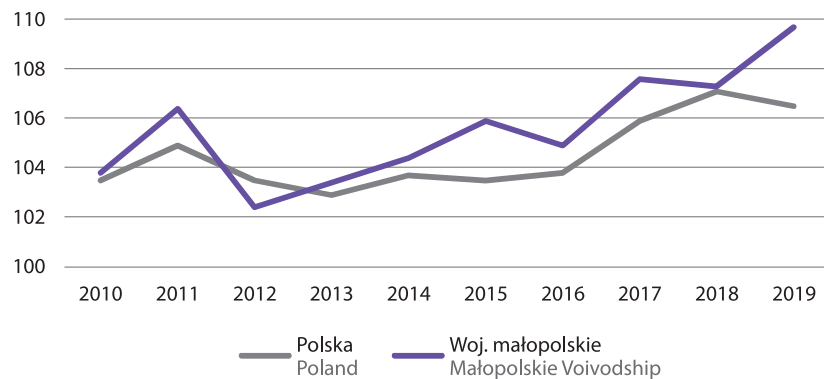
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	3113,61	3876,04	4696,66	5151,08
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the average domestic (Poland=100)	90,7	94,0	96,8	99,7

Wykres 27. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw

Rok poprzedni=100

Chart 27. Indices of average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

Previous year=100

W porównaniu z 2018 r. najwyższy wzrost wynagrodzeń w sekcjach PKD odnotowano w administrowaniu i działalności wspierającej (o 15,9%), następnie w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 10,0%). Spadek wynagrodzeń miał miejsce w sekcji górnictwo i wydobywanie (o 0,2%).

W omawianym roku najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto odnotowano w sekcji informacja i komunikacja – przekroczyło o 84,5% średnie wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w województwie. Relatywnie wysokie były także wynagrodzenia w sekcjach działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – wyższe odpowiednio o 53,2% i o 48,2%. Najniższe płace odnotowano w sekcji pozostała działalność usługowa – niższe od średniego wynagrodzenia w województwie o 35,5%.

Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych (poza rolnikami indywidualnymi) dotyczą świadczeń wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. także z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa) oraz w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 30 czerwca 2014 r. ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (OFE). Nie obejmują emerytur pomostowych oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów w województwie małopolskim w 2019 r. wyniosła 744,0 tys. osób i była o 0,7% większa od notowanej przed rokiem. Liczba osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w województwie stanowiła 8,0% ogólnej liczby tej zbiorowości w kraju i utrzymała się na poziomie sprzed roku.

Emerytury i renty wypłacane przez ZUS w 2019 r. otrzymało 650,2 tys. osób, tj. o 1,1% więcej niż w roku poprzednim. W porównaniu z 2018 r. zanotowano wzrost przeciętnej liczby emerytów (o 2,8%), natomiast spadek liczby świadczeniobiorców otrzymujących renty z tytułu niezdolności do pracy (o 7,3%) oraz korzystających z rent rodzinnych (o 1,0%). Najliczniejszą grupę świadczeniobiorców ZUS stanowili emeryci (74,3% całej zbiorowości), a najmniejszą – osoby pobierające renty z tytułu niezdolności do pracy (9,5%).

Przeciętna liczba osób otrzymujących świadczenia emerytalno-rentowe w ramach rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych była niższa względem 2018 r. (o 2,3%). W 2019 r. odnotowano 93,8 tys. osób pobierających emerytury i renty rolnicze.

Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku, gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.

Tablica 14. Świadczenia społeczne

Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	756,1	718,8	739,1	744,0
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1543,10	1938,81	2122,42	2224,97
w tym emerytura of which retirement pay	1643,24	2041,23	2208,38	2303,93
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	924,05	1140,46	1191,49	1256,27
w tym emerytura of which retirement pay	975,59	1190,54	1226,32	1288,31

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS w 2019 r. wyniosła 2224,97 zł i była wyższa o 4,8% niż rok wcześniej (w kraju wzrost o 4,7%). Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez KRUS wyniosła 1256,27 zł i wzrosła o 5,4% w skali roku (w kraju o 5,3%).

Świadczenia emerytalno-rentowe obejmują kwotę świadczeń należnych (bieżących oraz wyrównawczych) uwzględniającą zmniejszenia m.in. z tytułu osiągnięcia przychodów z pracy.

Zarówno w województwie, jak i w kraju zaobserwowano wzrost wysokości wszystkich kategorii świadczeń. Wśród emerytur i rent realizowanych przez ZUS największy wzrost w skali roku odnotowano w przypadku renty z tytułu niezdolności do pracy – o 6,3% (w kraju o 5,9%). Emerytura i renta rodzinna zwiększyły się odpowiednio o 4,3% i 5,2% (w kraju o 4,2% i 5,2%). Wśród świadczeń wypłacanych przez KRUS w największym stopniu wzrosła renta rodzinna – o 7,2% (w kraju o 7,9%). Renta z tytułu niezdolności do pracy zwiększyła się o 6,3% (w kraju o 5,8%), a emerytura – o 5,1% (podobnie w kraju).

Świadczenia emerytalno-rentowe nie obejmują wypłat emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta z ZUS stanowiła 98,3% średniej krajowej, a przeciętne świadczenia pobierane przez rolników indywidualnych – 97,2% (najmniej w kraju). W przypadku wypłat realizowanych przez ZUS tylko renta z tytułu niezdolności do pracy przewyższała średnią krajową (o 4,6%), renta rodzinna i emerytura były natomiast niższe (odpowiednio o 2,7% i 2,1%). W przypadku świadczeń z KRUS wysokość wszystkich wypłat kształtowała się poniżej średniej krajowej: renta rodzinna była niższa o 7,6%, renta z tytułu niezdolności do pracy – o 1,7%, a emerytura – o 1,4%.

Dochody ludności są podstawowym czynnikiem kształtującym konsumpcję i często stanowią miarę poziomu życia ludności. Obejmują one łączne przychody pieniężne oraz te otrzymywane przez gospodarstwa domowe w naturze. Pochodzą m.in. z pracy osobiście wykonywanej, świadczeń społecznych (z ubezpieczeń społecznych w tym emerytur, rent i z pozostałych świadczeń społecznych w tym świadczeń rodzinnych), innych źródeł np. z własności lub najmu. Rozpatrywane po opodatkowaniu i zapłaceniu obowiązkowych składek ubezpieczeniowych nazywane są dochodami rozporządzalnymi. Jest to ta część dochodu gospodarstwa domowego, którą może ono przeznaczyć na cele konsumpcyjne lub przyrost oszczędności.

Podstawowym źródłem danych w zakresie tego tematu są wyniki reprezentacyjnego „Badania budżetów gospodarstw domowych”.

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny

Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in household	1107,54	1305,45	1491,91	1627,85	1693,46
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1069,47	1269,38	1460,15	1598,05	1643,14

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

W porównaniu z 2017 r. sytuacja materialna gospodarstw domowych poprawiła się. W 2018 r. przeciętne gospodarstwo domowe rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym 1627,85 zł na osobę, tj. o 9,1% wyższym niż w roku poprzednim. Jednocześnie dochód ten był o 3,9% niższy od przeciętnego w kraju.

Najwyższym przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych (podobnie jak w roku poprzednim) dysponowały gospodarstwa osób pracujących na stanowiskach nierobotniczych – 1935,62 zł. W tej grupie gospodarstw domowych w porównaniu z przeciętną dla ogólnej liczby gospodarstw domowych w województwie dochód był wyższy o 18,9% (w 2017 r. o 23,1%). Najniższym przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym na 1 osobę dysponowały gospodarstwa domowe rolników – 1037,49 zł, których dochód na 1 osobę był o 36,3% niższy od średniej w województwie (w 2017 r. o 27,8%).

We wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych był niższy niż w kraju. Największą różnicę odnotowano w przeciętnym miesięcznym dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych rolników, który był o 34,3% niższy niż w kraju.

Mediana (wartość środkowa) przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w 2018 r. wyniosła 1432,50 zł. Mediana dochodu rozporządzalnego na 1 osobę stanowiła 88,0% wartości przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego (w 2017 r. – 87,1%). Iloraz mediany do wartości przeciętnej miesięcznej na 1 osobę w przypadku dochodu rozporządzalnego był najwyższy w grupie gospodarstw domowych emerytów, a najniższy w gospodarstwach pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym.

W dochodzie rozporządzalnym gospodarstw domowych dominującą rolę odgrywały dochody z pracy najemnej, czyli wynagrodzenia i pochodne. Z tego źródła pochodziło 54,0% dochodu rozporządzalnego (w kraju 52,6%). W skali roku odsetek ten zmniejszył się o 0,8 p. proc.

Drugim co do wielkości źródłem dochodów gospodarstw domowych były dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń społecznych, w tym ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+”. Udział tych dochodów w województwie małopolskim zmniejszył się i wyniósł 30,0% (w 2017 r. – 31,0%), w kraju pozostał na poziomie sprzed roku i wyniósł 31,2%. Udział dochodu ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” w przeciętnym miesięcznym dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych stanowił 4,1% (w 2017 r. – 4,6%). Dochody z pracy na własny rachunek poza rolnictwem w 2018 r. stanowiły 11,2% ogólnych dochodów, a z gospodarstwa rolnego 1,1%.

Dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki, takie jak: dary przekazane z gospodarstwa domowego, wydatki na cele społeczne, kaucje oraz odszkodowania płacone innym osobom i instytucjom stanowi dochód do dyspozycji. W 2018 r. przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji wyniósł 1598,05 zł i na przestrzeni roku wzrósł o 9,4% (w kraju o 6,1%).

Tablica 16. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem (zasięg ubóstwa)

Table 16. At-risk-of-poverty rates

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
Osoby – w % ogółu osób w gospodarstwach domowych – o wydatkach poniżej: Persons – in % of total persons in households – with expenditures below:					
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty threshold	16,0	18,4	20,9	22,2	14,2
„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty threshold	6,4	14,3	17,3	17,8	10,9
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty rate	4,8	8,4	7,4	9,2	5,4

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

Relatywna granica ubóstwa, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).

Ustawowa granica ubóstwa, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Poziom minimum egzystencji, przyjmowany jako **granica ubóstwa skrajnego**. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

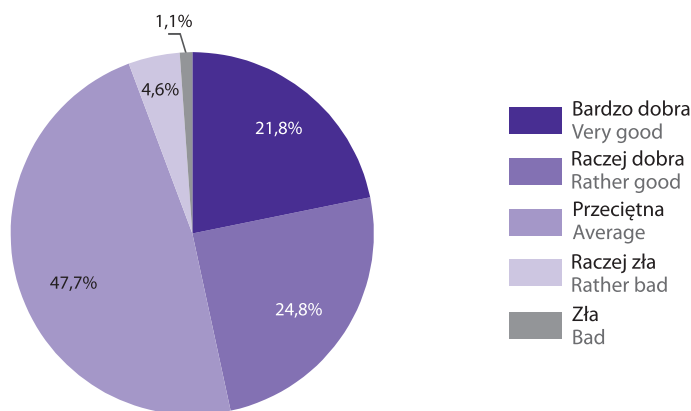
W zależności od przyjętej granicy zasięg ubóstwa kształtował się na wyższym poziomie w stosunku do 2017 r. W gospodarstwach domowych ubóstwa relatywnego doświadczyła większa liczba osób – o 1,3 p. proc. Zasięg ubóstwa ustawowego wzrósł o 0,5 p. proc. Najwyraźniej zwiększył się wskaźnik ubóstwa skrajnego – o 1,8 p. proc.

Jak wskazują wyniki badania budżetów gospodarstw domowych w porównaniu z 2017 r. zaobserwowany wzrost zasięgu ubóstwa ekonomicznego miał miejsce w sytuacji poprawy przeciętnej sytuacji dochodowej gospodarstw domowych. Jednocześnie w tym czasie zaobserwowano nieco wyższe wartości niektórych wskaźników zróżnicowania dochodów oraz nieznaczne obniżenie wartości realnych (czyli po uwzględnieniu wzrostu cen) wydatków gospodarstw domowych. Na oceny zasięgu ubóstwa skrajnego i ustawowego wpływ miały także obowiązujące progi ubóstwa. W 2018 r. odnotowano wyższy, niż wynikałoby to z dynamiki ogólnego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, wzrost poziomu minimum egzystencji stanowiącego podstawę wyznaczania granic ubóstwa skrajnego. Od października 2018 r. (po trzech latach obowiązywania poprzednich progów) wyższy był także poziom granic ubóstwa ustawowego.

Niekorzystne zmiany skali ubóstwa skrajnego dotyczyły w większym stopniu mieszkańców wsi niż miast, a w końcu 2018 r. – 51,8% ogólnej liczby ludności zamieszkiwało tereny wiejskie. Dochody i wydatki budżetów gospodarstw domowych były poniżej średniej krajowej, a przeciętna liczba osób w gospodarstwie wyniosła 2,85. Województwo małopolskie posiadało jedno z najbardziej licznych gospodarstw domowych na tle kraju i województw (zarówno gospodarstw pracujących, pobierających świadczenia społeczne, pozostających na utrzymaniu).

Wykres 28. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r.

Chart 28. Subjective evaluation of material situation of household in 2018

W 2018 r. subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych uległa poprawie we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. W porównaniu z 2017 r. zwiększyła się liczba gospodarstw określających swoją sytuację jako bardzo dobrą (wzrost o 7,0 p. proc.). Zmniejszyła się natomiast liczba gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako raczej dobrą (spadek o 0,5 p. proc. w porównaniu z 2017 r.) i jako przeciętną (spadek o 2,5 p. proc.). Mniejsza była również liczba gospodarstw domowych określających swoją sytuację jako raczej złą (o 3,2 p. proc.) i złą (o 0,8 p. proc.).

Najlepiej swoją sytuację materialną postrzegały gospodarstwa domowe pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym. Wśród omawianych gospodarstw 38,8% określiło swoją sytuację jako bardzo dobrą, a 29,7% jako raczej dobrą. Natomiast najgorzej oceniały swoją sytuację materialną gospodarstwa domowe rencistów, jako bardzo dobrą 9,9% i raczej dobrą 5,2%.

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social welfare and family support

W 2018 r. w województwie małopolskim wobec 105,5 tys. osób podjęto decyzję o przyznaniu świadczeń społecznych, z czego 92,0 tys. otrzymało świadczenia w formie pieniężnej. Z tytułu świadczeń rodzinnych wypłacono 861,6 mln zł, a korzystało z nich średnio miesięcznie 164,3 tys. świadczeniobiorców. W ramach programu „Rodzina 500 plus” na wsparcie rodzin w województwie małopolskim przeznaczono 2171,2 mln zł w formie świadczenia wychowawczego wypłacanego przeciętnie miesięcznie na 344,3 tys. dzieci.

Sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi w wieku do lat 3 uległa poprawie. Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. wzrosła, w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego, zarówno liczba placówek (o 23,0%), jak również liczba dostępnych w nich miejsc (o 30,0%).

Środowiskowa pomoc społeczna wraz ze stacjonarnymi formami pomocy społecznej tworzą System Pomocy Społecznej, który funkcjonuje w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.). Zgodnie z ustawą pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Środowiskową pomoc pieniężną stanowią między innymi różnego rodzaju zasiłki np.: stałe, okresowe, celowe, pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, pomoc dla cudzoziemców. Natomiast pomoc niepieniężna obejmuje m.in: posiłek, schronienie w placówkach dla bezdomnych, ubranie, sprawienie pogrzebu, usługi opiekuńcze, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Osoby potrzebujące mogły otrzymać pomoc zarówno w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej.

W 2018 r. w województwie małopolskim wobec 105,5 tys. osób podjęto decyzję o przyznaniu świadczeń społecznych (o 5,5% mniej niż rok wcześniej) bez względu na liczbę pobieranych świadczeń, ich rodzaj, formę oraz źródło finansowania. Stanowiły one 8,8% ogólnej liczby osób w kraju, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej. Świadczenia w formie pieniężnej otrzymało na podstawie decyzji 92,0 tys. osób, w tym głównie zasiłki celowe – 53,0 tys. osób. Świadczenia w formie niepieniężnej przyznano na podstawie decyzji dla 53,6 tys. osób, przede wszystkim w postaci codziennego gorącego posiłku dla 42,6 tys. osób.

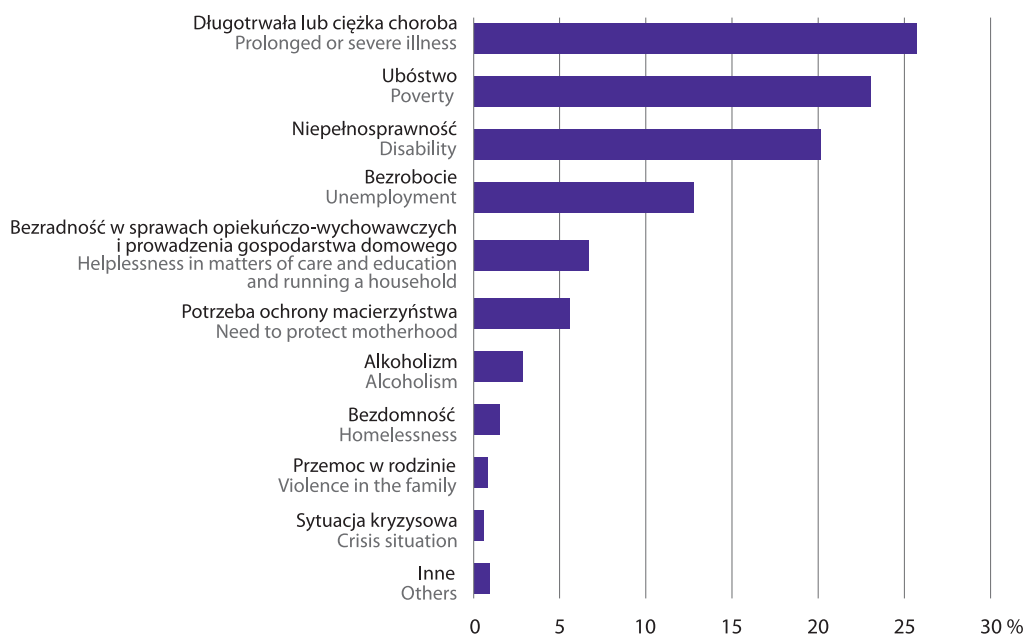
Tablica 17. Świadczenia pomocy społecznej
Table 17. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of persons)	145699	130279	111654	105528
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	221458	236611	262741	265868
pomoc pieniężna financial assistance	160661	162166	179609	178145
pomoc niepieniężna non-financial assistance	60797	74445	83132	87723
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance per 10 thousand population	437	387	330	311

W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn udzielenia pomocy środowiskowej. W 2018 r., najczęściej pomocy udzielano z powodu:

- długotrwałej lub ciężkiej choroby – 39,2 tys. rodzin (o 0,2 tys. rodzin więcej niż w roku poprzednim),
- ubóstwa – było ono przyczyną przyznania świadczenia dla 35,1 tys. rodzin (o 4,5 tys. mniej),
- niepełnosprawności – 30,7 tys. rodzin (o 0,8 tys. mniej),
- bezrobocia – 19,5 tys. rodzin (mniej o 3,6 tys.),
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 10,2 tys. rodzin (mniej o 2,1 tys.),
- potrzeby ochrony macierzyństwa – 8,5 tys. rodzin (mniej o 0,4 tys.).

Wykres 29. Struktura rodzin korzystających z pomocy społecznej według powodów przyznania pomocy^a
Chart 29. Structure of families benefiting from social assistance by reasons for granting assistance^a

^a Na podstawie decyzji.
^a Based on the decisions.

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.).

W 2018 r. z różnych form środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 151,7 tys. beneficjentów (o 7,6% mniej niż rok wcześniej), w tym 20,6 tys. osób z Krakowa, 19,0 tys. z powiatu nowosądeckiego, 12,2 tys. z powiatu tarnowskiego. W populacji korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wyodrębniani są ubodzy beneficjenci, czyli osoby z dochodem poniżej ustawowego kryterium. W 2018 r. liczba ubogich beneficjentów wynosiła 83,9 tys. osób i w porównaniu z 2017 r. zmniejszyła się o 11,7%.

Tablica 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

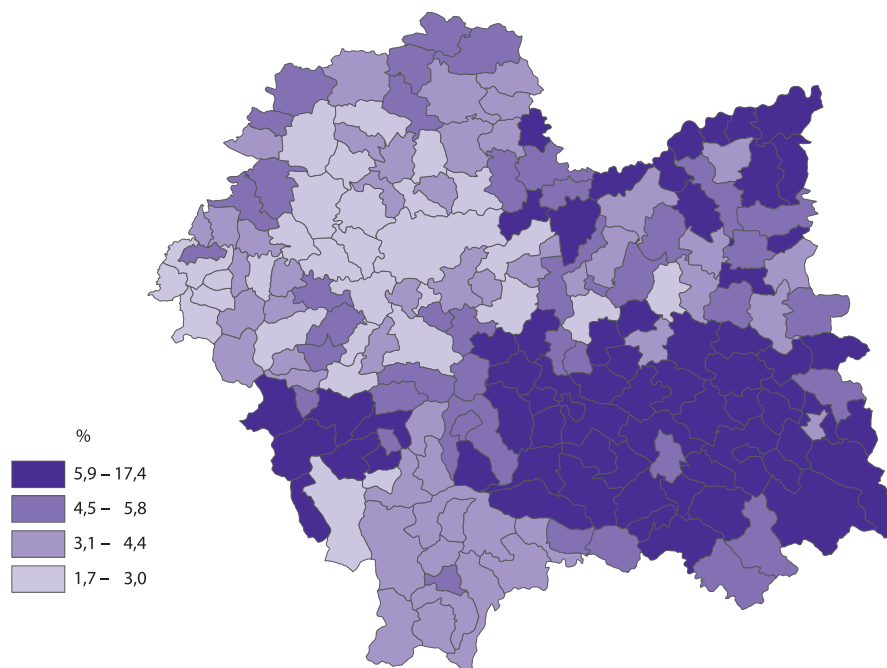
Table 18. Beneficiaries of community social assistance

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from community social assistance according	78572	73855	66250	63579
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of community social assistance	234718	205906	164183	151731
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of community social assistance per 10 thousand population	705	611	485	447

Udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności, określany jako zasięg korzystania z pomocy społecznej wynosił 4,5% wobec 5,1% w kraju. W przekroju terytorialnym występowało znaczne zróżnicowanie zasięgu korzystania z pomocy społecznej od 9,1% w powiecie limanowskim do 2,7% w Krakowie.

Mapa 25. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według gmin w 2018 r.

Map 25. Scope of benefiting from community social assistance by gminas in 2018

System świadczeń rodzinnych jest systemem pomocowym państwa skierowanym głównie do rodzin o najniższych dochodach. Państwo udziela finansowej pomocy w wychowywaniu dzieci oraz wspomaga osoby starsze i niepełnosprawne w celu zaspokojenia potrzeb życiowych. Część świadczeń rodzinnych – zasiłek rodzinny, specjalny zasiłek opiekuńczy, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, to świadczenia zależne od kryterium dochodowego. Te świadczenia są przyznawane na roczne okresy zasiłkowe. Podstawę prawną systemu świadczeń rodzinnych stanowi ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111).

Beneficjenci świadczeń rodzinnych to rodziny pobierające świadczenia na dzieci pozostające na utrzymaniu oraz osoby dorosłe pobierające świadczenia na siebie.

W 2018 r. wypłacono 861,6 mln zł (o 17,7 mln zł więcej niż rok wcześniej) z tytułu świadczeń rodzinnych, a korzystało z nich średnio miesięcznie 164,3 tys. świadczeniobiorców (o 0,5 tys. więcej niż przed rokiem). Najwięcej wypłaconych świadczeń rodzinnych skierowano do rodzin z dziećmi, były to zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w kwocie 447,3 mln zł (51,9% ogólnej wartości świadczeń rodzinnych). Świadczenia opiekuńcze, kierowane do osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, wyniosły 308,6 mln zł i stanowiły 35,8% wartości świadczeń rodzinnych ogółem.

W ramach rządowego programu Rodzina 500 plus na wsparcie rodzin przeznaczono 2171,2 mln zł w formie świadczenia wychowawczego wypłacanego przeciętnie miesięcznie dla 219,4 tys. rodzin na 344,3 tys. dzieci. W porównaniu z 2017 r. zmalała zarówno kwota wypłaconych świadczeń (o 2,5%), jak i średnia miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie (o 4,9%). Podobnie jak rok wcześniej najliczniejszą grupę stanowiły rodziny pobierające świadczenie wychowawcze na jedno dziecko (58,8%).

Tablica 19. Świadczenie wychowawcze
Table 19. Child-rising benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2017	2018
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-rising benefit payments in thousand PLN	1615842	2226703	2171187
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving child-rising benefit	230413	230780	219412
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for which families received child-rising benefit	360198	362431	344258

a W okresie IV–XII.

a In the period of April–December.

Karta Dużej Rodziny – to projekt Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, który rozpoczął się w czerwcu 2014 r. Głównym celem programu jest zapewnienie posiadaczom karty bardziej korzystnego, od ogólnie obowiązującego, dostępu do towarów i usług oraz innych form aktywności. W 2018 r. Kartę Dużej Rodziny posiadało 56,6 tys. rodzin z województwa. Największy odsetek rodzin odnotowano w Krakowie – 14,4% ogólnej liczby rodzin w województwie, a najmniejszy w powiecie proszowickim – 1,0%.

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2019 r. poz. 409, z późn. zm.). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

W latach 2011–2018 znacząco poprawiła się sytuacja w województwie w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3. W końcu grudnia 2018 r. na terenie województwa działało 405 żłobków i klubów dziecięcych oraz jeden oddział żłobkowy (o 26,1% więcej niż rok wcześniej). Wśród wszystkich tego typu placówek największy odsetek stanowiły żłobki (82,8%). Łącznie placówki dysponowały 14,1 tys. miejsc, a w ciągu roku przebywało w nich 19,3 tys. dzieci, tj. o 3,9 tys. więcej niż w roku poprzednim.

Tablica 20. Żłobki i kluby dziecięce

Stan w dniu 31 grudnia

Table 20. Nurseries and children's clubs

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2017	2018
Żłobki Nurseries	37	171	267	337
w tym publiczne of which public	34	38	45	47
Oddziały żłobkowe Nursery wards	2	–	2	1
Kluby dziecięce Children's clubs	13	39	63	69
w tym publiczne of which public	–	3	7	7
Miejsca: Places:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	2680	6412	9655	12862
w klubach dziecięcych in children's clubs	168	687	1202	1256
Dzieci przebywające (w ciągu roku): Children staying (during the year):				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	4549	9134	13861	17481
w klubach dziecięcych in children's clubs	168	881	1501	1820

a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

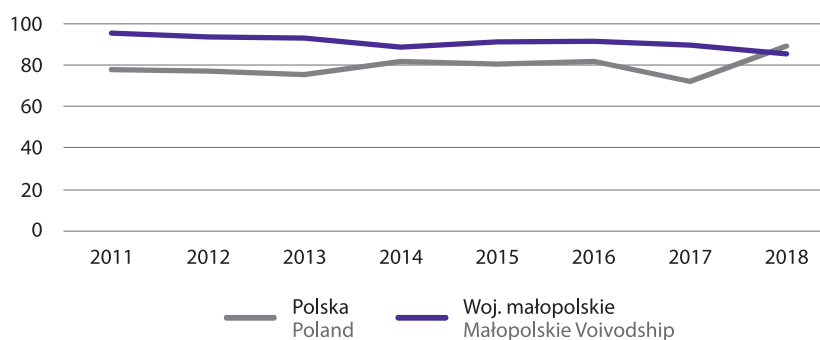
W 2018 r. na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadało 86 dzieci (w kraju 89), porównując do roku poprzedniego nastąpił spadek (o 4).

Wykres 30. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 30. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs

As of 31st December

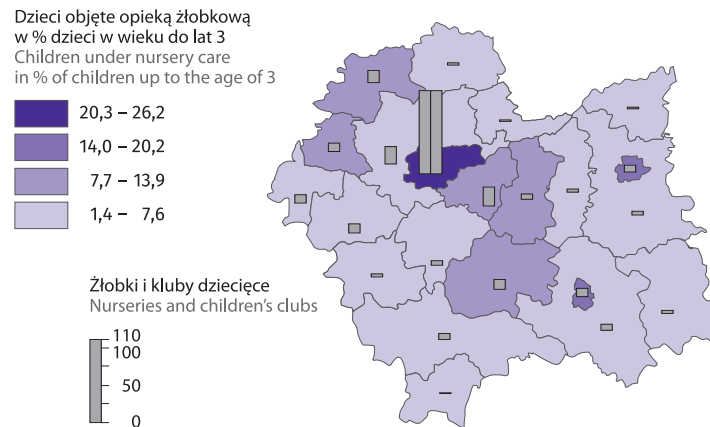
W przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 przypadało 125 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych, wobec 118 w kraju. Natomiast na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 przypadało 107 dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych, wskaźnik ten w kraju wyniósł 105.

Mapa 26. Żłobki i kluby dziecięce według powiatów w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 26. Nurseries and children's clubs by powiats in 2018

As of 31st December

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Pod pojęciem zasobów mieszkaniowych rozumiemy ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych.

W zasobach mieszkaniowych województwa małopolskiego w końcu 2018 r. znajdowało się 1199,6 tys. mieszkań, posiadających 4698,7 tys. izb o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 94364,4 tys. m². W porównaniu z 2017 r. wzrosła liczba mieszkań o 17,7 tys., tj. o 1,5%. Łączna powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 1647,8 tys. m² (o 1,8%), a liczba izb o 69,4 tys. (o 1,5%). Podobnie jak w roku poprzednim zasoby mieszkaniowe województwa stanowiły 8,2% ogólnej liczby zasobów w kraju. Na koniec 2018 r. w miastach województwa małopolskiego znajdowało się 707,4 tys. mieszkań, tj. 59,0% ogólnej liczby zasobów mieszkaniowych województwa (w kraju – 67,5%), a na wsi 492,1 tys., tj. 41,0% (w kraju – 32,5%). W skali roku liczba mieszkań w miastach wzrosła o 11,9 tys., tj. o 1,7%, natomiast na wsi stan zasobów zwiększył się o 5,7 tys., czyli o 1,2%.

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 21. Dwelling stocks^a

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Mieszkania Dwellings	1076289	1145914	1181898	1199561
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	323	340	349	353
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,89	3,92	3,92	3,92
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	76,2	78,0	78,4	78,7
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	3,10	2,94	2,87	2,83

a Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych.

a Based on dwelling stocks balances.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Zaludnienie mieszkań było wyższe na wsi niż w miastach. Przeciętnie na wsi na 1 mieszkanie przypadało 3,58 osób, a w miastach – 2,32. Liczba ludności na 1 izbę wyniosła odpowiednio – 0,79 i 0,67 osoby. Przeciętnie mieszkaniec miasta miał do dyspozycji 27,8 m² powierzchni użytkowej mieszkania, tj. o 0,4 m² więcej niż w 2017 r., natomiast mieszkaniec wsi 27,7 m² – również o 0,4 m² więcej. W kraju na 1 mieszkanie w miastach przypadało średnio 2,34 osoby, a na 1 izbę 0,66, na wsi odpowiednio 3,23 i 0,74. Powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę na wsi była o 1,4 m² większa niż w miastach i wyniosła 29,1 m².

Najkorzystniejsze warunki mieszkaniowe pod względem zagęszczenia występowały w Krakowie, gdzie liczba osób przypadających na 1 mieszkanie w 2018 r. wyniosła 1,98, a liczba osób przypadających na 1 izbę wyniosła 0,63. Najmniej korzystne warunki mieszkaniowe odnotowano w powiecie nowosądeckim, gdzie na 1 mieszkanie przypadały 4,03 osoby, a na 1 izbę 0,94 osoby.

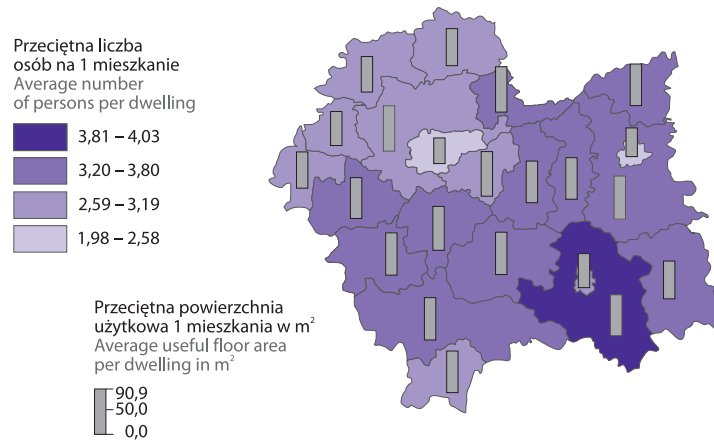
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w zasobach województwa małopolskiego w końcu 2018 r. wynosiła 78,7 m² i w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 0,3 m², a mieszkanie tak, jak rok wcześniej posiadało przeciętnie 3,92 izby. W porównaniu z przeciętnym mieszkaniem w kraju, mieszkanie w województwie było większe o 4,5 m² i miało 0,1 izby więcej.

Mapa 27. Warunki mieszkaniowe ludności według powiatów w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 27. Housing conditions of population by powiats in 2018

As of 31st December

a Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych.
a Based on dwelling stocks balances.

Porównując powierzchnię użytkową i liczbę izb, wyższy standard posiadały mieszkania wiejskie. W końcu 2018 r. średnia powierzchnia mieszkania na wsi wyniosła 99,0 m² i zwiększyła się o 0,5 m² w porównaniu z 2017 r. Mieszkanie na wsi było większe od mieszkania w miastach o 34,5 m² i posiadało średnio 4,56 izby, tj. o 1,09 izby więcej niż w miastach.

Mieszkania o najmniejszej liczbie izb, a równocześnie o liczbie izb mniejszej od średniej wojewódzkiej znajdowały się w miastach na prawach powiatu: Krakowie (3,12 izby), Tarnowie (3,60 izby), Nowym Sączu (3,91 izby). Pozostałe powiaty osiągnęły wskaźnik wyższy od średniej wojewódzkiej. Mieszkania o największej liczbie izb odnotowano w powiecie tatrzańskim (4,70 izby).

Standard mieszkań mierzony wielkością mieszkania i liczbą izb oraz wyposażeniem w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne w porównaniu z rokiem 2017 r. uległ poprawie i jednocześnie był wyższy niż standard mieszkań w kraju.

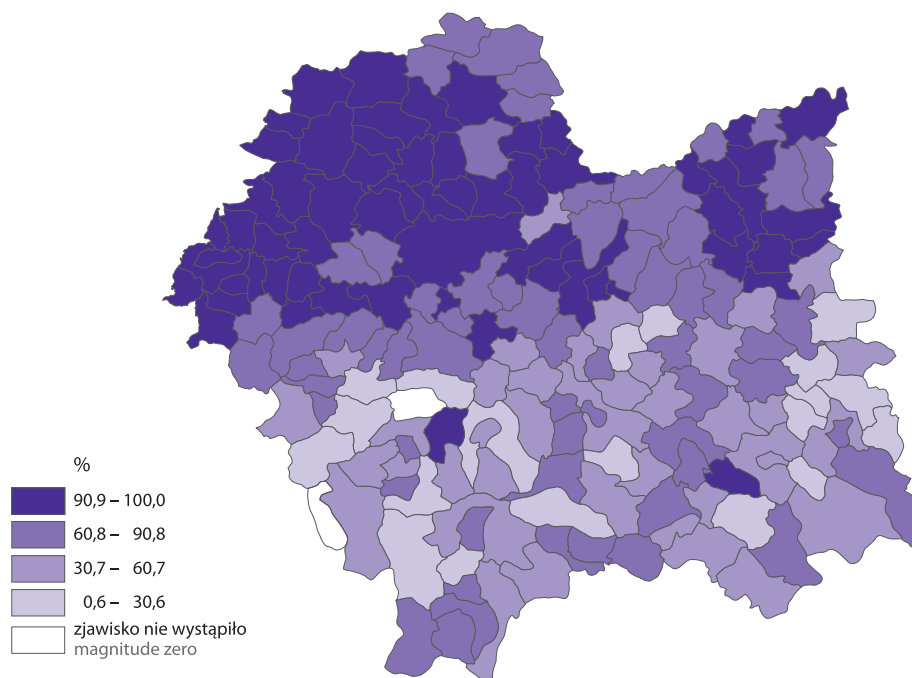
W 2018 r. w wodociąg wyposażonych było 96,9% mieszkań (podobnie w kraju), w ustęp 95,1%, w łazienkę 93,3% (w kraju odpowiednio 93,8% i 91,5%). Gaz sieciowy posiadało 63,5% mieszkań (w kraju – 55,5%), a centralne ogrzewanie 82,6% (tyle samo w kraju). Pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje, mieszkania w miastach posiadały wyższy standard niż mieszkania na wsi. W miastach w wodociąg wyposażonych było 99,2% mieszkań (na wsi – 93,7%), w ustęp 98,5% (na wsi – 90,2%), w łazienkę 97,7% (na wsi – 87,0%). Największe różnice można zauważyć w wyposażeniu mieszkań w gaz sieciowy i centralne ogrzewanie. W miastach 72,2% mieszkań posiadało gaz z sieci, a centralne ogrzewanie 88,7%, podczas gdy na terenach wiejskich wskaźniki te wyniosły odpowiednio 51,0% i 73,8%.

Tablica 22. Wodociągi
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 22. Water supply system
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	17621,9	19787,1	20429,1	20861,4
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	413210	458790	477178	483624
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	89,2	90,3	91,6	94,1

Długość sieci wodociągowej rozdzielczej na koniec 2018 r. wyniosła 20,9 tys. km (w porównaniu z 2017 r. wzrosła o 2,1%), co stanowiło 6,8% długości sieci krajowej (w 2017 r. – 6,7%). W skali roku wzrosła ponadto liczba czynnych przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania (o 1,4%), których było 483,6 tys. szt. W 2018 r. na 100 km² powierzchni województwa małopolskiego przypadało 137,4 km sieci wodociągowej (w kraju – 98,4 km), przy czym zagęszczenie sieci wodociągowej na terenach wiejskich było znacznie mniejsze niż w miastach i wynosiło 117,8 km (w miastach – 297,4 km).

Mapa 28. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w % ogólnej liczby ludności według gmin w 2018 r.
 Map 28. Population using water supply system in % of total number of population by gminas in 2018

W 2018 r. w województwie małopolskim 81,7% ogólnej liczby ludności korzystało z wodociągów (w kraju – 92,1%). Wskaźnik ten w miastach wyniósł 95,5% (w kraju – 96,6%), a na terenach wiejskich 68,9% (w kraju – 85,3%). Mieszkańcy Tarnowa posiadali stu procentowy dostęp do sieci wodociągowej. Wysokim wskaźnikiem charakteryzowały się także Kraków i powiat chrzanowski (odpowiednio – 99,7% i 99,3%). Najmniejszy odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej odnotowano w powiecie suskim (39,6%).

Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2018 r. wyniosło 94,1 hm³ i w porównaniu z 2017 r. zwiększyło się o 2,7%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca zużycie wody wyniosło 27,7 m³, przy czym w miastach było to 37,3 m³, a na terenach wiejskich 18,8 m³. W kraju jeden mieszkaniec w gospodarstwie domowym zużył średnio o 5,6 m³ wody z wodociągów więcej od mieszkańca województwa małopolskiego, w tym w miastach o 2,1 m³ mniej, a na wsi o 11,8 m³ więcej.

W układzie przestrzennym przeliczając długość sieci wodociągowej na 100 km², największe zagęszczenie sieci występowało w Nowym Sączu (487,5 km), a najmniejsze w powiecie nowotarskim (25,9 km).

Największe średnie zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w 2018 r. odnotowano w Krakowie (46,4 m³), najmniej wody z wodociągów w omawianym okresie zużył mieszkaniec powiatu suskiego (9,1 m³).

W 2018 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej wyniosła 16,3 tys. km i zwiększyła się w porównaniu z 2017 r. o 0,4 tys. km, tj. o 2,5% (stanowiło to 10,1% długości sieci krajowej, podobnie jak w 2017 r.). Równocześnie w badanym okresie liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania wzrosła o 2,1% i na koniec 2018 r. wyniosła 325,5 tys. szt.

Na 100 km² powierzchni województwa w 2018 r. przypadało 107,1 km sieci kanalizacyjnej (w kraju – 51,4 km). Zagęszczenie sieci kanalizacyjnej w 2018 r. na wsi było mniejsze o 244,5 km niż w miastach i wyniosło 80,5 km na 100 km².

Tablica 23. Kanalizacja

Stan w dniu 31 grudnia

Table 23. Sewage system

As of 31st December

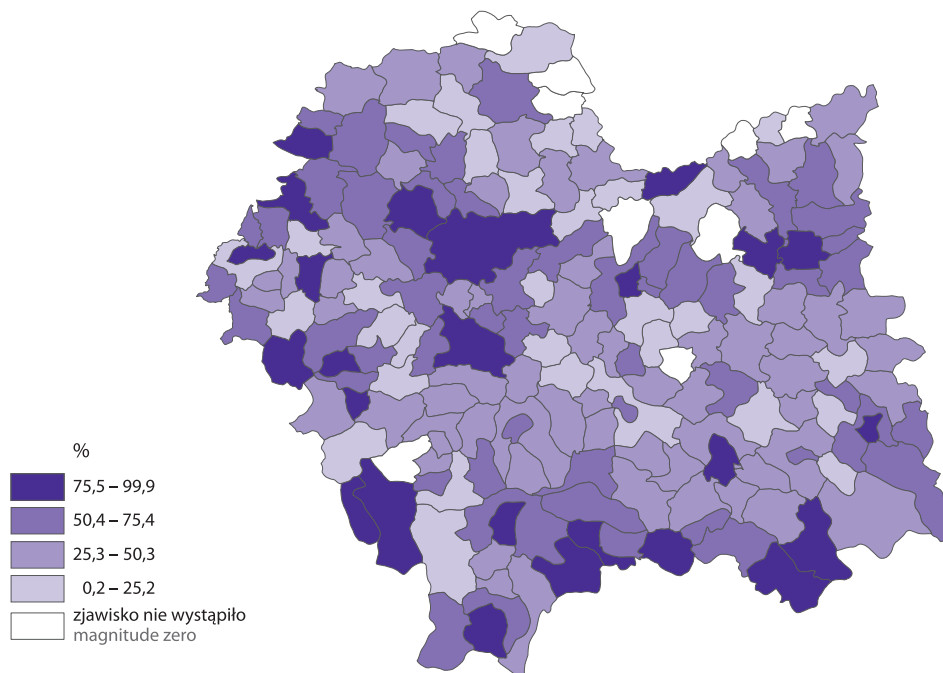
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć kanalizacyjna rozdzielcza ^a w km Sewage distribution system ^a in km	10008,2	15050,4	15870,3	16268,2
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	211177	289292	318706	325462
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	115,9	105,9	113,4	115,4
w tym oczyszczane of which treated	115,8	105,9	113,4	115,4

a łącznie z kolektorami.

a Including collectors.

Użytkownikami sieci kanalizacyjnej było 63,3% mieszkańców województwa małopolskiego (w kraju – 70,8%). W miastach odsetek ludności korzystającej z systemu odprowadzania ścieków był znacznie większy niż na terenach wiejskich – odpowiednio 88,5% i 39,8% (w kraju odpowiednio 90,3% i 41,3%).

Mapa 29. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w % ogólnej liczby ludności według gmin w 2018 r.
 Map 29. Population using sewage system in % of total number of population by gminas in 2018

W 2018 r. długość sieci gazowej rozdzielczej wyniosła 22,7 tys. km i stanowiła 17,0% długości sieci krajowej (w 2017 r. – 17,1%).

W omawianym roku na 100 km² przypadało 149,3 km sieci gazowej rozdzielczej (w kraju – 42,6 km), przy czym na terenie miast wskaźnik ten wyniósł 352,3 km (w kraju – 276,0 km), a na terenach wiejskich 124,5 km (w kraju – 24,9 km).

Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych

Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households
 As of 31st December

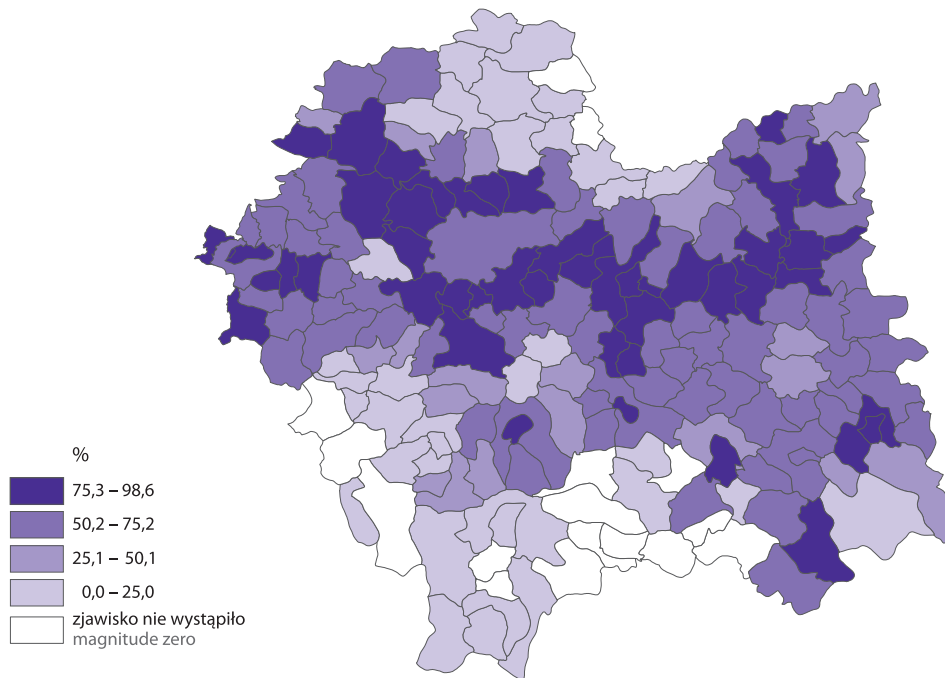
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć gazowa rozdzielcza w km Gas supply system in km	20683,8	21724,3	22441,8	22667,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	404263	434993	455154	464297
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	693,8	713,3	727,5	735,1
Zużycie gazu z sieci ^b (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system ^b (during the year):				
w GWh in GWh	411,4 ^c	4355,1	5046,5	5128,1
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	123,5 ^d	1292,0	1490,3	1510,2

a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych. b W jednostkach naturalnych, według których następuje rozliczenie z odbiorcami. c, d W jednostkach naturalnych: c – hm³, d – m³.

a Including gas customers using collective gas-meters. b In natural units, according to which settlement with recipients occur. c, d In natural units: c – hm³, d – m³.

W 2018 r. z sieci gazowej korzystało 62,1% mieszkańców województwa (w kraju – 52,1%), podobnie jak w 2017 r. Ze względu na większe zagęszczenie sieci gazowej w miastach, z gazu sieciowego korzystało 73,0% ludności miejskiej (w kraju – 70,9%) i 52,0% ludności zamieszkującej tereny wiejskie (w kraju – 23,9%). Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych w 2018 r. wyniosło 5128,1 GWh (w kraju – 46903,3 GWh), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiło 1510,2 kWh (w kraju – 1221,0 kWh).

Mapa 30. Ludność korzystająca z gazu z sieci w % ogólnej liczby ludności według gmin w 2018 r.
Map 30. Population using gas supply system in % of total number of population by gminas in 2018

Ochrona zdrowia

Health care

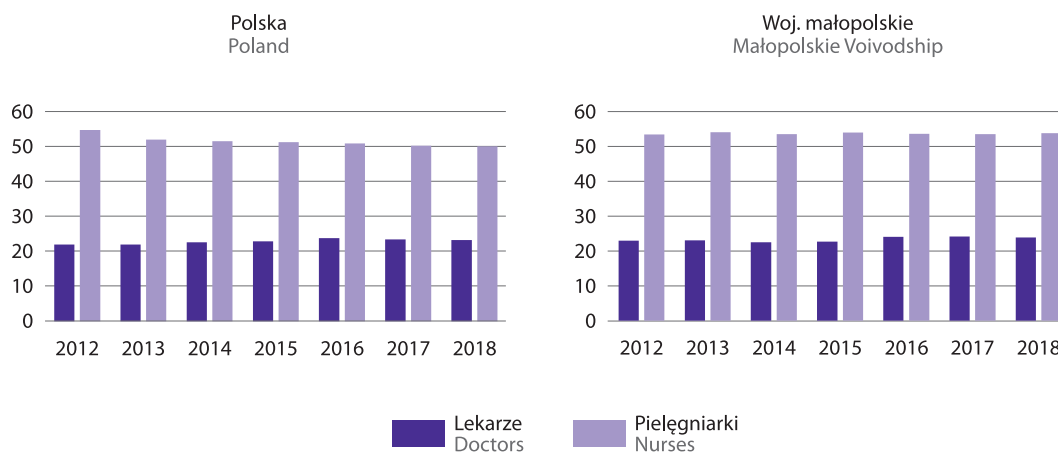
Jednym z wielu czynników decydujących o warunkach życia ludności jest poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony zdrowia, który przekłada się na długość życia i stan zdrowia mieszkańców. Podstawowym zadaniem sprawnie działającego systemu ochrony zdrowia jest zapewnienie dostępu do kadry medycznej, a także dbanie o jakość oferowanych usług.

W końcu 2018 r. prawo do wykonywania zawodu medycznego posiadało m.in.: 13,5 tys. lekarzy, 3,9 tys. lekarzy dentyków, 25,8 tys. pielęgniarek, 3,3 tys. położnych oraz 3,4 tys. farmaceutów. W porównaniu z rokiem poprzednim, we wszystkich z wymienionych zawodów medycznych odnotowano wzrost liczby uprawnionych do wykonywania zawodu, największy przyrost w 2018 r. zarejestrowano w grupie lekarzy dentyków (o 2,2%).

W ochronie zdrowia bezpośrednio z pacjentem pracowało (w głównym miejscu pracy) m.in.: 18,3 tys. pielęgniarek (więcej o 0,9% w porównaniu z 2017 r.), 2,0 tys. położnych (o 0,5%) oraz 1,5 tys. lekarzy dentyków (o 0,3%). Pracujących bezpośrednio z pacjentem lekarzy było 8,1 tys., farmaceutów 2,5 tys., a ich liczba w skali roku zmniejszyła się odpowiednio o 1,2% i 0,6%.

Wykres 31. Lekarze i pielęgniarki^a na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 31. Doctors and nurses^a per 10 thousand population
As of 31st December

^a Personel pracujący według podstawowego miejsca pracy.
^a Staff working by primary place of work.

Zapewnienie odpowiedniej dostępności do personelu medycznego opartej na potrzebach mieszkańców stanowi jedno z najważniejszych wyzwań współczesnej polityki zdrowotnej. Dostępność ta zależy od wielu czynników. Jednym z nich jest rozmieszczenie przestrzenne kadry pracującej bezpośrednio z pacjentem.

Liczba lekarzy pracujących w województwie przypadająca na 10 tys. ludności w końcu 2018 r. wyniosła 24. Najkorzystniejsza sytuacja występowała w miastach na prawach powiatu, gdzie dostępność lekarzy na 10 tys. ludności wyniosła: 58 w Krakowie, 43 w Tarnowie i 28 w Nowym Sączu. Najmniejszą liczbę lekarzy odnotowano w powiatach: tarnowskim – 5, wielickim oraz nowosądeckim – po 6 lekarzy. Liczba pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. ludności wyniosła 54. Najkorzystniejszą sytuację pod względem liczby pielęgniarek przypadających na 10 tys. ludności odnotowano w Tarnowie – 128, a następnie w Krakowie – 100 i Nowym Sączu – 99, najmniejszą liczbę posiadały powiaty wielicki oraz krakowski odpowiednio 11 i 12.

Na 1 lekarza pracującego bezpośrednio z pacjentem przypadało 419 osób, w kraju – 429 osób. Potencjalna liczba pacjentów w przeliczeniu na 1 lekarza dentystę wyniosła 2254 osoby, natomiast w kraju przeciętna wartość wskaźnika była wyższa – 2971 osób. Liczba osób pozostających pod opieką pracującej pielęgniarki w 2018 r. wyniosła 186 (w kraju – 199).

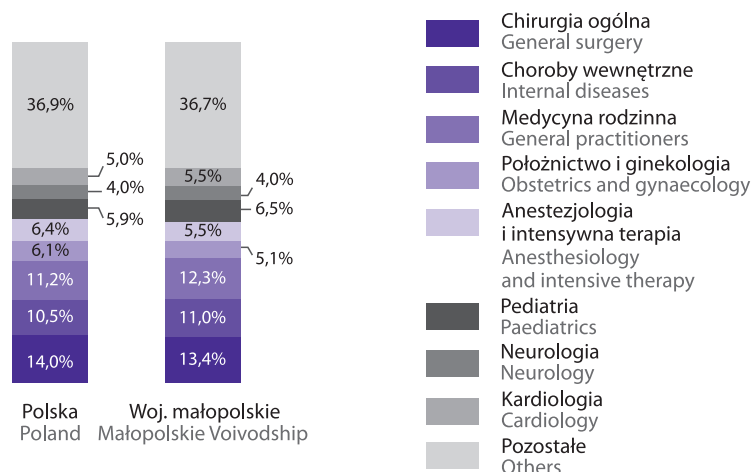
Liczba lekarzy specjalistów (5,3 tys.) stanowiła 8,7% wszystkich lekarzy specjalistów w kraju (podobnie w 2017 r.). Ze wszystkich lekarzy pracujących w województwie, lekarze specjaliści stanowili 65,2%. W porównaniu z 2017 r. udział lekarzy specjalistów zwiększył się o 0,8 p. proc. (w kraju o 0,9 p. proc.).

Wykres 32. Struktura lekarzy specjalistów według wybranych specjalizacji w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 32. Structure of doctors specialists by selected specializations in 2018

As of 31st December

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w końcu 2018 r. działalność prowadziło 2137 podmiotów – 1976 przychodni (tj. 9,0% ogólnej liczby przychodni w kraju) i 161 praktyk zawodowych (indywidualnych, indywidualnych specjalistycznych i grupowych; 16 lekarskich i 145 stomatologicznych – realizujących świadczenia zdrowotne w ramach środków publicznych). W porównaniu z 2017 r. liczba podmiotów zwiększyła się o 42 (liczba przychodni zwiększyła się o 61, natomiast liczba praktyk zawodowych zmniejszyła się o 19). Podobnie jak rok wcześniej, na 10 tys. ludności przypadało blisko 6 przychodni (tyle samo w kraju).

Tablica 25. Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Stan w dniu 31 grudnia

Table 25. Outpatient health care

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2012	2015	2017	2018
Przychodnie Outpatient departments	1647	1817	1915	1976
Praktyki lekarskie ^a Medical practices ^a	235	189	180	161
Porady udzielone ^{bc} (w ciągu roku) w tys. Consultations provided ^{bc} (during the year) in thousands	25886,0	28107,4	28968,8	29286,1
lekarskie doctors	22913,7	24684,5	25202,5	25870,1
stomatologiczne stomatological	2972,2	3422,9	3766,2	3416,0

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakt z NFZ lub z przychodniami. b Łącznie z poradami opłaconymi w przychodniach przez pacjentów. Łącznie z poradami udzielonymi w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej. c Łącznie z poradami z izb przyjęć udzielonymi pacjentom niehospitalizowanym.

a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or outpatient departments. b Including consultations paid by patients in outpatient departments. Including consultations provided as part of night and holiday health care. c Including consultations provided in admission rooms for non-hospitalized patients.

Podstawowym miejscem ambulatoryjnej opieki zdrowotnej dla mieszkańców są przychodnie, w których pacjenci mogą korzystać ze świadczeń podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej, tj. porad lekarskich, w tym specjalistycznych, stomatologicznych, podstawowych zabiegów oraz świadczeń z zakresu rehabilitacji leczniczej. Wskaźnikiem pozwalającym ocenić poziom dostępności tego rodzaju placówek dla mieszkańców jest analiza zmiennej przedstawiającej liczbę ludności przypadającą na 1 przychodnię. W województwie małopolskim wskaźnik określający liczbę ludności w przeliczeniu na 1 przychodnię obniżył się z 1771 osób w 2017 r. do 1721 osób w 2018 r. (przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej 1756 osób). Najmniejszą liczbę osób na 1 przychodnię odnotowano w Krakowie – 1108 osób, w dalszej kolejności w Nowym Sączu – 1199 osób oraz w powiecie myślenickim – 1337 osób. Powiatem o najwyższej wartości wskaźnika był powiat dąbrowski – 3124 osoby na 1 przychodnię, następnie powiat wadowicki – 2809 osób i nowotarski – 2520 osób. We wszystkich powiatach, z wyjątkiem: myślenickiego, gorlickiego, tarnowskiego i nowotarskiego wystąpiła poprawa dostępności mieszkańców do przychodni w porównaniu z 2017 r. Największy spadek liczby osób na 1 przychodnię odnotowano w powiecie dąbrowskim – o 171 osób, choć i tak wartość wskaźnika pozostała najwyższa wśród powiatów.

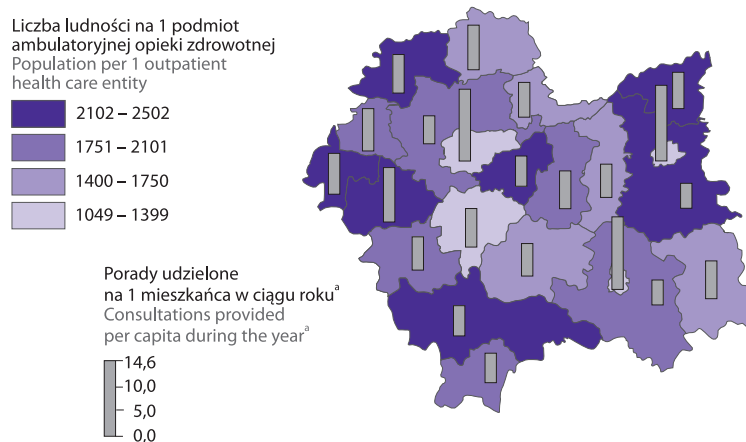
Wskaźnik określający liczbę ludności w przeliczeniu na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej zmniejszył się z 1619 osób w 2017 r. do 1591 osób w 2018 r. (w kraju zwiększył się odpowiednio z 1436 do 1439).

Mapa 31. Ambulatoryjna opieka zdrowotna według powiatów w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 31. Outpatient health care by powiats in 2018

As of 31st December

a Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych.

a Including consultations paid by patients; excluding consultations provided in admission rooms of general hospitals.

W 2018 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej udzielono 29,3 mln porad (tj. o 1,1% więcej w stosunku do 2017 r.). Liczba udzielonych porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa małopolskiego wyniosła – 8,6 (w kraju – 8,5). Lekarze dentyści udzielili 3,4 mln porad, w tym w poradniach: stomatologicznych – 3,0 mln (87,1% ogólnej liczby porad udzielonych przez lekarzy dentyistów), ortodontycznych – 206,5 tys. (6,0%), chirurgii stomatologicznej – 145,2 tys. (4,2%).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Stacjonarną opiekę zdrowotną w końcu 2018 r. świadczyło 88 szpitali ogólnych, tj. 9,3% ogólnej liczby szpitali ogólnych w kraju. Szpitale ogólne dysponowały 14,9 tys. łóżek, co stanowiło 8,2% ogólnej liczby łóżek w kraju. W porównaniu z 2017 r. liczba łóżek zmniejszyła się o 0,9%.

Dostępność ludności do leczenia szpitalnego mierzona jest m.in. liczbą łóżek w szpitalach. Na 10 tys. ludności województwa przypadały 43,7 łóżka (średnio 229 osób na 1 łóżko), w kraju wskaźnik wyniósł 47,3 (211 osób na 1 łóżko). W połowie powiatów województwa zaobserwowano spadek liczby łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności. W 2018 r. najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie tatrzańskim (103,6 łóżek), następnie w Tarnowie (99,9 łóżek) i Nowym Sączu (89,8 łóżek). Najmniejszą liczbą łóżek na 10 tys. ludności dysponowano w powiatach: tarnowskim (5,8 łóżek), krakowskim (12,6 łóżek) i nowosądeckim (17,1 łóżek), czyli w powiatach zlokalizowanych w sąsiedztwie dużych miast, w których mieszkańcy wymienionych powiatów korzystają z opieki szpitalnej.

Liczba hospitalizowanych wyniosła 617,9 tys. osób (tj. 8,0% ogólnej liczby hospitalizowanych w kraju), w porównaniu z 2017 r. mniej o 10,1 tys. Przeciętny pobyt chorego w szpitalu trwał 5,8 dnia, podobnie w 2017 r. Skróceniu uległo średnie wykorzystanie łóżka w szpitalach ogólnych z 257 dni w 2017 r. do 255 dni w 2018 r.

Opiekę długoterminową świadczyło 59 placówek, w których w ciągu roku objęto opieką 9,2 tys. osób – byli to głównie pacjenci zakładów opiekuńczo-leczniczych (63,1%). Osoby, które ukończyły co najmniej 65 lat stanowiły 83,2% pacjentów. Wśród nich najwięcej było osób w wieku 80 lat i więcej (1,8 tys.), a ich udział wyniósł 65,0%.

W województwie małopolskim stosunkowo dobrze rozwinięte jest leczenie uzdrowiskowe. W 2018 r. działały 43 szpitale i sanatoria uzdrowiskowe (17,8% wszystkich działających w kraju). Leczeniem uzdrowiskowym objęto 100,1 tys. osób, z których 87,2% skorzystało z usług oferowanych przez sanatoria i szpitale w systemie stacjonarnym.

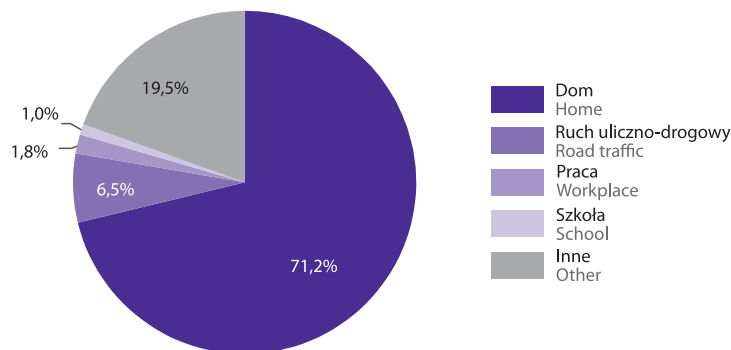
W końcu grudnia 2018 r. działalność prowadziło 1117 aptek ogólnodostępnych (tj. 8,7% ogólnej liczby aptek ogólnodostępnych w kraju), w porównaniu z ubiegłym rokiem ich liczba zmniejszyła się o 3,5%. Na 1 aptekę przypadały 3044 osób, tj. o 113 osób więcej niż przed rokiem (w kraju – 2978 osób, tj. o 96 więcej). W większości powiatów zwiększyła się liczba mieszkańców przypadająca na 1 aptekę. Najłatwiejszy dostęp do aptek mieli mieszkańcy miast na prawach powiatu i powiatów, gdzie na 1 aptekę przypadała najmniejsza liczba osób: w Tarnowie – 1913 osób, Nowym Sączu – 2151 osób oraz w powiecie tatrzańskim – 2524 osoby. Najwięcej ludności na 1 aptekę przypadało w powiatach: nowosądeckim (4913 osób), tarnowskim (4031 osób) i wielickim (3851 osób).

Uzupełnieniem sieci aptek były punkty apteczne, tj. ogólnodostępne punkty sprzedaży leków gotowych o ściśle określonym asortymencie. W 2018 r. działało 128 punktów aptecznych, z których ponad połowa (50,8% wszystkich działających w województwie) zlokalizowana była w sześciu powiatach: krakowskim, limanowskim, nowosądeckim, nowotarskim, tarnowskim i wadowickim.

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W 2018 r. w ramach Systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne pomoc medyczną świadczyło 131 zespołów ratownictwa medycznego, 105 podstawowych i 26 specjalistycznych oraz 1 lotniczy zespół ratownictwa medycznego. Zespoły ratownictwa medycznego w województwie małopolskim stanowiły 8,5% ogólnej liczby zespołów w kraju, podstawowe – 9,3%, a specjalistyczne – 6,3%. W ramach systemu działało 21 szpitalnych oddziałów ratunkowych, w których udzielane były świadczenia osobom będącym w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Pomoc doraźną świadczyło również 5 izb przyjęć (tj. 3,4% ogólnej liczby izb przyjęć w kraju), o dwie placówki mniej niż w 2017 r.

Wykres 33. Struktura wyjazdów zespołów ratownictwa medycznego według miejsc zdarzenia w 2018 r.
 Chart 33. Structure of calls of emergency medical system teams to the occurrence places in 2018

W 2018 r. w województwie małopolskim odnotowano 236,6 tys. wyjazdów zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia (tj. 7,5% ogólnej liczby wyjazdów w kraju). W porównaniu z 2017 r. liczba wyjazdów zwiększyła się o 1,3%, natomiast w kraju zmniejszyła się o 1,3%. Liczba osób, którym udzielono świadczenia zdrowotnego w miejscu zdarzenia na 1 tys. ludności wyniosła – 69,7. Na 100 tys. osób zamieszkujących województwo małopolskie przypadają blisko 4 zespoły ratownictwa medycznego (bez uwzględnienia zespołu lotniczego) – dla całego kraju wskaźnik ten wyniósł 4.

W jednostkach tych w trybie ambulatoryjnym świadczenia medyczne otrzymało 449,1 tys. osób. W ramach działalności stacjonarnej objęto leczeniem 3,4 tys. osób, które pozostawały w szpitalnych oddziałach ratunkowych powyżej 24 godzin, w porównaniu z 2017 r. liczba ta zwiększyła się o 22,1%. W zakresie określonym jako leczenie w trybie jednego dnia, czyli z zamiarem zakończenia udzielania świadczeń w ciągu 24 godzin, przyjęto 173,0 tys. osób, mniej o 0,6% w porównaniu z 2017 r.

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na ochronę zdrowia w 2018 r. wyniosły łącznie 263,7 mln zł, co oznacza wzrost o 14,8% w skali roku. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki na ochronę zdrowia jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 77,66 zł (w 2017 – 67,82 zł). W strukturze jednostek administracyjnych, jako płatników ochrony zdrowia, 38,8 mln zł stanowiły wydatki województwa, 60,6 mln zł wydatki powiatów, 110,5 mln zł wydatki miast na prawach powiatu, a 53,7 mln zł wydatki gmin. W porównaniu z 2017 r. wydatki publiczne na ochronę zdrowia zwiększyły się w województwie o 69,2%, miastach na prawach powiatu o 24,4%, powiatach o 1,3%, natomiast w gminach zmniejszyły się o 7,5%.

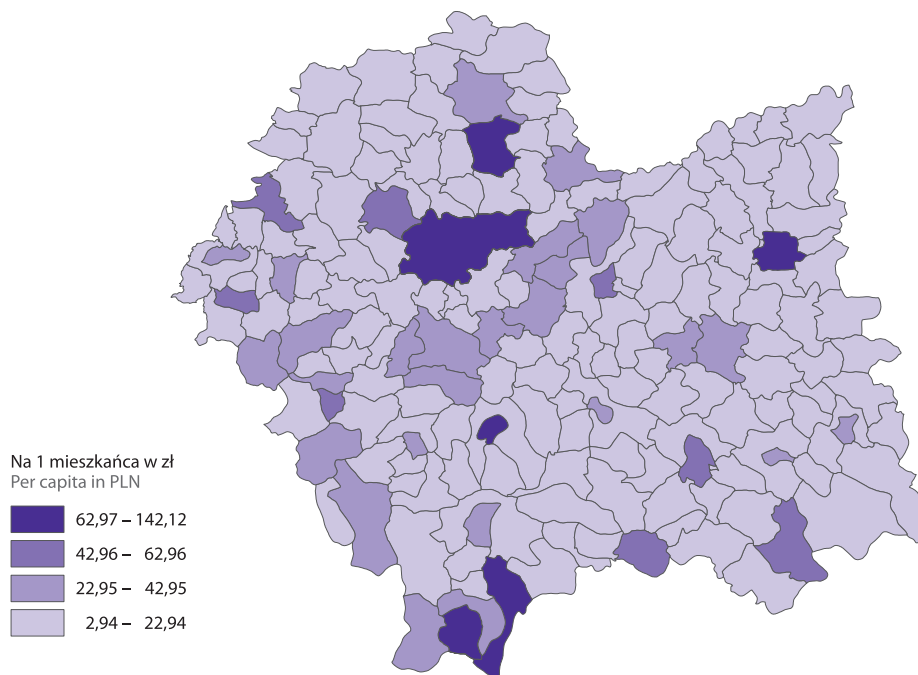
Wydatki na ochronę zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca różniły się znacznie w przypadku poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Z budżetu województwa przeznaczono na ochronę zdrowia 11,44 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w 2017 r. – 6,78 zł). W budżetach powiatów najwyższe wydatki na osobę w 2018 r. odnotowano w powiecie dąbrowskim (60,85 zł), natomiast najmniej wydano w powiecie tarnowskim (0,59 zł). Z budżetów miast na prawach powiatu na ochronę zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca najwięcej przeznaczono w Krakowie (125,84 zł), a najmniej w Nowym Sączu (49,18 zł). W przypadku budżetów gmin najwyższe wydatki na osobę odnotowano w gminie Słomniki (142,12 zł), najmniej wydano w gminie Radłów (2,94 zł).

Według rozdziałów klasyfikacji budżetowej gminy 81,1% wydatków na ochronę zdrowia przeznaczyły na finansowanie przeciwdziałania alkoholizmowi. Powiaty, w dominującej części przeznaczyły swoje środki na szpitale ogólne – 38,8% wydatków na ochronę zdrowia. Spośród jednostek terytorialnych, miasta na prawach powiatu dysponowały największym budżetem i przeznaczyły go głównie na 3 rozdziały budżetowe: szpitale ogólne (35,5%), przeciwdziałanie alkoholizmowi (25,7%) oraz na zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze (16,3%).

W 2018 r. w województwie małopolskim gminy i miasta na prawach powiatu przeznaczyły na ochronę zdrowia 164,2 mln zł (w 2017 r. – 146,9 mln zł), co stanowiło 0,9% ogólnej liczby wydatków tych jednostek samorządu terytorialnego (podobnie w 2017 r.).

Mapa 32. Wydatki gmin^a w dziale „Ochrona zdrowia” w 2018 r.

Map 32. Expenditures of gminas^a in division „Health care” in 2018

a Łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

Kultura Culture

W 2018 r. odnotowano wzrost liczby widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych oraz odwiedzających galerie i salony sztuki. Zmniejszyła się liczba zwiedzających muzea i widzów w kinach stałych.

Na terenie województwa małopolskiego działają liczne instytucje kultury, które prowadzą wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Bogactwo ofert skierowanych do odbiorców w różnym wieku i o różnych upodobaniach umożliwia aktywne uczestnictwo w życiu społeczno-kulturalnym.

W końcu 2018 r. działalność prowadziło 135 muzeów (łącznie z oddziałami) co stanowiło 14,3% wszystkich muzeów w kraju. Najwięcej muzeów stanowiły muzea o profilu historycznym – 38 (28,1%). Muzea regionalne i muzea artystyczne, stanowiły 14,1% ogólnej liczby muzeów. Muzea zwiedziło 10,5 mln osób, o 1,5% mniej w porównaniu z 2017 r. W przeliczeniu na 1 tys. ludności odnotowano 584 zwiedzających muzea i oddziały muzealne, wskaźnik ten dla Polski wyniósł 246 osób. Łączna liczba zbiorów muzealnych według stanu na koniec 2018 r. wyniosła 5,2 mln sztuk co stanowiło 23,6% zbiorów krajowych. Obiekty przystosowane dla

osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich z udogodnieniami wewnątrz budynku stanowiły 13,4% wszystkich tego typu obiektów w kraju, 10,9% danych muzeów posiadało ułatwienie dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim w postaci wejścia do budynku.

W omawianym okresie działalność prowadziło 60 galerii i salonów sztuki organizujących wystawy (18,5% wszystkich galerii i salonów sztuki w kraju), z których 41 zlokalizowanych było w Krakowie. W województwie funkcjonowało 31 galerii państwowych i samorządowych. Samorząd terytorialny był właścicielem 23 galerii i salonów sztuki. W sektorze prywatnym działalność prowadziło 29 galerii i salonów sztuki. Działalność w obiektach przystosowanych dla osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich prowadziły 34 obiekty z udogodnieniami wejścia do budynku. Z oferty galerii i salonów sztuki skorzystało 1,4 mln zwiedzających (o 12,6% więcej niż w roku poprzednim). Przeciętnie 1 galerię i salon sztuki zwiedziło 23,3 tys. osób, a 1 wystawę obejrzało 2,3 tys. zwiedzających.

Działalność sceniczną prowadziły 24 instytucje posiadające własny zespół artystyczny – 13 teatrów dramatycznych, 3 teatry lalkowe, 4 teatry muzyczne, 3 orkiestry oraz 1 filharmonia. Teatry i instytucje muzyczne wystawiły 7,0 tys. przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 1,7 mln widzów i słuchaczy (o 22,3% więcej niż w 2017 r.). W przeliczeniu na 1 tys. ludności przypadało 481 widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych. Przeciętnie 1 podmiot zorganizował 292 przedstawienia i koncerty. W przeliczeniu na 1 miejsce w omawianych instytucjach przypadało 419 osób (o 17 mniej niż w 2017 r.). Teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 756 spektakli i koncertów, w których uczestniczyło 208,2 tys. widzów i słuchaczy, a w 1,0 tys. koncertach zorganizowanych przez orkiestry i filharmonię – 262,6 tys. osób.

Od wielu lat zarówno w kraju jak i w województwie obserwuje się spadek liczby bibliotek publicznych. W końcu 2018 r. działało 756 bibliotek publicznych i punktów bibliotecznych (o 3 mniej w porównaniu z końcem 2017 r.). Liczba działających punktów bibliotecznych w województwie uległa spadkowi w skali roku (z 42 do 37). Z placówek korzystało 657,4 tys. osób – o 3,8 tys. więcej w porównaniu z 2017 r. Na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi) przypadało 4,5 tys. osób (4,3 tys. w kraju). W przeliczeniu na 1 tys. ludności liczba czytelników w bibliotekach publicznych wyniosła 193, dla porównania wskaźnik ten w Polsce wyniósł 155 czytelników. Na 1 bibliotekę przypadało średnio 914 czytelników, w miastach liczba czytelników na 1 bibliotekę była niemal siedmiokrotnie wyższa niż na wsi. Na koniec 2018 r. w zbiorach bibliotek publicznych i placówek biblioteczno-informacyjnych znajdowało się 24,3 mln woluminów, z czego 21,1 mln książek. Wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika w województwie małopolskim wyniósł 14,6 woluminów. Liczba bibliotek oferujących katalog on-line zarówno w kraju jak i w województwie stale rośnie, w 2018 r. 590 bibliotek udostępniało swoje zasoby w formie elektronicznej, o 34 więcej niż w 2017 r.

W województwie działalność prowadziły 44 kina stałe, które stanowiły 8,9% ogólnej liczby kin stałych w kraju. W ciągu roku przeprowadzono w nich 193,1 tys. seansów filmowych (o 3,0% mniej w porównaniu z 2017 r.), które zgromadziły 5,0 mln widzów (o 3,2% mniej w odniesieniu do 2017 r.). Przeciętna liczba osób przypadających na 1 miejsce w kinie stałym wyniosła 137 (132 osoby w skali kraju), natomiast liczba widzów w przeliczeniu na 1 tys. ludności – 1466 osób. Multipleksy zlokalizowane w województwie małopolskim przeprowadziły 108,8 tys. seansów filmowych co stanowiło 56,4% ogólnej liczby seansów, w których uczestniczyło 3,0 mln widzów (60,9%). W 2018 r. jeden multipleks zgromadził średnio 606,5 tys. widzów i przeprowadził 21,8 tys. seansów filmowych.

Tablica 26. Instytucje kultury
Table 26. Culture institutions

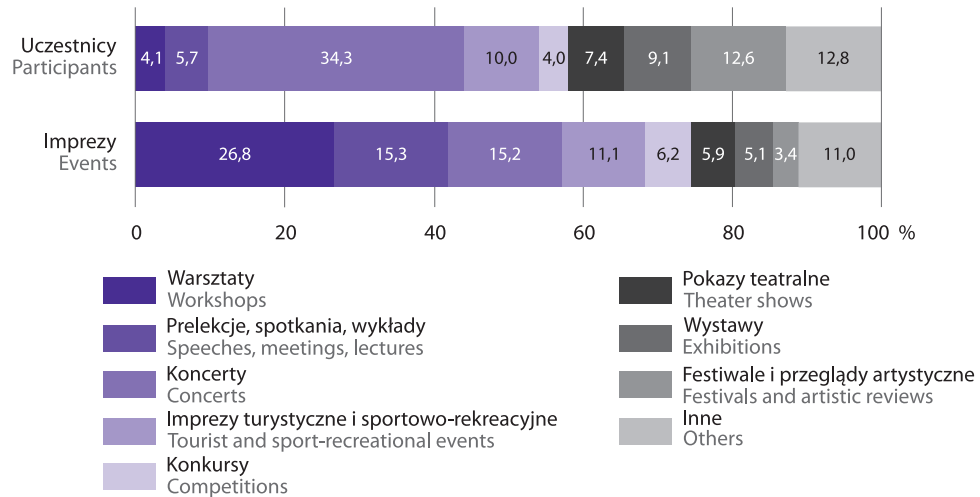
Wyszczególnienie Specification		2010	2015	2017	2018
Muzea ^a Museums ^a	liczba podmiotów ^b number of entities ^b	115	134	132	135
	zwiedzający w tys. visitors in thousands	6479,7	8890,6	10659,3	10503,0
Galerie i salony sztuki Galleries and art salons	liczba podmiotów ^b number of entities ^b	67	65	60	60
	zwiedzający w tys. visitors in thousands	436,6	1592,8	1243,0	1399,3
Teatry i instytucje muzyczne ^c Theatres and music institutions ^c	liczba podmiotów ^b number of entities ^b	17	18	20	24
	widzowie i słuchacze w tys. audience in thousands	1001,0	1143,3	1356,3	1658,7
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library points	liczba podmiotów ^b number of entities ^b	816	770	759	756
	czytelnicy w tys. borrowers in thousands	670,6	664,7	653,6	657,4
Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	liczba podmiotów ^b number of entities ^b	416 ^d	444	452	457
	uczestnicy imprez w tys. event participants in thousands	3509,1 ^d	3660,2	3891,4	4064,6
Kina stałe Indoor cinemas	liczba podmiotów ^b number of entities ^b	46	45	44	44
	widzowie w tys. viewers in thousands	3669,0	4087,6	5142,2	4978,7

a Łącznie z oddziałami. b Stan w dniu 31 grudnia. c Według siedziby. d Dane za 2011 r.
a Including branches. b As of 31st December. c By seat. d Data for 2011.

W 2018 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 27,6 tys. imprez (o 3,4% więcej w porównaniu z 2017 r.), w których wzięło udział 4,1 mln uczestników (o 4,4% więcej w odniesieniu do 2017 r.). W ramach działalności centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic organizowana była działalność grup artystycznych. W 2018 r. w województwie małopolskim działało 1,8 tys. grup skupiających 35,2 tys. członków. Spośród wszystkich grup najbardziej popularne były grupy folklorystyczne (29,4% ogólnej liczby grup). Dzieci i młodzież szkolna stanowiły 67,2% wszystkich członków grup. Także osoby powyżej 60. roku życia wykazywały się aktywnością w tym obszarze (14,5% ogólnej liczby członków). W 2018 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice przeprowadziły ogółem 1,8 tys. kursów, wśród których najpopularniejsze były kursy nauki gry na instrumentach – 21,7%, języków obcych – 21,1%, tańca – 19,9%. Kursy ukończyło 27,4 tys. osób.

Wykres 34. Struktura imprez i ich uczestników w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według rodzajów w 2018 r.

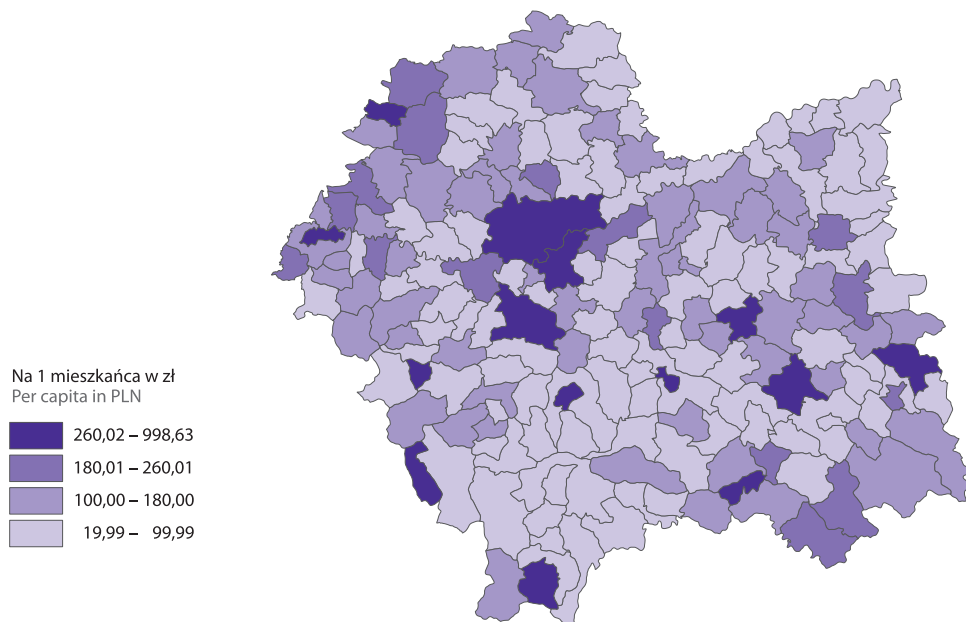
Chart 34. Structure of events and their participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by type in 2018

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów samorządów terytorialnych ogółem wyniosły 847,9 mln zł. W przeliczeniu na jednego mieszkańca dało to kwotę 249,71 zł. Wydatki samorządów gminnych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 355,6 mln zł i stanowiły 41,9% wydatków samorządowych ogółem w tym zakresie (wydatki samorządów miast na prawach powiatu, województw i powiatów – odpowiednio 36,6%, 19,9% i 1,6%). Z budżetów samorządowych najczęściej wydano na działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic – 28,2% oraz na funkcjonowanie muzeów, ochronę i konserwację zabytków – 22,7%, na biblioteki – 16,9%, teatry – 11,6%.

Mapa 33. Wydatki gmin^a w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2018 r.

Map 33. Expenditure of gminas^a in division “Culture and national heritage” in 2018

^a Łącznie z miastami na prawach powiatu.
a Including cities with powiat status.

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

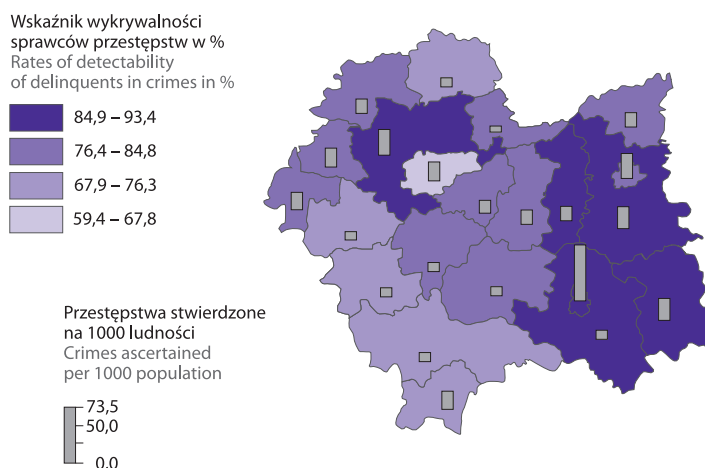
Pojęcie bezpieczeństwa publicznego odbierane jest jako sytuacja społeczeństwa, która umożliwia jego sprawne funkcjonowanie oraz instytucji umożliwiającą efektywną realizację zadań związanych z utrzymaniem bezpieczeństwa publicznego.

Według danych Komendy Głównej Policji w 2019 r. w województwie odnotowano 80,0 tys. przestępstw stwierdzonych ogółem w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, co stanowiło 10,0% ogólnej liczby przestępstw w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba przestępstw wzrosła o 5,3 tys., natomiast porównując z 2014 r. odnotowano wzrost o 6,3 tys. (wzrost ujawnialności głównie przestępstw gospodarczych i cyberprzestępczości).

W grupie przestępstw kryminalnych w porównaniu z 2014 r. zmniejszyło się zarówno zagrożenie przestępczością przeciwko życiu i zdrowiu, jak i przestępczością przeciwko mieniu (odpowiednio o 19,6% i 3,5%), co jest pozytywnym zjawiskiem wpływającym na poprawę bezpieczeństwa ludności. Spadła liczba zarówno poważnych przestępstw kryminalnych (zabójstwa, rozboje z bronią lub niebezpiecznym narzędziem), jak też przestępstw mniej groźnych w skutkach, lecz uciążliwych dla społeczeństwa, takich jak kradzieże, włamania lub uszkodzenia mienia.

Wykrywalność sprawców przestępstw ogółem w województwie małopolskim wzrosła w latach 2014–2019 z 63,9% do 79,2% (dla porównania w kraju zwiększyła się w tym okresie z 65,2% do 73,1%). Ten pozytywny trend dotyczył także wykrywalności sprawców przestępstw kryminalnych, która zwiększyła się o 16,5 p. proc. (z 52,5% do 69,0%, w kraju wzrost o 12,2 p. proc.).

Mapa 34. Zagrożenie przestępczością według powiatów w 2019 r.
Map 34. Crime risk by powiats in 2019

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
Source: data of the Police Headquarters.

W 2019 r. Komenda Główna Policji zarejestrowała w Systemie Ewidencji Wypadków i Kolizji 3136 wypadków drogowych w województwie małopolskim, w wyniku których śmierć poniosło 176 osób, a 3716 osób odniosło obrażenia ciała. W porównaniu z rokiem poprzednim spadła liczba wypadków (o 268), ofiar śmiertelnych (o 47), rannych (o 287). Wypadki, które miały miejsce w województwie stanowiły 10,4% wszystkich wypadków w kraju (10,7% w 2018 r.). W skali województwa w przeliczeniu na 100 tys. ludności odnotowano 92 wypadki (100 w 2018 r.), dla Polski wskaźnik ten wyniósł 79 (82 w 2018 r.)

W 2019 r. (podobnie jak w 2018 r.) 118 osób zostało rannych w przeliczeniu na 100 wypadków, w Polsce wskaźnik ten wyniósł 117. Najwięcej rannych na 100 wypadków odnotowano w powiecie limanowskim – 143 osoby, natomiast najmniej w powiecie tarnowskim – 99 osób. W roku poprzednim najwięcej rannych było w powiecie miechowskim (140), a najmniej podobnie jak w 2019 r. w powiecie tarnowskim (99).

Liczba ofiar śmiertelnych w przeliczeniu na 100 wypadków w województwie wyniosła 6 (7 w 2018 r.), w Polsce na 100 wypadków 10 osób poniosło śmierć (9 w 2018 r.). Największą liczbę ofiar śmiertelnych na 100 wypadków zanotowano w powiecie proszowickim – 21, a najmniejszą w Nowym Sączu – 1, w roku poprzednim najwięcej ofiar było w powiecie suskim – 23, a najmniej w Nowym Sączu – 2.

Tablica 27. Wypadki drogowe oraz ich skutki

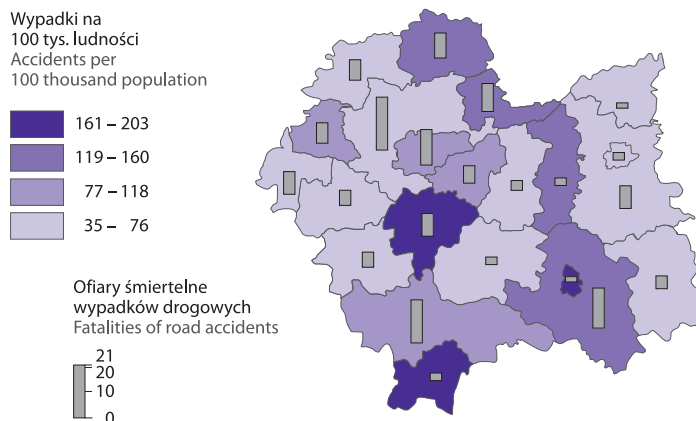
Table 27. Road accidents and their results

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Wypadki Accidents	4006	3839	3404	3136
Ofiary śmiertelne Fatalities	235	198	223	176
Ranni Injured	5049	4619	4003	3716

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
Source: data of the Police Headquarters.

Mapa 35. Bezpieczeństwo na drogach według powiatów w 2019 r.

Map 35. Road safety by powiats in 2019

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
Source: data of the Police Headquarters.

Spółeczeństwo informacyjne

Information society

W 2019 r. w województwie małopolskim przynajmniej jeden komputer w domu posiadało 85,2% gospodarstw domowych z co najmniej jedną osobą w wieku 16–74 lata (w kraju – 83,1%). Wskaźnik ten zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim wzrósł o 1,3 p. proc. (w kraju o 0,4 p. proc.).

Z komputera w gospodarstwach domowych korzystało 82,1% populacji osób w wieku 16–74 lata (w kraju – 83,6%), tj. o 1,4 p. proc. więcej niż w roku poprzednim (w kraju o 2,4 p. proc.).

Osoby korzystające z komputera regularnie (co najmniej raz w tygodniu) stanowiły 72,7% populacji osób w wieku 16–74 lata (podobnie jak w roku poprzednim). Biorąc pod uwagę częstotliwość korzystania z komputera, to osoby korzystające codziennie lub prawie codziennie stanowiły 61,5% omawianej populacji (spadek o 1,9 p. proc. w porównaniu z 2018 r.), 11,3% korzystało z komputera przynajmniej raz w tygodniu, ale nie każdego dnia (wzrost o 2,0 p. proc.), a 3,4% rzadziej niż raz w tygodniu (wzrost o 0,6 p. proc.).

Z komputera w domu korzystało 75,6% omawianej populacji (tj. o 1,0 p. proc. więcej w porównaniu z 2018 r.), a w miejscu pracy innym niż dom – 29,5% (tj. o 3,5 p. proc. mniej). Największy wzrost udziału (o 2,8 p. proc.) w ujęciu rocznym odnotowano wśród korzystających z komputera w miejscu pobierania nauki.

W 2019 r. dostęp do Internetu posiadało 86,1% gospodarstw domowych (w kraju – 86,7%), tj. o 2,2 p. proc. więcej niż w roku poprzednim (w kraju – o 2,5 p. proc.). Odsetek gospodarstw domowych korzystających z Internetu poprzez szerokopasmowe łącze internetowe zwiększył się o 2,4 p. proc. w ujęciu rocznym (w kraju – o 4,0 p. proc.).

Najczęstszą przyczyną nieposiadania dostępu do Internetu w domu był brak potrzeby korzystania z niego (spadek o 1,7 p. proc. w porównaniu z 2018 r.), drugim najczęściej wymienianym powodem był brak odpowiednich umiejętności (spadek o 3,1 p. proc.). W stosunku do 2018 r. wzrosła liczba gospodarstw podających jako przyczynę nieposiadania Internetu w domu zbyt wysokie koszty sprzętu oraz niechęć do Internetu (wzrost odpowiednio o 0,7 p. proc. i 0,3 p. proc.).

Z Internetu korzystało 82,7% populacji osób w wieku 16–74 lata (w kraju – 84,5%), co oznacza, że w skali roku odsetek ten był większy o 2,2 p. proc. (w kraju o 2,8 p. proc.). Codziennie lub prawie codziennie z Internetu korzystało 61,4% omawianej populacji (spadek o 3,2 p. proc. w porównaniu z 2018 r.), 56,5% to osoby korzystające z Internetu kilka razy dziennie (spadek o 2,1 p. proc.). Osoby korzystające z Internetu regularnie (co najmniej raz w tygodniu) stanowiły 73,8% populacji osób w wieku 16–74 lata, tj. o 0,5 p. proc. mniej w porównaniu z poprzednim rokiem.

Z Internetu w domu korzystało 75,9% omawianej populacji (wzrost o 0,1 p. proc. w stosunku do 2018 r.). Podczas użytkowania Internetu w sprawach prywatnych najczęściej wykonywanymi czynnościami były korzystanie z poczty elektronicznej (61,6%), czytanie wiadomości on-line, gazet lub czasopism (55,3%) oraz wyszukiwanie informacji o towarach i usługach (52,3%). Wśród osób korzystających z Internetu (w ciągu ostatnich 12 miesięcy) 62,0% dokonywało zakupów przez Internet, tj. o 2,1 p. proc. więcej w porównaniu z 2018 r. (w kraju – o 4,9 p. proc.).

W 2019 r. w województwie małopolskim z usług administracji publicznej przez Internet (w ciągu ostatnich 12 miesięcy) korzystało 34,9% populacji osób w wieku 16–74 lata (w kraju – 40,4%). W porównaniu z 2018 r. wskaźnik ten zmniejszył się o 2,9 p. proc. (w kraju zwiększył się o 4,9 p. proc.).

Z usług administracji publicznej przez internet najczęściej korzystano w celu wysyłania wypełnionych formularzy oraz wyszukiwania informacji na stronach administracji publicznej (spadek odpowiednio o 2,1 p. proc. i 1,9 p. proc. w porównaniu z 2018 r.).

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie małopolskim według stanu w końcu grudnia 2019 r. w rejestrze REGON wpisanych było 10,4 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 2,8 tys. fundacji, co stanowiło odpowiednio 8,8% i 9,7% ogólnej liczby tych podmiotów w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba fundacji wzrosła o 7,6%, a liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych – o 3,0% (w kraju – wzrost odpowiednio o 7,2% i 3,2%).

W 2019 r. do rejestru REGON wpisanych zostało 0,6 tys. nowych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, tj. o 9,2% mniej w stosunku do poprzedniego roku. Na 10 tys. mieszkańców przypadały blisko 2 nowo wpisane do rejestru REGON podmioty (podobnie w kraju). W 2019 r. z rejestru REGON wykreślono 0,1 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (w 2018 r. – 1,0 tys.).

Tablica 28. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 28. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register
As of 31st December

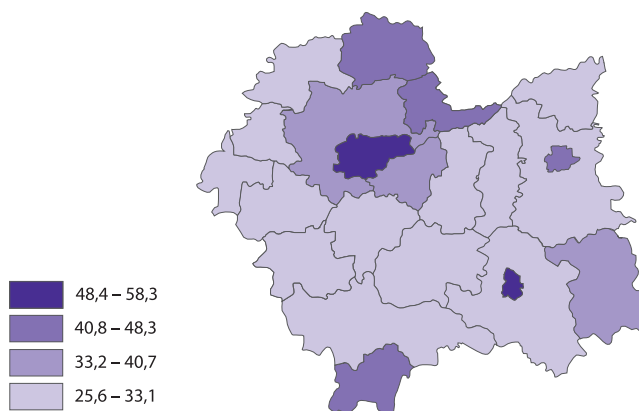
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total	8937	11694	12700	13199
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	26,8	34,7	37,3	38,7

Największą liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych odnotowano w Krakowie, tj. 34,4% ogólnej liczby tych podmiotów w województwie małopolskim, a najmniejszą w powiecie dąbrowskim – 1,3%.

Mapa 36. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności według powiatów w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 36. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register per 10 thousand population by powiats in 2019
As of 31st December

Podmioty sektora non-profit to głównie organizacje członkowskie, najczęściej stowarzyszenia, które według ram ustawowych opierają swoją działalność przede wszystkim na pracy społecznej zrzeszonych w nich osób i przychodach ze składek członkowskich. Członkami omawianych podmiotów mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne (np. inne organizacje, podmioty gospodarcze lub instytucje).

Według stanu na koniec 2016 r. liczba aktywnych organizacji wyniosła 8,8 tys., rejestrowe organizacje non-profit zrzeszały 0,5 mln członków.

Wśród rejestrowych organizacji non-profit odnotowano 7,0 tys. organizacji zrzeszających osoby fizyczne i 0,5 tys. organizacji zrzeszających osoby prawne. Liczba członkostw osób fizycznych w aktywnych organizacjach rejestrowych wyniosła 96,0% i w stosunku do 2014 r. spadła o 2,6 p. proc. Wśród członkostw osób fizycznych wykazywanych przez organizacje kobiety stanowiły 41,5%, tj. o 2,7 p. proc. mniej w porównaniu z 2014 r. Średnia liczba członków osób fizycznych w aktywnych organizacjach non-profit wyniosła 6,6 osoby, a mediana – 11 osób.

Praca społeczna jest to praca świadczona dobrowolnie i bez wynagrodzenia zarówno przez członków organizacji, jak i osoby niebędące jej członkami.

W 2016 r. z pracy społecznej korzystało 90,0% organizacji sektora non-profit, a pracę społeczną na rzecz tych organizacji wykonywało 196,3 tys. osób. Najczęściej z pracy wolontariatu korzystały stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (93,6%), natomiast najrzadziej społeczne podmioty wyznaniowe (32,1%).

Organizacje obejmujące swoją działalnością zasięg co najwyżej województwa zrzeszały łącznie 324,9 tys. osób, organizacje zlokalizowane na terenie Krakowa – 251,1 tys. osób. W województwie największą liczbę osób zrzeszały stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (77,5%).

W pierwszej połowie 2018 r. Główny Urząd Statystyczny przeprowadził cykliczne Badanie spójności społecznej (BSS), dotyczące m.in. kapitału społecznego mierzonego poziomem zaufania do ludzi i instytucji, kapitału stowarzyszeniowego odnoszącego się do dobrowolnego uczestnictwa w różnego rodzaju organizacjach.

Wskaźnik zaufania do ludzi (obliczany na podstawie Badania spójności społecznej) to odsetek osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały, że zdecydowanie mają zaufanie lub raczej mają zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc.

Zaufanie jest często stosowaną miarą kapitału społecznego, a za jeden z podstawowych wskaźników w tym zakresie można uznać wskaźnik zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc, nazywany także wskaźnikiem ogólnego zaufania. Jak wynika z Badania spójności społecznej w pierwszej połowie 2018 r. zdecydowana większość mieszkańców województwa w wieku co najmniej 16 lat (82,0%) miała ogólne zaufanie do ludzi. W porównaniu z wynikami Badania spójności społecznej z 2015 r. odnotowano spadek ogólnego zaufania do ludzi o 1,0 p. proc.

Poziom zaufania ogólnego zależy zarówno od poziomu zaufania do różnych grup ludności, jak również od poziomu zaufania do różnego typu instytucji.

Jak wynika z Badania spójności społecznej, odsetek osób ufających sąsiadom wyniósł w pierwszej połowie 2018 r. 82,0%, i zwiększył się w stosunku do 2015 r. o 6,0 p. proc. Osobom nieznanym ufało tylko 36,0% osób w wieku 16 lat i więcej (mniej o 2,0 p. proc.). Swoim władzom lokalnym ufało 60,0% mieszkańców (więcej o 8,0 p. proc.). Nadal dużym zaufaniem cieszyła się Policja, której ufało 72,0% osób (spadek o 1,0 p. proc.).

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

Według wstępnego szacunku w 2018 r. wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w województwie była wyższa niż przed rokiem.

W 2017 r., w porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano wzrost wartości dodanej brutto i wydajności pracy, mierzonej WDB na 1 pracującego.

Według wstępnego szacunku w 2018 r. w województwie małopolskim wartość wytworzonego produktu krajowego brutto (PKB) wyniosła 172,3 mld zł. W porównaniu z 2017 r. była wyższa w cenach bieżących o 7,6% (w kraju – wzrost o 6,3%). Udział województwa w tworzeniu produktu krajowego brutto zwiększył się i w 2018 r. wyniósł 8,1% (przed rokiem – 8,0%).

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Województwo małopolskie należało do grupy 12 województw, w których PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca nie przekraczał przeciętnej wartości w kraju. W 2018 r. PKB na 1 mieszkańca wyniósł 50,7 tys. zł (47,3 tys. zł w 2017 r.), przy średniej krajowej 55,1 tys. zł (51,8 tys. zł). Dla porównania największą wartość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca odnotowano w województwie mazowieckim – 88,7 tys. zł.

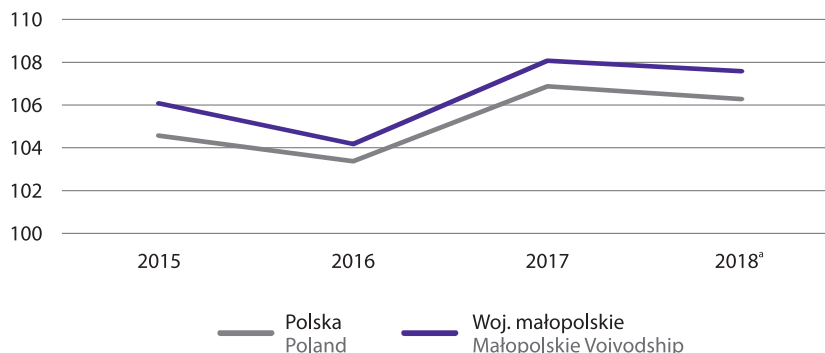
Porównanie województwa małopolskiego pod względem produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w relacji do średniego poziomu wskaźnika w Unii Europejskiej (UE28) wymaga zastosowania umownej waluty – standardu siły nabywczej (PPS). W latach 2017–2018 wartość PKB na 1 mieszkańca w województwie małopolskim stanowiła odpowiednio 63% i 65% średniej Unii Europejskiej, przy wartościach dla kraju 70% i 71%. Dla porównania, jedynym województwem, w którym wartość PKB na 1 mieszkańca była wyższa niż średnia unijna było województwo mazowieckie – odpowiednio 112% i 114%.

Wykres 35. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)

Rok poprzedni=100

Chart 35. Indices of gross domestic product (current prices)

Previous year=100

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimation.

Według rewidowanych danych w 2017 r. PKB województwa zostało w głównej mierze wypracowane przez Kraków (41,5%), a w dalszej kolejności przez podregion krakowski (18,0%), oświęcimski (13,7%), nowosądecki (10,8%), tarnowski (9,6%) oraz nowotarski (6,4%). Udział podregionów województwa małopolskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB wyniósł od 0,5% w podregionie nowotarskim do 3,3% w Krakowie.

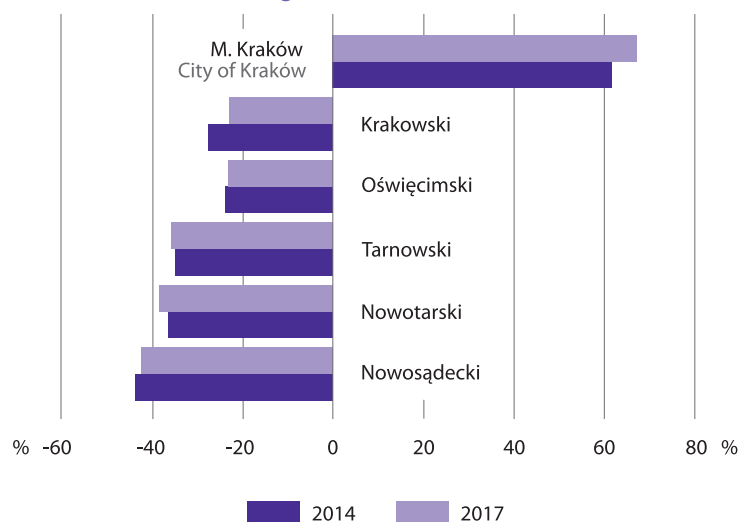
Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

W latach 2016–2017 poziom PKB na 1 mieszkańca w przekroju podregionów był znacznie zróżnicowany, przy czym w 2017 r. zróżnicowanie PKB na 1 mieszkańca pomiędzy podregionami zwiększyło się w stosunku do roku poprzedniego. Świadczy o tym wzrost wskaźnika dyspersji PKB na 1 mieszkańca obliczonego na poziomie podregionów dla województwa – z 37,6% w 2016 r. do 37,8% w 2017 r.

Najwyższa wartość PKB na 1 mieszkańca w 2017 r. odnotowana została w Krakowie – 86,7 tys. zł (rok wcześniej – 80,4 tys. zł), przewyższając przeciętną zarówno dla województwa, jak i dla kraju, odpowiednio o 83,4% i 67,5% (w 2016 r. – 83,2% i 65,9%). Najniższy poziom PKB na 1 mieszkańca uzyskano z kolei w podregionie nowotarskim – 29,8 tys. zł (w 2016 r. – 27,7 tys. zł), stanowiący 63,1% wartości wojewódzkiej i 57,6% średniej krajowej (odpowiednio 63,2% i 57,2%). We wszystkich podregionach odnotowano realny wzrost PKB na 1 mieszkańca w porównaniu z 2016 r., przy czym największy w podregionie krakowskim (o 8,1%), a najmniejszy w podregionie oświęcimskim (o 6,9%).

**Wykres 36. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące)
odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju**

Chart 36. Gross domestic product per capita (current prices)
relative deviations from the national average value

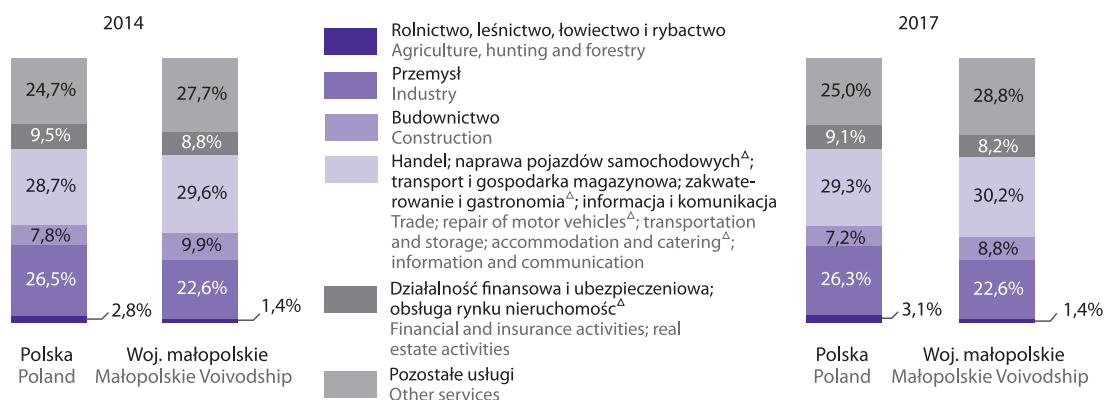

Wartość dodana brutto (WDB) wypracowana przez podmioty województwa w 2017 r. wyniosła 140,6 mld zł i była wyższa o 7,5% niż przed rokiem. W strukturze według rodzajów działalności największy udział WDB wypracowały podmioty prowadzące działalność w usługach obejmujących: handel; naprawę pojazdów samochodowych; transport i gospodarkę magazynową; zakwaterowanie i gastronomię; informację i komunikację – 30,2% (przed rokiem – 30,0%), a najmniejszy jednostki prowadzące działalność w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – 1,4% (1,3%).

Wydajność pracy mierzona jako wartość dodana brutto w przeliczeniu na 1 pracującego wyniosła 105,0 tys. zł (przed rokiem – 100,6 tys. zł), przy średniej krajowej 118,0 tys. zł (113,9 tys. zł).

Wykres 37. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 37. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)

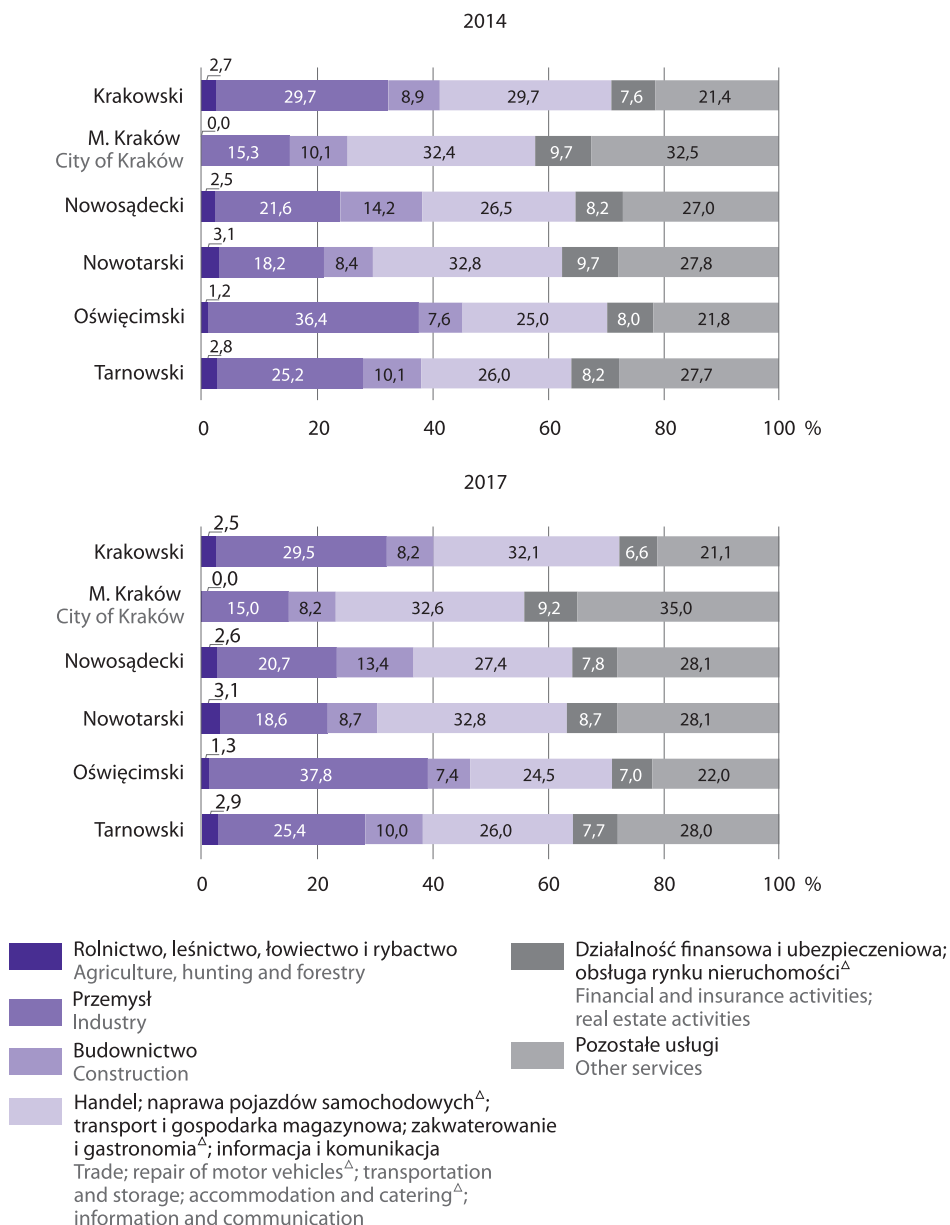

W 2017 r. w przekroju podregionów największy udział wartości dodanej brutto wypracowany został w Krakowie – 41,6% WDB województwa (przed rokiem – 41,4%). Dominującą rolę odegrały tutaj jednostki prowadzące działalność w zakresie pozostałych usług (w tym administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne), które wypracowały 35,0% łącznej wartości dodanej brutto uzyskanej przez jednostki na terenie Krakowa (przed rokiem – 33,5%). Najmniejszy udział WDB wypracowany

został w podregionie nowotarskim – 6,4% (podobnie jak przed rokiem), w tym największą wartość osiągnęły podmioty prowadzące działalność w usługach obejmujących handel; naprawę pojazdów samochodowych; transport i gospodarkę magazynową; zakwaterowanie i gastronomię; informację i komunikację – 32,8% łącznej WDB osiągniętej w podregionie (w 2016 r. – 32,5%).

W 2017 r. w przekroju podregionów największa wartość dodana brutto w przeliczeniu na 1 pracującego odnotowana została w Krakowie – 128,9 tys. zł (rok wcześniej – 124,2 tys. zł), przewyższając przeciętną zarówno dla województwa, jak i dla kraju, odpowiednio o 22,7% i 9,2% (23,5% i 9,1%). Najniższy wskaźnik odnotowano w podregionie nowosądeckim – 79,4 tys. zł (rok wcześniej – 75,7 tys. zł), co stanowiło 75,6% średniej wartości w województwie oraz 67,3% średniej krajowej (odpowiednio 75,2% i 66,4%).

Wykres 38. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 38. Structure of gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

We wszystkich badanych obszarach gospodarki przedsiębiorcy w kwietniu 2020 r. oceniali koniunkturę negatywnie. Do głównych barier ograniczających działalność w większości analizowanych przypadków zaliczała się niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej i była to bariera, której znaczenie w skali roku wzrosło w największym stopniu.

W kwietniu 2020 r.¹ koniunktura oceniana była najgorzej od początku prowadzenia badania we wszystkich badanych obszarach gospodarki. Wpływ na tę sytuację miała pandemia koronawirusa SARS-CoV-2 na obszarze całego kraju.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, klęski żywiołowe).

Do badania za kwiecień 2020 r. dołączono dodatkowy moduł pytań, który miał na celu dodatkowe zdiagnozowanie wpływu pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 na koniunkturę gospodarczą. Jeszcze w marcu 2020 r. ok. 60% badanych przedsiębiorstw odczuwało nieznaczne negatywne skutki pandemii, podczas gdy w kwietniu 2020 r. już ok. 50% badanych przedsiębiorstw odczuło poważne skutki pandemii.

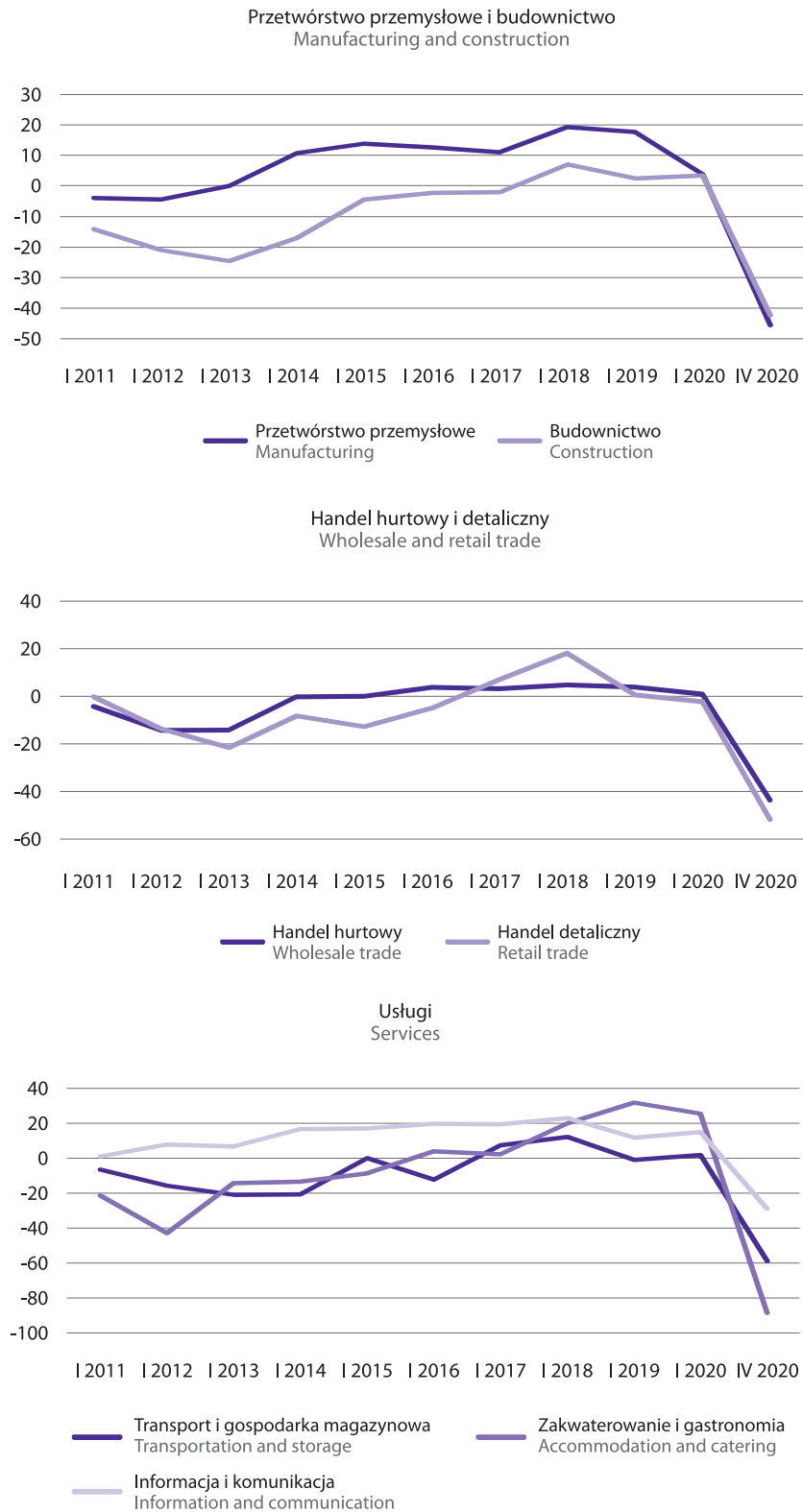
Tablica 29. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Table 29. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	I 2011	I 2016	I 2019	I 2020	IV 2020	IV 2020 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	-3,7	12,9	17,9	4,1	-45,4	-44,2
Budownictwo Construction	-14,0	-2,0	2,7	3,7	-42,2	-47,1
Handel hurtowy Wholesale trade	-4,0	4,1	4,2	1,2	-43,4	-39,8
Handel detaliczny Retail trade	0,1	-4,7	0,9	-2,0	-51,5	-49,5
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	-6,2	-12,0	-0,6	2,1	-58,7	-48,3
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	-21,2	4,3	32,2	25,8	-88,5	-70,0
Informacja i komunikacja Information and communication	1,3	20,1	12,1	15,3	-28,7	-19,4

Najbardziej pesymistyczne oceny formułowane były przez prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii (minus 88,5). Największe pogorszenie ocen w skali roku odnotowano w przypadku zakwaterowania i gastronomii (o 139,5 pkt), a najmniejsze – informacji i komunikacji (o 40,0 pkt).

¹ Przedsiębiorcy udzielali odpowiedzi w okresie od 1 do 10 kwietnia 2020 r.

Wykres 39. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
 Chart 39. General business climate indicator by kind of activity

Do głównych barier ograniczających działalność w przetwórstwie przemysłowym w kwietniu 2020 r. należały: niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 64,7% (przed rokiem – 26,5%) oraz niedostateczny popyt na rynku krajowym i zagranicznym – odpowiednio 47,9% i 46,2% (rok temu – 31,1% i 24,9%). W porównaniu z analogicznym miesiącem poprzedniego roku najbardziej zmalało odczuwanie uciążliwości wynikającej z niedoboru pracowników (z 31,3% do 7,5%).

W skali roku w większości badanych obszarów gospodarki (oprócz informacji i komunikacji) najbardziej wzrosło odczuwanie uciążliwości wynikającej z niepewności ogólnej sytuacji gospodarczej – od 37,8 p. proc. w przypadku handlu hurtowego do 66,9 p. proc. dla transportu i gospodarki magazynowej.

W kwietniu 2020 r. firmy budowlane zgłaszały jako najczęstszą barierę w prowadzeniu działalności niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 75,2% (przed rokiem – 29,3%), a w dalszej kolejności koszty zatrudnienia – 59,9% (61,8%) oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu – 45,2% (36,3%). W skali roku najbardziej zmalało odczuwanie niedogodności wynikającej z niedoboru wykwalifikowanych pracowników (z 46,8% do 26,7%).

Wśród czynników ograniczających działalność firm prowadzących handel hurtowy do najbardziej uciążliwych zaliczały się: niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 70,6% (w kwietniu 2019 r. – 32,8%), a następnie koszty zatrudniania – 56,9% (53,7%) oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne – 55,6% (56,3%). W ujęciu rocznym najbardziej zmniejszyło się odczuwanie niedogodności związanej ze zbyt dużą konkurencją na rynku (z 47,6% do 33,2%).

Wśród czynników ograniczających działalność firm prowadzących handel detaliczny w kwietniu 2020 r. najbardziej uciążliwe pozostawały koszty zatrudnienia – 66,0% (przed rokiem – 62,0%), a następnie niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 65,0% (26,3%) i wysokie obciążenia na rzecz budżetu – 50,8% (44,9%). Największy spadek odczuwanej uciążliwości odnotowano w przypadku zbyt dużej konkurencji na rynku (z 53,3% do 33,9%).

Do głównych barier ograniczających działalność w transporcie i gospodarce magazynowej w analizowanym okresie zaliczyć można: niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 88,7% (w kwietniu 2019 r. – 21,8%), niedostateczny popyt – 43,8% (9,9%) oraz koszty zatrudnienia – 33,2% (83,4%). W ujęciu rocznym najbardziej zmniejszyło się odczuwanie niedogodności wynikającej z kosztów zatrudnienia.

Do czynników najbardziej ograniczających działalność w zakwaterowaniu i gastronomii w kwietniu 2020 r. zaliczyć można: niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 68,8% (przed rokiem – 13,7%), a w dalszej kolejności koszty zatrudnienia – 42,6% (58,5%) oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne – 22,5% (20,9%). W skali roku najbardziej zmniejszyło się odczuwanie niedogodności wynikającej z niedostatecznego popytu (z 60,6% do 12,2%).

Do głównych barier ograniczających działalność w informacji i komunikacji w analizowanym okresie zaliczyć można: koszty zatrudnienia – 47,2% (przed rokiem – 36,5%), niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 43,5% (25,7%) oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne – 36,0% (48,2%). W porównaniu z analogicznym miesiącem ubiegłego roku najbardziej wzrosło odczuwanie uciążliwości wynikającej z niedostatecznego popytu (z 6,5% do 31,8%), a najbardziej zmalało – wynikającej z niejasnych, niespójnych i niestabilnych przepisów prawnych.

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wzrosła w ujęciu rocznym, tak w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Najwięcej podmiotów prowadziło działalność w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych. Rozwojowi przedsiębiorczości towarzyszył wzrost zarówno liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, jak i spółek handlowych, fundacji i stowarzyszeń.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą. W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej, zwanym dalej rejestrem REGON, wpisanych było 409,8 tys. podmiotów z terenu województwa małopolskiego, tj. o 18,3 tys. więcej niż na koniec 2018 r. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru stanowiła 9,1% ich ogólnej liczby w kraju.

Tablica 30. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 30. Entities of the national economy in the REGON register
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	331363	363883^a	391539^a	409849^a	9,1
sektor publiczny public sector	8020	7862	6967	6972	6,2
sektor prywatny private sector	323343	352956	380243	398086	9,2
z liczby ogółem: of total number:					
Spółki Companies	50212	64357	70226	72974	9,0
Fundacje Foundations	1085	1995	2566	2761	9,7
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	7852	9699	10134	10438	8,8
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	253184	265355	285802	300589	9,4

^a W podziale na sektory własności dane nie obejmują podmiotów, dla których informacja o formie własności nie występuje w rejestrze REGON.

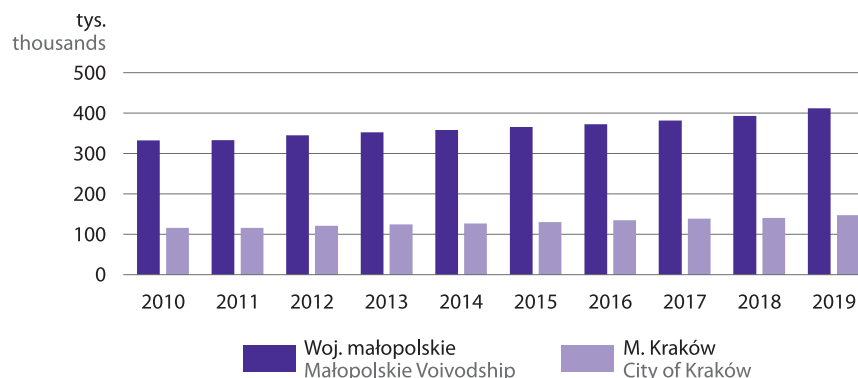
^a In division by ownership sectors, data do not include entities for which information on the ownership form does not exist in the REGON register.

Wykres 40. Podmioty gospodarki narodowej

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 40. Entities of the national economy

As of 31st December

W ujęciu terytorialnym największą liczbę wpisów do rejestru REGON odnotowano w Krakowie – 146,9 tys. (tj. 35,8% ogólnej liczby jednostek), a w dalszej kolejności w powiecie krakowskim (33,7 tys.) i nowosądeckim (18,0 tys.), a najmniejszą w powiecie dąbrowskim (3,8 tys.) oraz proszowickim i miechowskim (odpowiednio 3,9 tys. i 4,7 tys.). Liczba podmiotów wzrosła w skali roku we wszystkich powiatach, przy czym największy wzrost zaobserwowano w powiatach brzeskim i tarnowskim (po 7,3%), a w dalszej kolejności w wielickim (o 5,9%) oraz w krakowskim, myślenickim i nowosądeckim (po 5,8%), a najmniejszy w powiecie miechowskim (o 2,4%).

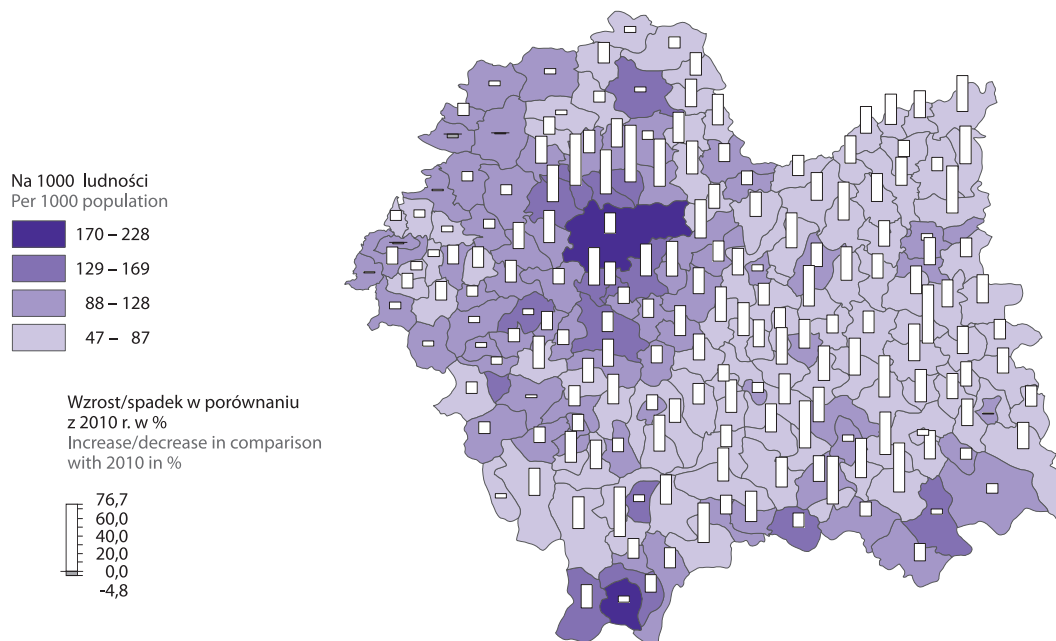
Na 1 tys. mieszkańców województwa przypadało 120 podmiotów gospodarki narodowej. Najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości odnotowano w Krakowie (189), a w dalszej kolejności w powiecie tatrzańskim (165) oraz wielickim (125). Najmniej podmiotów na 1 tys. ludności zarejestrowano w powiecie dąbrowskim (64), a następnie tarnowskim (71) i gorlickim (78).

Mapa 37. Podmioty gospodarki narodowej według gmin w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 37. Entities of the national economy by gminas in 2019

As of 31st December

W 2019 r. wpisano do rejestru REGON 36,7 tys. nowych podmiotów, tj. o 1,3% mniej niż w 2018 r. Wśród nowo wpisanych podmiotów było m.in. 30,5 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i 4,1 tys. spółek handlowych. Jednocześnie wyrejestrowano 18,0 tys. jednostek prawnych, tj. o 28,5% mniej niż w 2018 r., w tym 15,3 tys. osób fizycznych oraz 1,3 tys. spółek handlowych. W końcu roku 40,2 tys. podmiotów miało zawieszoną działalność (o 17,3% więcej niż przed rokiem), w tym 37,6 tys. osób fizycznych oraz 1,9 tys. spółek handlowych.

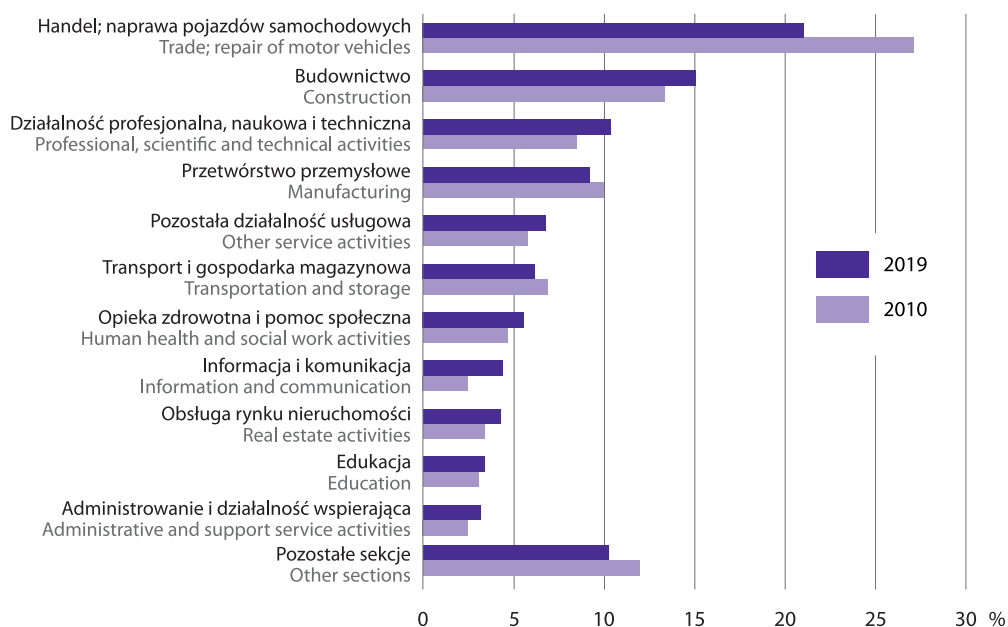
Najwięcej podmiotów deklaroowało prowadzenie działalności w sekcji PKD handel; naprawa pojazdów samochodowych – 86,5 tys. (o 0,7% więcej niż rok wcześniej), a w dalszej kolejności w sekcji budownictwo – 61,8 tys. (wzrost o 9,2%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 42,7 tys. (wzrost o 5,6%).

Wykres 41. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 41. Structure of entities of the national economy by PKD sections

As of 31st December

W strukturze podmiotów według form prawnych dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których było 300,6 tys., tj. 73,3% ogólnej liczby podmiotów w województwie (w 2018 r. – 73,0%). Spółki handlowe, w liczbie 44,4 tys., stanowiły 10,8% wszystkich zarejestrowanych podmiotów (w 2018 r. – 10,6%). Udział spółek cywilnych (28,2 tys.) wyniósł 6,9% (wobec odpowiednio 7,2%).

Wśród spółek handlowych odnotowano 35,3 tys. podmiotów z kapitałem prywatnym krajowym (o 6,3% więcej niż rok wcześniej), 5,9 tys. spółek z udziałem kapitału zagranicznego (o 5,3% więcej), 0,3 tys. spółek państwowych osób prawnych (wzrost o 6,1%) i 0,1 tys. spółek Skarbu Państwa (spadek o 4,1%). Najwięcej spółek handlowych deklaroowało prowadzenie działalności w sekcjach PKD: handel; naprawa pojazdów samochodowych (20,9% ogólnej liczby omawianych spółek, tj. o 0,8 p. proc. mniej niż w 2018 r.), budownictwo (14,2%, tj. o 0,2 p. proc. więcej), a także działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (13,3%, tj. o 0,1 p. proc. więcej).

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development and innovation activity

Wzrosły nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową. Zwiększył się udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R. W województwie było więcej pracujących w działalności B+R na 1 tys. osób aktywnych zawodowo niż przeciętnie w Polsce. Działalność innowacyjną w 2018 r. prowadziło znacznie więcej przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych niż w poprzednim roku, co skutkowało wzrostem nakładów ogółem na działalność innowacyjną. W porównaniu z 2017 r. wzrósł udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w 2018 r. w województwie wyniosły 3692,4 mln zł i zwiększyły się o 24,8% w porównaniu z 2017 r. Ich udział w nakładach w kraju wyniósł 14,4% (tyle samo, co w roku poprzednim). Nakłady bieżące stanowiły 72,3% wszystkich nakładów wewnętrznych na badania naukowe i prace rozwojowe. Wśród sektorów wykonawczych największe nakłady wewnętrzne na działalność badawczo-rozwojową przeznaczył sektor przedsiębiorstw 2427,4 mln zł (o 29,5% więcej niż rok wcześniej). Stanowiło to 65,7% nakładów na działalność B+R (w 2017 r. – 63,4%). Prawie połowę nakładów na działalność B+R w 2018 r. stanowiły nakłady poniesione na prowadzenie prac rozwojowych (49,1%). W strukturze nakładów na działalność B+R według sektorów finansujących dominowały środki sektora przedsiębiorstw (60,2%) oraz sektora rządowego (33,4%). W 2017 r. stanowiły odpowiednio 55,8% oraz 36,6%.

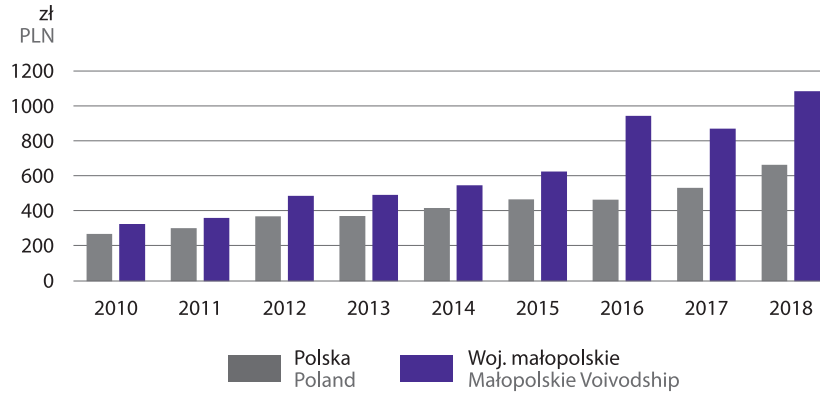
Tablica 31. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)

Table 31. Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	1091,4	2118,6	2958,0	3692,4
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	758,7	878,9	1083,1	1234,1
Przedsiębiorstw Business enterprise	200,9	869,7	1650,2	2223,9
Szkolnictwa wyższego Higher education	.	51,5	104,4	117,5
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	.	2,2	10,0	6,7
Zagranica Rest of the world	.	316,3	110,3	110,1

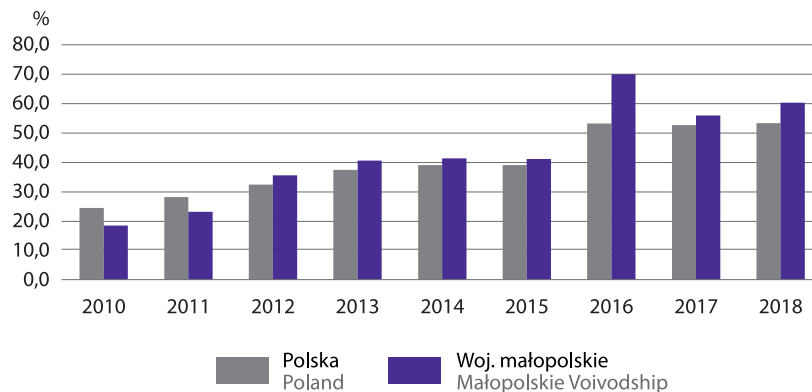
W 2018 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 1087 zł, tj. o 214 zł więcej niż rok wcześniej. W Polsce odpowiednio – 668 zł (wzrost analogicznie o 132 zł).

Wykres 42. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca
Chart 42. Intramural expenditures on research and development per capita

Głównym sektorem finansującym działalność B+R w 2018 r. był sektor przedsiębiorstw. Udział nakładów na działalność B+R finansowanych z sektora przedsiębiorstw w nakładach na działalność B+R ogółem w 2018 r. wyniósł 60,2% (w kraju 53,2%). W stosunku do 2017 r. zwiększył się o 4,4 p. proc.

Wykres 43. Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujące działalność B+R
Chart 43. Funds from the business enterprise sector financing R&D

Personel B+R stanowią wszystkie osoby bezpośrednio zaangażowane w działalność badawczą i rozwojową bez względu na to, czy są pracującymi w danej jednostce, czy też są współpracownikami zewnętrznymi w pełni wdrożonymi w działalność badawczą i rozwojową jednostki, a także osoby świadczące bezpośrednie usługi na potrzeby działalności B+R (jak np. kierownicy prac B+R, pracownicy administracyjni, technicy i pracownicy biurowi).

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W 2018 r. w działalność B+R zaangażowanych było (jako personel wewnętrzny) 26,4 tys. osób, tj. 13,0% ogólnej liczby zaangażowanych w prace B+R w kraju. Rzeczywiste zaangażowanie personelu B+R w prowadzone badania naukowe i prace rozwojowe wyniosło 16,9 tys. ekwiwalentów pełnego czasu pracy (EPC). Wśród osób zaangażowanych w działalność badawczą i rozwojową (w EPC) według realizowanej funkcji 82,2% stanowili badacze. W przeliczeniu na 1 tys. osób aktywnych zawodowo w województwie przypadało 11,4 pracujących w działalności B+R (w EPC), tj. średnio o 3,7 osoby więcej niż w Polsce, gdzie wskaźnik ten wyniósł 7,7.

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Aktywność innowacyjną w latach 2016–2018 (tj. wdrożenie innowacji produktowych lub procesów biznesowych) wykazało 26,0% przedsiębiorstw przemysłowych i 21,2% przedsiębiorstw usługowych. Innowacje (nowe lub znacząco ulepszone produkty lub procesy biznesowe) wprowadziło 24,9% przedsiębiorstw przemysłowych i 19,4% przedsiębiorstw usługowych. Zarówno innowacje produktowe, jak i innowacje procesów biznesowych częściej wprowadzały przedsiębiorstwa przemysłowe niż usługowe.

Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych w 2018 r. wyniosły 2,3 mld zł (o 3,8% więcej niż przed rokiem), natomiast w przedsiębiorstwach usługowych – 1,4 mld zł (o 3,0% więcej).

Tablica 32. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 32. Innovative enterprises by types of introduced innovations

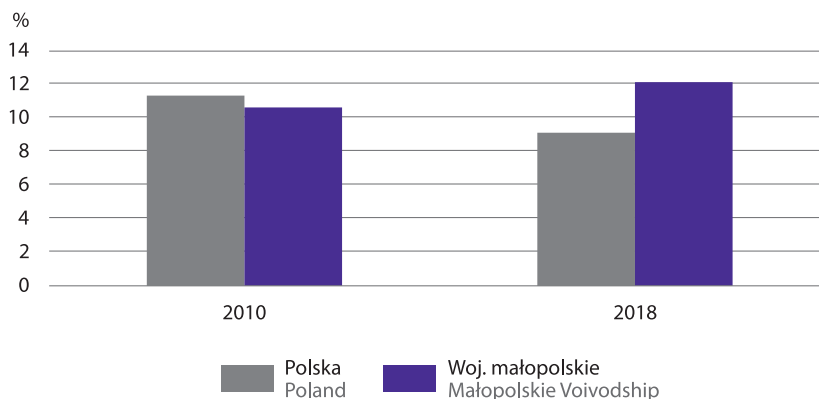
Wyszczególnienie Specification	2008–2010	2013–2015	2015–2017	2016–2018	2016–2018 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	16,3	20,4	20,7	24,9	24,0
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	11,9	14,2	13,0	14,6	16,8
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	11,8	14,9	17,1	20,6	19,9
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	12,8	10,0	9,4	19,4	19,6
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	7,9	4,5	4,5	10,7	9,6
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	9,8	7,8	7,3	16,8	17,5

^a W latach 2008–2010, 2013–2015, 2015–2017 dane dotyczą innowacji procesowych, od 2016–2018 – innowacji procesów biznesowych.
^a In the years 2008–2010, 2013–2015, 2015–2017 the data relate to process innovations, from 2016–2018 – to business process innovations.

W 2018 r. udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych, wprowadzonych na rynek w latach 2016–2018, w przychodach ogółem wyniósł w przedsiębiorstwach przemysłowych 12,1%, a w usługowych – 2,4%. Dla porównania udział przychodów w 2017 r. ze sprzedaży tych produktów wprowadzonych w latach 2015–2017 w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniósł 9,7%, a w usługowych – 1,0%.

Wykres 44. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

Chart 44. Revenues of industrial enterprises from sales of new or improved products as the share of total revenues from sales

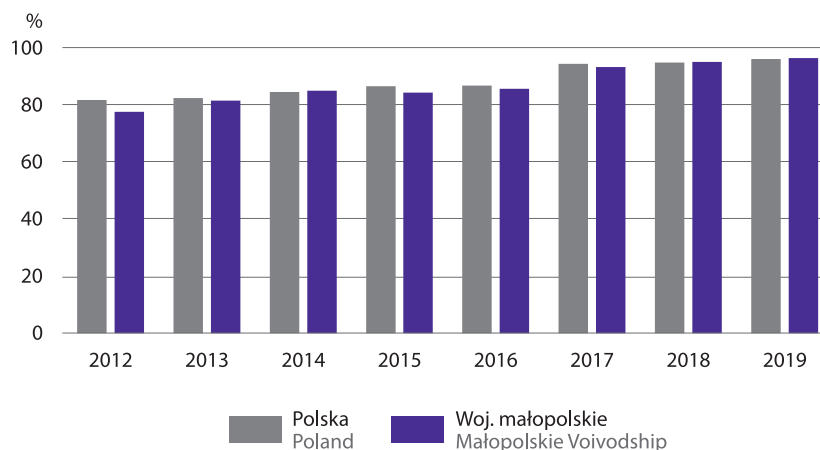

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach
Using of information and communication technologies in enterprises

Każdego roku coraz więcej przedsiębiorstw wykorzystuje w swojej działalności komputery, zwłaszcza z szerokopasmowym dostępem do Internetu. Ponad 3/4 przedsiębiorstw wyposaża pracowników w urządzenia mobilne z dostępem do Internetu, a ponad 1/3 korzysta z mediów społecznościowych. Coraz częstsze jest przyjmowanie zamówień za pośrednictwem sieci komputerowych, korzystanie z e-administracji lub z otwartych danych publicznych oraz zatrudnianie specjalistów ICT.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

W 2019 r. w województwie 96,9% przedsiębiorstw (sektora niefinansowego o liczbie pracujących 10 osób i więcej) wykorzystywało w swojej działalności komputery (w kraju 96,8%), tj. o 1,0 p. proc. więcej niż przed rokiem. W omawianym okresie 96,6% przedsiębiorstw posiadało szerokopasmowy dostęp do Internetu (w kraju 96,3%) wobec 95,2% w 2018 r. Jednocześnie 75,2% przedsiębiorstw wyposażało swoich pracowników w urządzenia przenośne (np. komputery przenośne, smartfony) pozwalające na mobilny dostęp do Internetu (w Polsce 76,2%), co oznacza wzrost o 7,3 p. proc. w ujęciu rocznym. Media społecznościowe wykorzystywało 35,8% przedsiębiorstw (w kraju 36,6%) wobec 31,1% w 2018 r. Na przestrzeni kilku ostatnich lat znacznie wzrósł odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu o prędkości 30–100 Mbit/s (z 8,9% w 2014 r. do 20,3% w 2019 r.).

Wykres 45. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^aChart 45. Enterprises with Internet access^a

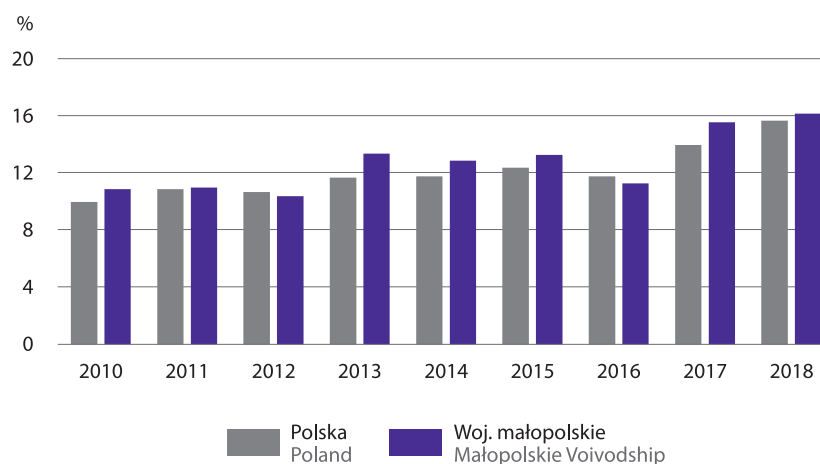
a Posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu.
 a Having broadband Internet access.

Według ostatnich dostępnych danych zamówienia za pośrednictwem sieci komputerowych (przez stronę internetową, systemy typu EDI) w 2018 r. otrzymywało 16,2% przedsiębiorstw niefinansowych (w kraju 15,7%) wobec 15,6% rok wcześniej.

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 46. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe

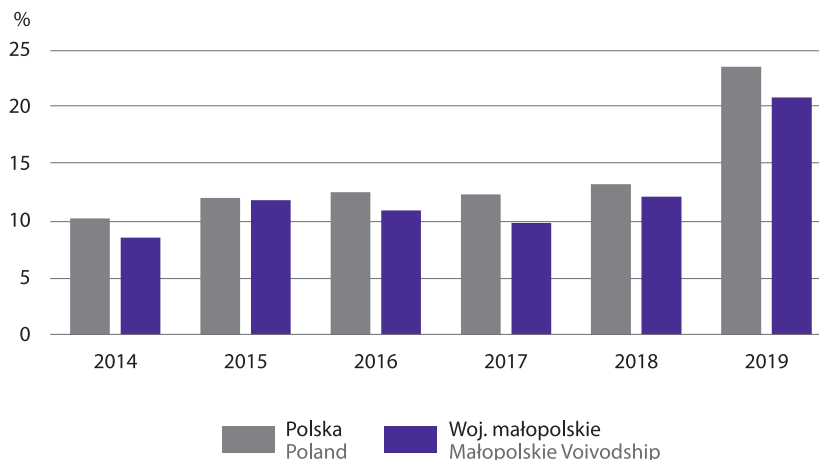
Chart 46. Enterprises receiving orders via computer networks

E-administracja to zastosowanie technologii informatycznych w administracji publicznej.

W 2018 r. w województwie 95,7% przedsiębiorstw wykorzystywało Internet w kontaktach z administracją publiczną (tyle samo, co w kraju), wobec 94,9% przed rokiem. Jednocześnie 18,1% przedsiębiorstw wykorzystywało otwarte dane publiczne (w Polsce 16,9%), tj. więcej o 0,6 p. proc. niż rok wcześniej. W 2019 r. 20,8% omawianych przedsiębiorstw zatrudniało specjalistów ICT (w kraju 23,5%), co oznacza wzrost o 8,7 p. proc. w porównaniu z poprzednim rokiem.

Wykres 47. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT
Chart 47. Enterprises employing ICT specialists

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

Wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw (w których liczba pracujących przekracza 49 osób, prowadzących księgi rachunkowe) w 2019 r. kształtowały się korzystniej od uzyskanych rok wcześniej. Odnotowano wzrost m.in. wyniku ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, wyników finansowych brutto i netto. Zwiększył się udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto wśród ogółu badanych podmiotów, jak również udział ich zysku netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności. Obniżył się wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności, poprawie uległy wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto.

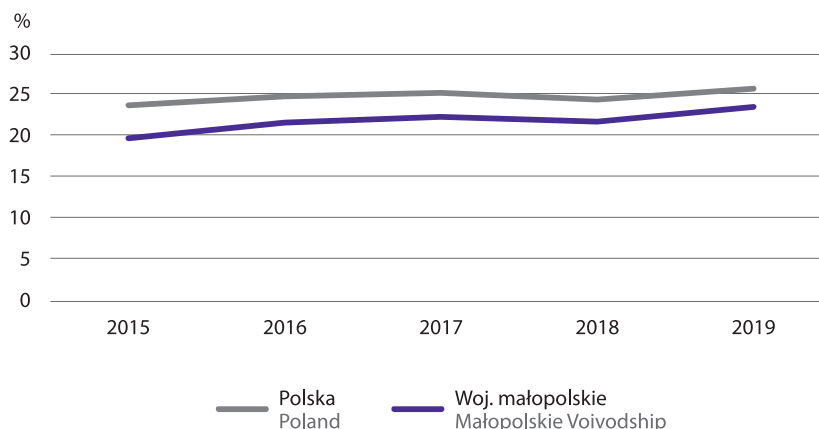
Przychody z całokształtu działalności w 2019 r. wyniosły 225,8 mld zł i były o 5,7% wyższe niż w roku poprzednim. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosły 220,0 mld zł. W porównaniu z poprzednim rokiem wzrosły o 5,1%. Wzrost przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów odnotowano głównie w sekcjach wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 42,9%), informacja i komunikacja (o 21,1%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 14,5%) oraz transport i gospodarka magazynowa (o 10,2%).

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnętrzną dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 51,6 mld zł, tj. o 13,8% więcej w stosunku do poprzedniego roku. Ich udział w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem w omawianym roku sięgnął 23,5%. Eksport produktów stanowił 88,2%, a eksport towarów i materiałów – pozostałe 11,8%.

Wykres 48. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 48. Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w 2019 r. wyniosły 213,2 mld zł i zwiększyły się w ujęciu rocznym o 5,5%. W strukturze kosztów według rodzajów koszt sprzedaży produktów stanowił 64,5%, a koszt sprzedaży towarów i materiałów – 33,2%. Ponadto koszty operacyjne stanowiły 1,2%, a koszty finansowe 1,1% kosztów ogółem. Koszty sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosły 208,3 mld zł i tym samym wzrosły w skali roku o 5,1%. Wzrost kosztów sprzedaży produktów, towarów i materiałów notowano głównie w sekcjach wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, (o 42,8%) informacja i komunikacja (o 19,2%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 15,6%), a także transport i gospodarka magazynowa (o 11,1%).

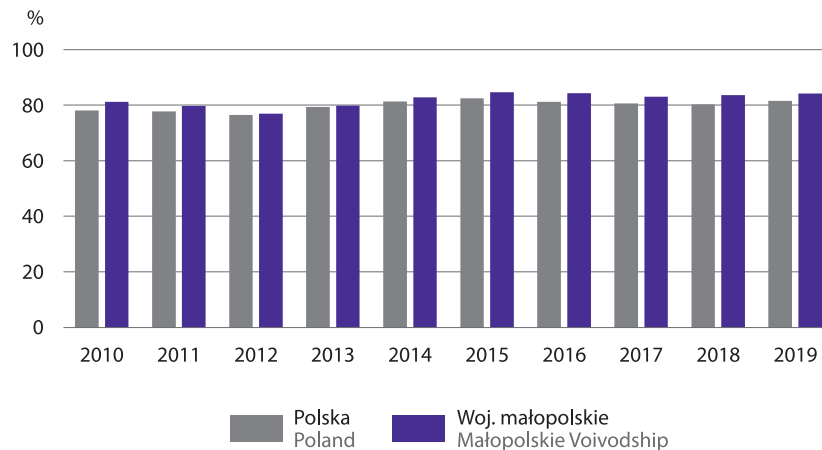
Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniósł 11,7 mld zł i był o 3,7% wyższy w ujęciu rocznym. Wynik finansowy brutto ukształtował się na poziomie 12,6 mld zł, tj. o 9,4% wyższym od uzyskanego w 2018 r. Obciążenia wyniku finansowego brutto podatkiem dochodowym wzrosły w skali roku o 1,9% do 1,9 mld zł. Wynik finansowy netto wyniósł 10,7 mld zł i był o 10,8% wyższy niż rok wcześniej. Wśród sekcji PKD wzrost wyniku finansowego netto wystąpił m.in. w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekułtywacji, wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, informacja i komunikacji.

Wykres 49. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 49. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W badanych przedsiębiorstwach wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności obniżył się na przestrzeni roku (o 0,2 p. proc.). Poprawie uległy także wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto (po 0,2 p. proc.). Jednocześnie pogorszyły się wskaźniki płynności finansowej I i II stopnia (odpowiednio o 1,7 p. proc. i 3,7 p. proc.), a także wskaźnik rentowności sprzedaży brutto (o 0,1 p. proc.). W 2019 r. większość analizowanych wskaźników uzyskała lepsze wartości niż średnie dla kraju.

W 2019 r. do sekcji PKD o najwyższych wskaźnikach rentowności obrotu netto należały górnictwo i wydobywanie (13,6%), informacja i komunikacja (8,2%), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (7,9%) oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (7,5%). W ujęciu rocznym wzrost wskaźnika rentowności obrotu netto odnotowano w 5 sekcjach, w tym największy w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 2,3 p. proc.).

Tablica 33. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
 Table 33. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	w %		in %		
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	95,0	94,7	94,6	94,4	95,4
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	4,8	4,9	5,4	5,3	4,6
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	5,0	5,3	5,4	5,6	4,6
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	4,2	4,7	4,5	4,7	3,7
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	33,6	36,1	37,8	36,1	38,1
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	100,4	99,0	100,3	96,6	98,9

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw niefinansowych w końcu grudnia 2019 r. wyniosła 70,0 mld zł i była o 3,0% wyższa w stosunku do poprzedniego roku. W skali roku zwiększyła się wartość krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych o 33,3%, należności krótkoterminowych o 3,0%, zapasów o 1,8%, a inwestycji krótkoterminowych o 1,4%. W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się udział krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (z 2,4% do 3,1%), a zmniejszył udział inwestycji krótkoterminowych (z 26,5% do 26,1%) i zapasów (z 27,4% do 27,1%). Udział należności krótkoterminowych (43,7%) nie uległ zmianie. W strukturze zapasów spadek udziału na przestrzeni roku dotyczył materiałów (z 30,2% do 28,7%) i towarów (z 38,4% do 37,8%). Wzrost udziału odnotowano w przypadku półproduktów i produktów w toku (z 13,3% do 15,0%) oraz produktów gotowych (z 16,7% do 16,9%). Aktywa obrotowe finansowane były głównie zobowiązaniami krótkoterminowymi – relacja zobowiązań krótkoterminowych do aktywów obrotowych wyniosła 72,2% wobec 70,0% rok wcześniej.

Wartość zobowiązań długoterminowych w końcu grudnia 2019 r. wyniosła 28,1 mld zł i była o 16,5% wyższa niż rok wcześniej. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 35,7% ogółu zobowiązań (wobec 33,6% w końcu grudnia 2018 r.). Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw wyniosły 50,6 mld zł i w skali roku były wyższe o 6,3%. Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu, podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń o wzrosły 12,7%, natomiast z tytułu kredytów bankowych i pożyczek oraz dostaw i usług spadły odpowiednio o 4,6% i o 0,7%.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

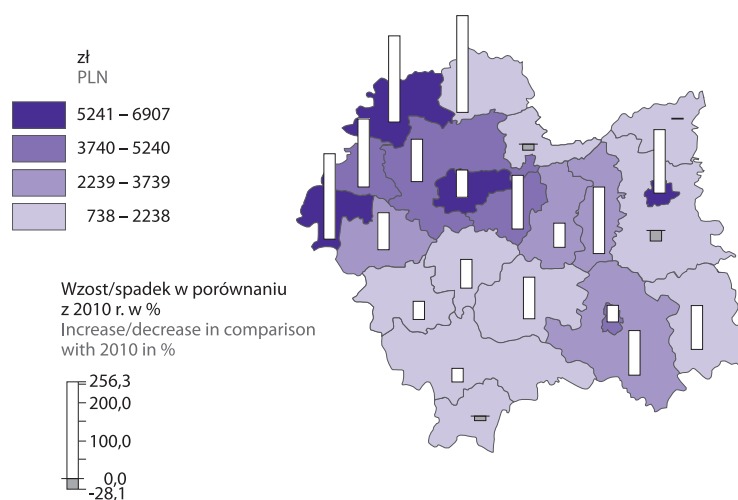
Investment outlays of enterprises

Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w ostatnich latach wykazywały tendencję rosnącą. Nakłady inwestycyjne ogółem poniesione w 2019 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe mające siedzibę na terenie województwa były zdecydowanie wyższe niż w roku poprzednim. Wzrosły nakłady na budynki i budowle oraz na maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i wyposażenie, natomiast spadły – na środki transportu.

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach powyżej 9 pracujących (wg lokalizacji inwestycji) w cenach bieżących w 2018 r. w województwie wyniosły 12,4 mld zł i były o 14,8% wyższe w ujęciu rocznym. Wartość poniesionych nakładów w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wzrosła z 3180 zł w 2017 r. do 3641 zł w 2018 r.

Mapa 38. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca według powiatów w 2018 r.

Map 38. Investment outlays per capita by powiats in 2018

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

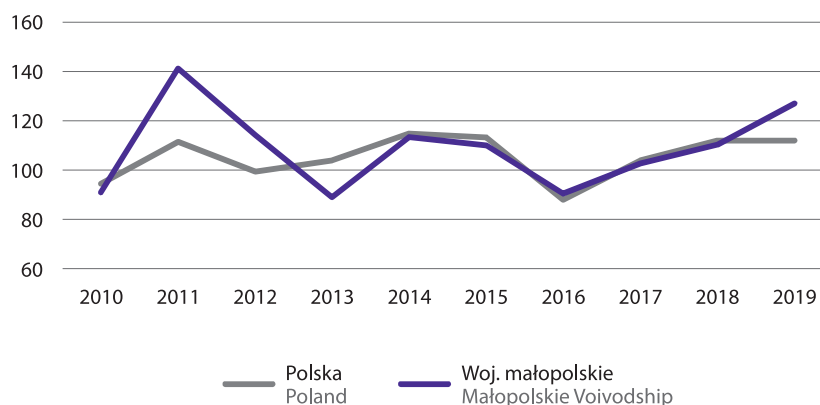
Nakłady inwestycyjne poniesione w 2019 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe (o liczbie pracujących powyżej 49 osób) mające siedzibę na terenie województwa wyniosły 11,2 mld zł (7,0% w skali kraju) i były (w cenach bieżących) o 27,5% wyższe niż w roku poprzednim.

Wykres 50. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)

Rok poprzedni=100

Chart 50. Indices of investment outlays (current prices)

Previous year=100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Nakłady na budynki i budowle zwiększyły się o 51,0%, na maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i wyposażenie o 17,7%, natomiast na środki transportu były mniejsze o 15,3%. Wzrost nakładów miał miejsce m.in. w sekcjach wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 106,4%), dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 41,1%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 10,4%). Nakłady niższe niż rok wcześniej odnotowano m.in. w transporcie i gospodarce magazynowej (o 44,4%), obsłudze rynku nieruchomości (o 27,5%), informacji i komunikacji (o 13,2%). Udział zakupów w nakładach ogółem zmniejszył się z 60,4% przed rokiem do 53,1%.

Tablica 34. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)
Table 34. Investment outlays (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	4616,5	8442,1	8774,1	11191,0
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	5,2	6,2	6,2	7,0
w tym – w % – nakłady na: of which – in % – outlays on:				
Budynki i budowle Buildings and structures	44,4	42,9	39,3	46,6
Zakupy Purchases				
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	46,6	46,7	49,9	46,1
środków transportu transport equipment	8,7	10,1	10,5	7,0

Inwestowały głównie przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (na które przypadało 39,5% ogółu poniesionych nakładów), przetwórstwa przemysłowego (38,1%) oraz handlu; naprawy pojazdów samochodowych (8,2%).

W 2019 r. rozpoczęto 147,8 tys. inwestycji, tj. przeszło trzykrotnie więcej niż w roku poprzednim. Łączna wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych wyniosła 7,0 mld zł i była o 89,8% wyższa w skali roku. Na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych przypadało 27,6% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych (rok wcześniej 37,7%). W skali roku wyższą wartość kosztorysową inwestycji rozpoczętych zanotowały przedsiębiorstwa działające w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, zakwaterowaniu i gastronomii, przetwórstwie przemysłowym, handlu; naprawie pojazdów samochodowych oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji.

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo Agriculture

W 2019 r., w odniesieniu do roku poprzedniego, zanotowano wzrost pogłowia bydła i drobiu. Zmniejszyło się natomiast stado trzody chlewnej i owiec. Wzrósł skup pszenicy i żywca wołowego. Mniej skupiono żyta, ziemniaków, żywca wieprzowego, drobiowego oraz mleka. Na przestrzeni roku ceny skupu większości podstawowych produktów rolnych były wyższe. W 2018 r., w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się zarówno globalna, końcowa, jak i towarowa produkcja rolnicza (w cenach stałych). Odnotowano wzrost produkcji roślinnej oraz spadek produkcji zwierzęcej.

Powierzchnia zasiewów w 2019 r. wyniosła 302,8 tys. ha, co stanowiło 2,8% tego typu powierzchni w kraju. W relacji do 2018 r. powierzchnia zasiewów w województwie zwiększyła się o 5,0% (w kraju – wzrost o 0,6%). Zwiększyła się powierzchnia upraw m.in. zbóż i roślin przemysłowych, a spadła – roślin strączkowych oraz ziemniaków.

W ogólnej powierzchni zasiewów największy areał – 226,5 tys. ha (74,8% ogólnej powierzchni zasiewów) zajmowały zboża ogółem, tj. zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi łącznie z kukurydzą na ziarno, gryką, prosem i pozostałymi zbożowymi. Powierzchnia zasiana zbożami była większa od ubiegłorocznej o 6,0% i stanowiła 2,9% tego typu powierzchni upraw w kraju. Areał uprawy zbóż podstawowych wyniósł 180,9 tys. ha, co stanowiło 79,9% ogólnej powierzchni zajmowanej przez zboża (w kraju – 78,6%). Pszenicą obsiano 103,1 tys. ha, czyli 57,0% powierzchni zbóż podstawowych. Jęczmień uprawiany był na 34,1 tys. ha, pszenżyto – na 22,1 tys. ha, owies – na 19,0 tys. ha, a żyto – na 2,7 tys. ha. Drugą pod względem wielkości powierzchni uprawą w województwie małopolskim były ziemniaki. W 2019 r. zajmowały powierzchnię 23,0 tys. ha (o 3,3% mniej niż rok wcześniej), tj. 7,6% ogólnej powierzchni zasiewów. Powierzchnia upraw ziemniaków stanowiła 7,4% ogólnej powierzchni tego typu upraw w Polsce. Areał uprawy roślin przemysłowych zwiększył się z 14,6 tys. ha w 2018 r. do 16,3 tys. ha. Powierzchnia upraw oleistych wzrosła o 1,8 tys. ha (14,2 tys. ha), w tym rzepaku i rzepiku o 1,6 tys. ha (12,4 tys. ha). Wielkość powierzchni roślin pastewnych była zbliżona do tej z 2018 r. i wyniosła 12,4 tys. ha, w tym na kukurydżę na pasze przeznaczono 4,9 tys. ha.

W 2019 r. zbiory zbóż ogółem oszacowano na 876,3 tys. t, tj. o 6,5% więcej niż przed rokiem. Stanowiło to 3,0% zbiorów krajowych. Przeciętny plon zbóż z 1 ha wyniósł 38,7 dt wobec 38,5 dt w 2018 r. W kraju zebrano o 8,3% więcej zbóż w porównaniu z poprzednim rokiem, przy średnim plonie 36,7 dt/ha. Zbiory zbóż podstawowych (641,0 tys. t) były wyższe o 10,5% od uzyskanych rok wcześniej, a przeciętny plon z 1 ha zwiększył się z 35,3 dt w 2018 r. do 35,4 dt. Zbiory zbóż intensywnych (pszenicy, jęczmienia, pszenżyta) wyniosły 583,8 tys. t i były o 11,2% większe od zbiorów z poprzedniego roku. W 2019 r. zebrano 470,7 tys. t ziemniaków, tj. o 19,0% mniej niż rok wcześniej (w kraju – spadek o 11,8%), a uzyskany plon (205 dt/ha) był niższy o 40 dt/ha (w kraju – o 37 dt/ha mniej). W grupie upraw przemysłowych odnotowano o 8,6% mniejsze zbiory niż w 2018 r., ale o 2,1% wyższe plonowanie. Buraków cukrowych zebrano 79,3 tys. t, czyli o 16,6% mniej niż przed rokiem, przy średnim plonie 636 dt/ha (rok wcześniej – 625 dt/ha). Zbiory rzepaku i rzepiku były o 9,6% większe i wyniosły 35,8 tys. t., natomiast średni plon z 1 hektara powierzchni uprawy wyniósł 28,9 dt (przed rokiem – 30,2 dt/ha).

W 2019 r. łączną produkcję owoców z drzew (z wyłączeniem produkcji poza sadami) oszacowano na 107,7 tys. t, tj. o 32,5% mniej niż przed rokiem. W omawianym okresie zbiory jabłek, które dominują w produkcji sadowniczej, wyniosły 93,3 tys. t (spadek o 33,2%), co stanowiło 3,0% zbiorów krajowych (rok wcześniej – 3,5%). Jednocześnie zebrano 7,1 tys. t śliwek, 3,0 tys. t gruszek, 2,6 tys. t wiśni, 1,2 tys. t czereśni. Ponadto, w omawianym roku, z krzewów i plantacji jagodowych (bez szkółek i mateczników) zebrano łącznie 13,7 tys. t owoców (tj. o 11,5% mniej niż rok wcześniej).

W 2019 r. zbiory warzyw ogółem wyniosły 445,1 tys. t i były o 10,9% mniejsze od uzyskanych w poprzednim roku. Kapusty zebrano 178,2 tys. t, kalafiorów – 50,8 tys. t, marchwi jadalnej – 47,6 tys. t, a cebuli – 33,5 tys. t. Zbiory warzyw w województwie małopolskim stanowiły 11,6% zbiorów krajowych (rok wcześniej – 12,2%).

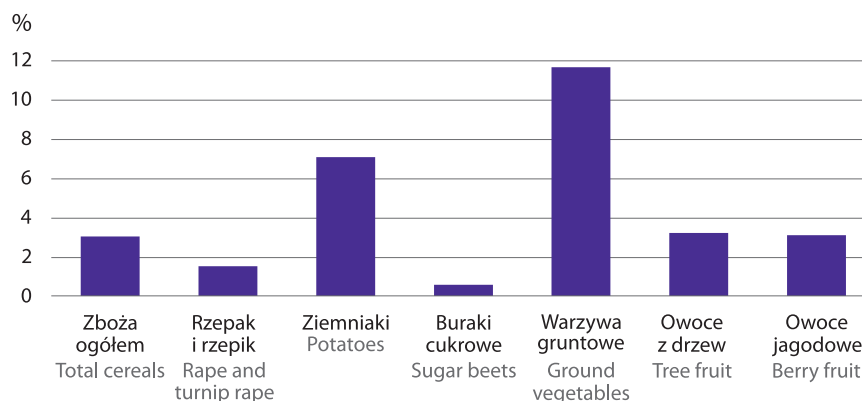
Tablica 35. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych

Table 35. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	30,9	35,2	38,5	38,7	36,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	29,5	32,7	34,3	34,7	35,2
w tym: of which:					
pszenica wheat	32,0	35,8	38,0	38,5	43,9
żyto rye	26,0	27,4	28,8	28,8	27,2
jęczmień barley	30,6	33,7	34,9	34,4	34,6
Rzepak i rzepak Rape and turnip rape	20,7	25,9	30,2	28,9	27,1
Ziemniaki Potatoes	146	210	245	205	214
Buraki cukrowe Sugar beets	283	677	625	636	575

Wykres 51. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnicych w 2019 r.

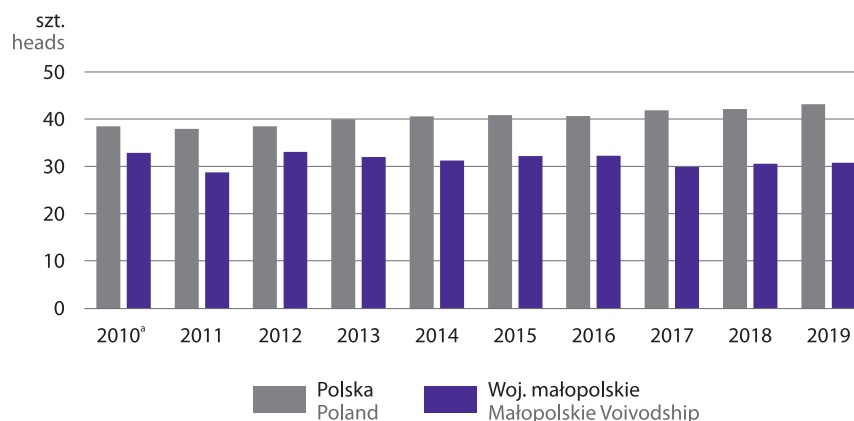
Chart 51. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2019

W czerwcu 2019 r. pogłowie bydła liczyło 172,0 tys. szt., co stanowiło 2,7% pogłowia bydła w kraju. W stosunku do stanu z czerwca 2018 r. liczebność stada zwiększyła się o 0,7% (w kraju – o 2,5%). Wzrost liczebności stada bydła wynikał ze zwiększenia się pogłowia cieląt (o 8,6%) i bydła młodego w wieku 1–2 lat (o 3,7%). Zmniejszyło się natomiast pogłowie bydła dorosłego w wieku 2 lat i więcej (o 4,4%), w tym pogłowie krów (o 3,9%). W strukturze stada bydła największy odsetek stanowiły krowy (47,0%), w tym krowy mleczne (44,4%).

Wykres 52. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

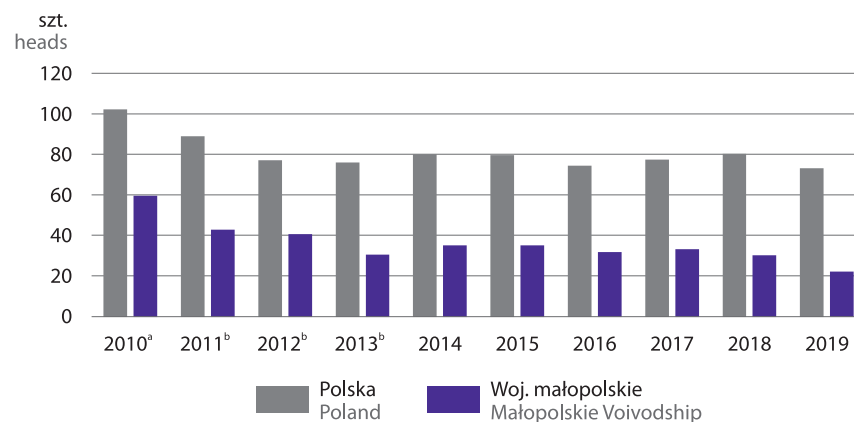
Chart 52. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1st June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca.
a Agricultural Census data as of 30th June.

W czerwcu 2019 r. pogłowie trzody chlewnej liczyło 125,0 tys. szt. (w tym 13,9 tys. szt., tj. 11,1% stanowiły lochy). Udział województwa w ogólnokrajowym pogłowie trzody chlewnej wyniósł 1,2% (rok wcześniej – 1,4%). W odniesieniu do stanu z czerwca 2018 r. wielkość stada trzody chlewnej zmniejszyła się o 26,1% (w Polsce – o 8,8%). Spadek pogłowia wystąpił we wszystkich grupach produkcyjno-użytkowych, w tym największy (o 32,2%) w stadzie trzody chlewnej na chów powyżej 50 kg.

Wykres 53. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 53. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1st June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. b Stan w końcu lipca.
a Agricultural Census data as of 30th June. b As of the end of July.

Stado owiec według stanu w czerwcu 2019 r. liczyło 78,7 tys. szt., co stanowiło 28,8% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem pogłowie owiec zmniejszyło się o 11,6% (w Polsce – o 2,3%). Spadło zarówno pogłowie owiec na rzeź (o 37,9%), jak i na chów (o 10,1%).

W czerwcu 2019 r. pogłowie drobiu ogółem w województwie stanowiło 2,7% ogólnego pogłowia drobiu w Polsce i wyniosło 5596,4 tys. szt. W porównaniu z rokiem poprzednim liczebność drobiu zwiększyła się o 3,9% (w kraju – o 2,0%). Pogłowie drobiu kurzego stanowiło 94,0% pogłowia drobiu ogółem (przed rokiem 93,6%).

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W 2019 r. skupiono 55,6 tys. t ziarna zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 0,7% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup ziarna zwiększył się o 5,5% (w kraju zanotowano spadek o 6,9%). Pszenicy skupiono 50,0 tys. t, tj. o 10,9% więcej niż przed rokiem, a żyta – 0,2 tys. t, czyli o 87,9% mniej niż rok wcześniej (w Polsce odpowiednio spadek o 10,2% i wzrost o 6,6%).

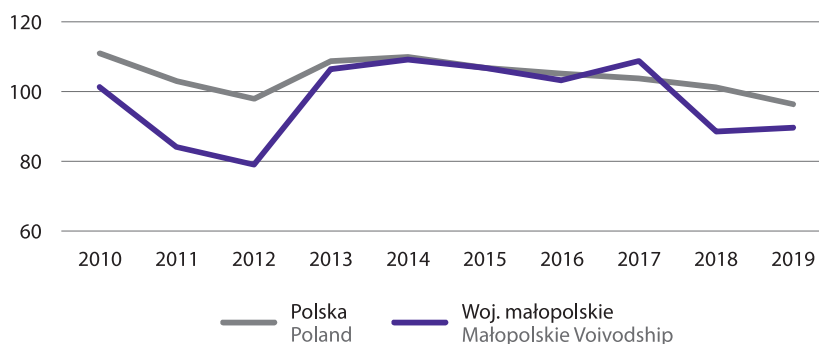
Skup ziemniaków w 2019 r. wyniósł 14,1 tys. t, co stanowiło 0,9% ogólnego skupu w kraju. W porównaniu z poprzednim rokiem skup ziemniaków zmniejszył się o 20,5% (w kraju odnotowano spadek o 9,7%).

W ciągu 2019 r. skupiono 106,2 tys. t żywca rzeźnego w wadze żywej, tj. 1,7% skupu krajowego. W skali roku skup żywca zmniejszył się o 10,1% (w kraju – o 3,4%). Żywca wieprzowego skupiono 32,6 tys. t, czyli mniej o 24,7% (w Polsce również zanotowano spadek – o 9,3%). Skup żywca wołowego wyniósł 32,6 tys. t i był większy o 11,3% niż przed rokiem, natomiast żywca drobiowego obniżył się o 9,7% do poziomu 39,1 tys. t (w kraju odnotowano odpowiednio spadek o 11,5% oraz wzrost o 3,5%).

Wykres 54. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)

Rok poprzedni=100

Chart 54. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)
Previous year=100

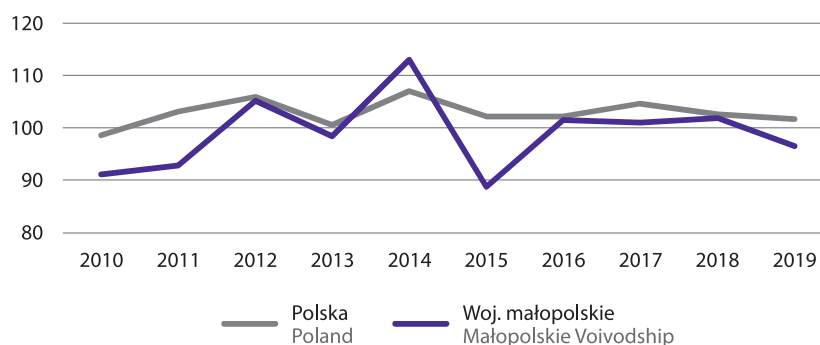
W 2019 r. skupiono 135,0 mln l mleka krowiego, co stanowiło 1,1% ogółu mleka krowiego skupionego w kraju. Skup mleka był o 3,4% mniejszy niż przed rokiem. W kraju w odniesieniu do poprzedniego roku zanotowano wzrost o 1,8%.

Wykres 55. Dynamika skupu mleka krowiego

Rok poprzedni=100

Chart 55. Indices of procurement of cows' milk

Previous year=100

W 2019 r. średnia cena pszenicy w skupie wyniosła 69,30 zł/dt, a na targowiskach – 90,45 zł/dt. W ujęciu rocznym cena skupu pszenicy spadła o 3,5%, a cena targowiskowa wzrosła o 10,3%. Na obu rynkach ceny pszenicy w województwie małopolskim w odniesieniu do średniej krajowej były niższe odpowiednio o 4,1% i 1,3%.

W analizowanym roku cena żyta zarówno w skupie (59,84 zł/dt), jak i w obrocie targowiskowym (82,49 zł/dt) była wyższa w porównaniu z poprzednim rokiem (odpowiednio o 10,1% i 10,7%). W porównaniu ze średnią krajową cena żyta była niższa w skupie (o 0,9%), ale wyższa na targowiskach (o 12,2%).

W 2019 r. za 1 dt ziemniaków jadalnych (bez wczesnych) w skupie płacono 119,86 zł, a na targowiskach – 173,21 zł, tj. stosownie o 41,8% więcej i o 8,4% mniej niż przeciętnie w kraju. Na przestrzeni roku cena tego surowca była wyższa w skupie o 94,8%, a na targowiskach o 97,6%.

W ujęciu rocznym cena skupu żywca wołowego zwiększyła się o 7,7% i wyniosła 6,64 zł za kg, natomiast na targowiskach płacono średnio 4,86 zł za kg, tj. o 6,9% mniej. W porównaniu ze średnią krajową cena tego gatunku żywca była o 4,9% wyższa w skupie oraz o 7,1% niższa w obrocie targowiskowym.

W omawianym okresie średnia cena skupu żywca wieprzowego wyniosła 5,46 zł/kg, a w obrocie targowiskowym (podobnie jak w kraju) – 5,69 zł/kg, tj. więcej niż w 2018 r. odpowiednio o 20,1% i 15,5%. Przeciętna cena skupu żywca wieprzowego była wyższa od średniej ceny w kraju o 1,3%. Przeciętna cena prosiąt do dalszego chowu (237,18 zł/szt.) była o 8,1% wyższa niż przed rokiem. Targowiskowa cena prosiąt w województwie była o 18,4% wyższa od średniej krajowej.

W 2019 r. mniejszym niż przed rokiem dostawom żywca drobiowego do skupu towarzyszył nieznaczny spadek cen tego surowca. Przeciętna roczna cena drobiu rzeźnego (3,50 zł/kg) w porównaniu z 2018 r. obniżyła się o 0,3%. Cena 1 kg żywca drobiowego dostarczonego do skupu przez producentów z województwa małopolskiego była o 10,3% wyższa od średniej w kraju.

W 2019 r., przy skupie mleka o 3,4% mniejszym niż w roku poprzednim, przeciętna cena tego surowca była o 1,2% większa niż w 2018 r. i wyniosła 124,89 zł za 100 litrów (w kraju – 135,27 zł).

Globalna produkcja rolnicza w 2018 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, była większa (w cenach stałych z 2017 r.) o 0,5%, przy czym produkcja roślinna zwiększyła się o 2,5%, natomiast produkcja zwierzęca spadła o 2,3%. Udział województwa małopolskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł, podobnie jak przed rokiem 3,6%. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wartość produkcji globalnej wyniosła 7290 zł (w 2017 r. – 6691 zł). W strukturze produkcji globalnej przeważała produkcja roślinna, której udział wyniósł 58,6%.

Wartość końcowej produkcji rolniczej w 2018 r. była o 2,0% większa niż w roku poprzednim. Wzrosła końcowa produkcja roślinna (o 6,7%), spadła natomiast zwierzęca (o 2,5%).

W 2018 r. towarowa produkcja rolnicza była wyższa od notowanej rok wcześniej (o 2,3%). Wzrost dotyczył wartości produkcji roślinnej (o 10,3%), natomiast w produkcji zwierzęcej zanotowano spadek (o 5,3%). W strukturze towarowej produkcji rolniczej przeważała produkcja zwierzęca, której udział wynosił 52,7% (w 2017 r. – 50,7%).

W omawianym okresie udział województwa w ogólnokrajowej produkcji końcowej oraz towarowej ukształtował się na zbliżonym poziomie i wyniósł odpowiednio 3,4% i 3,1%.

Przemysł Industry

Produkcja sprzedana przemysłu w 2019 r. wyniosła 110390,6 mln zł (w cenach bieżących) i była o 5,3% (w cenach stałych) wyższa w odniesieniu do zanotowanej w roku poprzednim. W skali kraju w tym czasie sprzedaż produkcji zwiększyła się o 4,0%. W kolejnych kwartalnych okresach narastających odnotowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w skali roku odpowiednio w I kwartale – o 12,1%, w I półroczu – o 8,1%, a w okresie trzech kwartałów – o 7,2%.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

Tablica 36. Przemysł
Table 36. Industry

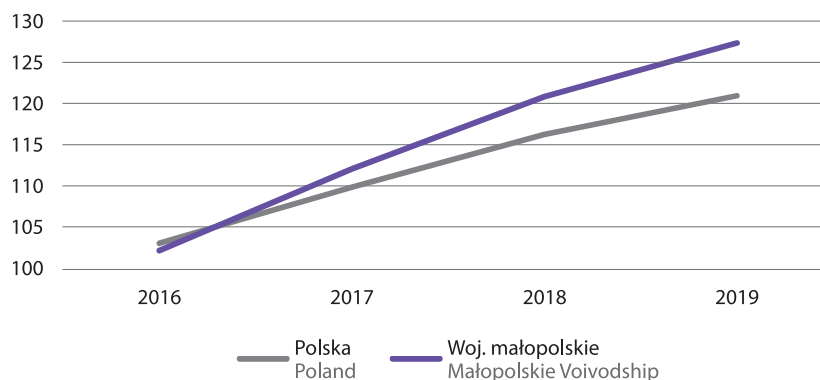
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w mln zł in million PLN	58266,7	81028,2	103217,4	110390,6
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	6,2	6,8	7,1	7,2
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	86,5	85,8	85,2	81,7
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	170,7	180,0	198,4	213,6

Wykres 56. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)

2015=100

Chart 56. Indices of sold production of industry (constant prices)

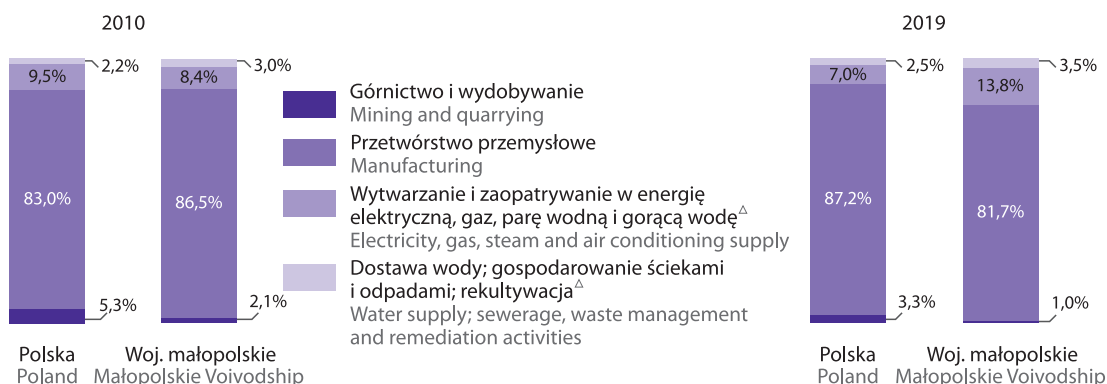
2015=100

Na ogólną wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w 2019 r. złożyła się produkcja w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (90237,4 mln zł), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (15269,2 mln zł), dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (3823,8 mln zł) oraz górnictwo i wydobywanie (1060,1 mln zł). W odniesieniu do roku poprzedniego wzrost produkcji sprzedanej (w cenach stałych) miał miejsce we wszystkich sekcjach PKD należących do przemysłu. W wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę produkcja zwiększyła się o 31,9%, górnictwie i wydobywaniu – o 17,2%, dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji – o 4,8%, a w przetwórstwie przemysłowym – o 1,9%.

Wykres 57. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)

Chart 57. Structure of sold production of industry by PKD sections (current prices)

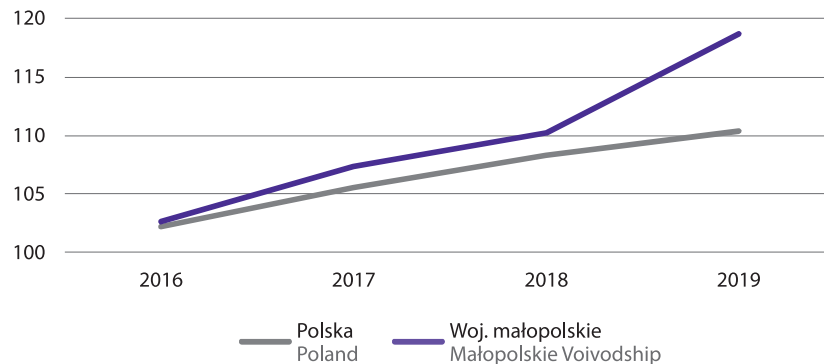
W 2019 r. wśród działów przetwórstwa przemysłowego, które ma największy udział w produkcji sprzedanej przemysłu, wzrost produkcji w skali roku odnotowano m.in. w działach: produkcja wyrobów tekstylnych (o 20,4%), pozostała produkcja wyrobów (o 14,6%) oraz produkcja mebli (o 10,9%). W analizowanym okresie najgłębszy spadek produkcji dotyczył naprawy, konserwacji i instalowania maszyn i urządzeń (o 35,9%).

Wykres 58. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle

2015=100

Chart 58. Indices of average employment in industry

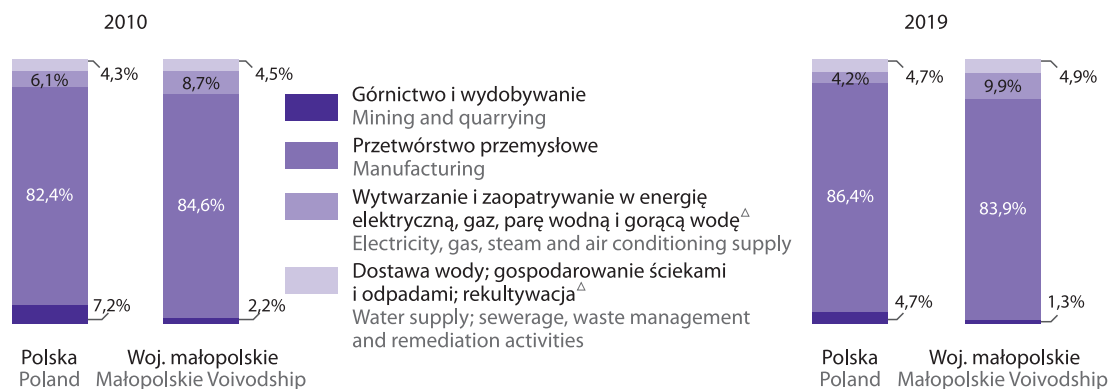
2015=100

Wzrostowi produkcji sprzedanej przemysłu towarzyszył wzrost przeciętnego zatrudnienia w skali roku (o 7,7%). W 2019 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle ukształtowało się na poziomie 213,6 tys. osób. W stosunku do roku poprzedniego zatrudnienie zwiększyło się we wszystkich sekcjach, w tym najbardziej w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 112,3%). W kraju zanotowano również wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w odniesieniu do roku poprzedniego (o 1,9%).

Wykres 59. Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle według sekcji PKD

Chart 59. Structure of average paid employment in industry by PKD sections

Wydajność pracy w przemyśle w 2019 r. mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego była o 2,2% niższa (w cenach stałych) niż przed rokiem. W kraju wydajność pracy w przemyśle w omawianym okresie wzrosła o 2,1%.

Budownictwo

Construction

W 2019 r. produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 22949,6 mln zł i zwiększyła się o 10,0% w porównaniu z rokiem poprzednim (wobec wzrostu o 37,2% w 2018 r.). W kraju produkcja sprzedana budownictwa była o 10,6% wyższa od notowanej w roku poprzednim (wobec wzrostu o 25,2% w 2018 r.). Produkcja sprzedana budownictwa stanowiła 8,7% produkcji krajowej.

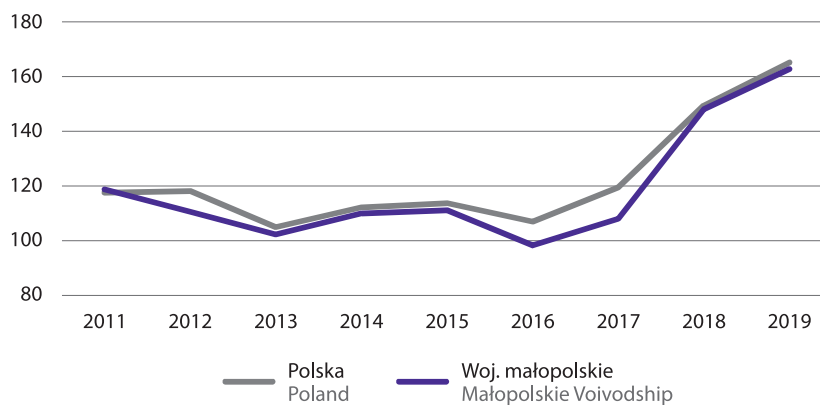
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 37. Budownictwo
Table 37. Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) Sold production of construction (current prices)				
w mln zł in million PLN	14115,5	15639,8	20861,7	22949,6
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	8,8	8,6	8,7	8,7
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	50,0	57,3	49,4	46,4
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	41,6	37,3	40,8	43,6

Wykres 60. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)
2010=100

Chart 60. Indices of sold production of construction (current prices)
2010=100

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

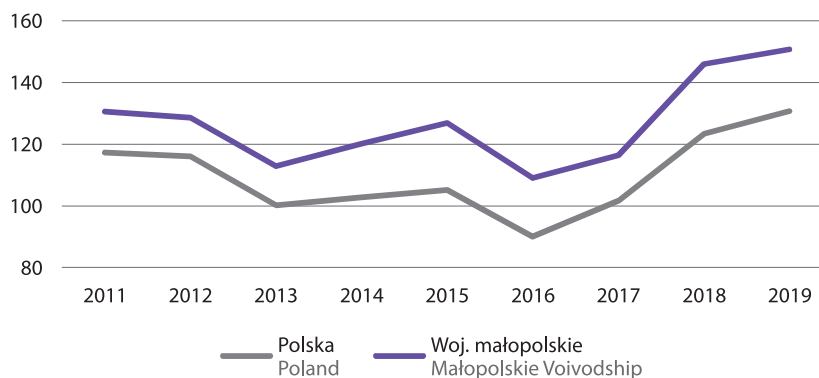
Produkcja budowlano-montażowa w 2019 r. wyniosła 10637,2 mln zł (46,4% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa) i zwiększyła się w skali roku o 3,3% (wobec wzrostu o 25,3% w 2018 r.). W kraju produkcja budowlano-montażowa była wyższa o 6,0% (w 2018 r. wzrost wyniósł 21,3%). Produkcja budowlano-montażowa w województwie stanowiła 9,8% ogółu sprzedaży krajowej.

Wykres 61. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)

2010=100

Chart 61. Indices of construction and assembly production (current prices)

2010=100

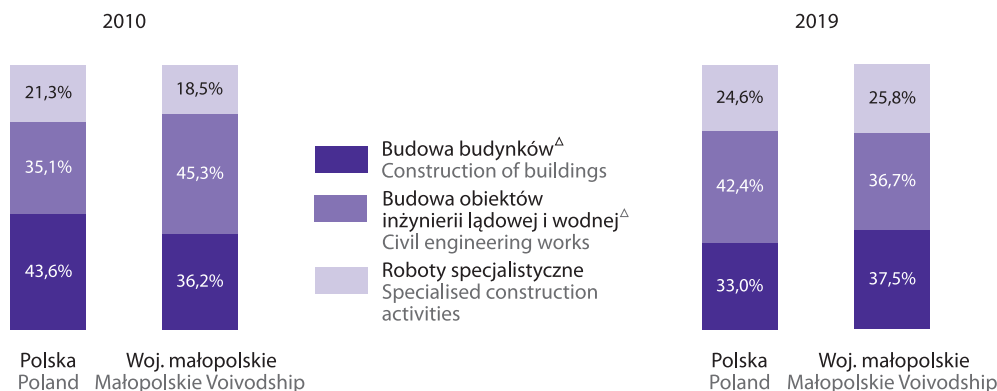

W omawianym okresie wzrost produkcji budowlano-montażowej w skali roku odnotowano w przedsiębiorstwach wykonujących głównie roboty budowlane specjalistyczne (o 13,4%) oraz w podmiotach zajmujących się budową budynków (o 7,1%), natomiast w przedsiębiorstwach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej zanotowano spadek (o 6,1%).

W porównaniu z 2018 r. w strukturze sprzedaży produkcji budowlano-montażowej zwiększył się udział przedsiębiorstw wykonujących roboty budowlane specjalistyczne (o 2,3 p. proc.) oraz zajmujących się budową budynków (o 1,4 p. proc.). Zmniejszył się natomiast udział przedsiębiorstw specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 3,7 p. proc.).

Wykres 62. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)

Chart 62. Structure of construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

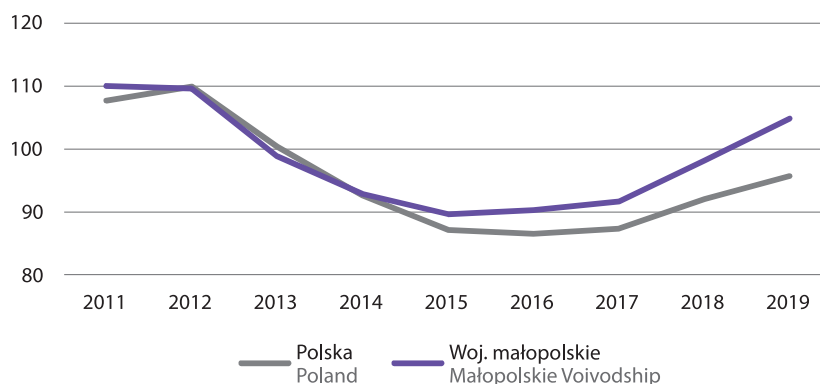
W 2019 r. przeciętne zatrudnienie w budownictwie wzrosło o 6,7% (wobec wzrostu o 4,0% w skali kraju) w porównaniu z rokiem poprzednim do poziomu 43,6 tys. osób.

Wykres 63. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie

2010=100

Chart 63. Indices of average paid employment in construction

2010=100

Wydajność pracy w budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego w 2019 r., ukształtowała się na poziomie 526,5 tys. zł (w cenach bieżących), co oznacza wzrost rzędu 3,1% w stosunku do roku poprzedniego.

Budownictwo mieszkaniowe

Dwelling construction

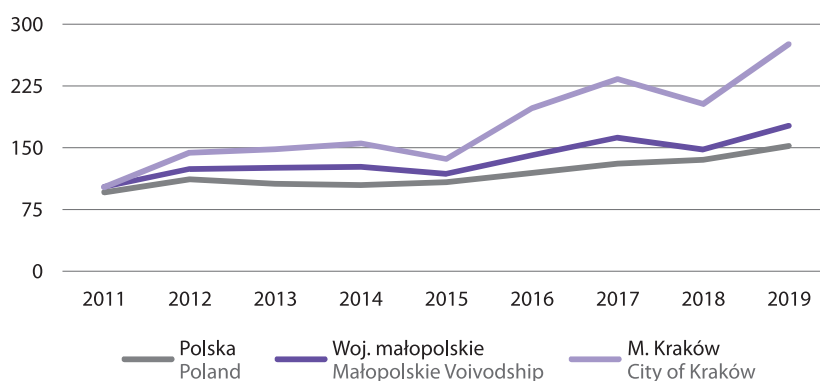
W 2019 r. oddano do użytkowania 21751 mieszkań, tj. o 19,4% więcej niż rok wcześniej. Łączna powierzchnia użytkowa oddanych mieszkań wyniosła 1921,5 tys. m² i tym samym wzrosła w skali roku o 11,6%. Mieszkania wybudowane w województwie stanowiły 10,5% efektów budownictwa mieszkaniowego w kraju (rok wcześniej – 9,8%).

Wykres 64. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania

2010=100

Chart 64. Indices of the number of dwellings completed

2010=100

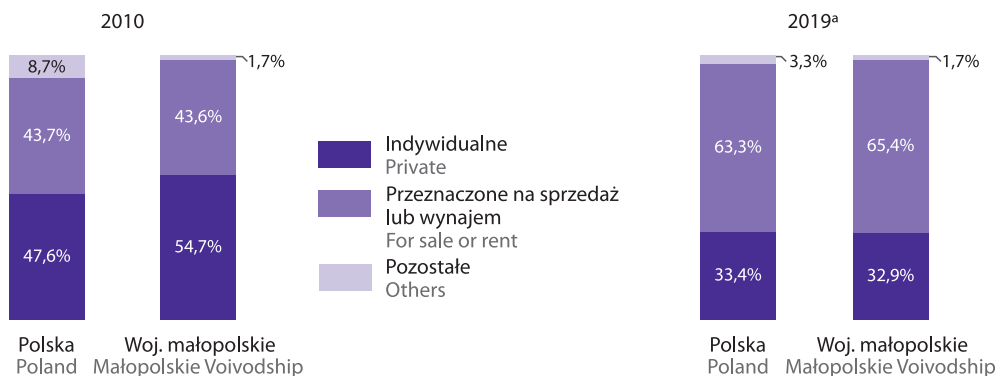

Tablica 38. Budownictwo mieszkaniowe
Table 38. Dwelling construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,7	4,3	5,4	6,4	5,4
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	114,9	106,4	94,5	88,3	88,6
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits have been granted or which have been registered with a construction project per 1000 population	7,0	5,1	6,9	6,8	7,0
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings in which construction has begun per 1000 population	5,6	5,7	6,2	6,6	6,2

W 2019 r. najwięcej mieszkań budowanych było z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (14222). Ich udział w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania wyniósł 65,4% i był większy niż przed rokiem o 5,5 p. proc. Mieszkania oddane przez inwestorów indywidualnych (7157) stanowiły 32,9% wszystkich oddanych w tym okresie inwestycji, tj. o 6,8 p. proc. mniej niż rok wcześniej. Pozostałe formy budownictwa – mieszkania komunalne (221), spółdzielcze (78), zakładowe (47) i społeczne czynszowe (26) stanowiły łącznie 1,7% ogólnej liczby oddanych mieszkań.

Wykres 65. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa
Chart 65. Structure of dwellings completed by construction form

a Dane dotyczące efektów „budownictwa indywidualnego” dotyczą tylko mieszkań realizowanych na własne potrzeby inwestora; mieszkania na sprzedaż lub wynajem dotychczas zaliczane do tej formy budownictwa zostały włączone do formy „budownictwo przeznaczone na sprzedaż lub wynajem”.

a Data regarding effects of „private construction” concern only dwellings realized for the investor’s own needs; dwellings for sale or rent so far included in this form of construction have been included in the form „construction for sale or rent”.

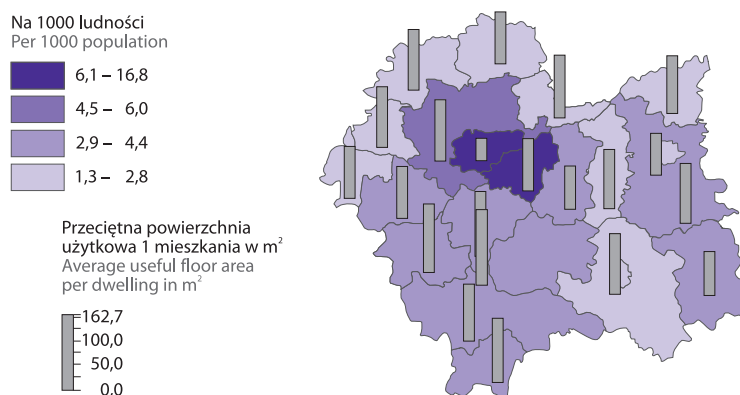
W 2019 r. oddano łącznie 79,8 tys. izb, tj. więcej niż rok wcześniej (o 10,5%). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w omawianym okresie wyniosła 88,3 m² (w kraju – 88,6 m²) i była mniejsza o 6,2 m² w stosunku do 2018 r. (w kraju mniej o 1,7 m²). Średnia powierzchnia mieszkania wybudowanego na obszarach miejskich wynosiła 65,0 m² i była o 81,4 m² mniejsza niż na wsi. Największe mieszkania wybudowali inwestorzy indywidualni (przeciętnie 153,9 m²), a najmniejsze powstały w ramach budownictwa komunalnego (39,2 m²).

Najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w powiatach krakowskim (1306) i wielickim (1094), stanowiących jednocześnie strefę podmiejską miasta Krakowa. W stolicy województwa zrealizowano 13039 nowych inwestycji, tj. 59,9% ogólnej liczby mieszkań wybudowanych w województwie. Najmniejszą liczbę mieszkań oddano do użytkowania w powiecie miechowskim (76). Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej budowano w powiatach limanowskim (162,7 m²), nowosądeckim (162,1 m²) oraz suskim (160,4 m²), a o najmniejszej w bocheńskim (110,9 m²). W przypadku miast na prawach powiatu, największą powierzchnię użytkową miały mieszkania w Nowym Sączu (144,3 m²), następnie w Tarnowie (99,7 m²), a najmniejszą w Krakowie (56,0 m²).

Wskaźnik natężenia liczby oddanych do użytkowania mieszkań w przeliczeniu na 1 tys. ludności województwa wyniósł 6,4. Wśród powiatów najwyższą wartość omawianego wskaźnika odnotowano w powiecie wielickim – 8,5, a najniższą w nowosądeckim – 1,3. W miastach na prawach powiatu omawiany wskaźnik oscylował między 16,8 w Krakowie, poprzez 2,2 w Tarnowie, do 2,1 w Nowym Sączu.

Mapa 39. Mieszkania oddane do użytkowania według powiatów w 2019 r.

Map 39. Dwellings completed by powiats in 2019

W 2019 r. wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym 23108 mieszkań, tj. o 1,9% mniej niż rok wcześniej (w skali kraju na przestrzeni roku odnotowano wzrost o 4,4%). Pozwolenia wydane w województwie stanowiły 8,6% wszystkich pozwoleń wydanych w kraju. Najwięcej pozwoleń dotyczyło mieszkań z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (53,1% ogólnej liczby) oraz indywidualnych (45,9%). Wśród ogólnej liczby wydanych pozwoleń na budowę mieszkań najczęściej (39,2%) było w Krakowie, a następnie w powiecie krakowskim (10,5%). Na przestrzeni roku w przypadku siedmiu powiatów odnotowano spadek liczby wydanych pozwoleń – największy w powiecie limanowskim – o 16,6%. W dwunastu powiatach województwa nastąpił wzrost liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Wahał się on od 0,2% dla powiatu myślenickiego do 108,9% dla powiatu dąbrowskiego. W Nowym Sączu i Krakowie liczba pozwoleń spadła odpowiednio o 36,7% i 13,5%, natomiast w Tarnowie wzrosła o 35,6%.

W 2019 r. na terenie województwa rozpoczęto budowę 22525 mieszkań, tj. o 7,2% więcej w porównaniu z 2018 r. (rok wcześniej zanotowano wzrost o 2,2%). W kraju na przestrzeni roku liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto zwiększyła się o 6,9% (w 2018 r. wzrost ten wyniósł 7,7%). Najwięcej omawianych inwestycji rozpoczęli inwestorzy budujący na sprzedaż lub wynajem (54,6% ogólnej liczby rozpoczętych budów) oraz indywidualni (45,1%). W przekroju powiatowym wzrost mieszkań, których budowę rozpoczęto miał miejsce w piętnastu powiatach, w tym największy w powiecie oświęcimskim (o 138,5%). W jednym powiecie (brzeskim) liczba rozpoczętych budów utrzymała się na poziomie notowanym rok wcześniej, w pozostałych powiatach zanotowano spadki, a największy w chrzanowskim (o 14,8%). W stolicy województwa rozpoczęto więcej inwestycji niż rok wcześniej (o 1,7%), natomiast w Nowym Sączu i Tarnowie zanotowano spadek (odpowiednio o 47,5% i 28,8%).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W 2019 r. sprzedaż detaliczna towarów ukształtowała się na poziomie niższym niż w rok wcześniej, wzrosła natomiast sprzedaż hurtowa towarów, zarówno w przedsiębiorstwach handlowych, jak i hurtowych.

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

Wartość **sprzedaży detalicznej** (w cenach bieżących) zrealizowanej przez jednostki handlowe i niehandlowe w 2019 r. była o 6,6% niższa niż w roku poprzednim (kiedy obserwowano wzrost o 4,7%). W kraju sprzedaż detaliczna w omawianym okresie wzrosła o 6,7% (przed rokiem o 7,5%). We wszystkich miesiącach 2019 r. w skali roku notowano spadek wartości sprzedaży detalicznej towarów ogółem (najwyższy w grudniu – o 6,6%, najniższy w lutym – o 3,1%).

Tablica 39. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)

Table 39. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	108,5	104,3	104,7	93,4	106,7
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	106,0	103,9	98,1	92,1	104,6
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	103,0	92,4	115,6	105,9	104,1
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	112,4	102,9	96,2	89,4	105,2
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	107,8	97,6	107,3	93,9	110,3
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	107,2	113,2	110,5	112,0	108,8
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	103,9	127,3	122,9	74,9	106,5
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	117,5	85,8	77,4	104,8	115,1
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	105,5	211,1	103,5	82,2	104,9
Pozostałe Others	103,9	87,4	123,1	92,9	102,3

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

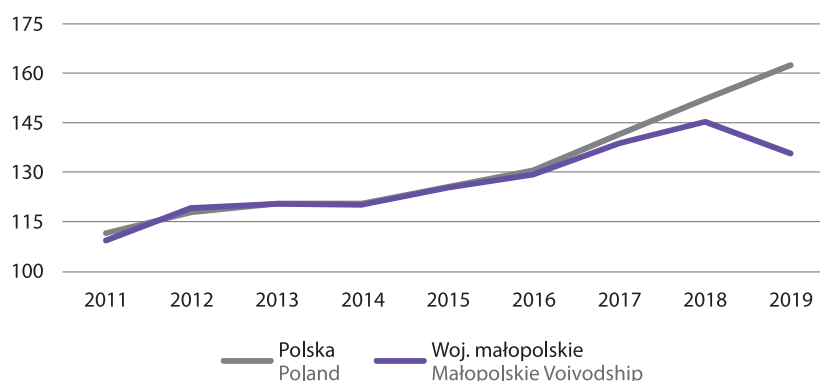
^a Groups of enterprises were created on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included to a specific category by predominating kind of activity and according to its present organizational status. The recorded changes of retail sales index may result, among others, from change both in the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Wykres 66. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)

2010=100

Chart 66. Indices of retail sales of goods (current prices)

2010=100

Największy spadek sprzedaży w odniesieniu do 2018 r. obserwowano w przedsiębiorstwach zgrupowanych w kategorii „tekstylna, odzież, obuwie” (o 25,1%), a w dalszej kolejności „prasa, książki, pozostała sprzedaż w niewyspecjalizowanych sklepach” (o 17,8%) oraz „żywność napoje i wyroby tytoniowe” (o 10,6%). Poziomą sprzedaż wyższą niż w rok wcześniej osiągnięto w trzech grupach: „farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny” (o 12,0%), „paliwa stałe, ciekłe i gazowe” (o 5,9%), a także „meble, rtv, agd” (o 4,8%). W ogólnej wartości sprzedaży detalicznej największy udział miały przedsiębiorstwa zajmujące się sprzedażą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych – 34,5% (o 1,5 p. proc. mniej niż rok wcześniej), handlem paliwami stałymi, ciekłymi i gazowymi – 17,9% (wzrost o 2,1 p. proc.) oraz pojazdami samochodowymi, motocyklami, częściami – 12,9% (o 0,2 p. proc. mniej).

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

W 2019 r. wartość sprzedaży hurtowej towarów (w cenach bieżących) w jednostkach handlowych przekroczyła o 5,1% poziom zanotowany przed rokiem, w tym w przedsiębiorstwach hurtowych o 4,0% (wobec wzrostu w 2018 r. odpowiednio o 13,5% i 12,3%). W kraju sprzedaż hurtowa w jednostkach handlowych była o 6,6% wyższa niż rok wcześniej, w tym zrealizowana przez jednostki hurtowe wzrosła o 5,0% (rok wcześniej zanotowano wzrost odpowiednio o 10,9% i 8,4%). Wśród grup sprzedaży hurtowej największy wzrost w odniesieniu do 2018 r. notowano w grupie „agd, rtv, artykuły użytku domowego” (o 63,4%), a w dalszej kolejności w grupach: „wyroby włókiennicze, odzież i obuwie” (o 31,2%), „narzędzia technologii informacyjnej i komunikacyjnej” (o 18,6%) oraz „realizowana na zlecenie” (o 15,5%). Największy spadek sprzedaży hurtowej zanotowano w grupie „napoje alkoholowe i bezalkoholowe” (o 21,3%).

Transport

Transport

W 2018 r. w województwie małopolskim, w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano spadek długości zarówno dróg publicznych, jak i dróg o nawierzchni twardej. Wzrosła liczba osób korzystających z komunikacji miejskiej i transportu lotniczego. W porównaniu z 2017 r. zwiększyła się liczba tras obsługiwanych przez port lotniczy, natomiast zmniejszyła się liczba linii obsługiwanych przez komunikację miejską.

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego.

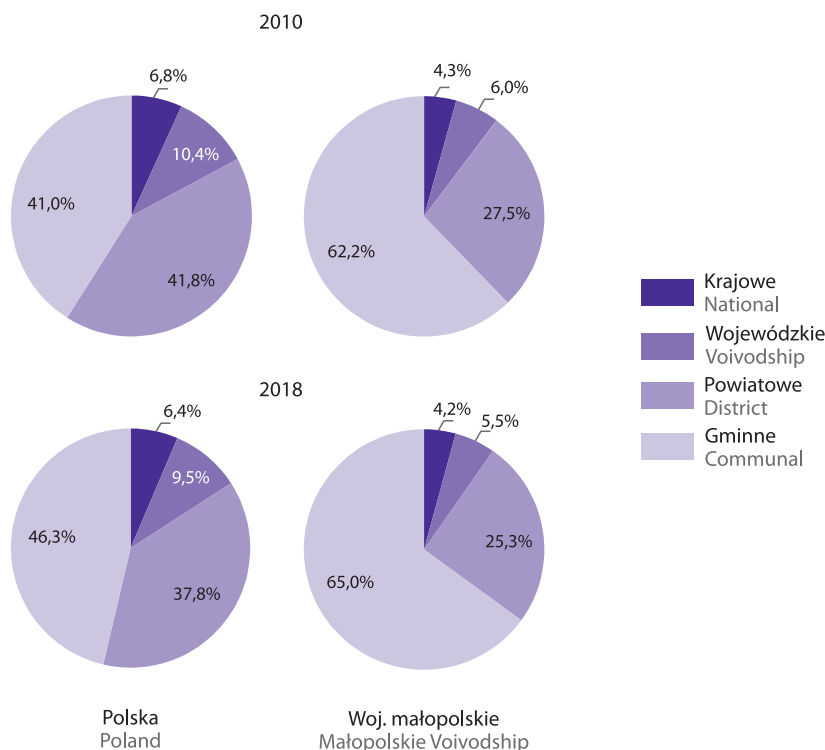
Według stanu na koniec 2018 r. na terenie województwa małopolskiego znajdowało się 31,4 tys. km dróg publicznych, w tym drogi o nawierzchni twardej stanowiły 82,2% (w 2017 r. – 82,1%). Spośród dróg utwardzanych 90,8% posiadało nawierzchnię ulepszoną (przed rokiem – 91,4%). W odniesieniu do roku poprzedniego długość dróg publicznych zmniejszyła się o 0,3%, dróg utwardzanych – o 0,2%, a dróg o nawierzchni twardej ulepszonej – o 0,9%. W 2018 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 170,2 km dróg o nawierzchni twardej (w 2017 r. – 170,6 km), podczas gdy w kraju wskaźnik ten wyniósł 97,2 km (odpowiednio 95,8 km).

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1440) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Wykres 67. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 67. Structure of hard surface public roads
As of 31st December

W strukturze dróg publicznych przeważały drogi o znaczeniu lokalnym, tj. gminne i powiatowe, o łącznej długości 28,9 tys. km (w 2017 r. – 29,0 tys. km), w tym drogi o nawierzchni twardej o długości 23,3 tys. km (o 0,2% mniej niż przed rokiem). Spośród dróg utwardzanych 89,8% miało nawierzchnię ulepszoną (w 2017 r. – 90,5%). Pozostałe drogi to drogi o nawierzchni gruntowej, które stanowiły 19,4% łącznej długości dróg publicznych gminnych i powiatowych (przed rokiem – 19,5%).

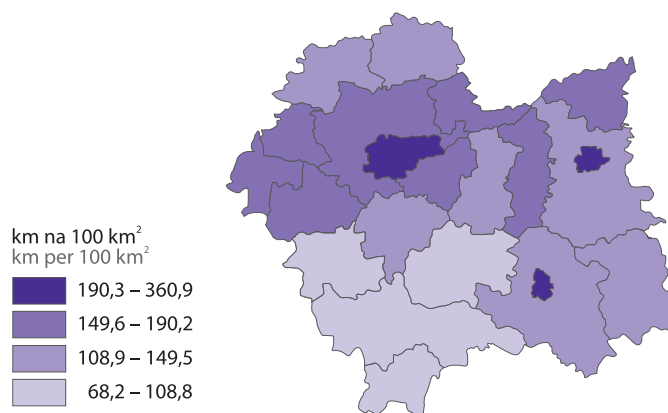
Wskaźnik gęstości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej wyniósł 153,7 km na 100 km² powierzchni województwa (w 2017 r. – 154,0 km). W kraju wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 81,8 km i 80,3 km.

Mapa 40. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej według powiatów w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 40. Improved hard surface communal and district roads by powiats in 2018

As of 31st December

Długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej wyniosła 1,4 tys. km (o 0,1% więcej niż w 2017 r.), a dróg krajowych – 1,1 tys. km (podobnie jak rok wcześniej). Na 100 km² powierzchni województwa przypadało 9,3 km dróg wojewódzkich utwardzanych i 7,2 km dróg krajowych o nawierzchni twardej (w obu przypadkach analogicznie jak w 2017 r.). W kraju wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 9,2 km i 6,2 km.

Tablica 40. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 40. Public roads by type of surface

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Ogółem w km Total in km	30369	30153	31543	31444
o nawierzchni twardej hard surface	23651	24648	25895	25845
w tym ulepszonej of which improved	20960	22369	23670	23466
o nawierzchni gruntowej unsurfaced	6718	5505	5647	5599

Źródło : dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

W porównaniu z 2017 r. długość zarówno dróg ekspresowych, jak i autostrad pozostała bez zmian i w końcu roku wyniosła odpowiednio 25,9 km i 151,0 km. Oznacza to, że na 1000 km² powierzchni województwa przypadało 11,7 km dróg ekspresowych i autostrad oraz 10,0 km autostrad (w kraju odpowiednio 11,9 km i 5,2 km). Na terenie województwa znajdowało się 4,8% ogólnej długości dróg ekspresowych i autostrad w kraju (w 2017 r. – 5,2%).

Tablica 41. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 41. Hard surface public roads

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Ogółem w km Total in km	23651	24648	25895	25845
na 100 km ² per 100 km ²	155,8	162,3	170,6	170,2
w tym: of which:				
o nawierzchni ulepszonej with improved surface	20960	22369	23670	23466
ekspresowe expressways	21,8	21,8	25,9	25,9
autostrady motorways	79,5	151,0	151,0	151,0

Źródło : dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

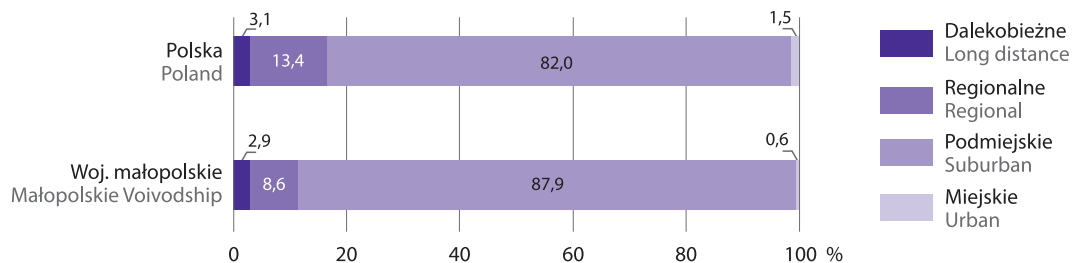
Regularna komunikacja autobusowa² prowadzona była na 174 liniach krajowych o łącznej długości 7,4 tys. km. W odniesieniu do roku poprzedniego liczba linii krajowych zmniejszyła się o 10,3%, a ich łączna długość – o 0,3%. W ogólnej liczbie linii regularnej komunikacji autobusowej dominowały linie podmiejskie, które stanowiły 87,9% (przed rokiem – 91,2%).

Wykres 68. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 68. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2018

As of 31st December

Sieć komunikacji miejskiej³ obejmowała 5,2 tys. km linii i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 1,6%, przy średnim wzroście w kraju o 1,7%. Długość linii zarówno autobusowych, jak i tramwajowych zmniejszyła się w stosunku rocznym o 1,6%. Komunikacja miejska dysponowała większą niż przed rokiem liczbą autobusów (o 34 szt.) i tramwajów (o 1 szt.). Liczba autobusów komunikacji miejskiej przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych zwiększyła się o 44,6%, a ich udział w ogólnej liczbie autobusów wyniósł 89,1% (w 2017 r. – 63,9%). Wzrosła również liczba tramwajów przystosowanych do przewozu tych osób (o 3,6%), a ich udział w ogólnej liczbie tramwajów wzrósł z 42,4% w 2017 r. do 43,8% w 2018 r. Taborem komunikacji miejskiej przewieziono 450,7 mln pasażerów, tj. o 1,3% więcej niż w poprzednim roku.

² Komunikacja w ruchu krajowym realizowana przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób; bez przedsiębiorstw komunikacji miejskiej.

³ Prowadzona przez jednostki o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 42. Komunikacja miejska^a

Stan w dniu 31 grudnia
 Table 42. Urban transport^a
 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	5053	5678	5255	5169
linii autobusowych bus lines	4712	5375	4947	4866
linii tramwajowych tram lines	341	303	308	303
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	929	911	923	957
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	553	688	590	853
tramwaje trams	410	401	394	395
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	66	159	167	173
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	90105	85851	88048	90997
w tym przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	59509	71065	61421	84294
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	59921	60201	59971	60196
w tym przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	12820	33774	35202	36307
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	389,7	396,9	444,9	450,7
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	117,0	117,8	131,4	132,7

^a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Długość sieci kolejowej wyniosła 1,1 tys. km i była o 9 km (o 0,8%) większa niż w roku poprzednim. Stanowiła ona 5,6% łącznej długości sieci kolejowej w kraju (podobnie jak w 2017 r.). W ogólnej długości linii kolejowych eksploatowanych linie zelektryfikowane stanowiły 84,0% (przed rokiem – 83,7%). W 2018 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 7,2 km linii kolejowych eksploatowanych (w 2017 r. – 7,1 km). W kraju wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 6,2 km i 6,1 km.

Dane o **ruszu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

W 2018 r. Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice prowadził regularną komunikację lotniczą na 112 trasach (109 zagranicznych i 3 krajowych). W porównaniu z 2017 r. liczba obsługiwanych tras wzrosła o 11. Liczba państw, z którymi utrzymywana była regularna komunikacja lotnicza wyniosła 28, tj. o 4 państwa więcej niż przed rokiem.

Ruch samolotów w porcie lotniczym w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się o 11,9%. Odnotowano wzrost zarówno ruchu międzynarodowego, jak i krajowego samolotów – odpowiednio o 13,5% i 3,1%. Loty samolotami polskimi w liczbie 7,7 tys. stanowiły 14,9% ogólnej liczby zrealizowanych lotów (w 2017 r. – 14,8%). W 2018 r. odnotowano 25,9 tys. startów (o 11,9% więcej niż przed rokiem), z czego 85,9% dotyczyło ruchu międzynarodowego, a 14,1% ruchu krajowego. Liczba lądowań wzrosła o 11,9% w odniesieniu do 2017 r. i wyniosła 25,9 tys., z czego 85,7% dotyczyło lądowań w ramach ruchu międzynarodowego, a 14,3% ruchu krajowego.

Tablica 43. Ruch pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym im. Jana Pawła II Kraków-Balice
Table 43. Passenger traffic at the John Paul II International Airport Kraków-Balice

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :				
krajowych domestic	94605	170572	226119	246813
zagranicznych foreign	1319632	1926220	2680194	3120170
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	1213072	1863829	2638824	3077141
Pasażerowie odprawieni do portów ^a : Passenger departures to airports ^a :				
krajowych domestic	99962	175013	229802	252135
zagranicznych foreign	1329331	1941996	2697950	3147814
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	1225942	1878598	2656869	3103809

a W lotach komunikacyjnych.

Źródło: dane Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o.o.

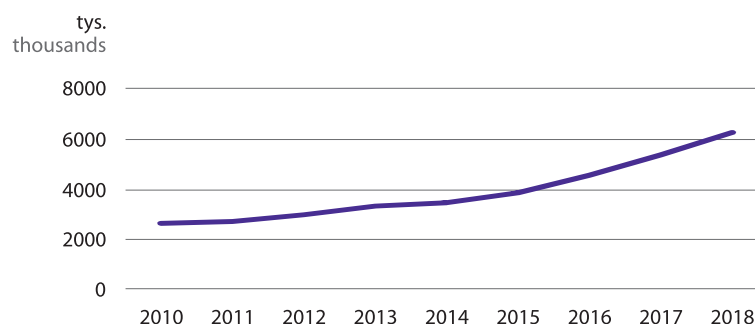
a In transport flights.

Source: data of the John Paul II International Airport Kraków-Balice Ltd.

W 2018 r. Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice obsłużył (bez tranzytu) 6,8 mln pasażerów, tj. o 16,0% więcej niż w roku poprzednim. Samolotami polskimi podróżowało 7,9% ogólnej liczby osób korzystających z transportu lotniczego, podczas gdy w 2017 r. było to 8,2%. Ruch pasażerów w porcie Kraków-Balice stanowił 14,8% całkowitego ruchu lotniczego w Polsce (w 2017 r. – 14,6%). W komunikacji międzynarodowej przewieziono 6,3 mln pasażerów (o 16,5% więcej niż w roku poprzednim), w tym 1,4% osób podróżowało samolotami polskimi (w 2017 r. – 1,1%). W komunikacji krajowej obsłużonych zostało 498,9 tys. pasażerów (o 9,4% więcej niż w roku poprzednim), w tym samolotami polskimi podróżowało 89,2% osób (rok wcześniej – 91,5%). Z transportu lotniczego rozkładowego (regularnego) skorzystało 6,2 mln pasażerów (o 16,7% więcej niż w 2017 r.) i stanowili oni 91,3% ogólnej liczby podróżujących (przed rokiem – 90,8%).

Wykres 69. Ruch międzynarodowy pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym im. Jana Pawła II Kraków-Balice (przyłoty i odloty)

Chart 69. International passenger traffic at the John Paul II International Airport Kraków-Balice (arrivals and departures)

Źródło: dane Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o.o.
Source: data of the John Paul II International Airport Kraków-Balice Ltd.

Energia Energy

W 2018 r. odnotowano wzrost mocy zainstalowanej i osiągalnej elektrowni oraz spadek produkcji energii elektrycznej. Zwiększyła się także liczba odbiorców oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych.

W 2018 r. w województwie małopolskim łączna moc zainstalowana elektrowni wyniosła 1931,8 MW (o 0,5% więcej niż w 2017 r.) i stanowiła 4,4% łącznej mocy zainstalowanej w kraju (analogicznie jak przed rokiem). Największą moc zainstalowaną posiadały elektrownie zawodowe – 1633,8 MW, tj. 84,6% ogólnej ilości mocy zainstalowanej elektrowni w województwie (przed rokiem – 85,4%).

Łączna moc osiągalna elektrowni wyniosła 1911,9 MW i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 1,1%. Łączna moc osiągalna zainstalowanych urządzeń prądotwórczych w województwie stanowiła 4,4% ogólnej mocy osiągalnej w kraju (podobnie jak w 2017 r.). Największą mocą osiągalną charakteryzowały się elektrownie zawodowe – 1618,5 MW, co stanowiło 84,7% łącznej mocy osiągalnej w województwie (przed rokiem – 85,4%).

Wykres 70. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 70. Structure of electricity consumption by economy sectors

W 2018 r. produkcja energii elektrycznej wyniosła 5888,7 GWh, tj. o 5,7% mniej niż w roku poprzednim. Energia elektryczna wyprodukowana w województwie stanowiła 3,5% ogólnej produkcji w kraju (wobec 3,7% w 2017 r.). Udział energii ze źródeł odnawialnych w ogólnej produkcji energii elektrycznej wyniósł 7,0% (w kraju – 12,7%), wobec 8,4% w roku poprzednim (w kraju – 14,2%).

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 44. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 44. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31st December) in thousands	1199,4	1249,5	1310,4	1347,9
miasta urban areas	681,4	715,2	757,2	782,1
wieś rural areas	518,0	534,3	553,3	565,8
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
W GWh In GWh	2775,0	2652,3	2758,5	2829,7
miasta urban areas	1506,0	1381,4	1422,7	1455,1
wieś rural areas	1269,0	1270,9	1335,8	1374,7
W kWh na 1 odbiorcę ^a In kWh per consumer ^a	2313,6	2122,7	2105,0	2099,3
miasta urban areas	2210,2	1931,7	1879,0	1860,5
wieś rural areas	2449,6	2378,4	2414,3	2429,5

^a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.
 Źródło: dane Ministerstwa Aktywów Państwowych.

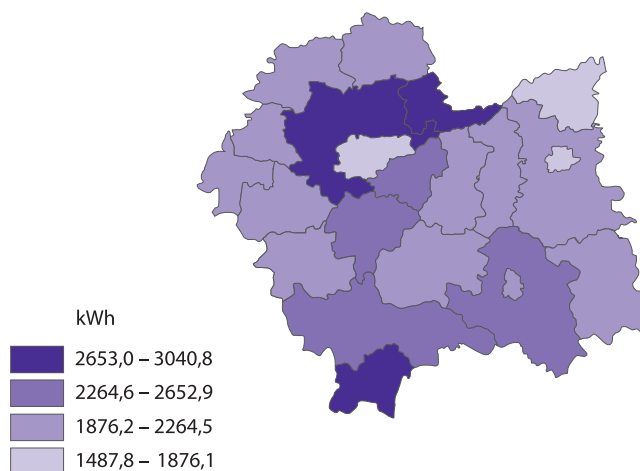
^a The number of consumers as of 31st December was used in calculations.
 Source: data of the Ministry of State Assets.

W 2018 r. w województwie małopolskim odnotowano 1347,9 tys. odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu, co oznacza wzrost o 2,9% w odniesieniu do poprzedniego roku. Odbiorcy energii elektrycznej w miastach stanowili 58,0% ogólnej liczby z niej korzystających (wobec 57,8% w 2017 r.).

Zużycie energii elektrycznej w województwie wyniosło 2829,7 GWh (o 2,6% więcej niż przed rokiem) i stanowiło 9,3% zużycia krajowego (w 2017 r. – 9,4%). W miastach zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych było większe niż na wsi i stanowiło 51,4% ogólnego zużycia w województwie (przed rokiem – 51,6%).

Wskaźnik zużycia energii elektrycznej na 1 odbiorcę w województwie wyniósł 2099,3 kWh (w kraju – 1981,2 kWh), natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa małopolskiego – 833,3 kWh (w kraju – 794,2 kWh). W analizowanym okresie mieszkańcy miast województwa używali średnio w ciągu roku więcej energii niż mieszkańcy wsi (w miastach – 888,0 kWh, na wsi – 782,4 kWh). W kraju wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 777,4 kWh i 819,5 kWh.

Mapa 41. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę według powiatów w 2018 r.
Map 41. Consumption of electricity in households per consumer by powiats in 2018

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finances of local government units

W 2018 r. dochody zgromadzone w budżetach jednostek samorządowych wszystkich kategorii były wyższe w ujęciu rocznym, jednakże tempo ich wzrostu było mniejsze niż w roku poprzednim. Zmiany w strukturze dochodów wskazały, że finansowanie zadań samorządów nadal uzależnione w dużym stopniu było od transferów zewnętrznych, tj. środków otrzymywanych w postaci dotacji i subwencji.

W analizowanym okresie szybciej niż dochody ogółem zwiększyły się wydatki ogółem. W strukturze wydatków według rodzajów obniżył się udział wydatków bieżących, a zwiększył udział wydatków majątkowych.

Przewaga wydatków nad dochodami spowodowała znaczny spadek uśrednionego wyniku finansowego dla wszystkich jednostek w województwie. Wskutek problemów ze zbilansowaniem budżetu, liczba jednostek wykazujących nadwyżkę budżetową spadła blisko dwukrotnie.

Zwiększyła się kwota zobowiązań jednostek samorządu terytorialnego wszystkich kategorii.

7.1. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

Dochody ogółem jednostek samorządu terytorialnego wszystkich kategorii były większe niż w roku poprzednim. Dochody własne rosły w szybszym tempie niż dochody ogółem. Odnotowano niewielkie zmiany w strukturze dochodów ogółem według rodzajów. Udział dochodów własnych i dotacji zwiększył się, natomiast udział subwencji uległ obniżeniu.

W 2018 r. dochody ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego wyniosły łącznie 21275 mln zł, tj. o 8,1% więcej niż rok wcześniej. Wzrost dochodów wystąpił w budżetach jednostek wszystkich kategorii, a największy odnotowano w budżetach gmin – o 9,3%. Dochody budżetów miast na prawach powiatu zwiększyły się o 7,8%, powiatów o 7,6%, a województwa o 2,2%.

Największy udział w dochodach ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego miały, podobnie jak w latach poprzednich, gminy. W 2018 r. po raz trzeci z kolei udział dochodów budżetów gmin w dochodach ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego przekroczył 50% (52,1%). Udział dochodów budżetów miast na prawach powiatu wyniósł 31,1%, powiatów 10,4%, a województwa 6,4%.

W strukturze dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów wystąpiły niewielkie zmiany względem roku poprzedniego. Zwiększył się udział dochodów własnych z 46,2% do 47,0% oraz dotacji z 28,1% do 28,6%, skutkiem czego obniżył się udział subwencji z 25,7% do 24,4%.

Dochody ogółem jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa małopolskiego wyniosły 6265 zł (o 456 zł więcej niż w 2017 r.), w tym w gminach 4552 zł (o 374 zł więcej), w miastach na prawach powiatu 6878 zł (o 480 zł więcej), w powiatach 909 zł (o 62 zł więcej), a w budżecie województwa 402 zł (o 7 zł więcej).

Dochody własne ogółem jednostek samorządowych województwa wyniosły 10000 mln zł i były o 10,0% wyższe niż rok wcześniej. Na dochody własne składały się głównie wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych (51,2%), z podatku od nieruchomości (16,1%) oraz z dochodów z majątku (5,1%).

Na 1 mieszkańca województwa małopolskiego z dochodów własnych ogółem jednostek samorządowych przypadło 2945 zł (o 260 zł więcej niż w 2017 r.), a wzrost odnotowano w budżetach jednostek wszystkich kategorii. W gminach była to kwota 1751 zł (wzrost o 156 zł), w miastach na prawach powiatu 4344 zł (o 331 zł), w powiatach 341 zł (o 29 zł), a z budżetu województwa 215 zł (o 34 zł).

Tablica 44. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 44. Revenue of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in% of total revenue
Ogółem Total	4153	4826	5810	6265	47,0
Gminy ^a Gminas ^a	2780	3297	4177	4552	38,5
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4430	5415	6399	6878	63,2
Powiaty Powiats	808	824	848	909	37,5
Województwo Voivodship	323	337	395	402	53,5

^a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
^a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Źródłami **dochodów własnych** jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku jst, spadki, zapisy i darowizny na rzecz jst, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody jst, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

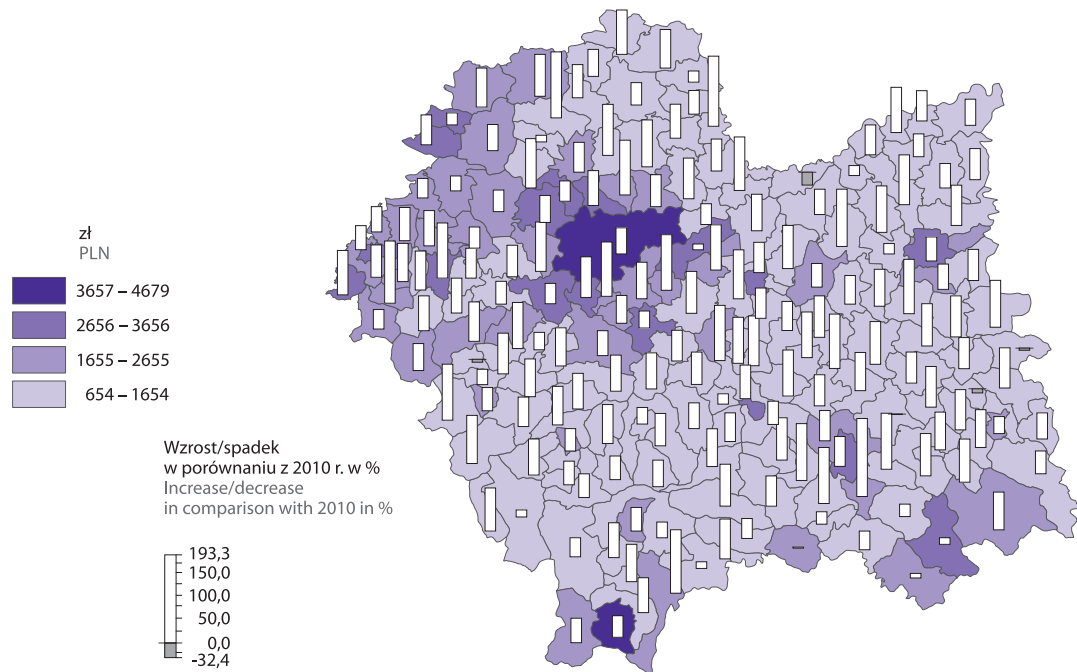
Istotnym elementem dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego są dotacje. W 2018 r. kwota dotacji dla jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego wyniosła 6090 mln zł, tym samym zwiększyła się w ujęciu rocznym o 10,0%. W strukturze dotacji przeważały dotacje celowe, których wartość wynosząca 4887 mln zł, stanowiła 80,2% ogółu dotacji. Pozostałe środki stanowiły dotacje przyznane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, czyli dotacje §§ 200, 620 (dotacje celowe w ramach Perspektywy Finansowej UE 2007–2013) oraz dotacje §§ 205, 625 (dotacje i płatności przekazywane na realizację projektów i programów realizowanych w ramach Perspektywy Finansowej UE 2014–2020) w łącznej kwocie 1203 mln zł, tj. 19,8%.

Z tytułu dotacji do budżetów gmin przekazano 3826 mln zł (62,8%), do miast na prawach powiatu – 1223 mln zł (20,1%), do powiatów – 522 mln zł (8,6%), a do województwa – 519 mln zł (8,5%).

Dotacje inwestycyjne, mające istotny wpływ na rozwój regionu, osiągnęły wartość 1148 mln zł, co stanowiło 18,9% kwoty dotacji ogółem. Udział ten zwiększył się o 4,2 p. proc. względem roku poprzedniego. Dotacje inwestycyjne miały istotny udział w finansowaniu wydatków inwestycyjnych. W 2018 r. dotacje inwestycyjne pokrywały 29,2% ogólnej kwoty wydatków inwestycyjnych, tj. o 0,5 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. Udział dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych w budżetach jednostek poszczególnych kategorii kształtował się od 18,1% w przypadku miast na prawach powiatu, poprzez 25,4% w gminach, 38,5% w powiatach, aż do 60,8% w województwie.

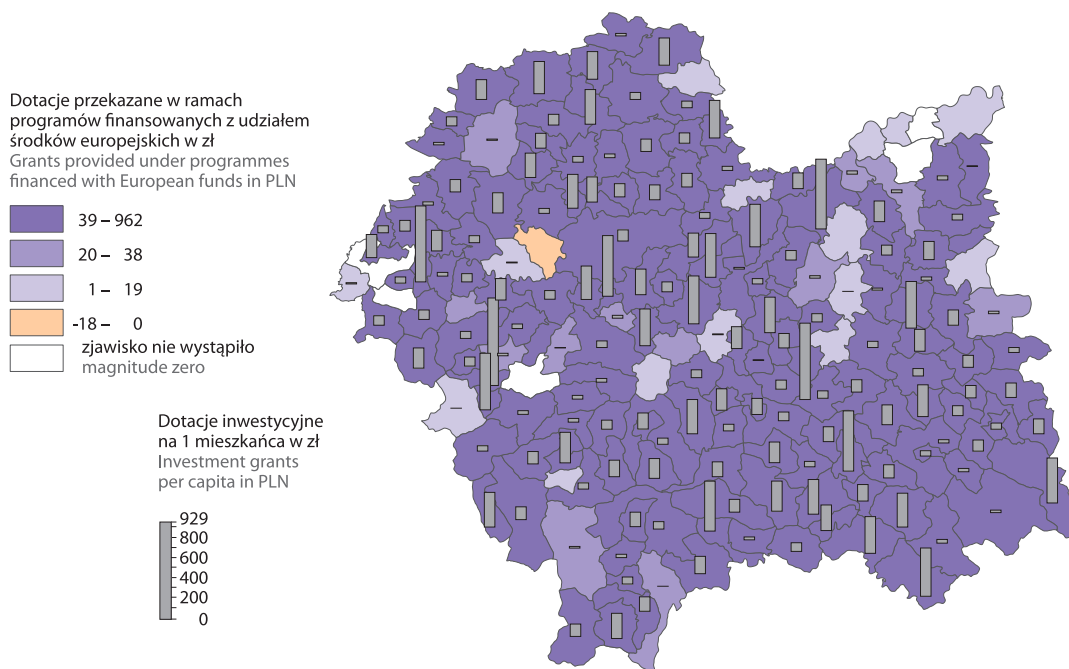
Mapa 42. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2018 r.

Map 42. Own revenue of gminas^a per capita in 2018

a Łącznie z miastami na prawach powiatu. Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.

a Including cities with powiat status. Own revenue of cities with powiat status includes funds received within the gmina and powiat parts.

Mapa 43. Dotacje^a dla budżetów gmin^b na 1 mieszkańca w 2018 r.Map 43. Grants^a for gminas^b per capita in 2018

a Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 według klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych. b Łącznie z miastami na prawach powiatu. Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.

a Grants from paragraphs 200 and 620 as well as 205 and 625 according to the classification of budget revenue and expenditure. b Including cities with powiat status. Grants for cities with powiat status include funds received within the gmina and powiat parts.

7.2. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego**7.2. Expenditure of local government units**

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego były większe niż rok wcześniej. Wzrost wydatków odnotowano w budżetach jednostek samorządowych wszystkich kategorii. W relacji do roku poprzedniego zwiększył się udział wydatków majątkowych, natomiast obniżył się udział wydatków bieżących.

W 2018 r. wydatki ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego osiągnęły wartość 22050 mln zł, co oznacza wzrost o 12,2% w ujęciu rocznym. Wzrost wydatków miał miejsce w budżetach jednostek samorządowych wszystkich kategorii.

Największy udział w strukturze wydatków miały gminy – 52,2% oraz miasta na prawach powiatu – 31,6%. Udział powiatów w strukturze wydatków wyniósł 10,2%, a udział województwa – 6,0%.

W strukturze wydatków według rodzajów odnotowano w skali roku spadek udziału wydatków bieżących (z 85,1% do 81,7%), a wzrost udziału wydatków majątkowych (z 14,9% do 18,3%).

Wydatki bieżące w kwocie 18008 mln zł przeznaczone były głównie na wynagrodzenia i ich pochodne (39,2%), a także na zakup materiałów i usług (23,4%), natomiast wydatki majątkowe wynoszące 4042 mln zł niemal w całości zostały przeznaczone na inwestycje (97,3%).

Na 1 mieszkańca województwa w 2018 r. z wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego przypadają 6494 zł, tj. o 693 zł więcej niż w 2017 r. Wydatki wyższe niż w roku poprzednim odnotowano: w gminach – 4732 zł (o 562 zł), w miastach na prawach powiatu – 7242 zł (o 790 zł), w powiatach – 926 zł (o 86 zł) i w budżecie województwa – 387 zł (o 5 zł).

Z kolei z wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego w województwie na 1 mieszkańca przypadało 1158 zł, przy czym w gminach było to 853 zł, w miastach na prawach powiatu – 991 zł, w powiatach – 184 zł, a w województwie – 134 zł.

Tablica 45. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 45. Expenditure of local government units

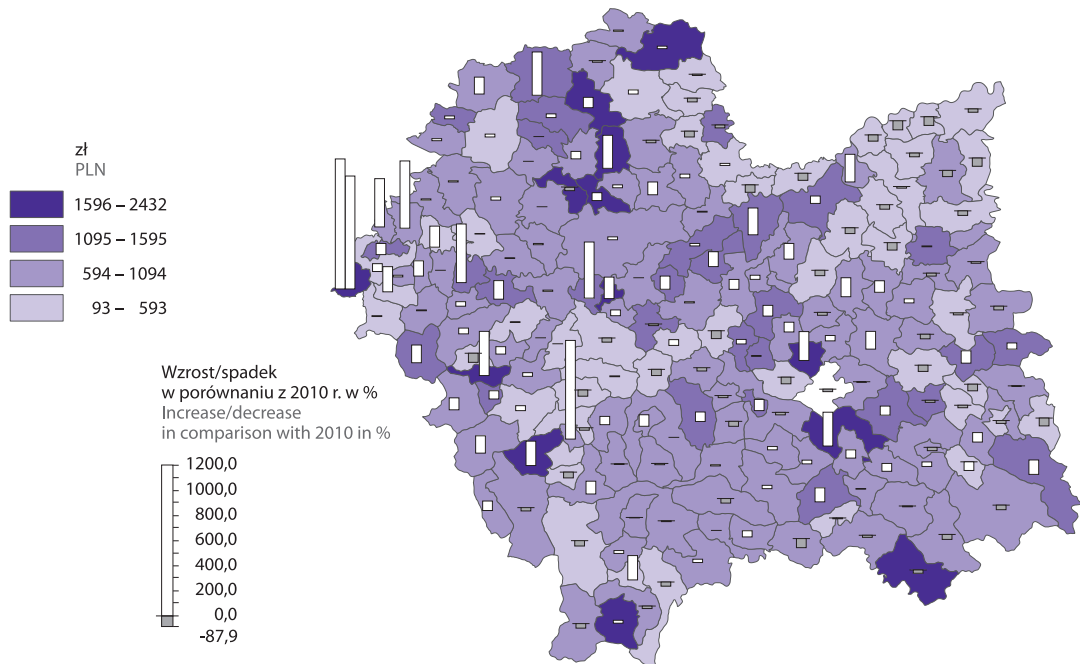
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure
Ogółem Total	4407	4836	5801	6494	17,8
Gminy ^a Gminas ^a	3010	3277	4170	4732	18,0
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4493	5519	6452	7242	13,7
Powiaty Powiats	857	829	840	926	19,9
Województwo Voivodship	360	329	382	387	34,8

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Mapa 44. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2018 r.

Map 44. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2018

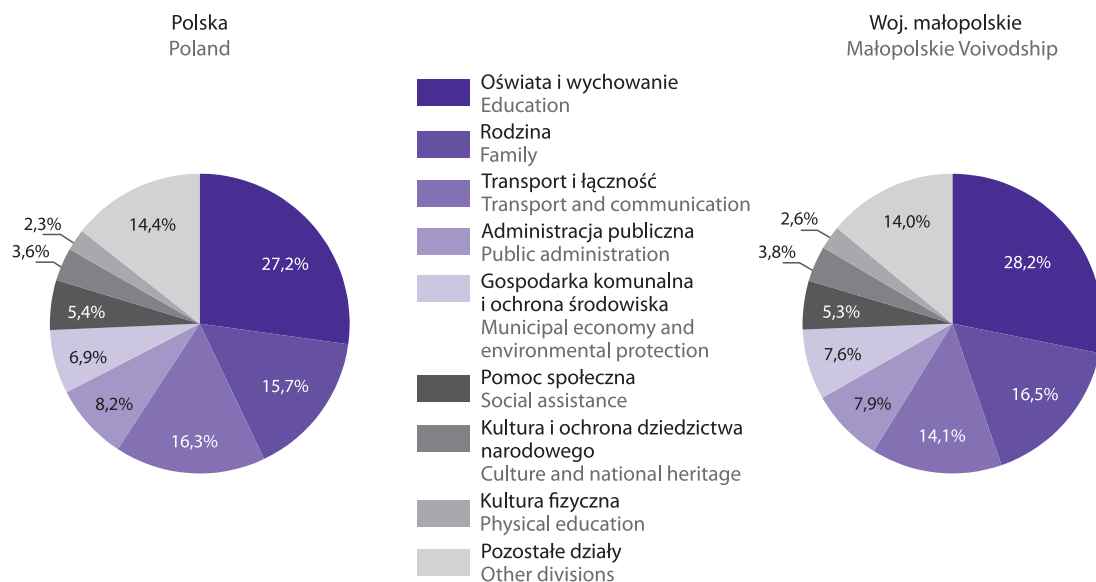

a Łącznie z miastami na prawach powiatu.

a Including cities with powiat status.

Podobnie jak w latach poprzednich, nie zmieniły się główne kierunki rozdysponowania środków budżetowych według działów i rozdziałów klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych Ministerstwa Finansów. W 2018 r. blisko 3/5 łącznych wydatków jednostek samorządowych w województwie małopolskim przeznaczono na działy: Oświata i wychowanie, Rodzina oraz Transport i łączność.

Wykres 71. Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2018 r.
Chart 71. Structure of budget expenditure of local government units by divisions in 2018

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W 2018 r. wynik finansowy jednostek samorządu terytorialnego ogółem był ujemny (minus 775 mln zł), podczas gdy rok wcześniej był dodatni (29 mln zł).

Zagregowany wynik finansowy budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego w 2018 r. znacznie różnił się od wyniku uzyskanego rok wcześniej. Poza województwem, budżety jednostek samorządu terytorialnego pozostałych kategorii osiągnęły ujemny wynik finansowy.

Wynik finansowy budżetów gmin wyniósł minus 438 mln zł, miast na prawach powiatu – minus 351 mln zł, powiatów – minus 40 mln zł, natomiast województwa był dodatni i wyniósł 54 mln zł. Łączny wynik finansowy wyniósł minus 775 mln zł wobec 29 mln zł w roku poprzednim.

Zagregowany wynik finansowy budżetów jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca wyniósł minus 228 zł wobec 8 zł w 2017 r.

Nadwyżkę budżetową w kwocie 170 mln zł odnotowano łącznie w budżetach 59 jednostek (w 52 gminach, w jednym mieście na prawach powiatu, w 5 powiatach oraz w budżecie województwa), podczas gdy deficyt budżetowy w wysokości minus 945 mln zł wystąpił w 143 jednostkach (w 127 gminach, w 2 miastach na prawach powiatu i w 14 powiatach).

Tablica 46. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

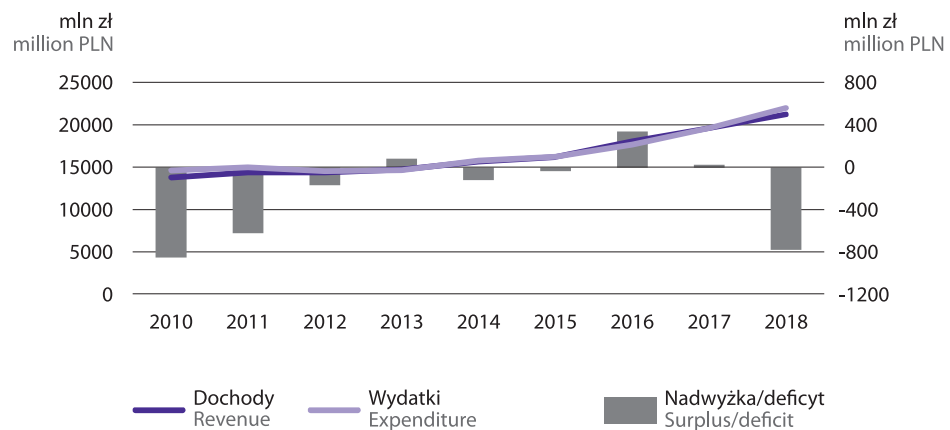
Table 46. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	-846	-33	29	-775
Gminy ^a Gminas ^a	-547	48	18	-438
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-61	-100	-52	-351
Powiaty Powiats	-116	-11	19	-40
Województwo Voivodship	-122	29	43	54

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Wykres 72. Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Chart 72. Revenue, expenditure and result of budgets of local government units

Jednostki samorządowe województwa małopolskiego w 2018 r. posiadały zobowiązania wynoszące 6928 mln zł, tj. o 11,9% większe niż rok wcześniej. Zobowiązania wystąpiły w 197 spośród 202 jednostek samorządowych wszystkich kategorii.

Na gminy przypadało 2984 mln zł z ogólnej kwoty zobowiązań (o 14,5% więcej niż w 2017 r.), na miasta na prawach powiatu – 2979 mln zł (wzrost o 12,2%), na powiaty – 551 mln zł (wzrost o 11,0%), a na województwo – 415 mln zł (spadek o 4,7%).

W strukturze zobowiązań ogółem przeważały kredyty i pożyczki stanowiące przeciętnie 87,8%. Zobowiązania z tego tytułu odnotowano we wszystkich jednostkach wykazujących zadłużenie: w gminach w kwocie 2941 mln zł, w miastach na prawach powiatu – 2259 mln zł, w powiatach – 551 mln zł i w województwie – 330 mln zł. Papiery wartościowe (wyłącznie długoterminowe) stanowiły 12,2% zobowiązań ogółem, a odnotowano je w 3 gminach (40 mln zł), w jednym mieście na prawach powiatu (720 mln zł) i w budżecie województwa (85 mln zł). Niewielki odsetek zobowiązań ogółem przypadał na wymagalne zobowiązania, które odnotowano w 35 jednostkach (w 31 gminach na kwotę 2,0 mln zł, w 2 miastach na prawach powiatu – 10 tys. zł i w 2 powiatach – 161 tys. zł).

Tablica 47. Zadłużenie budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 47. Debt of local government units in 2018

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2017=100
Ogółem Total	6928	2040	32,6	111,9
Gminy ^a Gminas ^a	2984	1226	26,9	114,5
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	2979	3094	45,0	112,2
Powiaty Powiats	551	226	24,9	111,0
Województwo Voivodship	415	1222	30,4	95,3

a Bez miast na prawach powiatu.

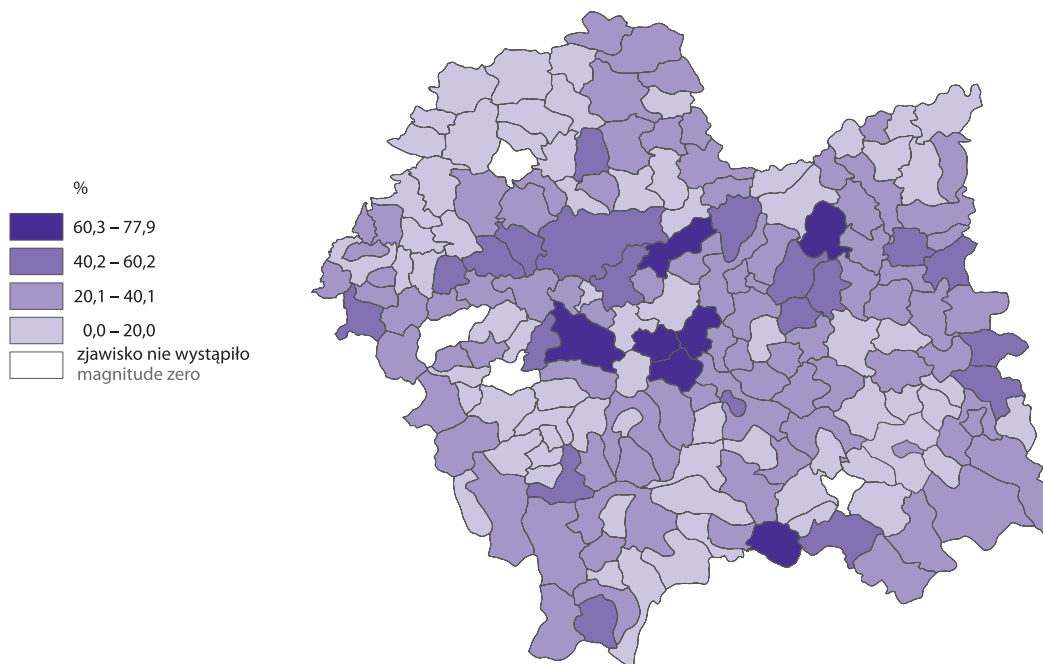
a Excluding cities with powiat status.

Mapa 45. Zadłużenie budżetów gmin^a w % dochodów ogółem w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 45. Debt of gminas^a in % of total revenue in 2018

As of 31st December

a łącznie z miastami na prawach powiatu.

a Including cities with powiat status.

7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

7.4. Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund

W 2018 r. w województwie małopolskim wzrosła zarówno liczba umów o dofinansowanie, w tym ze środków UE, projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020, jak również ich wartość.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. w województwie małopolskim zawarto 3677 umów o dofinansowanie, w tym ze środków UE, projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020. Najwięcej umów zawarto w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego – 2699 (73,4%). Wartość całkowita podjętych decyzji o dofinansowaniu wyniosła 27128 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dało kwotę 7989 zł.

W ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa małopolskiego realizowane są umowy według następujących programów: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Program Operacyjny Polska Cyfrowa, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Regionalny Program Operacyjny. W 2018 r. wartość wspomnianych programów realizowanych w województwie małopolskim stanowiła 7,1% wartości dla Polski.

W 2018 r. najwięcej środków przekazano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego (44,6% ogółu) oraz programu Infrastruktura i Środowisko (33,7%).

Środki wspólnotowe w kwocie 16523 mln zł stanowiły 60,9% wartości realizowanych projektów ogółem. Największy udział środków pozyskanych z Unii Europejskiej dotyczył programu operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (89,2%) i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego (68,4%).

Należy zauważyć, że omawiane środki stanowią tylko część środków europejskich wykorzystywanych na terenie województwa, ponieważ nie zawierają:

- funduszy z formalnie zakończonych poprzednich ram finansowych 2007–2013, lecz jeszcze w 2018 r. w niewielkim stopniu wykorzystywanych;
- środków pozaunijnych z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego czy funduszy norweskich;
- projektów unijnych na lata 2014–2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności (czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju), np. Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Jednostki samorządu terytorialnego realizują jedynie część środków publicznych przekazywanych na realizację wymienionych programów operacyjnych. Pozostałe fundusze trafiają bezpośrednio do sektora MŚP (małych i średnich przedsiębiorstw), fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Tablica 48. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do końca 2018 r.^aTable 48. The total project value and the additional EU financing value of projects which are implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the voivodship to the end of 2018^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	27128	16523	7989	7,1^b
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	9143	4937	2693	5,4
Inteligentny Rozwój Smart Growth	4711	2383	1387	10,8
Polska Cyfrowa Digital Poland	444	283	131	3,9
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	717	640	211	4,7
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	12112	8281	3567	99,7

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.

a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b For Poland included financing value of operational programme Eastern Poland.

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie małopolskim

Selected data on Małopolskie Voivodship

Tablica 49. Wybrane dane o województwie małopolskim

Table 49. Selected data on Małopolskie Voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	602845	795861	702249	865596	1218500
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	433401	596095	416189	482562	532261
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w m ³	34,8	31,7	30,4	29,4	29,6
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	11,6	15,2	14,5	15,6	21,6
Przyrost naturalny na 1000 ludności	2,23	1,74	1,35	1,20	1,43
Urodzenia żywe na 1000 ludności	11,12	10,63	10,48	10,22	10,23
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	1,3	1,3	1,1	0,8	0,9
Wskaźnik starości demograficznej w %	13,6	13,8	14,1	14,5	14,9
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat	675	709	722	752	831
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^b w %	49,8	50,2	49,6	49,7	50,8
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^b w %	54,7	55,3	55,3	55,8	55,9
Stopa bezrobocia według BAEL ^b w %	9,1	9,4	10,4	10,8	9,1
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	72	71	85	80	63
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^e w zł	3113,61	3313,51	3393,36	3507,24	3661,51
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	756,1	744,5	733,7	726,9	719,7
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1543,10	1622,90	1715,35	1812,30	1883,10
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1107,54	1156,79	1189,84	1227,80	1260,58
Granica ubóstwa skrajnego w %	4,8	4,8	6,2	6,0	6,6
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	7,0	6,6	6,7	6,7	6,4
Dzieci przebywające w żłobkach ^d i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan w dniu 31 grudnia)	22,3	26,8	32,3	42,6	52,1
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	323	325	329	332	336
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w m ³	26,8	26,6	26,6	26,4	26,3
Porady lekarskie ^e udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	6,5	6,8	6,8	7,1	7,1
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (stan w dniu 31 grudnia)	2162	1778	1782	1752	1714
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^f w %	95,0	95,3	95,5	95,1	94,9

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r. b Przeciętne w roku. c Dane dotyczą udzielonymi pacjentom niehospitalizowanym. f Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a Data on internal migration for 2015 and foreign migration for 2014 were used to calculate the balance. b Annual averages. c Data concern economic entities non-hospitalized patients. f Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

2015	2016	2017	2018	2019	Specification
1636274	752662	495877	825329	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
380370	165174	108095	149162	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
31,4	32,2	33,5	34,0	.	Industrial wastewater discharged per capita in m ³
23,9	27,3	30,3	32,5	.	Share of municipal waste collected separately in total municipal waste in %
0,99	1,66	1,86	1,59	1,16	Natural increase per 1000 population
10,30	10,76	11,27	11,15	10,85	Live births per 1000 population
0,9 ^a	1,1	1,2	1,6	2,0	Net migration for permanent residence per 1000 population
15,3	15,7	16,2	16,6	17,0	Old age ratio in %
.	826	879	908	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6
51,5	53,1	53,8	54,3	54,7	Employment rate by LFS ^b in %
55,5	56,0	56,1	56,0	56,3	Activity rate by LFS ^b in %
7,2	5,2	4,2	2,9	2,8	Unemployment rate by LFS ^b in %
40	20	16	13	17	Unemployed persons per a job offer
3876,04	4065,97	4375,40	4696,66	5151,08	Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^c in PLN
718,8	719,2	719,9	739,1	744,0	Annual average number of retirees and pensioners in thousand
1938,81	1975,40	2029,96	2122,42	2224,97	Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
1305,45	1423,46	1491,91	1627,85	.	Average monthly per capita available income in households in PLN
8,4	5,3	7,4	9,2	.	Extreme poverty rate in %
6,1	5,5	4,8	4,5	.	Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %
62,6	76,5	89,1	107,3	.	Children staying in nurseries ^d and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31st December)
340	344	349	353	.	Dwelling stocks per 1000 population (as of 31st December)
26,8	26,8	27,1	27,7	.	Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita in m ³
7,3	7,5	7,4	7,6	.	Doctor's consultation ^e provided within the scope of outpatient health care per capita
1681	1630	1619	1591	.	Population per outpatient health care unit (as of 31st December)
94,7	94,8	94,5	94,6	94,4	Cost level indicator in non-financial enterprises ^f in %

podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Łącznie z oddziałami żłobkowymi. e Łącznie z poradami z izb przyjęć in which the number of employed persons exceeds 9 persons. d Including nursery wards. e Including consultations provided in admission rooms for

Tablica 49. Wybrane dane o województwie małopolskim (dok.)

Table 49. Selected data on Małopolskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^a w %	4,2	3,8	3,8	4,2	4,5
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^a w mln zł (ceny bieżące)	4616,6	6536,3	7498,5	6709,0	7637,1
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^a (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	91,4	141,6	114,7	89,6	113,8
Nakłady ^b wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	327,7	362,3	488,9	494,6	550,0
Sprzedaż detaliczna towarów ^c (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	108,5	109,3	109,1	101,1	99,8
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej (stan w dniu 31 grudnia)	139,8	141,7	142,8	142,5	143,8
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	11,4	12,4	13,9	7,2	9,5
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %					
Ogółem	42,4	45,1	45,9	47,8	48,5
Gminy ^d	37,3	39,2	40,0	42,5	43,6
Miasta na prawach powiatu	59,1	64,0	63,8	65,5	64,5
Powiaty	28,0	28,7	31,2	30,3	31,4
Województwo	32,9	40,1	38,3	37,5	40,6
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %					
Ogółem	24,1	24,3	18,7	16,7	19,0
Gminy ^d	23,7	25,7	20,5	17,7	18,7
Miasta na prawach powiatu	17,2	14,2	12,0	14,0	15,2
Powiaty	25,9	21,1	13,5	14,7	16,6
Województwo	48,0	52,1	40,3	38,9	40,5
Dotacje inwestycyjne ogółem ^e dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł					
Ogółem	1460	1341	1070	910	1072
Gminy ^d	496	654	582	407	404
Miasta na prawach powiatu	344	94	76	73	216
Powiaty	221	194	108	133	148
Województwo	400	400	304	298	204
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł					
Ogółem	-846	-618	-163	86	-117
Gminy ^d	-547	-476	-149	-18	-67
Miasta na prawach powiatu	-61	8	-39	89	-31
Powiaty	-116	-60	27	15	-13
Województwo	-112	-89	-3	1	-6

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Bez amortyzacji środków trwałych. c Dane dotyczą podmiotów dotacji inwestycyjnych.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b Excluding depreciation of fixed assets. c Data concern economic investment grants.

2015	2016	2017	2018	2019	Specification
4,7	4,4	4,6	4,5	4,7	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^a in %
8442,1	7683,2	7924,1	8774,1	11191,0	Investment outlays of non-financial enterprises ^a in million PLN (current prices)
110,5	91,0	103,1	110,7	127,5	Investment outlays of non-financial enterprises ^a (previous year=100; current prices)
628,5	946,9	873,9	1087,4	.	Intramural expenditures ^d on research and development per capita in PLN (current prices)
104,3	103,2	107,2	104,7	93,4	Retail sale of goods ^c (previous year=100; current prices)
145,6	147,8	154,0	153,7	.	Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area (as of 31st December)
7,0	7,7	8,4	7,0	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
					Share of own revenue in total revenue of local government units in %
49,2	46,5	46,2	47,0	.	Total
44,1	38,9	38,2	38,5	.	Gminas ^d
64,7	62,0	62,7	63,2	.	Cities with powiat status
32,6	35,6	36,8	37,5	.	Powiats
43,6	49,4	45,8	53,4	.	Voivodship
					Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %
19,1	13,1	14,4	17,8	.	Total
19,3	10,9	12,6	18,0	.	Gminas ^d
14,4	10,6	10,7	13,7	.	Cities with powiat status
20,5	14,7	17,2	19,9	.	Powiats
38,0	40,7	41,9	34,8	.	Voivodship
					Total investment grants ^e for local government units in million PLN
1339	751	811	1148	.	Total
521	244	196	526	.	Gminas ^d
234	120	119	172	.	Cities with powiat status
265	199	115	172	.	Powiats
319	191	382	277	.	Voivodship
					Result of budgets of local government units in million PLN
-33	344	29	-775	.	Total
48	317	18	-438	.	Gminas ^d
-100	3	-52	-351	.	Cities with powiat status
-11	69	19	-40	.	Powiats
29	-47	43	54	.	Voivodship

gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu. e Suma wszystkich typów entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. d Excluding gminas which are also cities with powiat status. e Sum of all types of

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o Krakowie

Selected data on Kraków

Tablica 50. Wybrane dane o Krakowie

Table 50. Selected data on Kraków

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (tony/rok):					
gazowych	4246093	4787954	5036071	4733733	4575427
pyłowych	1855	1933	1938	1688	1315
Odpady wytworzone ^a (w tys. t)	1034,7	1259,3	1364,2	1311,9	1338,0
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	353,1	318,8	286,5	269,5	253,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,0	0,6	0,0	0,3	0,6
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym ^b	53	54	56	58	59
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych ^b (w %)	7,8	7,5	8,1	10,0	13,5
Pracujący w sektorze przedsiębiorstw ^b
Stopa bezrobocia rejestrowanego ^b (w %)	4,7	4,8	5,8	5,8	5,1
Udział długotrwale bezrobotnych ^b (w %)	33,7	39,0	39,8	48,3	53,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy ^b	19	18	23	38	33
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^c w zł
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych ^b	2,31	2,28	2,23	2,19	2,15
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat	858	837	858	862	965
Liczba ludności na 1 przychodnię ^b	1640	1393	1371	1332	1300
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca	9,6	10,0	10,3	10,8	10,9
Udzielone świadczenia pomocy społecznej (w tys. zł)	59202	61785	53109	61875	63418
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych ^b na 1000 dzieci w wieku do lat 3	71	81	105	140	175
Podmioty gospodarki narodowej ^{bd} na 1000 ludności	153	153	160	164	166
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą ^{bd} na 1000 ludności	105	103	106	108	107
Spółki handlowe ^{bd} na 1000 ludności	19	21	23	25	28
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^e (w %)	3,2	3,0	2,7	3,6	3,1
Nakłady inwestycyjne ^e na 1 mieszkańca (ceny bieżące, w zł)	3940,94	5168,15	6087,07	5435,51	5754,55
Produkcja sprzedana przemysłu ^c (ceny bieżące, w mln zł)
Produkcja budowlano-montażowa ^c (ceny bieżące, w mln zł)
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	6,2	6,4	9,0	9,2	9,7
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (w zł)	2830,77	3011,83	3121,82	3448,56	3653,08
Wydatki majątkowe gmin na 1 mieszkańca (w zł)	739,96	655,75	600,50	612,75	975,29

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Stan w dniu 31 grudnia. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a During the year; excluding municipal waste. b As of 31st December. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

2015	2016	2017	2018	2019	Specification
					Emission of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):
4686130	4441006	5087968	4842749	.	gases
985	745	796	808	.	particulates
1330,9	1329,3	1478,3	1821,4	.	Waste generated ^a (in thousand tonnes)
248,8	326,1	283,3	291,2	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
0,5	2,2	2,0	2,0	2,0	Natural increase per 1000 population
61	64	66	68	69	Non-working age population per 1000 persons of working age ^b
15,7	21,3	23,3	26,2	.	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries and children's clubs ^b (in %)
218657	225205	231817	232248	237784	Employed persons in enterprise sector ^b
4,4	3,5	2,7	2,3	2,0	Registered unemployment rate ^b (in %)
54,8	56,3	52,7	50,7	46,4	Share of long-term unemployed persons ^b (in %)
17	9	7	4	6	Unemployed persons per job offer ^b
4319,17	4533,95	4920,63	5287,02	5867,89	Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^c (in PLN)
2,11	2,07	2,02	1,98	.	Number of persons per dwelling in dwelling stocks ^b
.	930	1001	1021	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
1214	1163	1157	1108	.	Population per outpatient department ^b
11,2	11,6	11,8	12,0	.	Medical consultations provided in outpatient health care per capita
70700	80661	85824	86419	.	Social benefits granted (in thousand PLN)
204	230	257	308	.	Places in nurseries and children's clubs ^b per 1000 children up to the age of 3
171	176	181	182	189	Entities of the national economy ^{bd} per 1000 population
108	108	110	114	118	Natural persons conducting economic activity ^{bd} per 1000 population
31	35	38	36	38	Commercial companies ^{bd} per 1000 population
3,3	3,3	3,7	4,2	4,1	Net turnover profitability indicator ^e (in %)
5879,79	5604,38	5550,17	5963,51	5577,05	Investment outlays ^e per capita (current prices, in PLN)
28741,6	25910,1	27844,0	31004,4	30781,4	Sold production of industry ^c (current prices, in million PLN)
4029,5	3580,6	3765,7	4556,2	4597,7	Construction and assembly production ^c (current prices, in million PLN)
8,5	12,3	14,4	12,5	16,8	Dwellings completed per 1000 population
3780,79	4011,03	4319,22	4679,43	.	Own revenues of gminas per capita (in PLN)
815,99	798,29	819,68	1031,12	.	Property expenditures of gminas per capita (in PLN)

przekracza 9 osób. d Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. e Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracowników przekracza 9 osób. d Excluding persons conducting private farms in agriculture. e Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.